ДЖАШЕР

РОЗДІЛ 1

1 І сказав Бог: Створімо людину за образом Нашим, за подобою Нашою. І створив Бог людину за образом Своїм.
2 І створив Бог людину із землі, і вдихнув у її ніздрі подих життя, і стала людина живою душею, обдарованою мовою.
3 І сказав Господь: Не добре бути людині самотньою; створю їй поміч, подібну до неї.
4 І Господь навів на Адама глибокий сон, і він заснув. Він відняв одне з його ребер, і збудував на ньому плоть, і сформував його, і приніс його Адамові. І Адам прокинувся від сну, і ось жінка стоїть перед ним.
5 І сказав він: «Це кістка від кісток моїх, і її назвуть жінкою, бо вона взята від чоловіка». І Адам назвав їй ім'я Єва, бо вона стала матір'ю всього живого.
6 І поблагословив їх Бог, і назвав їм імена: Адам і Єва, в день, коли створив їх. І сказав Господь Бог: Плодіться й розмножуйтеся, і наповнюйте землю.
7 І взяв Господь Бог Адама та його жінку, і поселив їх у Едемському саду, щоб обробляти його та доглядати його; і наказав їм, та й сказав їм: З кожного дерева в саду ви можете їсти, але з дерева пізнання добра і зла ви не їстимете, бо в день, коли ви з'їсте від нього, ви напевно помрете.
8 І коли Бог благословив їх і наказав їм, Він пішов від них, і Адам та його жінка жили в саду, згідно з наказом, який Господь наказав їм.
9 І змій, якого Бог створив з ними на землі, прийшов до них, щоб підбурити їх порушити заповідь Бога, яку Він їм наказав.
10 І змій спокусив і вмовив жінку їсти від дерева пізнання. І послухалася жінка голосу змія, і переступила слово Боже, і взяла від дерева пізнання добра і зла, і їла. І взяла, і дала також чоловікові своєму, і він їв.
11 І Адам та його жінка порушили Божу заповідь, яку Він наказав їм, і Бог знав це, і запалився Його гнів на них, і Він прокляв їх.
12 І вигнав їх того дня Господь Бог із Едемського саду, щоб обробляти землю, з якої вони були взяті. І пішли вони й оселилися на сході Едемського саду. І пізнав Адам свою жінку Єву, і вона породила двох синів та трьох дочок.
13 І назвала вона ім'я первородному: Каїн, кажучи: Я отримала чоловіка від Господа. А другому назвала ім'я: Авель, бо сказала: Даремно ми прийшли на землю, і даремно ми будемо забрані з неї.
14 І виросли хлопці, і дав їм батько володіння в тій землі; і Каїн був рільником землі, а Авель пастухом овець.
15 І сталося, як минуло кілька років, що вони принесли Господу приблизну жертву, і Каїн приніс від плоду землі, а Авель приніс від перворідних своєї отари від лою її. І Бог обернувся та схилився до Авеля та його жертви, і зійшов вогонь від Господа з неба та й пожер її.
16 І до Каїна та його жертви Господь не звернувся, і не схилив до неї, бо той приніс перед Господом гірші плоди землі, і Каїн заздрив своєму братові Авелю через це, і шукав приводу, щоб убити його.
17 І через деякий час Каїн та Авель, брат його, пішли одного дня в поле, щоб зробити свою роботу; і вони були обидва в полі, Каїн обробляв та орав свою землю, а Авель пас свою отару; і отара пройшла ту частину землі, яку Каїн зорав, і це дуже засмутило Каїна з цієї причини.
18 І підійшов Каїн до Авеля, розгнівавшись, і сказав йому: Що між мною та тобою, що ти прийшов жити тут і приводити отару свою пасти в моїй землі?
19 Авель відповів Каїну, братові своєму, та й сказав йому: Що між мною та тобою, щоб ти їстимеш плоть моєї отари та одягатися в їхню вовну?
20 А тепер зніми вовну з моїх овець, якою ти себе одягнув, і відплати мені за їхній плід та м’ясо, що ти їв. Коли ти це зробиш, тоді я піду з твоєї землі, як ти сказав.
21 І сказав Каїн до Авеля, брата свого: «Якщо я сьогодні тебе вб'ю, хто буде вимагати від мене твоєї крові?»
22 І Авель відповів Каїну, кажучи: «Напевно, Бог, Який створив нас на землі, Він помститься за мою справу, і Він вимагатиме від тебе мою кров, якщо ти вб'єш мене, бо Господь — суддя і арбітр, і Він відплатить людині за її злом, а нечестивій людині за її беззаконністю, яку вона може зробити на землі».
23 А тепер, якщо ти вб'єш мене тут, то Бог, безперечно, знає твої таємні наміри і судитиме тебе за зло, яке ти обіцяв мені сьогодні вчинити.
24 І коли Каїн почув слова, які сказав Авель, його брат, ось, гнів Каїна спалахнув на його брата Авеля за те, що він проголосив це.
25 І Каїн поспішив, устав і взяв залізну частину свого плуга, нею він раптово вдарив свого брата, і той убив його. І Каїн пролив кров Авеля, брата свого, на землю, і кров Авеля стікала на землю перед отарою.
26 І після цього Каїн розкаявся, що вбив свого брата, і він був дуже засмучений, і він плакав над ним, і це дуже засмутило його.
27 І Каїн устав, і викопав яму в полі, і поклав туди тіло свого брата, і перевернув його порохом.
28 І Господь знав, що Каїн зробив своєму братові, і Господь з'явився Каїну та й сказав йому: Де Авель, брат твій, що був із тобою?
29 А Каїн прикинувся та й сказав: «Не знаю, чи я сторож братові моєму?» І Господь сказав йому: «Що ти зробив? Голос крові брата твого кличе до мене з землі, де ти його вбив».
30 Бо ти вбив свого брата та прикинувся переді Мною, і в серці своєму думав, що Я тебе не бачив і не знаю всіх твоїх учинків.
31 Але ти зробив це й убив брата свого даремно, бо він говорив тобі слушно. Тому проклятий ти від землі, що відкрила свої уста, щоб прийняти кров брата твого з твоєї руки, і в якій ти його поховав.
32 І станеться, коли ти будеш обробляти її, вона вже не дасть тобі своєї сили, як на початку, бо терня та будяки вродить земля, і ти будеш мандрувати та блукати по землі аж до дня своєї смерті.

33 І вийшов Каїн того часу з-перед обличчя Господнього, з місця, де він був, і він пішов та блукав землею на схід від Едему, він та все, що було йому.
34 І пізнав Каїн свою жінку за тих днів, і вона завагітніла, і породила сина, і він назвав йому ім'я Енох, кажучи: У той час Господь почав давати йому спокій та мир на землі.
35 І в той час Каїн також почав будувати місто; і він збудував те місто, і назвав ім'я тому місту: Енох, за іменем сина свого; бо в ті дні Господь дав йому спокій на землі, і він не мандрував і не блукав, як на початку.
36 І народився в Еноха Ірад, а Ірад породив Мехуяїла, а Мехуяїл породив Метусаїла.

РОЗДІЛ 2

1 І було на сто тридцятому році життя Адама на землі, що він знову пізнав Єву, свою жінку, і вона завагітніла, і породила сина за його подобою та за його образом, і назвала йому ім'я Сет, кажучи: Бо Бог призначив мені інше насіння замість Авеля, бо Каїн убив його.
2 І прожив Сет сто п'ять років, і породив він сина; і назвав Сет ім'я своєму синові Енош, кажучи: Бо в той час сини людські почали розмножуватися та мучити свої душі та серця, порушуючи закон та повстаючи проти Бога.
3 І саме за днів Еноша сини людські продовжували бунтувати та грішити проти Бога, щоб посилювати гнів Господній на синів людських.
4 І пішли сини людські, та й служили іншим богам, і забули Господа, що створив їх на землі. І в ті дні сини людські зробили собі ідоли з міді та заліза, з дерева та з каменю, і вклонялися їм, і служили їм.
5 І кожен чоловік зробив собі бога, і вони вклонялися їм. І сини людські покинули Господа по всі дні Еноша та синів його; і гнів Господній запалився через їхні вчинки та гидоти, які вони чинили на землі.
6 І Господь зробив так, що води річки Гіхон затопили їх, і Він знищив та поглинув їх, і Він знищив третину землі, і, незважаючи на це, сини людські не відвернулися від своїх злих шляхів, і їхні руки все ще були простягнуті, щоб чинити зло в очах Господа.
7 І в ті дні не було ні сіяння, ні жнив на землі; і не було їжі для синів людських, і голод був дуже великий у ті дні.
8 А насіння, яке вони посіяли в ті дні в землю, стало терням, будяком та будяччям; бо від днів Адама було це проголошення щодо землі, про прокляття Бога, яким Він прокляв землю через гріх, яким Адам згрішив перед Господом.
9 І саме коли люди продовжували бунтувати та порушувати правила проти Бога, і спотворювати свої шляхи, земля також стала зіпсованою.
10 А Енош жив дев'яносто літ, і породив він Каїнана;
11 І виріс Каїнан, і йому було сорок років, і став він мудрим, і мав знання та вміння в усій мудрості, і він царював над усіма синами людськими, і він вів синів людських до мудрості та знання; бо Каїнан був дуже мудрою людиною і мав розуміння в усій мудрості, і своєю мудрістю він панував над духами та демонами;
12 І Каїнан знав своєю мудрістю, що Бог знищить синів людських за те, що вони згрішили на землі, і що Господь в останні дні наведе на них води потопу.
13 І в ті дні Каїнан написав на кам'яних таблицях те, що мало статися в майбутньому, і поклав їх у свої скарбниці.
14 І Каїнан царював над усією землею, і він навернув деяких із синів людських на служіння Богові.
15 А коли Каїнану було сімдесят років, у нього народилися три сини та дві дочки.
16 А ось імена дітей Каїнана: ім'я первородного Махлаллел, другого Енан, а третього Меред, а їхні сестри були Ада та Цілла; ось п'ятеро дітей Каїнана, що народилися в нього.
17 І породився Ламех, син Метусаїлів, з Каїнаном через шлюб, і взяв він двох його дочок собі за дружин. І завагітніла Ада, і породила Ламехові сина, і назвала йому ім'я Явал.
18 І вона знову завагітніла й породила сина, і назвала йому ім'я Ювал; а Зілла, сестра її, була тими днями неплідна і не мала дітей.
19 Бо в ті дні сини людські почали чинити злочини проти Бога та порушувати заповіді, які Він наказав був Адамові, щоб плодитися та розмножуватися на землі.
20 А деякі з синів людських змушували своїх дружин пити напій, який робив би їх безплідними, щоб вони могли зберегти свою фігуру і щоб їхня гарна зовнішність не зблякла.
21 І коли сини людські напоїли деяких із своїх жінок, Цілла пила з ними.
22 А жінки, що народжували дітей, здавалися огидними в очах своїх чоловіків, як вдови, поки їхні чоловіки були живі, бо вони були прив'язані лише до неплідних.
23 А наприкінці днів та років, коли Цілла постаріла, Господь відкрив її утробу.
24 І завагітніла вона, і породила сина, і назвала йому ім'я Тувал-Каїн, кажучи: «Після того, як я зів'яла, я отримала його від Всемогутнього Бога».
25 І вона знову завагітніла, і породила дочку, і назвала їй ім'я Наама, бо сказала: «Після того, як я зів'яла, я знайшла задоволення та насолоду».
26 І Ламех був старий і похилого віку, і очі його притупилися, так що він не міг бачити, і Тувал-Каїн, син його, вів його. І сталося одного дня, що Ламех пішов у поле, і Тувал-Каїн, син його, був з ним. І коли вони йшли полем, Каїн, син Адамів, підійшов до них; бо Ламех був дуже старий і мало що міг бачити, а Тувал-Каїн, син його, був дуже молодий.
27 І Тувал Каїн наказав своєму батькові натягнути лук, і стрілами він уразив Каїна, який був ще далеко, і вбив його, бо той здавався їм твариною.
28 І стріли влучили в тіло Каїна, хоча він був далеко від них, і він упав на землю та й помер.
29 І Господь відплатив Каїнові за зло його, яке він учинив своєму братові Авелю, за словом Господа, яке Він говорив.
30 І сталося, коли Каїн помер, Ламех і Тувал пішли подивитися на тварину, яку вони вбили, і побачили вони, і ось, їхній дід Каїн упав мертвим на землю.

31 І Ламех дуже засмучений був тим, що зробив це, і, плескаючи в долоні, вдарив свого сина і спричинив його смерть.
32 І почули дружини Ламеха, що зробив Ламех, і шукали, як убити його.
33 І зненавиділи його дружини Ламеха з того дня, бо він убив Каїна та Тувал-Каїна. І дружини Ламеха відокремилися від нього, і не слухалися його в ті дні.
34 І прийшов Ламех до своїх жінок, і наполягав на тому, щоб вони вислухали його в цій справі.
35 І сказав він до своїх жінок, Ади та Цілли: «Послухайте мій голос, жінки Ламехові, уважно послухайте моїх слів! Ви ж вигадали собі й сказали: «Я вбив чоловіка своїми ранами, а дитину своїми порізами, бо вони не вчинили насильства». Але знайте, що я старий і сивоголовий, і очі мої важкі від старості, і я зробив це несвідомо».
36 І послухали його дружини Ламеха в цій справі, і повернулися до нього з порадою свого батька Адама, але з того часу не народили йому дітей, знаючи, що гнів Божий зростав у ті дні на синів людських, щоб винищити їх водами потопу за їхні злі вчинки.
37 І Махлаллел, син Каїнана, жив шістдесят п'ять років і породив Яреда; а Яред жив шістдесят два роки і породив Еноха.

РОЗДІЛ 3

1 І прожив Енох шістдесят п’ять років, і породив він Метушалаха; і ходив Енох з Богом після того, як породив Метушалаха, і служив він Господу, і зневажав злі шляхи людські.
2 І душа Еноха була сповнена настанов Господа, знанням і розумінням; і він мудро відійшов від синів людських, і ховався від них на багато днів.
3 І сталося по багатьох роках, коли він служив Господеві та молився перед Ним у своєму домі, що Ангел Господній покликав до нього з неба, і він сказав: Ось я.
4 І сказав він: Устань, вийди з дому свого та з місця, де ти ховаєшся, і з’явися синам людським, щоб навчити їх дороги, якою вони мають йти, і праці, яку вони повинні виконати, щоб ступити на Божі стежки.
5 І Енох устав за словом Господа, і вийшов з дому свого, з місця свого та з кімнати, в якій він був схований; і він пішов до синів людських і навчав їх шляхів Господа, і в той час зібрав синів людських і ознайомив їх з настановами Господа.
6 І він наказав проголосити це по всіх місцях, де мешкають сини людські, кажучи: Де та людина, яка хоче пізнати дороги Господні та добрі діла? Нехай прийде до Еноха.
7 І всі сини людські тоді зібралися до нього, бо всі, хто бажав цього, пішли до Еноха, і Енох царював над синами людськими згідно зі словом Господа, і вони приходили та вклонялися йому, і слухали його слово.
8 І дух Божий був на Еноху, і він навчав усіх своїх людей мудрості Божій та Його шляхам, і сини людські служили Господу всі дні Еноха, і вони приходили слухати його мудрість.
9 І всі царі синів людських, перші й останні, разом з їхніми князями та суддями, прийшли до Еноха, коли почули про його мудрість, і вони вклонилися йому, і вони також вимагали від Еноха царювати над ними, на що він погодився.
10 І зібралися вони всіх, сто тридцять царів і князів, і вони зробили Еноха царем над собою, і всі вони були під його владою та командуванням.
11 І Енох навчав їх мудрості, знань і шляхів Господа; і він встановив мир між ними, і мир був по всій землі за життя Еноха.
12 І Енох царював над синами людськими двісті сорок три роки, і чинив він справедливість та праведність з усім своїм народом, і вів їх шляхами Господа.
13 А ось родовід Еноха, Метушалаха, Єлисея та Елімелеха, трьох синів; а їхні сестри були Мелха та Нахма. І жив Метушалах вісімдесят сім років, і породив він Ламеха.
14 І було це на п'ятдесят шостому році життя Ламеха, коли Адам помер; дев'ятсот тридцять років було йому на момент його смерті, і два його сини, з Енохом та Метушалахом, сином його, поховали його з великою пишністю, як хоронять царів, у печері, про яку сказав йому Бог.
15 І в тому місці всі сини людські зчинили великий плач і жалобу через Адама; тому це стало звичаєм серед синів людських аж донині.
16 І помер Адам, бо їв від дерева пізнання, він і його діти після нього, як говорив був Господь Бог.
17 І це було в рік смерті Адама, який був двісті сорок третім роком правління Еноха, в той час Енох вирішив відокремитися від синів людських і сховатися, як і спочатку, щоб служити Господу.
18 І Енох так і зробив, але не зовсім сховався від них, а тримався осторонь від синів людських три дні, а потім пішов до них на один день.
19 І протягом трьох днів, що він був у своїй кімнаті, він молився та славив Господа, Бога свого, а в день, коли він прийшов і з'явився своїм підданим, він навчав їх шляхів Господніх, і все, що вони питали його про Господа, він їм розповідав.
20 І він робив так багато років, а потім він переховувався шість днів і являвся своєму народові один день із семи; а після цього раз на місяць, а потім раз на рік, доки всі царі, князі та сини людські не шукали його і не бажали знову побачити обличчя Еноха та почути його слово; але вони не могли, бо всі сини людські дуже боялися Еноха, і вони боялися наближатися до нього через Божественний благоговіння, що було на його обличчі; тому ніхто не міг дивитися на нього, боячись, що він може бути покараний і померти.
21 І всі царі та князі вирішили зібрати синів людських і прийти до Еноха, думаючи, що всі вони зможуть поговорити з ним у той час, коли він вийде до них, і вони так і зробили.
22 І настав день, коли Енох вийшов, і всі вони зібралися та прийшли до нього, і Енох промовив до них слова Господа, і він навчав їх мудрості та знанню, і вони вклонилися перед ним і сказали: Хай живе цар! Хай живе цар!

23 І через деякий час, коли царі, і князі, і сини людські розмовляли з Енохом, і Енох навчав їх шляхів Бога, ось ангел Господній покликав тоді Еноха з небес і забажав підняти його на небеса, щоб зробити його там царем над синами Божими, як він царював над синами людськими на землі.
24 Коли того часу Енох почув це, він пішов і зібрав усіх мешканців землі, і навчив їх мудрості та знанню, і дав їм божественні настанови, і він сказав їм: «Мене вимагали піднятися на небо, тому я не знаю дня мого відходу».
25 А тепер Я навчу тебе мудрості та знання, і дам тобі повчання, перш ніж Я покину тебе, як діяти на землі, щоб ти міг жити; і він так і зробив.
26 І навчав він їх мудрості та знання, і давав їм настанови, і докоряв їм, і дав їм устави та закони, щоб вони їх чинили на землі, і встановив мир між ними, і навчав їх вічного життя, і жив з ними деякий час, навчаючи їх усьому цьому.
27 І в той час сини людські були з Енохом, і Енох говорив до них, і вони підняли свої очі, і подоба великого коня зійшла з неба, і кінь забігав у повітрі;
28 І вони розповіли Еноху, що бачили, і Енох сказав їм: «Через мене цей кінь сходить на землю; настав час, коли я маю піти від вас, і ви мене більше не побачите».
29 І кінь зійшов у той час і став перед Енохом, і всі сини людські, що були з Енохом, побачили його.
30 І Енох знову наказав проголосити голос, кажучи: Де та людина, яка прагне пізнати шляхи Господа Бога свого? Нехай прийде сьогодні до Еноха, перш ніж його буде забрано від нас.
31 І всі сини людські зібралися і прийшли до Еноха того дня; і всі царі землі з їхніми князями та радниками залишилися з ним того дня; і Енох тоді навчав синів людських мудрості та знань, і дав їм божественні настанови; і він наказав їм служити Господу і ходити Його шляхами всі дні свого життя, і він продовжував встановлювати мир між ними.
32 І сталося після цього, що він устав, сів на коня; і він вирушив, і всі сини людські пішли за ним, близько восьмисот тисяч чоловік; і вони йшли з ним один день подорожі.
33 А другого дня він сказав їм: «Повертайтеся додому до своїх наметів, навіщо ви йдете? Можливо, ви помрете». І деякі з них пішли від нього, а ті, що залишилися, пішли з ним шість днів шляху. І Енох щодня говорив їм: «Повертайтеся до своїх наметів, щоб вам не померти». Але вони не хотіли повертатися, і пішли з ним.
34 А шостого дня дехто з людей залишився, тримаючись за нього та й сказали йому: «Ми підемо з тобою туди, куди ти йдеш; як живий Господь, тільки смерть розлучить нас».
35 І вони так наполягали, щоб піти з ним, що він перестав говорити з ними; і вони пішли за ним, але не повернулися;
36 І коли царі повернулися, вони наказали провести перепис населення, щоб дізнатися кількість чоловіків, що залишилися та пішли з Енохом; і саме на сьомий день Енох вознісся на небеса у вихорі, з кіньми та вогняними колісницями.
37 А восьмого дня всі царі, що були з Енохом, послали, щоб повернути кількість людей, що були з Енохом, з того місця, звідки він вознісся на небо.
38 І всі ті царі пішли на те місце, і знайшли вони там землю, вкриту снігом, а на снігу було велике каміння снігу, і один сказав іншому: Ходімо, прокладемо сніг і подивимося, можливо, люди, які залишилися з Енохом, мертві і тепер знаходяться під камінням снігу, і вони шукали, але не могли знайти його, бо він вознісся на небеса.

РОЗДІЛ 4

1 А всіх днів, що Енох прожив на землі, було триста шістдесят п'ять літ.
2 А коли Енох вознісся на небо, усі царі землі повстали, взяли його сина Метушалаха та помазали його, і зробили його царем над собою замість батька його.
3 І чинив Метушалах праведно перед Богом, як навчив його батько його Енох, і він так само протягом усього свого життя навчав синів людських мудрості, знання та страху Божого, і не відхилився від доброї дороги ні праворуч, ні ліворуч.
4 Але в останні дні Метушалаха сини людські відвернулися від Господа, вони зіпсували землю, вони грабували та плюндрували один одного, і вони повстали проти Бога, і вони грішили, і вони зіпсували свої шляхи, і не хотіли слухати голосу Метушалаха, але повстали проти нього.
5 І Господь дуже розгнівався на них, і Господь продовжував нищити насіння в ті дні, так що не було ні сіяння, ні жнив на землі.
6 Бо коли вони сіяли землю, щоб отримати їжу для свого прожиття, ось, виросли терня та будяки, яких вони не сіяли.
7 І сини людські все ще не відвернулися від своїх злих доріг, і їхні руки все ще були простягнуті, щоб чинити зло в очах Бога, і вони прогнівили Господа своїми злими дорогами. І Господь дуже розгнівався, і пошкодував, що створив людину.
8 І він задумав знищити та винищити їх, і так і сталося.
9 У ті дні, коли Ламеху, синові Метушалаха, було сто шістдесят років, помер Сет, син Адамів.
10 А всіх днів, що прожив Сет, було дев'ятьсот дванадцять літ, і він помер.
11 А Ламех був віку ста вісімдесяти літ, коли взяв він Ашмую, дочку Єлисея, сина Еноха, дядька його, і вона завагітніла.
12 І в той час сини людські сіяли землю, і врожаювало трохи їжі, проте сини людські не відвернулися від своїх злих доріг, і чинили злочини та бунтували проти Бога.
13 І завагітніла жінка Ламеха й породила йому сина того часу, під час зміни року.
14 І назвав Мефусаїл ім'я йому: Ной, кажучи: Земля за його днів була спокійна та без тління. А Ламех, батько його, назвав ім'я йому: Менахем, кажучи: Цей потішить нас у наших ділах та в жалюгідній праці на землі, яку прокляв Бог.

15 І виросла дитина, і її відлучили від грудей, і вона ходила дорогами свого батька Метушалаха, бездоганна та праведна перед Богом.
16 І всі сини людські відійшли від Господніх шляхів у ті дні, розмножуючись на землі синами та дочками, і навчали один одного своїх злих практик, і продовжували грішити проти Господа.
17 І кожна людина створила собі бога, і вони грабували та плюндрували кожен свого ближнього, а також свого родича, і вони зіпсували землю, і земля наповнилася насильством.
18 І їхні судді та правителі пішли до дочок людських і силоміць забрали їхніх дружин у їхніх чоловіків, за їхнім вибором. І сини людські в ті дні брали з худоби земної, звірів польових та птахів небесних, і навчали змішувати тварин одного виду з іншими, щоб цим прогнівити Господа. І побачив Бог усю землю, і вона була зіпсована, бо кожна плоть зіпсувала свої шляхи на землі, всі люди та всі тварини.
19 І сказав Господь: «Я зітру людину, яку Я створив, з лиця землі, від людини до птахів небесних, разом із худобою та звірами, що в полі, бо Я жалкую, що створив їх».
20 І всі люди, що ходили Господніми шляхами, померли в ті дні, перш ніж Господь навів на людину те лихо, про яке Він говорив, бо це було від Господа, щоб вони не бачили того лиха, про яке Господь говорив про синів людських.
21 І Ной знайшов благодать в очах Господа, і Господь вибрав його та його дітей, щоб нащадити їх на всю землю.

РОЗДІЛ 5

1 І сталося на вісімдесят четвертому році життя Ноя, що помер Енох, син Сифів, дев'ятсот п'ять років йому було, коли він помер.
2 І помер Каїнан, син Еноша, сто сімдесят дев'ятого року життя Ноя. А всіх днів Каїнана було дев'ятьсот десять літ. І помер він.
3 А двісті тридцять четвертого року життя Ноя помер Махлаллель, син Каїнанів, і днів Махлаллеля було вісімсот дев'яносто п'ять літ, і він помер.
4 І Яред, син Маллеля, помер у ті дні, на триста тридцять шостому році життя Ноя; і всіх днів Яреда було дев'ятьсот шістдесят два роки, і він помер.
5 І всі, хто йшов за Господом, померли в ті дні, перш ніж побачили зло, яке Бог обвіщав чинити на землі.
6 І після закінчення багатьох років, на чотириста вісімдесятому році життя Ноя, коли всі ті люди, які слідували за Господом, вимерли з-поміж синів людських, і залишився лише Мафусаїл, Бог сказав Ною та Мафусаїлу, кажучи:
7 Промовляйте й проголошуйте синам людським, кажучи: Так говорить Господь: Верніться з ваших злих доріг і покиньте ваші вчинки, і Господь пожалує про зло, яке Він обіцяв зробити вам, щоб воно не сталося.
8 Бо так говорить Господь: Ось, Я даю вам час сто двадцять років; якщо ви звернетеся до Мене та покинете свої злі дороги, тоді й Я відвернуся від того зла, про яке Я говорив вам, і його не буде, говорить Господь.
9 І Ной та Метушалах промовляли всі слова Господні синам людським день у день, постійно промовляючи до них.
10 Та сини людські не слухали їх, і не прихилили вуха свого до їхніх слів, і стали затверділими.
11 І дав їм Господь термін сто двадцять років, кажучи: «Якщо вони навернуться, то Бог пожаліє про зло, щоб не знищити землю».
12 Ной, син Ламеха, стримувався від того, щоб брати дружину в ті дні, щоб мати дітей, бо сказав: «Напевно, Бог знищить землю, тож навіщо мені мати дітей?»
13 І Ной був праведною людиною, він був досконалим у своєму поколінні, і Господь вибрав його, щоб від його насіння виростити насіння на поверхні землі.
14 І сказав Господь Ноєві: «Візьми собі жінку та породи дітей, бо Я бачив тебе праведним переді Мною в цьому поколінні».
15 І ти народиш насіння, і дітей твоїх з тобою посеред землі. І пішов Ной, і взяв собі жінку, і вибрав Нааму, дочку Еноха, а їй було п'ятсот вісімдесят років.
16 А Ною було чотириста дев'яносто вісім літ, коли він узяв собі Нааму за жінку.
17 І завагітніла Наама, і породила сина, і назвав він ім'я йому Яфет, кажучи: Розширив мене Бог на землі. І вона завагітніла ще, і породила сина, і назвав він ім'я йому Сим, кажучи: Бог зробив мене останком, щоб відновити насіння посеред землі.
18 А Ноєві було п'ятьсот два роки, коли Наама породила Сима. І виросли хлопці, і ходили Господніми шляхами, у всьому, чого навчив їх Мафусаїл та Ной, батько їхній.
19 І Ламех, батько Ноя, помер у ті дні; проте він не йшов усім серцем своїм шляхами свого батька, і помер він на сто дев'яносто п'ятому році життя Ноя.
20 А всіх днів Ламеха було сімсот і сімдесят літ, і він помер.
21 І всі сини людські, що знали Господа, померли того року, перш ніж Господь навів на них зло; бо Господь хотів, щоб вони померли, щоб не бачити зла, яке Бог навів на їхніх братів та родичів, як Він так обіцяв зробити.
22 У той час Господь сказав Ноєві та Метушалаху: «Встаньте та проголосіть синам людським усі слова, які Я говорив вам у ті дні, можливо, вони відвернуться від своїх злих доріг, і Я тоді пожалію про зло та не наведу його».
23 І Ной та Мефусаїл виступили, та й переказали в уші синів людських усе, що Бог говорив про них.
24 Та сини людські не слухали, і не прихилили вуха свого до всіх їхніх слів.
25 І сталося після цього, що Господь сказав Ноєві: «Кінець усій плоті прийшов переді Моїм через їхні злі вчинки, і ось Я знищу землю».
26 І візьми собі гоферового дерева, та й піди на одне місце, та й зроби великий ковчег, і постав його на тому місці.
27 І так зробиш його: триста ліктів завдовжки, п'ятдесят ліктів завширшки та тридцять ліктів заввишки.

28 І зробиш собі двері, що відчинятимуться збоку, і закінчиш їх зверху на лікоть, і покриєш їх смолою зсередини та ззовні.
29 І ось, Я наведу на землю потоп, і кожна плоть буде знищена, з-під небес, усе, що на землі, загине.
30 І підеш ти та твоя родина, і зберете по дві пари з усіх живих істот, чоловічої та жіночої, і приведете їх до ковчега, щоб вивести від них потомство на землі.
31 І збери собі всю їжу, яку їдять усі тварини, щоб була їжа для тебе та для них.
32 І вибереш для своїх синів трьох дівчат з людських дочок, і вони будуть дружинами для синів твоїх.
33 І встав Ной, і збудував ковчег на місці, де Бог наказав йому. І зробив Ной, як Бог наказав йому.
34 Ной почав будувати ковчег у п'ятсот дев'яносто п'ятий рік свого життя, і зробив він його п'ять років, як наказав був Господь.
35 Тоді Ной узяв трьох дочок Еліякима, сина Метушалаха, за дружин для своїх синів, як Господь наказав був Ноєві.
36 І сталося того часу, коли помер Метушалах, син Еноха, дев'ятсот шістдесят років йому було, коли він помер.

РОЗДІЛ 6

1 У той час, по смерті Мафусаїла, Господь сказав Ноєві: «Увійди ти та твій дім до ковчега. Ось Я зберу до тебе всіх звірів земних, польових звірів та птахів небесних, і всі вони прийдуть та оточать ковчег».
2 І підеш і сядеш біля дверей ковчега, і всі звірі, худоба та птаство зберуться та стануть перед тобою. А тих, хто прийде та поклониться перед тобою, візьмеш і віддаси в руки синів твоїх, і вони приведуть їх до ковчега. А всіх, хто стоятиме перед тобою, залишиш.
3 І Господь зробив це наступного дня, і звірі, худоба та птахи прийшли у великій кількості та оточили ковчег.
4 І пішов Ной, і сів біля дверей ковчега, і ввів до ковчега кожну плоть, що нахилялася перед ним, і залишив на землі всіх, хто стояв перед ним.
5 І прийшла левиця з двома левенятами своїми, самцем і самицею, і троє припали перед Ноєм. І повстали ті двоє левенят на левицю, і вдарили її, і змусили її втекти з її місця. І вона пішла, а вони повернулися на свої місця, і припали на землю перед Ноєм.
6 І левиця побігла геть, і стала на місце левів.
7 І Ной побачив це, і дуже здивувався. І встав він, і взяв двох щунят, і ввів їх у ковчег.
8 І Ной увів до ковчега всю живу істоту, що була на землі, так що не залишилося жодної, яку Ной увів до ковчега.
9 І ввійшли Ной у ковчег по двоє, але з чистих тварин та чистих птахів він вивів сім пар, як наказав йому Бог.
10 А всі тварини, звірі та птахи все ще були там, і вони оточували ковчег звідусіль, і дощ не пішов аж до семи днів потому.
11 І того дня Господь зробив так, що вся земля затряслася, і сонце потемніло, і основи світу захиталися, і вся земля сильно захиталася, і блискавки спалахнули, і грім загримів, і всі джерела на землі розбилися, чого не знали мешканці раніше; і Бог зробив цей могутній чин, щоб налякати синів людських, щоб більше не було зла на землі.
12 А сини людські не хотіли повернутися зо своїх злих доріг, і того часу вони посилювали гнів Господній, і навіть не звертали своїх сердець на все це.
13 А по семи днях, шістсотого року життя Ноя, води потопу прийшли на землю.
14 І всі джерела безодні розкрилися, і отвори небесні відчинилися, і дощ лив на землю сорок днів і сорок ночей.
15 І Ной, і дім його, і всі живі істоти, що були з ним, увійшли до ковчега через воду потопу, і Господь замкнув його.
16 І всі сини людські, що залишилися на землі, виснажилися через зло через дощ, бо вода дедалі сильніше хлинула на землю, а звірі та худоба все ще оточували ковчег.
17 І зібралися сини людські, близько семисот тисяч чоловіків та жінок, і прийшли вони до Ноя до ковчега.
18 І вони покликали Ноя, кажучи: «Відчини нам, і ми можемо прийти до тебе в ковчезі, і чого ж нам помирати?»
19 І Ной відповів їм гучним голосом з ковчега, кажучи: Хіба ви всі не збунтувалися проти Господа, і не сказали, що Його немає? І тому Господь навів на вас це зло, щоб винищити та винищити вас з лиця землі.
20 Хіба ж не це те саме, про що Я говорив вам сто двадцять років тому, а ви не послухалися голосу Господа, а тепер бажаєте жити на землі?
21 І сказали вони Ноєві: «Ми готові повернутися до Господа; тільки відчиніть нам, щоб ми жили і не померли».
22 І відповів їм Ной, кажучи: «Ось тепер, коли ви бачите горе ваших душ, ви хочете повернутися до Господа; чому ви не повернулися протягом цих ста двадцяти років, які Господь дав вам як визначений термін?»
23 Але тепер ви прийшли й розповіли мені це через горе ваших душ, і тепер Господь не почує вас і не зверне на вас вуха цього дня, щоб ви не досягли успіху у своїх бажаннях.
24 І приступили сини людські, щоб увірватися до ковчега та ввійти через дощ, бо вони не могли знести дощу на собі.
25 І послав Господь усіх звірів та тварин, що стояли навколо ковчега. І звірі перемогли їх та вигнали з того місця, і кожен пішов своєю дорогою, і вони знову розпорошилися по поверхні землі.
26 І дощ все ще лив на землю, і лив він сорок днів і сорок ночей, і вода сильно прилила на землі; і кожна плоть, що була на землі чи в воді, вимерла, чи то людина, чи то худоба, чи звір, чи то плазуюче, чи то птахи небесні. І залишився тільки Ной та ті, що були з ним у ковчезі.
27 І вода зміцніла, і дуже збільшилася на землі, і вона підняла ковчег, і він був піднятий із землі.
28 І ковчег плавав на поверхні води, і його кидало по воді, так що всі живі істоти всередині переверталися, як юшка в казані.
29 І велика тривога охопила всіх живих істот, що були в ковчезі, і ковчег був готовий розбитися.

30 І всі живі істоти, що були в ковчезі, злякалися, і леви заревіли, і воли замукали, і вовки завили, і кожна жива істота в ковчезі говорила та голосила своєю рідною мовою, так що їхні голоси сягали далеко. І Ной та його сини плакали та плакали у своєму горі; вони дуже злякалися, що дійшли до воріт смерті.
31 І Ной молився до Господа, і кликав до Нього через це, і сказав він: Господи, допоможи нам, бо в нас немає сили знести це зло, що оточило нас, бо хвилі вод оточили нас, лихі потоки налякали нас, пастки смерті прийшли перед нами; почуй нас, Господи, почуй нас, освіти обличчя Твоє до нас і будь милостивий до нас, викупи нас і визволи нас.
32 І почув Господь голос Ноя, і згадав про нього Господь.
33 І вітер пройшов над землею, і вода затихла, і ковчег зупинився.
34 І джерела безодні та небесні отвори зупинилися, і дощ з неба зупинився.
35 І вода спала тими днями, і ковчег зупинився на горах Араратських.
36 І Ной тоді відчинив вікна ковчега, і Ной все ще кликав до Господа в той час і сказав: О Господи, що створив землю і небеса і все, що в них, виведи наші душі з цього ув'язнення і з в'язниці, в яку Ти нас помістив, бо я дуже стомився зітханням.
37 І почув Господь голос Ноя та й сказав йому: «Як мине цілий рік, тоді ти вийдеш».
38 А під час зміни року, коли минув повний рік відтоді, як Ной перебував у ковчезі, вода висохла з землі, і Ной зняв покриття з ковчега.
39 У той час, двадцять сьомого дня другого місяця, земля висохла, але Ной та сини його, та ті, хто був з ним, не вийшли з ковчега, доки Господь не сказав їм.
40 І настав день, коли Господь сказав їм вийти, і всі вони вийшли з ковчега.
41 І пішли вони, і повернулися кожен на свою дорогу та на своє місце. І осівся Ной та сини його в землі, про яку сказав їм Бог, і служили вони Господеві всі свої дні. І поблагословив Господь Ноя та синів його, коли вони вийшли з ковчега.
42 І сказав він їм: «Плодіться й наповнюйте всю землю, зміцняйтеся й розмножуйтеся на землі й розмножуйтесь на ній».

РОЗДІЛ 7

1 А ось імена синів Ноя: Яфет, Хам і Сим; і народилися в них діти після потопу, бо вони взяли собі дружин до потопу.
2 Оце сини Яфета: Гомер, Магог, Мадай, Яван, Тувал, Мешех та Тірас, семеро синів.
3 А сини Гомера були: Аскіназ, Рефат і Теґарма.
4 А сини Маґога були: Еліханаф та Лувал.
5 А сини Мадая були: Ахон, Зело, Хазоні та Лот.
6 А сини Явана були: Єлисей, Таршіш, Хіттім та Дудонім.
7 А сини Тувала були: Аріфі, Кесед і Таарі.
8 А сини Мешеха: Дедон, Зарон та Шевашні.
9 А сини Тіраса були: Бенів, Гера, Лупіріон та Гілак; це сини Яфета за їхніми родами, а їх число в ті дні було близько чотирьохсот шістдесяти чоловіків.
10 А оце сини Хама: Куш, Міцраїм, Фут і Ханаан, четверо синів; а сини Куша: Сева, Хавіла, Савта, Раама і Сатеха, а сини Раами: Шева і Дедан.
11 А сини Міцраїма були: Луд, Аном, Патрос, Хаслот та Хафтор.
12 А сини Фута були: Ґевул, Хадан, Бенах та Адан.
13 Сини Ханаана: Сидон, Хет, Аморі, Ґерґаші, Хіві, Арке, Сені, Ароді, Зімоді та Хамоті.
14 Це сини Хама за їхніми родами, а їх числом у ті дні було близько семисот тридцяти чоловіків.
15 А оце сини Сима: Елам, Ашур, Арпахшад, Луд та Арам, п'ятеро синів; а сини Елама: Шушан, Махул та Гармон.
16 А сини Ашара були: Мірус і Мокіл, а сини Арпахшада: Шелах, Анар і Ашкол.
17 А сини Луда були: Петор і Бізайон, а сини Арама: Уц, Хул, Гатер і Маш.
18 Це сини Симові за їхніми родами; а їх числом у ті дні було близько трьохсот чоловіків.
19 Оце родовід Сима: Сем породив Арпахшада, а Арпахшад породив Шелаха, а Шелах породив Евера. У Евера народилося двоє дітей, ім'я одному Пелег, бо за його днів сини людські були розділені, а в останні дні земля була розділена.
20 А ім'я другого було Йоктан, що означає, що за його днів життя синів людських зменшилося та зменшилося.
21 Це сини Йоктана: Алмодад, Шелаф, Хацармовет, Єрах, Хадуром, Озел, Дікла, Овал, Авімаїл, Шева, Офір, Хавіла та Йовав; усі вони сини Йоктана.
22 А Пелек, брат його, породив Єна, а Єн породив Серуга, а Серуг породив Нахора, а Нахор породив Тераха. Тераху було тридцять вісім літ, і він породив Гарана та Нахора.
23 І взяв собі Куш, син Хама, сина Ноя, дружину в ті дні, у своїй старості, і вона породила сина, і назвали йому ім'я Німрод, кажучи: Того часу сини людські знову почали бунтувати та грішити проти Бога. І виріс хлопець, і батько його дуже любив його, бо він був сином його старості.
24 А шкіряний одяг, який Бог зробив для Адама та його жінки, коли вони вийшли з раю, був відданий Кушу.
25 Бо після смерті Адама та його дружини одяг було віддано Еноху, синові Яреда, а коли Еноха було забрано до Бога, він віддав його Метушалаху, своєму синові.
26 А коли помер Метушалах, Ной узяв їх і привів до ковчега, і вони були з ним, аж поки він не вийшов з ковчега.
27 А коли вони виходили, Хам украв той одяг у Ноя, свого батька, і взяв його, та й сховав від своїх братів.
28 А коли Хам породив свого первістка Куша, він таємно дав йому одяг, і він був у Куша багато днів.
29 І Куш також приховував їх від своїх синів та братів, а коли Куш породив Німрода, він дав йому той одяг через свою любов до нього, і Німрод виріс, і коли йому було двадцять років, він одягнув той одяг.

30 І Німрод став сильним, коли одягнув одяг, і Бог дав йому могутність і силу, і він був могутнім мисливцем на землі, так, він був могутнім мисливцем у полі, і він полював на тварин, і він будував жертовники, і він приносив у жертву на них тварин перед Господом.
31 І Німрод зміцнився, і він повстав з-поміж своїх братів, і він воював у битвах своїх братів проти всіх їхніх ворогів навколо.
32 І Господь віддав усіх ворогів його братів у його руки, і Бог час від часу допомагав йому в його битвах, і він царював на землі.
33 Тому в ті дні стало звичаєм, коли людина виводила тих, кого вона навчила до бою, вона говорила їм: «Як Бог зробив із Німродом, могутнім мисливцем на землі, який досяг успіху в битвах, що перемогли його братів, так він визволив їх з рук їхніх ворогів, так нехай Бог зміцнить і нас сьогодні визволить».
34 А коли Німроду було сорок років, того часу була війна між його братами та синами Яфета, так що вони були у владі своїх ворогів.
35 І вийшов Німрод того часу, і зібрав він усіх синів Куша та їхні родини, близько чотирьохсот шістдесяти чоловіків, і найняв він також з-поміж деяких своїх друзів та знайомих близько вісімдесяти чоловіків, і дав їм їхню плату, і пішов з ними на війну, і коли він був у дорозі, Німрод зміцнював серця людей, які йшли з ним.
36 І сказав він їм: «Не бійтеся й не лякайтеся, бо всі наші вороги будуть віддані в наші руки, і ви можете робити з ними, що вам завгодно».
37 А всіх тих чоловіків, що пішли, було близько п'ятисот, і вони воювали проти своїх ворогів, і знищили їх, і підкорили їх, і Німрод поставив над ними постійних офіцерів на їхніх відповідних місцях.
38 І він взяв деяких їхніх дітей як заставу, і всі вони стали слугами Німроду та його братам, і Німрод та всі люди, що були з ним, повернулися додому.
39 І коли Німрод радісно повернувся з битви, перемігши своїх ворогів, усі його брати, разом з тими, хто знав його раніше, зібралися, щоб зробити його царем над собою, і вони поклали царську корону на його голову.
40 І він поставив над своїми підданими та народом князів, суддів та правителів, як це буває серед царів.
41 І він поставив Тераха, сина Нахора, вождем свого війська, і звеличив його, і підняв його понад усіх своїх князів.
42 І коли він царював за бажанням свого серця, після того, як переміг усіх ворогів навколо, він порадився зі своїми радниками збудувати місто для свого палацу, і вони так і зробили.
43 І знайшли вони велику долину навпроти сходу, і збудували йому велике й просторе місто, і Німрод назвав ім'я міста, яке збудував, Шинаар, бо Господь сильно потряс Його ворогів і знищив їх.
44 І Німрод жив у Шинаарі, і царював безпечно, і воював з ворогами своїми, і підкорив їх, і мав успіх у всіх своїх битвах, і царство його стало дуже великим.
45 І всі народи та язики почули про його славу, і зібралися до нього, і вклонилися до землі, і принесли йому жертви, і він став їхнім паном і царем, і всі вони жили з ним у місті Шинаар, і Німрод царював на землі над усіма синами Ноя, і всі вони були під його владою та порадою.
46 І вся земля була однієї мови та слів єдності, але Німрод не ходив дорогами Господа, і він був більш нечестивим за всіх людей, що були до нього, від днів потопу до тих днів.
47 І зробив він богів з дерева та каменю, і вклонявся їм, і повстав проти Господа, і навчив усіх своїх підданих та народів землі своїм злим шляхам; а син його Мардон був ще злішим за свого батька.
48 І кожен, хто чув про діяння Мардона, сина Німрода, казав про нього: «Від безбожного виходить безбожність». Тому це стало прислів'ям по всій землі: «Від безбожного виходить безбожність». І це було поширене в людських словах відтоді й донині.
49 І Терах, син Нахора, князь війська Німрода, був у ті дні дуже великим в очах царя та його підданих, і цар та князі любили його, і вони дуже високо його звеличували.
50 І Терах узяв собі жінку, а ім'я їй було Амтело, дочку Корнево. І завагітніла жінка Тераха й породила йому сина в ті дні.
51 Тераху було сімдесят літ, коли він його породив. І Терах назвав ім'я синові своєму, що народився в нього, Аврамом, бо цар виховав його в ті дні та підняв його понад усіх своїх князів, що були з ним.

РОЗДІЛ 8

1 І сталося вночі, коли народився Аврам, що всі слуги Тераха, і всі мудреці Німрода, і його чарівники прийшли, і їли та пили в домі Тераха, і тієї ночі раділи з ним.
2 І коли всі мудреці та чарівники вийшли з дому Тераха, то тієї ночі вони звили очі свої до неба, щоб подивитися на зорі, і побачили, аж ось одна дуже велика зоря вийшла зі сходу та побігла по небу, і поглинула вона чотири зорі з чотирьох сторін неба.
3 І всі мудреці царя та його чарівники були вражені цим видовищем, і мудреці зрозуміли цю справу, і вони знали її значення.
4 І сказали вони один одному: Це лише знак того, що цієї ночі народилася у Тераха дитина, яка виросте, буде плодитися, розмножуватися та володітиме всією землею, він та діти його навіки, і він та його потомство повбивають великих царів і успадкують їхні землі.
5 І мудреці та чарівники пішли додому тієї ночі, а вранці всі ці мудреці та чарівники встали рано-вранці та зібралися у призначеному будинку.
6 І вони розмовляли й казали один одному: «Ось видіння, яке ми бачили минулої ночі, приховане від царя, йому про нього не розповіли».
7 А коли про це дізнається цар наприкінці, він скаже нам: «Чому ви приховали від мене цю справу? Тоді всі ми помремо. Тож підемо й розповімо цареві про видіння, яке ми бачили, та його значення, і тоді ми залишимося чистими».
8 І вони так і зробили, і всі вони пішли до царя, і вклонилися йому до землі, та й сказали: Хай живе цар, хай живе цар!

9 Ми почули, що в Тераха, сина Нахора, начальника твого війська, народився син. І ми вчора ввечері прийшли до його дому, і тієї ночі їли, пили та веселилися з ним.
10 І коли твої раби вийшли з дому Тераха, щоб піти до своїх домівок і переночувати там, ми звили очі до неба та й побачили велику зорю, що йшла зі сходу. І та сама зоря бігла дуже швидко, і поглинула чотири великі зорі з чотирьох сторін неба.
11 І раби твої були вражені видовищем, яке ми бачили, і дуже налякалися, і ми зробили своє судження на основі цього видіння, і зрозуміли своєю мудрістю правильне його тлумачення, що це стосується дитини, яка народиться від Тераха, яка виросте і дуже розмножиться, і стане могутньою, і вб'є всіх царів землі, і успадкує всі їхні землі, він і його потомство навіки.
12 А тепер, пане наш і царю, ось, ми справді ознайомили тебе з тим, що ми бачили стосовно цієї дитини.
13 Якщо цареві завгодно дати своєму батькові ціну за цю дитину, ми вб'ємо її, перш ніж вона виросте та розмножиться в краї, і посилиться її зло проти нас, щоб ми та наші діти загинули через її зло.
14 І почув цар їхні слова, і вони здалися йому добрими. І він послав і покликав Тераха, і Терах прийшов перед царя.
15 І сказав цар до Тераха: Мені повідомили, що вчора вночі народився в тебе син, і ось що було помічено на небесах при його народженні.
16 А тепер віддайте мені дитину, і ми її вб'ємо, перш ніж її зло обрушиться на нас, і я віддам тобі за її ціну, твій дім, повний срібла та золота.
17 І відповів Терах цареві й сказав йому: «Пане мій і царю, я почув слова твої, і раб твій зробить усе, чого бажає його цар».
18 Але пане мій і царю, я розповім тобі, що сталося зі мною вчора вночі, щоб побачити, яку пораду дасть цар своєму слузі, а потім я відповім цареві на те, що він щойно сказав. А цар сказав: Говори.
19 І сказав Терах цареві: «Айон, син Моредів, приходив до мене вчора вночі, кажучи:
20 Дай мені того великого й гарного коня, якого дав тобі цар, і я дам тобі срібло й золото, солому й корм за їхню ціну. І я сказав йому: «Зачекай, поки я побачу царя щодо твоїх слів, і побачу, що скаже цар, те я зроблю».
21 А тепер, пане мій і царю, ось, я повідомив тобі про це, і я виконую пораду, яку мій цар дасть своєму слузі.
22 І почув цар слова Тераха, і запалився його гнів, і він вважав його безумцем.
23 І відповів цар Тераху та й сказав йому: Чи ти такий безглуздий, невіглас та нерозумний, що вчинив таке, віддав свого гарного коня за срібло та золото, або навіть за солому та пашу?
24 Невже тобі так бракує срібла та золота, що ти робиш це, бо не можеш знайти соломи та корму, щоб годувати свого коня? І що тобі срібло та золото, чи солома та корм, що ти віддаєш того чудового коня, якого Я дав тобі, такого, що немає на всій землі?
25 І цар перестав говорити, а Терах відповів цареві, кажучи: Так само говорив цар своєму рабові;
26 Благаю тебе, пане мій і царю, що це ти сказав мені, кажучи: Віддай свого сина, і ми його вб'ємо, а я дам тобі срібло та золото за його ціну. Що ж мені робити зі сріблом та золотом по смерті мого сина? Хто мене успадкує? Тоді, коли я помру, срібло та золото повернуться до мого царя, який їх дав.
27 І коли цар почув слова Тераха та притчу, яку той привів про царя, то дуже засмутився, і розгнівався через це, і гнів його запалився в ньому.
28 І побачив Терах, що гнів царя розгнівався на нього, і відповів цареві, кажучи: Усе, що я маю, у царевій владі; нехай робить те, що цар бажає зробити своєму рабові. Навіть мій син у царевій владі, без жодної цінності, він та два його брати, старші за нього.
29 І сказав цар Тераху: Ні, я куплю твого молодшого сина за певну ціну.
30 І відповів Терах цареві, кажучи: Благаю тебе, пане мій і царю, дозволь твоєму рабові сказати слово перед тобою, і нехай цар послухає слово свого раба. І сказав Терах: Нехай мій цар дасть мені три дні, поки я обміркую цю справу в собі та порадиться з родиною своєю щодо слів мого царя. І він дуже наполягав на цареві, щоб він погодився на це.
31 І цар послухав Тераха, і зробив так, і дав йому три дні. І Терах вийшов від царевого обличчя, і повернувся додому до своєї родини, і переповів їм усі слова царя; і люди дуже злякалися.
32 І сталося третього дня, і послав цар до Тераха, кажучи: Пришли мені сина твого за певну ціну, як я казав тобі; а коли ти цього не зробиш, то я пошлю й повбиваю всіх твоїх домі, так що в тебе не залишиться жодного собаки.
33 І Терах поспішив, бо справа була невідкладна від царя, і взяв дитину від одного зі своїх рабів, яку породила йому того дня його служниця. І Терах привів дитину до царя, і взяв за неї ціну.
34 І Господь був із Терахом у цій справі, щоб Німрод не спричинив смерті Аврама, і цар забрав дитину від Тераха та з усієї сили розбив її голову об землю, бо думав, що це був Аврам; і це було приховано від нього з того дня, і цар забув про це, бо волею Провидіння було не зазнати смерті Аврама.
35 І Терах таємно взяв Аврама, сина свого, разом з його матір'ю та нянькою, і сховав їх у печері, і щомісяця приносив їм їхні продукти.
36 І був Господь з Аврамом у печері, і він виріс. Аврам був у печері десять років. І цар та його князі, віщуни та мудреці думали, що цар убив Аврам.

РОЗДІЛ 9

1 І взяв собі дружину Гаран, син Тераха, найстаршого брата Аврама.
2 Гарану було тридцять дев'ять літ, коли він узяв її; і жінка Гарана завагітніла й породила сина, і він назвав йому ім'я Лот.
3 І вона знову завагітніла, і породила дочку, і назвала їй ім'я Мілка; і вона знову завагітніла, і породила дочку, і назвала їй ім'я Сарай.

4 Гарану було сорок два роки, коли він породив Сару, це було на десятому році життя Аврама; і в ті дні Аврам, його мати та няня вийшли з печери, бо цар та його піддані забули про справу Аврама.
5 І вийшов Аврам із печери, і прийшов до Ноя та до сина його Сема, і залишився з ними, щоб навчатися закону Господнього та Його шляхів. Ніхто не знав, де Аврам. І служив Аврам Ноєві та синові його Симові довгий час.
6 І був Аврам у домі Ноя тридцять дев'ять років, і Аврам знав Господа від трьох років, і ходив він дорогами Господніми аж до дня своєї смерті, як навчив його Ной та син його Сим. І всі сини землі в ті дні дуже грішили проти Господа, і повстали проти Нього, і служили іншим богам, і забули Господа, що створив їх на землі. І мешканці землі зробили собі того часу кожен бога, богів дерев'яних та кам'яних, які не могли ні говорити, ні чути, ні вимовляти. І служили їм сини людські, і вони стали їхніми богами.
7 А цар та всі його слуги, і Терах з усім його домом були тоді першими з тих, хто служив богам з дерева та каменю.
8 І було в Тераха дванадцять богів великого розміру, зроблених з дерева та каменю, по дванадцяти місяцях року, і він служив кожному з них щомісяця, і щомісяця Терах приносив хлібну жертву та жертву виливну своїм богам; так робив Терах по всі дні.
9 І все те покоління було нечестиве в очах Господа, і кожен з них зробив собі бога, але покинули Господа, який створив їх.
10 І не знайшлося за тих днів на всій землі жодної людини, яка б знала Господа, бо кожен служив своєму Богові, окрім Ноя та його дому, і всі, хто був під його порадою, знали Господа за тих днів.
11 Аврам, син Тераха, був великим у ті дні в домі Ноя, і ніхто про це не знав, а Господь був з ним.
12 І дав Господь Аврамові розумне серце, і він пізнав, що всі діла того покоління були марними, і що всі їхні боги були марними та не мали жодної користі.
13 І побачив Аврам сонце, що світило над землею, і сказав Аврам собі: «Справді ж це сонце, що світить над землею, є Бог, і Йому я буду служити».
14 І Аврам служив сонцю того дня та молився йому. А коли настав вечір, сонце зайшло, як завжди. І Аврам сказав собі: Хіба це не Бог?
15 А Аврам все ще говорив собі: «Хто Той, Хто створив небо та землю, і хто створив усе на землі? Де Він?»
16 І ніч потемніла над ним, і він звів очі свої на захід, північ, південь і схід, і побачив, що сонце зникло з-за землі, і день став темним.
17 І побачив Аврам зорі та місяць перед собою, і сказав він: Воістину, це той Бог, що створив усю землю, а також людину, і ось ці його раби, боги навколо нього. І Аврам служив місяцю та молився йому всю ту ніч.
18 А коли розвиднілося, і сонце, як завжди, засяяло над землею, Аврам побачив усе, що Господь Бог створив на землі.
19 І сказав Аврам собі: «Напевно, це не боги, що створили землю та все людство, але це раби Божі». І Аврам залишився в домі Ноя, і там пізнав Господа та Його шляхи, і служив він Господеві всі дні свого життя. А все те покоління забуло Господа, і служило іншим богам, дерев'яним та кам'яним, і бунтували всі свої дні.
20 І цар Німрод царював безпечно, і вся земля була під його владою, і вся земля була однієї мови та слів єдності.
21 І всі князі Німрода та його вельможі, Пут, Міцраїм, Куш та Ханаан з їхніми родинами, зібрали нараду, і сказали один одному: «Ходімо, збудуймо собі місто, а в ньому міцну башту, а її вершина сягатиме неба, і ми зробимо себе славними, щоб царювати над цілим світом, щоб зло наших ворогів припинилося від нас, щоб ми могли могутньо царювати над ними, і щоб ми не розсіялися по землі через їхні війни».
22 І всі вони прийшли до царя, і передали цареві ці слова, і цар погодився з ними в цій справі, і зробив так.
23 І зібралися всі родини, близько шестисот тисяч чоловіків, і пішли шукати велику ділянку землі, щоб збудувати місто та вежу, і шукали вони по всій землі, і не знайшли жодної, як одна долина, на схід від землі Шинеар, приблизно за два дні ходьби, і вирушили туди, і оселилися там.
24 І вони почали робити цеглу та палити вогонь, щоб збудувати місто та вежу, яку задумали завершити.
25 І будівництво вежі було для них провиною та гріхом, і вони почали будувати її, і поки вони будували проти Господа Бога небесного, вони задумали в серцях своїх воювати проти Нього та піднятися на небеса.
26 І всі ці люди та всі родини розділилися на три частини: перша сказала: Ми зійдемо на небо та будемо воювати з ним; друга сказала: Ми зійдемо на небо та помістимо там наших богів та служитимемо їм; а третя частина сказала: Ми зійдемо на небо та вразимо його луками та списами; і Бог знав усі їхні діла та всі їхні злі думки, і Він побачив місто та вежу, яку вони будували.
27 І коли вони будували, то збудували собі велике місто та дуже високу й міцну вежу; і через її висоту розчин та цегла не доходили до будівельників, коли вони піднімалися на неї, аж поки ті, хто піднімався, не виповнився цілий рік, і після цього вони підходили до будівельників і давали їм розчин та цеглу; так робилося щодня.
28 І ось, ці піднімалися, а інші спускалися цілий день; і якщо цеглина випадала з їхніх рук і розбивалася, вони всі плакали над нею, а якщо людина падала і помирала, ніхто з них не дивився на неї.
29 І Господь знав їхні думки, і сталося, що коли вони будували, вони кидали стріли до неба, і всі стріли попадали на них, наповнені кров'ю. І коли вони їх побачили, то сказали один одному: «Справді, ми повбили всіх, хто на небесах!»
30 Бо це було від Господа, щоб звести їх на манівці, і щоб знищити їх з поверхні землі.
31 І вони збудували вежу та місто, і робили це щодня, аж поки не минуло багато днів і років.
32 І сказав Бог сімдесяти ангелам, що стояли перед Ним, тим, що були близько до Нього, кажучи: Ходімо, зійдімо та змішаймо їхні язики, щоб один чоловік не розумів мови свого ближнього. І вони так їм і зробили.
33 І з того дня наступного забули кожен мову свого ближнього, і не могли розуміти, щоб говорити однією

мовою. І коли будівничий брав з рук свого ближнього вапно чи камінь, якого він не замовляв, будівничий викидав його геть і кидав на свого ближнього, і той помирав.
34 І вони робили так багато днів, і багатьох із них повбили таким чином.
35 І Господь уразив три загони, що були там, і покарав їх за їхніми ділами та за їхніми задумами; ті, що казали: Ми зійдемо на небо та служитимемо нашим богам, стали подібні до мавп та слонів; а тих, що казали: Ми вразимо небо стрілами, Господь убив, одного рукою його ближнього; а третій загін, тих, що казали: Ми зійдемо на небо та будемо воювати з ним, Господь розпорошив їх по всій землі.
36 А ті, хто залишився серед них, коли вони пізнали та зрозуміли зло, яке мало на них настати, вони покинули будівлю, і вони також розсіялися по всій землі.
37 І перестали вони будувати місто та вежу; тому він назвав те місце Вавилон, бо там Господь змішав мову всієї землі; ось воно було на сході землі Шинеар.
38 А що стосується вежі, яку збудували сини людські, то земля відкрила свої уста та поглинула одну третину її, і вогонь також зійшов з неба та спалив іншу третину, а інша третина залишилася й донині, і вона належить до тієї частини, яка була вгорі, а її коло становить три дні ходьби.
39 І багато синів людських померло в тій вежі, народ без числа.

РОЗДІЛ 10

1 І помер Пелег, син Еверів, тими днями, на сорок восьмому році життя Аврама, сина Терахового. А всіх днів Пелега було двісті тридцять дев'ять літ.
2 І коли Господь розпорошив синів людських через їхній гріх біля вежі, ось вони розсіялися на багато частин, і всі сини людські були розпорошені по чотирьох кутках землі.
3 І всі родини стали, кожна за своєю мовою, своєю землею чи своїм містом.
4 І сини людські збудували багато міст за своїми родами по всіх місцях, куди вони ходили, і по всій землі, де Господь розсіяв їх.
5 А деякі з них збудували міста в місцях, з яких їх згодом винищили, і назвали ці міста своїми власними іменами, або іменами своїх дітей, або ж іменами їхніх конкретних подій.
6 І пішли сини Яфета, сина Ноя, та й збудували собі міста в тих місцях, де були розпорошені, і назвали всі свої міста своїми іменами. І сини Яфета були розділені по землі на багато народів та мов.
7 А оце сини Яфета за їхніми родами: Ґомер, Маґоґ, Медай, Яван, Тувал, Мешех та Тірас; оце сини Яфета за їхніми родами.
8 А сини Гомера, за їхніми містами, були франки, що жили в землі Франца, над річкою Франца, над річкою Сена.
9 А сини Рефата — це Бартоніми, що живуть у землі Бартонії, біля річки Леди, що впадає у велике море Гіхон, тобто Океан.
10 А дітей Тугарми десять родин, а ось їхні імена: Бузар, Парзунак, Балгар, Еліканум, Рагбіб, Таркі, Бід, Зебук, Онгал і Тілмаз; усі вони розселилися та оселилися на півночі та збудували собі міста.
11 І назвали вони свої міста своїми іменами, це ті, хто живе біля річок Хітла та Італак і донині.
12 А родини Анголі, Балгара та Парзунака живуть біля великої річки Дубні; і назви їхніх міст також відповідають їхнім власним іменам.
13 А діти Явана — це яваніми, що живуть у землі Македонії, а діти Медаяре — це орелумці, що живуть у землі Курсон, а діти Тувала — це ті, що живуть у землі Тускана над річкою Пашія.
14 А сини Мешеха — це Шівашні, а сини Тіраса — Рушаш, Кушні та Онґолі; усі вони пішли та збудували собі міста; це ті міста, що розташовані над морем Явусом, біля річки Кура, що впадає в річку Траган.
15 А діти Елішая — це Альманіми, і вони також пішли та збудували собі міста; це ті міста, що розташовані між горами Йова та Шибатмо; і серед них були люди Лумбарді, які живуть навпроти гір Йова та Шибатмо, і вони завоювали землю Італії та залишаються там донині.
16 А діти Хіттімів — це ромії, що живуть у долині Канопії над річкою Тібреу.
17 А діти Дудоніму — це ті, що живуть у містах моря Гіхон, у землі Бордна.
18 Це родини синів Яфета за їхніми містами та мовами, коли вони розпорошилися за вежею, і вони назвали свої міста своїми іменами та подіями; і це імена всіх їхніх міст за їхніми родинами, які вони збудували в ті дні після вежі.
19 А сини Хама були: Куш, Міцраїм, Фут та Ханаан, за їхнім родом та містами.
20 Усі вони пішли та збудували собі міста, як знайшли для себе придатне місце, і назвали свої міста іменами своїх батьків: Куш, Міцраїм, Фут та Ханаан.
21 А сини Міцраїма: лудіми, анаміми, лехавіми, нафтухіми, патрусіми, каслухіми та кафтуріми, сім родин.
22 Усі вони живуть над річкою Сіхор, що є єгипетським потоком, і вони збудували собі міста та назвали їх своїми іменами.
23 І сини Патроса та Каслоха поєдналися між собою, і від них вийшли пеліштіти, ацаті, гераріми, гітіми та екроніми, усі п'ять родин; вони також збудували собі міста, і назвали свої міста іменами своїх батьків, і так вони називаються аж до цього дня.
24 І діти Ханаану також збудували собі міста, і вони назвали свої міста своїми іменами, одинадцять міст, а інші — без числа.
25 І четверо чоловіків з роду Хама пішли до землі рівнини; ось імена тих чотирьох чоловіків: Содом, Гоморра, Адма та Цевоїм.
26 І ці люди збудували собі чотири міста в землі рівнини, і назвали вони імена своїх міст своїми іменами.
27 І вони, їхні діти та все, що належало їм, жили в тих містах, і вони плодилися, і дуже розмножувалися, і жили мирно.

28 І пішов Сеїр, син Хура, сина Хіві, сина Ханаанського, і знайшов долину навпроти гори Паран, і збудував там місто, і оселився там він, і семеро синів його, і його дім. І назвав він місто, яке збудував, Сеїр, своїм іменем; це земля Сеїр і донині.
29 Це родини синів Хама, за їхніми мовами та за їхніми містами, коли вони розпорошилися по своїх краях після вежі.
30 А деякі з дітей Сима, сина Ноя, батька всіх дітей Евера, також пішли та збудували собі міста в місцях, де вони були розпорошені, і назвали свої міста їхніми іменами.
31 А сини Сима були: Елам, Ашшур, Арпахшад, Луд та Арам, і вони збудували собі міста та назвали всі свої міста їхніми іменами.
32 І вийшов Ашшур, син Семів, і його діти та дім того часу, дуже велика їхня сила, і вони пішли до далекої землі, яку знайшли, і зустріли вони дуже широку долину в тій землі, куди вони пішли, і вони збудували собі чотири міста, і назвали їх своїми власними іменами та подіями.
33 А ось назви міст, що збудували сини Ашшура: Ніневія, Ресен, Калах і Рехоботер; і сини Ашшура живуть там і донині.
34 І пішли також сини Арама, і збудували собі місто, і назвали ім'я міста Уц на честь свого старшого брата, і живуть у ньому; це край Уц і донині.
35 А другого року після вежі чоловік з дому Ашшура, на ім'я Бела, пішов із землі Ніневії, щоб мешкати з родиною своєю, де тільки міг знайти місце; і вони дійшли аж до міст рівнини навпроти Содому, і оселилися там.
36 І встав той чоловік, і збудував там невелике місто, і назвав його Бела, своїм іменем; це земля Цоар, і так вона називається аж до цього дня.
37 А оце родини дітей Симових, за їхньою мовою та за їхніми містами, після того, як вони розпорошилися по землі після вежі.
38 І кожне царство, місто та рід родин дітей Ноя збудували собі після цього багато міст.
39 І вони встановили уряди в усіх своїх містах, щоб ними керували за їхніми наказами; так робили всі родини дітей Ноя навіки.

РОЗДІЛ 11

1 А Німрод, син Кушів, все ще був у землі Шинеар, і він царював над нею, і осівся там, і він збудував міста в землі Шинеар.
2 А ось назви чотирьох міст, які він збудував, і він назвав їх на честь подій, що сталися з ними під час будівництва вежі.
3 І назвав він першу: Вавилон, кажучи: Бо там Господь змішав мову всієї землі; а другу назвав: Ерех, бо звідти Бог розігнав їх.
4 А третій він назвав Ехед, бо сказав, що на тому місці була велика битва; а четвертий він назвав Кална, бо там загинули його князі та лицарі, і вони гнівили Господа, збунтувалися та чинили злочини проти Нього.
5 І коли Німрод збудував ці міста в землі Шинеар, він поселив у них решту свого народу, своїх князів та своїх сильних людей, що залишилися в його царстві.
6 І Німрод оселився у Вавилоні, і він там поновив своє панування над рештою своїх підданих, і він царював безпечно, і піддані та князі Німрода назвали його ім'ям Амрафел, кажучи, що біля вежі його князі та люди загинули через нього.
7 І незважаючи на це, Німрод не повернувся до Господа, і він продовжував чинити зло та навчати злочестивості синів людських; а Мардон, його син, був гірший за свого батька і продовжував додавати до мерзот свого батька.
8 І Він ввів синів людських у гріх, тому й сказано: «Від безбожного виходить беззаконня».
9 У той час була війна між родинами синів Хама, бо вони жили в містах, які самі збудували.
10 І відійшов Кедор-Лаомер, цар Еламу, від родин Хамових синів, і воював з ними, і підкорив їх. І пішов він до п'яти міст рівнини, і воював з ними, і підкорив їх, і вони були під його владою.
11 І служили вони йому дванадцять років, і давали йому щорічний податок.
12 У той час помер Нахор, син Серуга, на сорок дев'ятому році життя Аврама, сина Тераха.
13 Аврам вийшов з дому Ноя на п'ятдесятому році життя Аврама, сина Тераха, і прийшов до дому батька свого.
14 І пізнав Аврам Господа, і ходив Його дорогами та Його наказами, і Господь, Бог його, був з ним.
15 А батько його Терах був у ті дні все ще воєначальником війська царя Німрода, і він все ще ходив за чужими богами.
16 І прийшов Аврам до дому свого батька, і побачив там дванадцять богів, що стояли там у своїх храмах. І запалився гнів Аврамів, коли він побачив ці зображення в домі свого батька.
17 І сказав Аврам: Як живий Господь, ці ідоли не залишаться в домі мого батька; так зробить мені Господь, що створив мене, якщо я за три дні не поламаю їх усіх.
18 І пішов Аврам від них, і гнів його запалився в ньому. І Аврам поспішив, і пішов з кімнати на зовнішній двір батька свого, і знайшов батька свого, що сидів на подвір'ї, та всіх слуг його з ним. І прийшов Аврам, і сів перед ним.
19 І Аврам спитав свого батька, кажучи: «Батьку, скажи мені, де Бог, що створив небо та землю, і всіх синів людських на землі, і що створив тебе й мене?» І Терах відповів Аврамові, синові своєму, та й сказав: «Ось ті, хто створив нас, усі вони з нами в домі».
20 І сказав Аврам до батька свого: «Пане мій, покажи мені їх!» І ввів Терах Аврама до кімнати внутрішнього подвір'я, і Аврам побачив, і ось уся кімната була повна богів дерев'яних та кам'яних, дванадцять великих ідолів, а інші, менші за них, без числа.
21 І сказав Терах синові своєму: «Ось вони, що створили все, що ти бачиш на землі, і що створили мене й тебе, і все людство».
22 І Терах поклонився своїм богам, і відійшов від них, і Аврам, син його, пішов з ним.

23 І коли Аврам пішов від них, він прийшов до своєї матері, сів перед нею та й сказав своїй матері: «Ось, мій батько показав мені тих, хто створив небо й землю, і всіх синів людських».
24 А тепер швидше візьми козеня з отари та зроби з нього смачну страву, щоб я приніс його богам мого батька як жертву, щоб вони з'їли; може, так я стану їм уподобаним.
25 І зробила так його мати, і взяла козеня, і приготувала з нього смачну страву, і принесла її Аврамові. Аврам узяв ту смачну страву від своєї матері, і приніс її перед богів свого батька, і підійшов до них, щоб вони їли; а батько його Терах не знав про це.
26 І побачив Аврам того дня, як сидів серед них, що в них не було ні голосу, ні слуху, ні руху, і ніхто з них не міг простягнути руки своєї, щоб їсти.
27 Аврам насміхався з них і сказав: «Мабуть, смачна страва, яку я приготував, не сподобалася їм, або, можливо, її було замало для них, і тому вони не хотіли їсти. Тому завтра я приготую свіжу смачну страву, кращу та щедрішу за цю, щоб побачити результат».
28 І сталося наступного дня, що Аврам наказав своїй матері щодо смачної їжи. І встала його мати, і взяла трьох гарних козенят з отари, і приготувала з них смачну їжу, яку любив її син, і дала її своєму синові Аврамові; а Терах, його батько, не знав про це.
29 І взяв Аврам смачну страву від своєї матері, і приніс її перед богами свого батька до кімнати; і підійшов до них, щоб вони поїли, і поклав її перед ними. І сидів Аврам перед ними цілий день, думаючи, що, можливо, вони поїдять.
30 І Аврам побачив їх, і ось, вони не мали ні голосу, ні слуху, і ніхто з них не простягнув руки до м’яса, щоб їсти.
31 А того ж дня ввечері в тому домі Аврам зодягнувся Духом Божим.
32 І він кликнув і сказав: Горе моєму батькові та цьому злому поколінню, чиї серця всі схильні до марнославства, які служать цим ідолам з дерева та каменю, які не можуть ні їсти, ні нюхати, ні чути, ні говорити, які мають уста без мови, очі без зору, вуха без слуху, руки без відчуттів і ноги, що не можуть рухатися; подібні до них ті, хто їх створив і хто покладається на них.
33 І коли Аврам побачив усе це, його гнів запалився на батька, і він поспішив, узяв у руку сокиру, і прийшов до кімнати богів, і розбив усіх богів свого батька.
34 І коли він розбив ідолів, то поклав сокиру в руку великого бога, що був там перед ними, і вийшов; а батько його Терах повернувся додому, бо почув біля дверей звук удару сокири; тож Терах увійшов до дому, щоб дізнатися, що це таке.
35 І почувши Терах звук сокири в кімнаті з ідолами, побіг до кімнати з ідолами, і зустрів Аврама, який виходив.
36 І ввійшов Терах до кімнати, і побачив, що всі ідоли повпали та розбиті, а сокира в руці найбільшого, яка не була розбита, все ще лежала перед ними. Аврам, син його, приготував смачну страву.
37 І коли Терах побачив це, його гнів дуже спалахнув, і він поспішив і вийшов з кімнати до Аврама.
38 І знайшов він Аврама, сина свого, що сидів удома, та й сказав йому: Що це за діло ти зробив для моїх богів?
39 Аврам відповів своєму батькові Тераху та й сказав: «Не так, пане мій, бо я приніс їм смачну їжу, і коли я підійшов до них з м’ясом, щоб вони могли їсти, вони всі зараз простягнули руки, щоб їсти, перш ніж той великий простягнув свою руку, щоб їсти».
40 І великий побачив їхні діла, які вони чинили перед ним, і сильно запалився його гнів на них. І він пішов, і взяв сокиру, що була в домі, і прийшов до них, і поламав їх усіх. І ось сокира ще в його руці, як ти бачиш.
41 І запалився гнів Тераха на Аврама, сина його, коли він це сказав. І сказав Терах до Аврама, сина свого, у гніві своєму: Що це за казка, яку ти розповів? Ти говориш мені неправду.
42 Чи є в цих богах дух, душа чи сила, щоб зробити все, що ти мені сказав? Хіба вони не дерево та камінь, і хіба я сам їх не створив, і чи можеш ти говорити таку неправду, кажучи, що великий бог, який був з ними, уразив їх? Це ти вклав йому в руки сокиру, а потім кажеш, що він уразив їх усіх.
43 Аврам відповів батькові своєму та й сказав йому: «Як же ти можеш служити цим ідолам, на яких немає сили щось зробити? Чи можуть ті ідоли, на яких ти покладаєшся, врятувати тебе? Чи можуть вони почути твої молитви, коли ти будеш кликати до них? Чи можуть вони врятувати тебе з рук твоїх ворогів, чи будуть вони воювати за тебе проти твоїх ворогів, щоб ти служив дереву та каменю, які не можуть ні говорити, ні чути?»
44 І тепер, напевно, недобре тобі та синам людським, які пов’язані з тобою, робити це; невже ти такий безглуздий, такий нерозумний чи такий нерозумний, що служиш дереву та каменю і чиниш таким чином?
45 І забути Господа Бога, Який створив небо і землю, і Який створив вас на землі, і тим самим накликати велике зло на ваші душі в цій справі, служачи каменю та дереву?
46 Хіба ж не цим грішили наші батьки в давнину, і Господь, Бог всесвіту, навів на них води потопу та знищив усю землю?
47 І як ви можете продовжувати це робити та служити богам з дерева та каменю, які не можуть чути, говорити чи визволяти вас від гноблення, тим самим накликаючи на вас гнів Бога всесвіту?
48 А тепер, отче мій, утримайся від цього, і не наводи зло на свою душу та душі свого дому.
49 І Аврам поспішив, і вискочив з-перед батька свого, і взяв сокиру з найбільшого ідола свого батька, і Аврам розбив її нею, та й утік.
50 І Терах, побачивши все, що зробив Аврам, поспішив вийти з дому свого, і пішов до царя, і прийшов перед Німрода, і став перед ним, і вклонився цареві. І цар сказав: Чого тобі треба?
51 І сказав він: Благаю тебе, пане мій, вислухай мене. П'ятдесят років тому в мене народилася дитина, і так він вчинив з моїми богами, і так він говорив. А тепер, пане мій і царю, поклич його, щоб він прийшов до тебе,

і розсуди його за законом, щоб ми могли бути визволені від його зла.
52 І послав цар трьох чоловіків зі своїх слуг, і вони пішли та привели Аврама перед царя. А Німрод і всі його князі та слуги сиділи того дня перед ним, і Терах також сидів перед ними.
53 І сказав цар Авраму: Що це ти зробив своєму батькові та його богам? І Аврам відповів цареві тими словами, які той говорив своєму батькові, і сказав: Великий бог, що був з ними в домі, зробив їм те, що ти чув.
54 І цар сказав Авраму: Чи мали вони силу говорити, їсти та робити так, як ти сказав? Аврам відповів цареві, кажучи: А якщо в них немає сили, чому ти служиш їм і вводиш синів людських у оману своїми безумствами?
55 Чи думаєш ти, що вони можуть тебе визволити чи зробити щось мале чи велике, щоб ти служив їм? І чому ти не відчуваєш Бога всього всесвіту, який створив тебе і в чиїй владі вбивати та зберігати життя?
56 О, нерозумний, простий і неосвічений царю, горе тобі навіки.
57 Я думав, що Ти навчиш Своїх рабів праведної дороги, але Ти цього не зробив, і наповнив усю землю своїми гріхами та гріхами народу Твого, що йшов Твоїми дорогами.
58 Хіба ти не знаєш, чи не чув, що цим злом, яке чиниш ти, грішили наші предки в давнину, і вічний Бог навів на них води потопу та знищив їх усіх, а також знищив усю землю через них? І чи встанете ти та твій народ зараз і зробите подібне до цієї роботи, щоб звести гнів Господа Бога всесвіту та навести зло на тебе та на всю землю?
59 А тепер покинь це лихе діло, яке ти чиниш, і служи Богові всесвіту, бо душа твоя в Його руках, і тоді буде тобі добре.
60 І якщо твоє злочестиве серце не прислухається до моїх слів, щоб змусити тебе покинути твої злі шляхи та служити вічному Богові, тоді ти помреш у ганьбі в останні дні, ти, твій народ і всі, хто пов’язаний з тобою, чуючи твої слова або ходячи твоїми злими шляхами.
61 І коли Аврам перестав говорити перед царем та князями, Аврам звів очі свої до неба та й промовив: Господь бачить усіх нечестивих і судитиме їх.

РОЗДІЛ 12

1 І коли цар почув слова Аврама, то наказав посадити його до в'язниці; і Аврам був у в'язниці десять днів.
2 І наприкінці тих днів цар наказав, щоб усі царі, князі та намісники різних провінцій та мудреці прийшли до нього, і вони сіли перед ним, а Аврам все ще був у домі ув'язнення.
3 І сказав цар до князів та мудреців: Чи чули ви, що Аврам, син Терахів, зробив своєму батькові? Так він зробив йому, і я наказав привести його перед мене, і так він говорив; його серце не вагалося в ньому, і він не ворухнувся в моїй присутності, і ось тепер він ув'язнений у в'язниці.
4 Тож вирішіть, який суд належить цьому чоловікові, який зневажив царя, який говорив і робив усе те, що ви чули.
5 І всі вони відповіли цареві, кажучи: Чоловіка, який зневажає царя, слід повісити на дереві; але оскільки він зробив усе, що він сказав, і зневажив наших богів, то його слід спалити на спалення, бо такий закон у цій справі.
6 Якщо цареві це подобається, нехай він накаже своїм слугам розпалювати вогонь у твоїй цегляній печі вдень і вночі, а потім ми кинемо туди цього чоловіка. І цар так і зробив, і наказав своїм слугам розпалювати вогонь три дні й три ночі в царській печі, що в Касдімі; і цар наказав їм взяти Аврама з в'язниці та вивести його на спалення.
7 І всі царські слуги, князі, вельможі, намісники та судді, і всі мешканці краю, близько дев'ятисот тисяч чоловіків, стояли навпроти печі, щоб побачити Аврама.
8 І всі жінки та діти зібралися на дахах та вежах, щоб побачити, що робиться з Аврамом, і всі вони стояли разом здалеку; і не залишилося жодного чоловіка, який би не прийшов того дня подивитися на це видовище.
9 І коли Аврам прийшов, чарівники царя та мудреці побачили Аврама, і вони вигукнули до царя, кажучи: «Володарю наш, справді це та людина, про яку ми знаємо, що вона була дитиною, при народженні якої велика зірка поглинула чотири зірки, про що ми повідомили цареві п’ятдесят років тому».
10 І ось тепер його батько також порушив твої заповіді та насміхався з тебе, привівши тобі іншу дитину, яку ти вбив.
11 І коли цар почув їхні слова, він дуже розгнівався, і наказав привести до себе Тераха.
12 І цар сказав: Чи чув ти, що говорили чарівники? А тепер скажи мені правду, як ти це зробив; і якщо ти скажеш правду, то будеш виправданий.
13 І побачивши, що царський гнів так сильно розпалився, Терах сказав цареві: «Пане мій і царю, ти чув правду, і те, що мудреці сказали, слушне». І цар сказав: «Як ти міг зробити таке, переступивши мій наказ і давши мені дитину, якої ти не народжував, і привласнивши її?»
14 І відповів Терах цареві: «Бо того часу я розпалився до сина свого, і я взяв сина служниці моєї, та й привів його до царя».
15 І цар сказав: Хто тобі це порадив? Скажи мені, не приховуй нічого від мене, і тоді ти не помреш.
16 І Терах дуже злякався перед царем і сказав цареві: «Це мій старший син Гаран порадив мені це. Гаран же був у ті дні, коли народився Аврам, тридцять два роки.»
17 Але Гаран нічого не порадив своєму батькові, бо Терах сказав це цареві, щоб врятувати свою душу від царя, бо дуже боявся. І сказав цар Тераху: Гаран, син твій, який порадив тобі це, помре у вогні з Аврамом, бо на ньому вирок смерті за те, що він збунтувався проти царської волі, зробивши це.
18 І Гаран того часу відчув бажання піти шляхами Аврама, але стримав це в собі.
19 І сказав Гаран у серці своєму: «Ось цар схопив Аврама за те, що зробив Аврам. І станеться, що якщо Аврам переможе царя, я піду за ним, а якщо цар переможе, я піду за царем».

20 І коли Терах розповів цареві про Гарана, сина свого, цар наказав захопити Гарана разом з Аврамом.
21 І привели їх обох, Аврама та Гарана, брата його, щоб кинути їх у вогонь; і були там усі мешканці того краю, і царські слуги, і князі, і всі жінки та діти, і стояли того дня над ними.
22 І взяли царські слуги Аврама та його брата, і зняли з них увесь їхній одяг, крім нижнього, що був на них.
23 І зв'язали їм руки та ноги лляними шнурами, а царські слуги підняли їх і кинули обох у піч.
24 І полюбив Господь Аврама, і змилувався над ним. І зійшов Господь, і визволив Аврама з вогню, і той не згорів.
25 Але всі мотузки, якими його зв'язали, згоріли, а Аврам залишився та ходив у вогні.
26 І помер Гаран, коли вони кинули його у вогонь, і він був спалений дотла, бо його серце не було цілковито віддане Господу; і тих людей, які кинули його у вогонь, полум'я вогню поширилося на них, і вони згоріли, і дванадцять чоловіків з них померли.
27 І ходив Аврам посеред вогню три дні й три ночі, і всі царські слуги бачили, як він ходив посеред вогню. І прийшли вони й сповістили цареві, кажучи: «Ось ми бачили Аврама, як він ходив посеред вогню, і навіть нижній одяг, що на ньому, не згорів, але шнур, яким він був зв'язаний, згорів».
28 І коли цар почув їхні слова, серце його заніміло, і він не повірив їм; тому він послав інших вірних князів, щоб побачити цю справу, і вони пішли, побачили її та розповіли цареві; і цар устав, щоб піти та подивитися, і побачив він Аврама, що ходить туди-сюди посеред вогню, і побачив він горяче тіло Гарана, і цар дуже здивувався.
29 І цар наказав витягнути Аврама з вогню; і підійшли його слуги, щоб витягнути його, але не могли, бо вогонь був навколо, а полум'я піднімалося до них з печі.
30 І повтікали звідти царські слуги, а цар докорив їм, кажучи: Поспішайте та виведіть Аврама з вогню, щоб вам не померти.
31 І знову підійшли царські слуги, щоб вивести Аврама, але полум'я охопило їх і обпекло їхні обличчя, так що вісім із них померли.
32 І коли цар побачив, що його слуги не можуть підійти до вогню, щоб не згоріти, цар покликав Аврама: «Рабо Бога, що на небесах, вийди з-посеред вогню та прийди сюди перед мене!» І Аврам послухався голосу царя, і вийшов з-посеред вогню, і прийшов, і став перед царем.
33 І коли Аврам вийшов, цар та всі його слуги побачили Аврама, що йшов перед царем у нижньому одязі, бо він не був спалений, але шнур, яким він був зв'язаний, був спалений.
34 І сказав цар Аврамові: «Як це ти не згорів у вогні?»
35 І сказав Аврам цареві: Бог неба й землі, на якого я покладаюся, і що вся влада в Його, Він визволив мене з вогню, в який ти мене вкинув.
36 А Аврамів брат Гаран був спалений дотла, і шукали його тіло, і знайшли його згорілим.
37 Аранові було вісімдесят два роки, коли він помер у вогні Касдіму. І цар, князі та мешканці краю, побачивши, що Аврам був врятований з вогню, прийшли й поклонилися Аврамові.
38 І сказав їм Аврам: «Не вклоняйтеся мені, але вклоняйтеся Богові світу, Який створив вас, і служіть Йому, і йдіть Його дорогами, бо це Він визволив мене з цього вогню, і це Він створив душі й духи всіх людей, і створив людину в утробі матері її, і привів її у світ, і це Він визволить тих, хто на Нього покладається, від усякого болю».
39 І ця річ здалася дуже дивною в очах царя та князів, що Аврам був врятований від вогню, а Харан був спалений; і цар дав Авраму багато подарунків, і він дав йому двох своїх головних слуг з царського дому; ім'я одного було Оні, а ім'я другого - Еліезер.
40 І всі царі, князі та слуги дали Аврамові багато дарів срібла, золота та перлів, і цар та князі його відпустили його, і він пішов з миром.
41 І вийшов Аврам від царя з миром, і багато царських слуг пішли за ним, і приєдналося до нього близько трьохсот чоловіків.
42 І повернувся Аврам того дня, і пішов до дому батька свого, він та люди, що йшли за ним. І служив Аврам Господеві, Богові своєму, по всі дні життя свого, і ходив дорогами Його, і дотримувався закону Його.
43 І від того дня й далі Аврам схилив серця синів людських служити Господу.
44 І того часу Нахор та Аврам взяли собі за жінок, дочок свого брата Гарана; дружину Нахора звали Мілка, а ім'я Аврамової жінки — Сарай. А Сарай, дружина Аврама, була неплідна, і не мала вона дітей у ті дні.
45 І минуло два роки відтоді, як Аврам вийшов з вогню, тобто на п'ятдесят другому році його життя, ось цар Німрод сів у Вавилоні на троні. І заснув цар, і снилося йому, що він стоїть зі своїм військом та військом у долині навпроти царської печі.
46 І звів він очі свої та й побачив чоловіка, подібного до Аврама, що виходив з печі. І прийшов він і став перед царем з оголеним мечем, і кинувся до царя з мечем своїм, коли цар утік від чоловіка, бо боявся; і коли той біг, чоловік кинув яйце на голову царя, і яйце стало великою річкою.
47 І цареві наснилося, що все його військо потонуло в тій річці та загинуло, і цар утік з трьома чоловіками, які були перед ним, і сам врятувався.
48 І цар подивився на цих людей, а вони були одягнені в князівські шати, як одяг царів, і мали вигляд і велич царів.
49 І поки вони бігли, річка знову перетворилася на яйце перед царем, і з яйця вилізло молоде пташеня, яке підлетіло до царя, полетіло йому на голову та вирвало цареві око.
50 І цар засмутився від цього видовища, і прокинувся він зі сну, і дух його був схвильований; і він відчув великий жах.
51 А вранці цар у страху встав зі свого ложа, і наказав усім мудрецям та чарівникам прийти до нього, і цар розповів їм свій сон.
52 І мудрий слуга царя, на ім'я Анукі, відповів цареві, кажучи: Це не що інше, як зло Аврама та його

потомства, яке повстане проти мого Господа і царя в останні дні.
53 І ось настане день, коли Аврам і його насіння, і діти його дому воюватимуть з моїм царем, і вони поб'ють усе царське військо та його війська.
54 А що стосується того, що ти сказав про трьох чоловіків, яких ти бачив подібних до себе, і які втекли, то це означає, що тільки ти втечеш з трьома царями від царів землі, які будуть з тобою в битві.
55 А те, що ти бачив про річку, що перетворилася на яйце, як і спочатку, і молодого птаха, що вирвав тобі око, означає не що інше, як насіння Аврама, яке вб'є царя в останні дні.
56 Це сон мого царя, і ось його тлумачення, і сон той правдивий, і тлумачення, яке дав тобі твій раб, правильне.
57 Отже, мій царю, ти ж знаєш, що вже п'ятдесят два роки минуло відтоді, як твої мудреці побачили це при народженні Аврама, і якщо мій цар дозволить Авраму жити на землі, це буде на шкоду моєму пану й цареві, бо всі дні, поки Аврам живе, ні ти, ні твоє царство не будете утверджені, бо це було відомо раніше при його народженні; і чому мій цар не вб'є його, щоб його зло було стримане від тебе в останні дні?
58 І Німрод послухав голосу Анукі, і таємно послав кількох своїх слуг, щоб піти та схопити Аврама, і привести його до царя, щоб той зазнав смерті.
59 А Еліезер, слуга Аврама, якого дав йому цар, був у той час перед царем, і він почув, що Анукі порадив цареві, і що цар сказав, щоб спричинити смерть Аврама.
60 І сказав Еліезер Аврамові: «Встань швидше та рятуй свою душу, щоб не померти від рук царя, бо так він бачив уві сні про тебе, і так Анукі витлумачив його, і так Анукі порадив цареві щодо тебе».
61 І Аврам послухався голосу Еліезера, і Аврам поспішив і побіг до дому Ноя та сина його Сема, і сховався там і знайшов безпечне місце. І прийшли царські слуги до дому Аврама, щоб шукати його, але не могли знайти його, і шукали по всій країні, і не могли знайти його, і ходили та шукали в усіх напрямках, і не могли зустріти його.
62 І коли царські слуги не змогли знайти Аврама, вони повернулися до царя, але гнів царя на Аврама вщух, бо вони не знайшли його, і цар викинув із голови цю справу щодо Аврама.
63 І Аврам переховувався в Ноєвому домі один місяць, аж поки цар не забув про цю справу. Аврам же все ще боявся царя. І Терах прийшов таємно побачитися з Аврамом, сином своїм, у Ноєвому домі. І Терах був дуже великий в очах царя.
64 І сказав Аврам до батька свого: Хіба ти не знаєш, що цар думає вбити мене та знищити ім'я моє з землі порадою своїх лихих радників?
65 Хто ж у тебе тут, і що в тебе в цій землі? Устань, ходімо разом до землі Ханаанської, щоб нам вирватися з його руки, щоб і ти не загинув від нього в останні дні.
66 Хіба ти не знаєш, чи не чув, що Німрод дає тобі всю цю честь не з любові, а лише заради своєї користі дарує тобі все це добро?
67 І якщо він зробить тобі більше добро, ніж це, то, безперечно, це лише марноти світу цього, бо багатство та достатки не можуть допомогти в день гніву та гніву.
68 А тепер послухай мого голосу, і встаньмо та й підемо до землі Ханаанської, подалі від лиха від Німрода; і служі Господу, що створив тебе на землі, і буде тобі добре; і відкинь усі марні справи, за якими ти женешся.
69 І перестав Аврам говорити, коли Ной та син його Сим відповіли Тераху, кажучи: Правда в тому, що Аврам сказав тобі.
70 І послухався Терах голосу свого сина Аврама, і зробив Терах усе, що Аврам говорив, бо це було від Господа, щоб цар не вбив Аврама.

РОЗДІЛ 13

1 І взяв Терах, сина свого Аврама, та онука свого Лота, сина Гарана, і невістку свою Сару, дружину сина свого Аврама, та всі душі свого дому, та й пішов з ними з Ур-Касдім, щоб іти до Ханаанського краю. І коли вони прийшли аж до краю Гаран, то залишилися там, бо це була дуже добра земля для пасовища, і досить простора для тих, хто супроводжував їх.
2 І побачили люди землі Харан, що Аврам був добрий та праведний перед Богом та людьми, і що Господь, Бог його, був з ним. І деякі з людей землі Харан прийшли та приєдналися до Аврамів, і він навчав їх закону Господнього та Його шляхів; і ці люди залишилися з Аврамом у його домі, і вони приєдналися до нього.
3 І Аврам перебував у тій землі три роки. І по спливу трьох років Господь явився Аврамові та й сказав йому: Я — Господь, що вивів тебе з Ур-Касдіму, і визволив тебе з руки всіх твоїх ворогів.
4 А тепер, якщо ти будеш слухатися Мого голосу, і будеш дотримуватися Моїх заповідей, Моїх постанов та Моїх законів, то Я покладу ворогів твоїх на поклони тобі, і розмножу потомство твоє, немов зорі на небі, і пошлю Моє благословення на всі діла рук твоїх, і тобі нічого не бракуватиме.
5 Устань же, візьми свою жінку та все, що твоє, та й іди до землі Ханаанської, і залишайся там, і Я буду тобі там Богом, і благословлю тебе. І встав Аврам, і взяв свою жінку та все, що його, і пішов до землі Ханаанської, як сказав йому Господь. Авраму ж було п'ятдесят літ, коли він вийшов з Харану.
6 І прийшов Аврам до землі Ханаанської, і осів посеред міста, і там розкинув намет серед синів Ханаанської, мешканців тієї землі.
7 І з'явився Господь Аврамові, коли той прийшов до Ханаанського краю, і сказав йому: «Це та земля, яку Я дав тобі та потомству твоєму по тобі навіки. І зроблю потомство твоє, як зорі небесні, і дам потомству твоєму в спадок усі землі, які ти бачиш».
8 І збудував Аврам жертовник на тому місці, де Бог говорив до нього, і Аврам прикликав там ім'я Господнє.
9 Того часу, по трьох роках перебування Аврамового в землі Ханаанській, того року помер Ной, це був п'ятдесят восьмий рік життя Аврамового; і всіх днів,

які прожив Ной, було дев'ятьсот п'ятдесят літ. І помер він.
10 І осівся Аврам у землі Ханаанській, він, його жінка та все, що було з ним, і всі, хто був з ним, разом з тими, хто приєднався до нього з народів тієї землі; але Нахор, брат Аврамів, і Терах, батько його, і Лот, син Гарана, та все їхнє, осіли в Гарані.
11 На п'ятому році перебування Аврамового в Ханаанському краї мешканці Содому й Гоморри та всі міста рівнини повстали з-під влади Кедорлаомера, царя Еламу; бо всі царі міст рівнини служили Кедорлаомеру дванадцять років і давали йому щорічний податок, але в ті дні, на тринадцятий рік, вони повстали проти нього.
12 А десятого року перебування Аврамового в землі Ханаанській сталася війна між Німродом, царем Шинеару, та Кедор-Лаомером, царем Еламу. І прийшов Німрод, щоб воювати з Кедор-Лаомером та приборкати його.
13 Бо Кедорлаомер був у той час одним із князів війська Німрода, і коли всі люди біля вежі розсіялися, а ті, що залишилися, також розпорошилися по поверхні землі, Кедорлаомер пішов до землі Елам і зацарював над нею та повстав проти свого пана.
14 І в ті дні, коли Німрод побачив, що міста рівнини повстали, він з гордістю та гнівом вийшов на війну з Кедор-Лаомером. І зібрав Німрод усіх своїх князів та підданих, близько семисот тисяч чоловік, і пішов проти Кедор-Лаомера. І вийшов Кедор-Лаомер назустріч йому з п'ятьма тисячами чоловік, і вони приготувалися до битви в долині Вавилонській, що між Еламом та Шінеаром.
15 І всі ті царі воювали там, і Німрод та його народ були побиті народом Кедорлаомера, і полягло з людей Німрода близько шестисот тисяч, і Мардон, син царя, упав серед них.
16 І втік Німрод, і повернувся соромом та ганьбою до своєї землі, і був він під владою Кедор-Лаомера протягом тривалого часу. І повернувся Кедор-Лаомер до своєї землі, і послав князів свого війська до царів, що жили навколо нього, до Аріоха, царя Еласара, та до Тідала, царя Ґоїму, і склав з ними угоду, і всі вони були слухняні його наказам.
17 І було п'ятнадцятого року Аврамового перебування в землі Ханаанській, це сімдесятий рік життя Аврамового, і Господь з'явився Аврамові того року, і сказав йому: Я — Господь, що вивів тебе з Ур-Касдіму, щоб дати тобі цю землю у спадок.
18 А тепер ходи переді Мною, будь бездоганним і виконуй Мої заповіді, бо тобі та потомству твоєму Я дам цю землю у спадок від річки Міцраїм до великої річки Євфрат.
19 І повернешся ти до батьків своїх у мирі та в доброму віці, а четверте покоління повернеться сюди, в цю землю, і успадкує її навіки. І Аврам збудував жертовник, і прикликав ім'я Господа, що явився йому, і приносив жертви на жертовнику Господу.
20 Того часу Аврам повернувся й пішов до Харану, щоб побачити свого батька й матір, і дім свого батька. І Аврам, і жінка його, і все, що було його, повернулися до Харану. І жив Аврам у Харані п'ять років.
21 І багато людей з Харану, близько сімдесяти двох чоловіків, пішли за Аврамом. Аврам навчав їх настановам Господнім та Його шляхам, і він навчав їх пізнавати Господа.
22 Тими днями Господь явився Аврамові в Харані та й сказав йому: «Ось, Я говорив тобі двадцять років тому, кажучи:
23 Вийди з твоєї землі, з місця твого народження та з дому твого батька, до землі, яку Я показав тобі, щоб дати її тобі та твоїм дітям, бо там у тій землі Я благословлю тебе, і зроблю тебе великим народом, і звеличу твоє ім'я, і благословляться в тобі племена землі.
24 А тепер устань, вийди звідси ти, твоя жінка та все, що твоє, також кожен, хто народився в твоєму домі, та всі душі, яких ти створив у Харані, і виведи їх звідси, і повернися до Ханаанського краю.
25 І встав Аврам, і взяв свою жінку Сару, і все, що було йому, і всіх, хто народився в нього в домі його, і душі, яких вони створили в Харані, та й вийшли, щоб іти до землі Ханаанської.
26 І пішов Аврам, і повернувся до землі Ханаанської, за словом Господнім. І пішов з ним Лот, син брата його Гарана. Авраму було сімдесят п'ять літ, коли він вийшов з Гарану, щоб повернутися до землі Ханаанської.
27 І прийшов він до землі Ханаанської, за словом Господнім до Аврама, і розп'яв намета свого, і оселився в рівнині Мамре. З ним був Лот, син його брата, та все, що належало йому.
28 І знову з'явився Господь Аврамові та й сказав: «Нащадкам твоїм дам Я цю землю». І він збудував там жертовник Господеві, що з'явився йому, який і донині стоїть на рівнинах Мамре.

РОЗДІЛ 14

1 У ті дні жив у землі Шинаар мудрий чоловік, що мав розум у всій мудрості, і був гарного вигляду, але він був бідний та вбогий; його звали Рікайон, і він мав труднощі з утриманням себе.
2 І він вирішив піти до Єгипту, до Освіріса, сина Анома, царя Єгипту, щоб показати цареві свою мудрість; можливо, він знайде його милість, щоб підняти його та забезпечити його; і Рікайон так і зробив.
3 І коли Рікайон прибув до Єгипту, він запитав мешканців Єгипту про царя, і мешканці Єгипту розповіли йому про звичай царя Єгипту, бо тоді був звичай царя Єгипту, що він залишав свій царський палац і з'являвся на вулиці лише один день на рік, а після цього цар повертався до свого палацу, щоб залишитися там.
4 І того дня, коли цар вийшов, він ухвалив суд у краї, і кожен, хто мав справу, прийшов того дня до царя, щоб отримати його прохання.
5 І коли Рікайон почув про звичай у Єгипті та про те, що він не може прийти до присутності царя, він дуже засумував і дуже засмутився.
6 А ввечері Рікайон вийшов і знайшов будинок у руїнах, колишню пекарню в Єгипті, і провів там усю

ніч у гіркоті душі та знесилений голодом, і сон прогнав його з очей.
7 І Рікайон розмірковував про себе, що йому робити в місті, поки не з'явиться король, і як йому там утриматися.
8 І встав він вранці, і прогулювався, і зустрів на своєму шляху тих, хто продавав городину та різне насіння, яким вони постачали мешканців.
9 І Рікайон хотів зробити те саме, щоб отримати утримання в місті, але він не був знайомий зі звичаями народу, і він був серед них як сліпий.
10 І він пішов і купив городину, щоб продати її собі на прожиття, а натовп зібрався навколо нього та насміхався з нього, і забрав у нього городину, не залишивши йому нічого.
11 І він устав звідти з гіркотою в душі, і зітхаючи, пішов до пекарні, де пробув усю попередню ніч, і проспав там другу ніч.
12 І тієї ночі він знову розмірковував про себе, як би йому врятуватися від голоду, і задумав план, як діяти.
13 І встав він вранці, і вчинив хитро: пішов і найняв тридцять дужих чоловіків з натовпу, що носили в руках їхню військову зброю, і повів їх на верх єгипетської гробниці, і поклав їх там.
14 І він наказав їм, кажучи: Так говорить цар: Будьте сильними та хоробрими людьми, і нехай нікого не ховають тут, доки не дадуть двісті срібняків, і тоді його можна поховати. І ці люди чинили за наказом Рікайона для єгипетського народу цілий той рік.
15 І за вісім місяців Рікайон та його люди зібрали велике багатство срібла та золота, і Рікайон взяв багато коней та інших тварин, і найняв ще людей, і дав їм коней, і вони залишилися з ним.
16 А коли настав рік, у той час, коли цар виходив до міста, зібралися всі мешканці Єгипту, щоб поговорити з ним про роботу Рікайона та його людей.
17 І вийшов цар у призначений день, і всі єгиптяни прийшли до нього, і кричали до нього, кажучи:
18 Хай живе цар навіки! Що це ти робиш у місті своїм рабам, що не дозволяєш ховати мертвого тіла, доки не дадуть стільки срібла та золота? Чи робилося колись таке на всій землі, від днів попередніх царів, навіть від днів Адама, аж до цього дня, щоб мертвих не ховали лише за певну плату?
19 Ми знаємо, що царі мають звичай щорічно стягувати податок із живих, але Ти не тільки це робиш, але й із мертвих стягуєш податок щодня.
20 Тепер, царю, ми більше не можемо цього терпіти, бо все місто зруйноване через це, і хіба ти цього не знаєш?
21 І коли цар почув усе, що вони говорили, він дуже розгнівався, і гнів його розгорівся в ньому через цю справу, бо він нічого про неї не знав.
22 І цар сказав: «Хто і де той, що наважився чинити таке лихо в моїй землі без мого наказу? Ти ж мені скажеш?»
23 І вони розповіли йому про всі справи Рікайона та його людей, і розгнівався король, і він наказав привести до себе Рікайона та його людей.
24 І Рікайон взяв близько тисячі дітей, синів і дочок, і одягнув їх у шовк та вишивку, і посадив їх на коней, і послав їх цареві через своїх людей, і він також взяв велику кількість срібла, золота та дорогоцінного каміння, і сильного й красивого коня, як подарунок цареві, з яким він прийшов перед царем і вклонився перед ним до землі; і цар, його слуги та всі мешканці Єгипту дивувалися роботі Рікайона, і вони побачили його багатства та подарунок, який він приніс цареві.
25 І це дуже сподобалося цареві, і він здивувався цьому; і коли Рікайон сів перед ним, цар запитав його про всі його діяння, і Рікайон мудро вимовив усі свої слова перед царем, його слугами та всіма мешканцями Єгипту.
26 І коли цар почув слова Рікайона та його мудрість, Рікайон знайшов прихильність в його очах, і він зустрів прихильність та доброту від усіх слуг царя та від усіх мешканців Єгипту через його мудрість та чудові промови, і з того часу вони дуже полюбили його.
27 І цар відповів і сказав Рікайону: «Не буде більше твоє ім'я Рікайон, а буде ім'я твоє Фараон, бо ти стягнув податок з мертвих». І він назвав йому ім'я Фараон.
28 І цар та його піддані любили Рікайона за його мудрість, і вони радилися з усіма мешканцями Єгипту, щоб зробити його правителем при царі.
29 І всі мешканці Єгипту та його мудреці зробили так, і це стало законом у Єгипті.
30 І вони зробили фараона Рікайона правителем під керівництвом Освіріса, царя Єгипту, і фараон Рікайон правив Єгиптом, щодня вершаючи правосуддя всьому місту, але цар Освіріс судив народ землі одного дня на рік, коли виходив з'являтися.
31 І фараон Рікайон хитро захопив владу в Єгипті та стягнув податок з усіх мешканців Єгипту.
32 І всі мешканці Єгипту дуже любили фараона Рікайона, і вони видали наказ називати кожного царя, який правитиме над ними та їхнім потомством у Єгипті, фараоном.
33 Тому всіх царів, що царювали в Єгипті відтоді й донині, звали фараонами.

РОЗДІЛ 15

1 І того року був великий голод по всій землі Ханаанській, і мешканці землі не могли залишатися через голод, бо він був дуже сильний.
2 І встав Аврам та все, що було з ним, і пішли до Єгипту через голод, і коли вони дійшли до потоку Міцраїм, то залишилися там деякий час, щоб відпочити від дорожньої втоми.
3 Аврам і Сара йшли берегом потоку Міцраїм. І побачив Аврам Сару, жінку свою, що вона дуже вродлива.
4 І сказав Аврам до своєї жінки Сари: «Оскільки Бог створив тебе з таким гарним обличчям, я боюся єгиптян, щоб вони не вбили мене та не забрали тебе, бо страху Божого немає в цих місцях».
5 Тоді зробиш ось що: усім, хто питатиме тебе, кажи, що ти моя сестра, щоб мені було добре, і щоб ми жили, і не були помрені.
6 І Аврам наказав те саме всім, хто прийшов з ним до Єгипту через голод; також своєму племіннику Лоту він

наказав, кажучи: Якщо єгиптяни запитають тебе про Сару, скажи, що вона сестра Аврама.
7 Та все ж, попри всі ці накази, Аврам не довіряв їм, але взяв Сару, поклав її в скриню та сховав її серед їхніх речей, бо Аврам дуже непокоївся за Сару через злобу єгиптян.
8 І Аврам та все, що було з ним, вийшли з потоку Міцраїм і прийшли до Єгипту. І ледве вони ввійшли в міські брами, як охоронці стали проти них і сказали: «Дайте десятину цареві з того, що у вас є, і тоді можете ввійти до міста». І Аврам та ті, що були з ним, так і зробили.
9 І прийшов Аврам з людьми, що були з ним, до Єгипту, і, прийшовши, принесли скриню, в якій була захована Сара, і єгиптяни побачили ту скриню.
10 І підійшли царські слуги до Аврама, кажучи: Що в тебе тут у цій скрині, чого ми не бачили? Тепер відкрий скриню та дай цареві десятину з усього, що в ній є.
11 Аврам же сказав: «Цієї скрині я не відчиню, але все, що ти зажадаєш у ній, дам». І відповіли фараонові служки Аврамові, кажучи: «Це скриня з дорогоцінним камінням, дай нам десяту частину з неї».
12 Аврам сказав: «Усе, чого ти бажаєш, я дам, але скрині не відчиняй».
13 І царські служки натиснули на Аврама, і вони підійшли до скрині, і силоміць відчинили її, і побачили, аж ось у скрині вродлива жінка.
14 І коли царські вельможі побачили Сару, вони були вражені її красою, і всі князі та слуги фараона зібралися, щоб побачити Сару, бо вона була дуже гарна. І царські вельможі побігли та розповіли фараонові все, що бачили, і похвалили Сару цареві; і фараон наказав привести її, і жінка прийшла перед царя.
15 І побачив фараон Сару, і вона дуже йому сподобалася. Він був вражений її красою. Цар дуже зрадів їй і давав подарунки тим, хто приносив йому звістку про неї.
16 І привели ту жінку до фараонового дому. Аврам засумував за свою жінку та й помолився Господу, щоб визволив її з рук фараона.
17 І Сара також молилася того часу, кажучи: «Господи Боже, Ти сказав моєму пану Аврамові піти з його землі та з дому його батька до землі Ханаанської, і Ти обіцяв добре вчинити з ним, якщо він виконає Твої заповіді. Тепер ось ми зробили те, що Ти наказав нам, і ми покинули нашу землю та наші родини, і ми пішли до чужої землі та до народу, якого ми не знали раніше».
18 І ми прийшли до цієї землі, щоб уникнути голоду, і ця лиха біда спіткала мене; тож тепер, Господи Боже, визволи нас і спаси нас від руки цього гнобителя, і вчини мені добре заради Твого милосердя.
19 І почув Господь голос Сари, і послав Господь ангела, щоб визволити Сару з руки фараона.
20 І прийшов цар, і сів перед Сарою. І ось, Ангел Господній стоїть над ними. І з'явився він Сари та й сказав їй: Не бійся, бо Господь почув молитву твою.
21 І підійшов цар до Сари й сказав їй: «Що тобі той чоловік, що привів тебе сюди?» А вона відказала: «Він мій брат».
22 І сказав цар: «Нам належить зробити його великим, піднести його та зробити йому все те добро, що ти нам накажеш». І того часу цар послав Аврамові срібло, золото та дорогоцінне каміння вдосталь, разом із худобою, рабами та служницями. І цар наказав привести Аврама, і той сів на подвір'ї царського дому, і цар тієї ночі дуже звеличив Аврама.
23 І підійшов цар, щоб поговорити з Сарою, і простягнув руку, щоб доторкнутися до неї, коли ангел сильно вдарив його, і він злякався, і стримався простягнути до неї руку.
24 І коли цар наблизився до Сари, ангел повалив його на землю, і так чинив з ним цілу ніч, і цар дуже злякався.
25 І ангел тієї ночі сильно вдарив усіх слуг царя та весь його дім через Сару, і був великий плач тієї ночі серед людей фараонового дому.
26 І фараон, побачивши лихо, що спіткало його, сказав: «Справді, через цю жінку сталося зі мною це». І він відійшов від неї на віддалі, і говорив до неї приємні слова.
27 І сказав цар до Сари: Розкажи мені про чоловіка, з яким ти прийшла сюди. А Сари відповіла: Цей чоловік мій чоловік. Я ж сказала тобі, що він мій брат, бо боялася, щоб ти не вбила його через гріх.
28 І цар віддалився від Сараї, і кари ангела Господнього припинилися від нього та від його дому. І фараон зрозумів, що його вразили через Сараю, і цар дуже здивувався цьому.
29 А вранці цар покликав Аврама та й сказав йому: Що це ти мені зробив? Чому ти сказав: Вона моя сестра? Чому я взяв її собі за жінку? І через це ця тяжка пораза спіткала мене та мій дім.
30 А тепер ось твоя жінка, візьми її та йди з нашої землі, щоб ми всі не померли через неї. І фараон взяв ще худоби, рабів та служниць, і срібла та золота, щоб дати Аврамові, і повернув йому Сару, його жінку.
31 І взяв цар дівчину, яку породив від своїх наложниць, і дав її Сари за служницю.
32 І сказав цар дочці своїй: Краще тобі, дочко моя, бути служницею в домі цього чоловіка, ніж бути пані в домі моєму, після того, як ми побачили лихо, яке спіткало нас через цю жінку.
33 І встав Аврам, і вийшов з Єгипту він та все, що було з ним; і фараон наказав деяким своїм людям супроводжувати його та всіх, хто йшов з ним.
34 І Аврам повернувся до землі Ханаанської, на місце, де він зробив жертовник, де спочатку розбив свій намет.
35 А Лот, син Гарана, брат Аврама, мав багато худоби, отари та худоби великої й наметів, бо Господь був щедрим до них через Аврама.
36 І коли Аврам жив у тій землі, пастухи Лота сварилися з пастухами Аврамовими, бо їхнє майно було надто велике, щоб вони могли залишатися разом у цій землі, а земля не могла їх вмістити через їхню худобу.
37 А коли Аврамові пастухи пішли пасти свою отару, вони не хотіли йти на поля народу того краю, але худоба Лотових пастухів робила інакше, бо їм було дозволено пастись на полях народу того краю.

38 І люди того краю бачили це щодня, і приходили до Аврама, та й сварилися з ним через Лотових пастухів.
39 І сказав Аврам Лотові: Що ти це робиш зі мною, що зневажаєш мене для мешканців цього краю? Що ти наказуєш своєму пастуху пасти твою худобу на полях інших народів? Хіба ти не знаєш, що я приходько в цьому краї серед синів ханаанських? Чому ти так чиниш зі мною?
40 І Аврам щодня сварився з Лотом через це, але Лот не слухав Аврама, і продовжував робити те саме. І прийшли мешканці того краю й розповіли Аврамові.
41 І сказав Аврам Лотові: «Доки ти будеш мені каменем спотикання для мешканців цього краю? А тепер благаю тебе, нехай більше не буде сварки між нами, бо ми родичі».
42 Але благаю тебе, відділися від мене, іди та вибери собі місце, де ти зможеш жити з твоєю худобою та всім твоїм майном, але тримайся від мене подалі, ти та твій дім.
43 І не бійся йти від мене, бо коли хтось завдасть тобі шкоди, дай мені знати, і я помщуся за тебе, тільки відійди від мене.
44 І коли Аврам переповів усі ці слова Лотові, тоді Лот устав і звів очі свої до рівнини Йорданської.
45 І він побачив, що все це місце добре зрошувалося і було корисним для людини, а також давало пасовища для худоби.
46 І пішов Лот від Аврама до того місця, і там розбив намета свого, і оселився в Содомі, і вони були розлучені один з одним.
47 І осів Аврам у рівнині Мамре, що в Хевроні, і розбив там свій намет, і Аврам пробув на тому місці багато років.

РОЗДІЛ 16

1 Того часу Кедор-Лаомер, цар Еламу, послав до всіх сусідніх царів, до Німрода, царя Шинаару, що був тоді під його владою, і до Тідала, царя Ґоїму, і до Аріоха, царя Еласара, і склав з ними угоду, кажучи: «Прийдіть до мене та допоможіть мені, і ми поб'ємо всі міста Содому та його мешканців, бо вони повстають проти мене ось уже тринадцять років».
2 І вийшли ці чотири царі з усіма своїми таборами, близько восьмисот тисяч чоловік, і вони йшли, як були, і повбивали кожного чоловіка, якого зустріли на своєму шляху.
3 І вийшли їм назустріч п'ять царів Содому та Гоморри: Шинав, цар Адми, Шемевер, цар Цевоїму, Бера, цар Содому, Берша, цар Гоморри, та Бела, цар Цоару, і всі вони зібралися в долині Сіддім.
4 І ці дев'ять царів воювали в долині Сіддім; і царі Содому та Гоморри були побиті царями Еламу.
5 А долина Сіддім була повна вапняних ям, і царі Еламу переслідували царів Содому. Царі Содому з їхніми таборами втекли та попадали у вапняні ями, а всі, хто залишився, пішли на гору, щоб знайти порятунок. І п'ять царів Еламу прийшли за ними та переслідували їх аж до воріт Содому, і вони забрали все, що було в Содомі.
6 І вони пограбували всі міста Содом і Гоморру, і взяли вони також Лота, сина брата Аврамового, та його майно, і захопили все майно міст Содому, та й пішли геть. І Унік, слуга Аврамів, який був у битві, побачив це та й розповів Авраму все, що царі зробили з містами Содому, і що Лот був взятий ними в полон.
7 І почув це Аврам, і встав він з приблизно трьомастами вісімнадцятьма чоловіками, що були з ним, і тієї ночі він переслідував тих царів і побив їх, і всі вони попадали перед Аврамом та його людьми, і не залишилося нікого, крім чотирьох царів, які втекли, і кожен пішов своєю дорогою.
8 І Аврам повернув собі все майно Содому, а також повернув собі Лота та майно його, його жінок та дітей, і все, що належало йому, так що Лот ні в чому не мав недостачі.
9 І коли він повернувся після поразки тих царів, він та його люди пройшли долиною Сіддім, де царі воювали між собою.
10 І вийшов Бера, цар Содому, та решта його людей, що були з ним, з вапняних ям, куди вони впали, щоб зустріти Аврама та його людей.
11 І вийшов Адоніседек, цар єрусалимський, він же Сим, зо своїми людьми назустріч Авраму та народу його, з хлібом та вином, і вони залишилися разом у долині Мелех.
12 І Адоніседек поблагословив Аврама, і Аврам дав йому десятину з усього, що той приніс здобич у своїх ворогів, бо Адоніседек був священиком перед Богом.
13 І всі царі Содому та Гоморри, що були там, з їхніми слугами, підійшли до Аврама та благали його повернути їм їхніх слуг, яких він полонив, і забрати собі все майно.
14 А Аврам відповів царям Содому, кажучи: «Як живий Господь, що створив небо та землю, і що визволив душу мою від усієї скорботи, і що визволив мене сьогодні від ворогів моїх, і віддав їх у мою руку! Я не візьму нічого, що належить вам, щоб ви не хвалилися завтра, кажучи: «Аврам збагатився з нашого майна, яке він зберіг».
15 Бо Господь, Бог мій, на Якого я покладаюся, сказав мені: «Ні в чому не буде тобі недостатку, бо Я благословлю тебе в усіх ділах рук твоїх».
16 А тепер ось усе, що тобі належить, візьми та й іди! Як живий Господь, я не візьму від тебе жодної живої душі, ані шнурка від взуття, ані нитки, окрім витрат на їжу тих, хто пішов зо мною на війну, а також частки людей, які пішли зо мною: Анара, Ашкола та Мамре, вони та їхні люди, а також ті, хто залишився стежити за обозом, вони візьмуть свою частку здобичі.
17 І царі Содому дали Аврамові все, що він сказав, і наполягали на ньому, щоб він взяв усе, що забажає, але він не хотів.
18 І він відпустив царів Содому та решту їхніх людей, і дав їм накази щодо Лота, і вони пішли до своїх місць.
19 І Лота, сина брата свого, він також відпустив з його майном, і він пішов з ними. І Лот повернувся до свого дому, до Содому, а Аврам та його народ повернулися до свого дому, до степів Мамре, що в Хевроні.
20 Того часу Господь знову з'явився Аврамові в Хевроні та й сказав йому: «Не бійся, твоя нагорода

дуже велика переді Мною, бо Я не залишу тебе, доки не розмножу тебе, і не благословлю тебе, і не зроблю потомство твоє, як зорі на небі, яких неможливо виміряти чи злічити».
21 І дам Я потомству твоєму всі ці землі, які ти бачиш своїми очима, їм дам їх у спадок навіки, тільки будь сильний і не бійся, ходи переді Мною і будь непорочним.
22 А на сімдесят восьмому році життя Аврама, того року помер Реу, син Пелега, і було всіх днів Реу двісті тридцять дев'ять літ. І помер він.
23 А Сара, дочка Гарана, жінка Аврамова, була ще неплідна в ті дні; вона не народила Аврамові ні сина, ні дочки.
24 А коли побачила вона, що не народжує дітей, то взяла свою служницю Агар, яку дав їй фараон, і дала її Аврамові, чоловікові своєму, за жінку.
25 Бо Агар навчилася всіх шляхів Сари, як навчила її Сара, і вона зовсім не порушила своїх добрих шляхів.
26 І сказала Сара Аврамові: «Ось моя служниця Агар, піди до неї, нехай вона народить мені на коліна, щоб і я мала від неї дітей».
27 А після десяти років перебування Аврамового в землі Ханаанській, це вісімдесят п'ятий рік життя Аврамового, Сара дала йому Агар.
28 І послухав Аврам голосу своєї жінки Сари, і взяв свою служницю Агар. І прийшов Аврам до неї, і вона завагітніла.
29 А Агар, побачивши, що завагітніла, дуже зраділа, і її пані стала зневажена в очах її. Вона сказала собі: «Тільки тому я краща перед Богом, ніж моя пані Сара, бо всі дні, що моя пані була з моїм паном, вона не завагітніла, але Господь зробив так, що я зачала від Нього за такий короткий час».
30 І побачила Сара, що Агар завагітніла від Аврама, і заздрила своїй служниці, і сказала собі: «Це ж не інакше, як те, що вона краща за мене».
31 І сказала Сара Аврамові: Моя провина на тобі, бо того часу, коли ти молився перед Господом за дітей, чому ти не молився за мене, щоб Господь дав мені від тебе потомство?
32 А коли я розмовляв з Агарою в твоїй присутності, вона зневажала мої слова, бо завагітніла, а ти нічого їй не сказав. Нехай Господь розсудить між мною та тобою за те, що ти мені зробив.
33 І сказав Аврам до Сари: «Ось твоя служниця в твоїх руках, зроби з нею, як тобі здається добрим». І Сара зневажила її, і Агар утекла від неї в пустиню.
34 І знайшов її Ангел Господній у місці, куди вона втекла, біля криниці, та й сказав їй: «Не бійся, бо Я розмножу твоє потомство, бо ти породиш сина, і назвеш його ім'ям Ізмаїл. А тепер повернися до Сари, пані твоєї, і підкорися її рукам».
35 Агар назвала місце тієї криниці Беер-Лахай-Рої, воно між Кадешем та пустинею Бередом.
36 І Агар повернулася того часу до дому свого пана, і наприкінці днів Агар породила Аврамові сина, і Аврам назвав його Ізмаїл; а Аврамові було вісімдесят шість літ, коли він його породив.

РОЗДІЛ 17

1 І в ті дні, на дев'яносто першому році життя Аврама, сини Хіттіма воювали з синами Тувала, бо коли Господь розсіяв синів людських по поверхні землі, сини Хіттіма пішли та оселилися в рівнині Канопії, і вони збудували там собі міста та жили біля річки Тібреу.
2 І осіли сини Тувала в Тускані, а їхні межі сягали річки Тівреу. І збудували сини Тувала місто в Тускані, і назвали його Сабіна, на ім'я Сабіни, сина Тувала, їхнього батька, і осіли там аж до цього дня.
3 І сталося того часу, коли сини Хіттіма розпочали війну з синами Тувала, і сини Тувала були побиті синами Хіттіма, і сини Хіттіма спричинили падіння трьохсот сімдесяти чоловіків з синів Тувала.
4 І того часу сини Тувала поклялися синам Кіттіма, кажучи: Ви не будете одружуватися з нами, і ніхто не повинен віддавати свою дочку жодному з синів Кіттіма.
5 Бо всі дочки Тувала були вродливими за тих днів, бо тоді на всій землі не було жінок таких вродливих, як дочки Тувала.
6 І всі, хто тішився жіночою красою, пішли до дочок Тувала та й брали з них дружин. І сини людські, царі та князі, що дуже тішилися жіночою красою, брали дружин у ті дні з дочок Тувала.
7 І сталося через три роки, після того, як сини Тувала поклялися синам Хіттіма не давати їм своїх дочок за дружин, то близько двадцяти чоловіків із синів Хіттіма пішли взяти дочок Тувала, але не знайшли жодної.
8 Бо діти Тувала дотрималися своїх клятв не одружуватися з ними, і вони не порушили своїх клятв.
9 А в дні жнив сини Тувала пішли на свої поля, щоб зібрати жнива. Тоді зібралися хіттімські юнаки й пішли до міста Сабіни. І кожен чоловік взяв собі молоду жінку з дочок Тувала, і вони прийшли до своїх міст.
10 І почули про це сини Тувала, і пішли воювати з ними, та не змогли їх перемогти, бо гора була надто висока від них. І побачивши, що не можуть їх перемогти, вони повернулися до своєї землі.
11 А під час перевороту того року пішли сини Тувала, і найняли близько десяти тисяч чоловіків з тих міст, що були поруч із ними, і пішли війною з синами Хіттіма.
12 І пішли сини Тувала війною з синами Кіттіма, щоб спустошити їхній край та завдати їм страждань, і в цій битві сини Тувала перемогли синів Кіттіма. І сини Кіттіма, побачивши, що вони дуже скрутні, поставили дітей, яких вони мали від дочок Тувала, на мур, що був збудований, щоб вони були перед очима синів Тувала.
13 І сказали їм сини Хіттіму: Чи ви прийшли воювати з вашими синами та дочками, а ми відтоді й дотепер ваші тіла та кістки?
14 І коли почули це сини Тувала, вони перестали воювати з синами Хіттіма та й пішли геть.
15 І вони повернулися до своїх міст, а сини Хіттіма в той час зібралися та збудували два міста біля моря, і назвали одне Пурту, а інше Аріза.
16 Авраму, синові Тераха, було тоді дев'яносто дев'ять літ.
17 Того часу з'явився йому Господь і сказав йому: «Я складу заповіта Мій між Мною та тобою, і дуже розмножу потомство твоє. Це той заповіт, який Я

складаю між Мною та тобою: кожен хлопчик буде обрізаний, ти та потомство твоє по тобі».
18 У вісім днів воно буде обрізане, і цей заповіт буде на вашому тілі заповітом вічним.
19 І тепер ім'я твоє вже не буде кликатися Аврам, а Авраам, а жінку твою вже не буде кликати Сара, а Сара.
20 Бо Я благословлю вас обох, і розмножу твоє потомство після тебе, так що ти станеш великим народом, і царі вийдуть з тебе.

РОЗДІЛ 18

1 І встав Авраам, і зробив усе, що наказав йому Бог. Він узяв чоловіків свого дому та тих, кого купили за гроші, та й обрізав їх, як наказав йому Господь.
2 І не залишилося жодного, кого б він не обрізав. Авраам та син його Ізмаїл були обрізані на крайній плоті їхній; тринадцять років було Ізмаїлу, коли обрізали крайню плоть його.
3 А третього дня Авраам вийшов із намету свого й сів біля входу, щоб насолодитися сонячним теплом, поки тіло його страждало.
4 І з'явився йому Господь у рівнині Мамре, і послав трьох ангелів-служителів своїх відвідати його. А він сидів біля входу в намет. І звів очі свої, та й побачив, аж ось троє чоловіків йдуть здалеку. І він устав, і побіг їм назустріч, і вклонився їм, і ввів їх до свого дому.
5 І сказав він до них: «Якщо я знайшов ласку в очах ваших, зайдіть додому та з'їжте шматочок хліба». І він наважився на них, і вони зайшли додому. Він дав їм води, і вони помили свої ноги, і поставив їх під деревом при вході намету.
6 І побіг Авраам, і взяв теля, ніжне й гарне, і поспішив зарізати його, і дав його своєму слузі Еліезеру, щоб той приготував його.
7 І прийшов Авраам до Сари в намет і сказав їй: «Приготуй швидко три мірки м'ясної муки, заміси її та зроби коржі, щоб накрити горщик, в якому було м'ясо». І вона так і зробила.
8 І Авраам поспішив і приніс перед ними масло та молоко, яловичину та баранину, і дав їм їсти, перш ніж м'ясо теляти було досить готове, і вони їли.
9 А коли вони поїли, один із них сказав йому: «Я повернуся до тебе за часом, і Сара, твоя жінка, матиме сина».
10 А потім ті чоловіки пішли своїми шляхами, куди їх було послано.
11 У ті дні всі мешканці Содому та Гоморри, та всі п'ять міст, були надзвичайно нечестиві та грішили перед Господом, і вони прогнівили Господа своїми гидотами, і вони зміцніли, старіючи гидко та зневажливо перед Господом, і їхнє нечестивість та злочини були в ті дні великі перед Господом.
12 І була в їхньому краї дуже велика долина, приблизно за півдня ходи, і в ній були джерела води та багато трави навколо води.
13 І всі мешканці Содому та Гоморри ходили туди чотири рази на рік, з їхніми дружинами та дітьми, та всім, що було їхнє, і веселилися там з тимпанами та танцями.
14 А в час радості всі вони вставали й хапали дружин своїх сусідів, а деякі й дочок-дівчат своїх сусідів, і насолоджувалися ними, і кожен бачив свою жінку та дочку в руках свого сусіда та не говорив ні слова.
15 І робили вони так від ранку до вечора, а потім поверталися додому кожен чоловік до свого дому, а кожна жінка до свого намету; так вони робили завжди чотири рази на рік.
16 Також, коли чужинець приходив до їхніх міст і приносив майно, яке він придбав, щоб там продати, мешканці цих міст збиралися, чоловіки, жінки та діти, молоді та старі, і йшли до того чоловіка та силоміць забирали його майно, даючи кожному чоловікові трохи, доки не закінчувалося все майно власника, яке він приніс у землю.
17 А коли власник майна сварився з ними, кажучи: Що це за діло, яке ви мені зробили?, тоді вони підходили до нього один за одним, і кожен показував йому те мало, що взяв, і глузували з нього, кажучи: Я взяв лише те мало, що ти мені дав. І коли він почув це від усіх, він вставав і йшов від них у смутку та гіркоті душі, тоді як вони всі вставали та йшли за ним, і виганяли його з міста з великим шумом та галасом.
18 І був один чоловік із землі Елам, що неквапливо їхав дорогою, сидячи на своєму ослі, який ніс гарний різнокольоровий плащ, а плащ був прив'язаний до осла шнуром.
19 І був той чоловік у дорозі, проходячи вулицею Содому, коли сонце зайшло ввечері, і залишився там, щоб переночувати, але ніхто не впустив його до дому. І був у той час у Содомі чоловік лукавий та підступний, хитрий чинити зло, а ім'я йому було Гедад.
20 І звів він очі свої, й побачив подорожнього на вулиці міста, і підійшов до нього й спитав: Звідки ти йдеш і куди йдеш?
21 І сказав йому той чоловік: «Я йду з Хеврону до Еламу, звідки я родом. Як тільки я проходив повз, сонце зайшло, і ніхто не дозволив мені ввійти до свого дому, хоч у мене був хліб і вода, а також солома та паша для мого осла, і мені нічого не бракує».
22 І відповів Гедад і сказав йому: Усе, що тобі знадобиться, я дам, але на вулиці ти не ночуватимеш.
23 І привів його Гедад до свого дому, і зняв з осла плащ за допомогою шнура, і привів їх до свого дому, і дав ослу солому та пашу, поки подорожній їв та пив у Гедадовому домі, і він залишився там тієї ночі.
24 А рано-вранці подорожній устав, щоб продовжити свою подорож. А Гедад сказав йому: «Зачекай, підкріпи своє серце шматочком хліба, а потім іди». І чоловік так і зробив; і він залишився з ним, і вони обидва їли та пили разом протягом дня, і чоловік устав, щоб іти.
25 І сказав йому Гедад: «Ось день хилиться донизу, краще тобі залишися на всю ніч, щоб заспокоїти своє серце». І він наполягав на ньому, і він залишився там на всю ніч. А другого дня він устав рано, щоб іти. Але Гедад наполягав на ньому, кажучи: «Заспокої своє серце шматочком хліба, а потім іди». І він залишився та їв з ним і другого дня, і тоді той чоловік устав, щоб продовжити свою подорож.

26 І сказав йому Гедад: «Ось день схиляється до кінця. Залишайся зо мною, щоб заспокоїти своє серце. А завтра встань рано та йди своєю дорогою».
27 І не хотів той чоловік залишатися, а встав і осідлав свого осла. І коли він сідлав свого осла, жінка Хедада сказала своєму чоловікові: «Ось цей чоловік два дні з нами їсть та п'є, і нічого нам не дав, а тепер піде від нас, нічого не давши?» І Хедад сказав їй: «Мовчи».
28 І осідлав той чоловік свого осла, щоб іти, і попросив у Гедада давати йому шнур та плащ, щоб прив'язати його до осла.
29 І сказав йому Гедад: Що ти кажеш? А той відказав йому: Нехай мій пане віддасть мені шнур та різнокольоровий плащ, які ти сховав у себе вдома, щоб я їх берег.
30 І Гедад відповів чоловікові, кажучи: «Ось тлумачення твого сну: шнур, який ти бачив, означає, що твоє життя буде подовжене, як шнур, а бачити плащ, розфарбований у всілякі кольори, означає, що в тебе буде виноградник, у якому ти посадиш дерева всіляких плодів».
31 А подорожній відповів, кажучи: «Не так, пане мій, бо я не спав, коли дав тобі шнур та різнокольоровий плащ, які ти зняв з осла, щоб поховати їх для мене». А Гедад відповів і сказав: «Я вже розповів тобі тлумачення твого сну, і це добрий сон, і ось його тлумачення».
32 А тепер сини людські дають мені чотири срібняки, це моя плата за тлумачення снів, а від тебе одного я вимагаю три срібняки.
33 І розгнівався той чоловік на слова Хедада, і гірко заплакав, і привів Хедада до Серака, судді Содому.
34 І той чоловік виклав свою справу перед суддею Сераком. Хедад відповів: «Це не так, але так стоїть справа». І суддя сказав подорожньому: «Цей чоловік Хедад каже тобі правду, бо він славиться в містах точним тлумаченням снів».
35 І чоловік скрикнув на слово судді, кажучи: «Не так, пане мій, бо саме того дня я дав йому шнур і плащ, що був на ослі, щоб поховати їх у своєму домі». І вони обидва сперечалися перед суддею, один сказав: «Ось так було», а інший стверджував інакше.
36 І сказав Гедад чоловікові: Дай мені чотири срібняки, які я беру за тлумачення снів; я не даватиму жодної плати; і дай мені витрати на чотири страви, які ти їв у моєму домі.
37 І сказав той чоловік до Гедада: «Я справді заплачу тобі за те, що я їв у твоєму домі, тільки дай мені шнур і плащ, що ти сховав у своєму домі».
38 І відповів Гедад перед суддею та й сказав чоловікові: «Хіба я не розповів тобі значення твого сну? Шнур означає, що твої дні будуть довгими, як шнур, а плащ — що в тебе буде виноградник, у якому ти посадиш усілякі плодові дерева».
39 Це правильне тлумачення твого сну: дай мені чотири срібняки, яких я вимагаю як винагороду, бо я не зроблю тобі жодної поблажки.
40 І закричав той чоловік на слова Хедада, і посварилися вони обоє перед суддею, і суддя дав наказ своїм слугам, які неквапливо вигнали їх з дому.
41 І вони пішли від судді, сварючись, як почули їх содомляни, і зібралися навколо них, і почали кричати на чужинця, і вигнали його необачно з міста.
42 І чоловік продовжив свою подорож на ослі з гіркотою в душі, голосячи та плачучи.
43 І, йдучи дорогою, він плакав через те, що сталося з ним у розбещеному місті Содомі.

РОЗДІЛ 19

1 А в містах Содому було четверо суддів для чотирьох міст, а ось їхні імена: Серах у місті Содомі, Шаркад у Гоморрі, Забнак в Адмі та Менон у Цевоїмі.
2 І слуга Авраама, Еліезер, назвав їх різними іменами, і перетворив Сераха на Шакру, Шаркада на Шакруру, Зевнаха на Кецовім, а Менона на Мацлодін.
3 І на бажання чотирьох своїх суддів мешканці Содому та Гоморри встановили ліжка на вулицях міст, і якщо хтось приходив до цих місць, вони хапали його та приводили до одного зі своїх ліжок і силоміць змушували його лежати на них.
4 І коли він лягав, троє чоловіків ставали біля його головах, а троє — біля його ніг, і вимірювали його довжиною ліжка, а якщо чоловік був нижчий за ліжко, ці шестеро чоловіків розтягували його з кожного кінця, і коли він кричав до них, вони не відповідали йому.
5 А якщо він був довший за ліжко, то вони зсували разом обидва боки ліжка з кожного боку, доки чоловік не досягав воріт смерті.
6 А коли він продовжував кричати до них, вони відповідали йому, кажучи: «Ось так буде зроблено з людиною, яка входить у нашу землю».
7 І коли люди почули все те, що робили мешканці міст Содому, вони перестали туди приходити.
8 І коли бідняк приходив до їхньої землі, вони давали йому срібло та золото і оголосили по всьому місту, щоб не давати йому ні шматочка хліба, а якщо чужинець залишався там кілька днів і помирав з голоду, не маючи змоги дістати ні шматочка хліба, то після його смерті всі люди міста приходили та забирали їхнє срібло та золото, яке вони йому дали.
9 А ті, хто міг розпізнати срібло чи золото, яке вони йому дали, забрали його назад, а після його смерті вони також зняли з нього одяг і билися за нього, і той, хто перемагав свого ближнього, забирав його.
10 Після цього вони переносили його та ховали під кущами в пустелях; так вони робили по всі дні з кожним, хто приходив до них і помирав у їхній землі.
11 І згодом Сара послала Еліезера до Содому, щоб побачити Лота та розпитати про його здоров'я.
12 І пішов Еліезер до Содому, і зустрів содомського чоловіка, який бився з чужинцем, і содомський чоловік зняв з бідного чоловіка весь його одяг і пішов геть.
13 І цей бідний чоловік кликав до Еліезера та благав його про ласку через те, що зробив йому содомський чоловік.
14 І сказав він йому: «Чому ти так чиниш із цим бідним чоловіком, який прийшов до твоєї землі?»
15 І відповів содомський чоловік Еліезеру, кажучи: Чи цей чоловік твій брат, чи содомляни поставили тебе сьогодні суддею, що ти говориш про цього чоловіка?

16 І сварився Еліезер із содомським чоловіком через того вбогого. І коли Еліезер підійшов, щоб забрати одяг вбогого чоловіка з рук содомського, то поспішив і каменем ударив Еліезера в лоб.
17 І кров рясно текла з чола Еліезера. І коли чоловік побачив кров, він схопив Еліезера та й сказав: «Дай мені мою винагороду за те, що я позбавив тебе цієї нечистої крові, що була на твоєму чолі, бо такий звичай і закон у нашій країні».
18 І сказав йому Еліезер: «Ти поранив мене і вимагаєш від мене плату за тебе». Та Еліезер не хотів слухати слів содомського чоловіка.
19 І той чоловік схопив Еліезера, і привів його до Шакри, судді Содому, на суд.
20 І сказав той чоловік до судді, кажучи: Благаю тебе, пане мій, ось що зробив цей чоловік, бо я вдарив його каменем, так що кров потекла з його чола, а він не хоче дати мені плату.
21 І сказав суддя до Еліезера: «Цей чоловік говорить тобі правду, дай йому плату його, бо такий звичай у нашій країні». І почув Еліезер слова судді, і підняв камінь, і вдарив суддю, і камінь вдарив його в лоба, і кров рясно потекла з чола судді. І сказав Еліезер: «Якщо такий звичай у вашій країні, то дай цьому чоловікові те, що я мав би йому дати, бо це твоє рішення, ти це постановив».
22 І Еліезер залишив содомського чоловіка з суддею, та й пішов.
23 І коли царі Еламу розпочали війну з царями Содому, царі Еламу захопили все майно Содому, і взяли в полон Лота з його майном. І коли Авраамові розповіли про це, він пішов і розпочав війну з царями Еламу, і повернув з їхніх рук все майно Лота, а також майно Содому.
24 Того часу дружина Лота породила йому дочку, і він назвав їй ім'я Палтіт, бо сказав: «Бог визволив його та весь його дім від царів Еламських». І виросла Палтіт, дочка Лота, і один із содомських мужів взяв її за жінку.
25 І прийшов один бідний чоловік до міста шукати грошей на життя, і пробув у місті кілька днів. І всі содомляни оголосили свій звичай не давати цьому чоловікові й шматочка хліба, аж поки він не впаде мертвим на землю, і вони так і зробили.
26 І Палтіт, дочка Лота, побачила цього чоловіка, що лежав на вулиці, голодний, і ніхто не хотів давати йому нічого, щоб зберегти його життя, і він був майже на межі смерті.
27 І душа її сповнилася жалем до того чоловіка, і вона таємно годувала його хлібом багато днів, і душа цього чоловіка ожила.
28 Бо коли вона йшла по воду, то клала хліб у глечик, і коли приходила до місця, де був бідний чоловік, то брала хліб із глечика та давала йому їсти; так вона робила багато днів.
29 І всі мешканці Содому та Гоморри дивувалися, як цей чоловік міг терпіти голод стільки днів.
30 І сказали вони один одному: «Це може бути тільки тому, що він їсть і п'є, бо ніхто не може стільки днів голодувати або жити, як цей чоловік, не змінившись навіть на обличчі». І троє чоловіків сховалися в місці, де стояв бідняк, щоб дізнатися, хто приніс йому хліба їсти.
31 І вийшла того дня Палтіт, дочка Лота, по воду, і поклала хліба у свій глечик з водою, і пішла набрати води до місця бідняка, і взяла хліба з глечика, і дала бідняку, і він з'їв.
32 І троє чоловіків побачили, що Палтіт зробила з бідним чоловіком, і сказали їй: «То це ти його підтримувала, і тому він не голодував, не змінився на вигляд і не помер, як решта».
33 І троє чоловіків вийшли з місця, де вони сховалися, і схопили Палтіт та хліб, що був у руці бідняка.
34 І вони взяли Палтіт і привели її до своїх суддів, і ті сказали їм: «Ось що вона зробила, і це вона постачала хліб бідняку, тому він не помер увесь цей час; тож тепер оголосіть нам покарання, яке належить цій жінці за те, що вона порушила наш закон».
35 І зібралися мешканці Содому та Гоморри, і розпалили вогонь на вулиці міста, і схопили жінку, і кинули її у вогонь, і вона згоріла дотла.
36 А в місті Адма була жінка, з якою вони вчинили подібне.
37 Бо один подорожній прибув до міста Адма, щоб переночувати там, маючи намір повернутися додому вранці, і він сів навпроти дверей дому батька молодої жінки, щоб залишитися там, бо сонце вже зайшло, коли він дістався того місця; і молода жінка побачила його, як він сидів біля дверей дому.
38 І він попросив у неї води напитися, а вона сказала йому: «Хто ти?» А він відповів їй: «Я сьогодні йшов дорогою і прибув сюди, коли сонце зайшло, тому я заночую тут, а завтра встану рано та й піду далі».
39 І молода жінка зайшла до дому й принесла чоловікові хліба та води, щоб він поїв та попив.
40 І про цю справу дізналися люди Адми, і вони зібралися та привели молоду жінку до суддів, щоб вони судили її за цей вчинок.
41 І суддя сказав: «Вирок смерті має бути винесений на цю жінку, бо вона порушила наш закон, і тому таке рішення щодо неї».
42 І зібралися мешканці тих міст, вивели молоду жінку та намастили її медом з голови до ніг, як постановив суддя, і поставили її перед роєм бджіл, що тоді були в їхніх вуликах, і бджоли налетіли на неї та жалили її, так що все її тіло опухло.
43 І молода жінка кричала через бджіл, але ніхто не звертав на неї уваги і не жалів її, і її крики здіймалися до неба.
44 І Господь розгнівався на це та на всі справи міст Содому, бо в них було багато їжі, і був спокій між ними, але вони все ще не підтримували бідних та нужденних, і в ті дні їхні злі вчинки та гріхи стали великими перед Господом.
45 І послав Господь по двох ангелів, що прийшли були до дому Авраама, щоб знищити Содом та його міста.
46 І вийшли ангели з входу в намет Авраама, поївши та напившися, і прибули вони до Содому ввечері. Лот тоді сидів у брамі Содому. І побачивши їх, устав, щоб зустріти їх, і вклонився до землі.
47 І він дуже на них налягав, і ввів їх до свого дому, і дав їм їжі, і вони їли, і вони переночували в його домі.

48 І сказали ангели Лотові: «Устань, вийди з цього місця ти та все, що твоє, щоб не загинув ти через беззаконня цього міста, бо Господь знищить це місце».
49 І схопили ангели за руку Лота, і за руку його жінку, і за руку його дітей, і все, що належало йому, і вивели його, і поставили його поза містами.
50 І сказали вони Лотові: «Рятуй своє життя!» І він утік з усім, що йому належало.
51 Тоді Господь послав дощ на Содом і на Гоморру, і на всі ці міста, сірку та вогонь від Господа з неба.
52 І він зруйнував ці міста, всю рівнину та всіх мешканців міст, і все, що росло на землі; і Адо, жінка Лота, озирнулася, щоб побачити руйнування міст, бо її співчуття пробудилося до її дочок, які залишилися в Содомі, бо вони не пішли з нею.
53 А коли вона озирнулася назад, то стала соляним стовпом, і він досі на тому місці й донині.
54 А воли, що стояли на тому місці, щодня злизували сіль до кінцівок своїх ніг, а вранці вона знову проростала, і вони знову злизували її й донині.
55 А Лот і дві його дочки, що залишилися з ним, втекли й сховалися в печері Адуллам, і там вони пробули деякий час.
56 І встав Авраам рано-вранці, щоб побачити, що сталося з містами Содому; і він подивився, і побачив, що дим із міст піднімається, немов дим із печі.
57 А Лот та дві його дочки залишилися в печері, і напоїли свого батька вином, і лежали з ним, бо казали, що немає на землі людини, яка могла б виростити від них насіння, бо думали, що вся земля знищена.
58 І вони обоє лежали з батьком своїм, і завагітніли, і породили синів. І назвала старша ім'я синові своєму Моав, кажучи: Від батька мого я зачала його; він батько моавітян і донині.
59 А молодша також назвала свого сина Бенамі; він батько синів Аммона і донині.
60 І пішов звідти Лот та дві його дочки, і він оселився на тому боці Йордану з двома його дочками та їхніми синами. І виросли сини Лота, і пішли, і взяли собі дружин із землі Ханаанської, і породили дітей, і плодилися та розмножувалися.

РОЗДІЛ 20

1 І вирушив Авраам з рівнини Мамре, і пішов до землі Филистимської, і оселився в Герарі. Було це на двадцять п'ятому році перебування Авраама в землі Ханаанській, і на сотому році життя Авраама, що прибув він до Герару в землі Филистимській.
2 І коли вони ввійшли до того краю, він сказав Саррі, своїй жінці: Хто запитає тебе, скажи, що ти моя сестра, щоб ми могли уникнути зла мешканців того краю.
3 І коли Авраам жив у землі филистимській, слуги Авімелеха, царя филистимського, побачили, що Сара дуже вродлива, і запитали Авраама про неї. Авраам сказав: Вона моя сестра.
4 І прийшли Авімелехові раби до Авімелеха, кажучи: Чоловік із ханаанського краю прийшов жити в тому краї, і в нього є сестра, дуже вродлива.
5 І почув Авімелех слова своїх слуг, які хвалили йому Сару, і послав Авімелех своїх евнухів, і вони привели Сару до царя.
6 І прийшла Сара до дому Авімелеха, і цар побачив, що Сара вродлива, і вона дуже сподобалася йому.
7 І він підійшов до неї та й сказав їй: «Що тобі той чоловік, з яким ти прийшла до нашої землі?» А Сара відповіла та й сказала: «Він мій брат, а ми вийшли з землі Ханаанської, щоб жити там, де знайдемо місце».
8 І сказав Авімелех до Сарри: «Ось мій край перед тобою. Посади свого брата в будь-якій частині цього краю, де тобі завгодно, і буде нашим обов'язком підняти його та вивищити над усіма людьми цього краю, бо він твій брат».
9 І послав Авімелех по Авраама, і прийшов Авраам до Авімелеха.
10 І сказав Авімелех Авраамові: «Ось, я наказав, щоб тобі віддали належне, як ти хочеш, через твою сестру Сарру».
11 І вийшов Авраам від царя, а царський дар пішов за ним.
12 Як увечері, перш ніж люди лягли спати, цар сидів на своєму троні, і глибокий сон напав на нього, і він ліг на троні та й проспав до ранку.
13 І снилося йому, що ангел Господній прийшов до нього з оголеним мечем у руці, і ангел став над Авімелехом, і хотів убити його мечем. І цар злякався уві сні та й сказав ангелу: Чим я згрішив проти тебе, що ти прийшов убити мене своїм мечем?
14 І відповів ангел і сказав Авімелехові: «Ось ти помираєш через жінку, яку ти вчора привів до свого дому, бо вона заміжня жінка, жінка Авраама, який прийшов до твого дому. А тепер поверни тому чоловікові його жінку, бо вона його жінка. А якщо ти не повернеш її, то знай, що конче помреш ти і все твоє».
15 І тієї ночі стався великий крик у землі филистимлян, і мешканці тієї землі побачили постать чоловіка, що стояв з витягнутим мечем у руці, і він ударив мешканців тієї землі мечем, так, він продовжував бити їх.
16 І Ангел Господній уразив усю землю филистимлян тієї ночі, і було велике замішання тієї ночі та наступного ранку.
17 І кожна утроба замкнулася, і всі їхні виділення, і рука Господня була на них через Сарру, жінку Авраама, яку взяв Авімелех.
18 А вранці Авімелех устав, жахнувшись, і дуже злякався. Він послав і покликав своїх слуг, і розповів їм свій сон. І люди дуже злякалися.
19 І один чоловік, що стояв серед царських слуг, відповів цареві, кажучи: «О царю-владельник, поверни цю жінку її чоловікові, бо він її чоловік, бо таке ж сталося з єгипетським царем, коли цей чоловік прийшов до Єгипту».
20 І сказав він про свою жінку: Вона моя сестра, бо такий у нього звичай, коли він приходить жити в землю, в якій він чужинець.
21 І послав фараон, і взяв цю жінку собі за дружину, і Господь навів на нього тяжкі кари, аж поки він не повернув жінку до її чоловіка.

22 А тепер, о царю-владельник, довідайся, що сталося минулої ночі з усією землею, бо був дуже великий жах, великий біль та плач, і ми знаємо, що це було через жінку, яку ти взяв.
23 А тепер поверніть цю жінку її чоловікові, щоб не сталося з нами так, як сталося з фараоном, царем єгипетським, та його підданими, і щоб нам не померти.
І Авімелех поспішив, і покликав Сару, і вона прийшла перед нього. І він покликав Авраама, і той прийшов перед нього.
24 І сказав їм Авімелех: Що це за вчинок, який ви робите, кажучи, що ви брат і сестра, а я взяв цю жінку за дружину?
25 А Авраам відказав: «Я думав, що помру через свою жінку». І Авімелех взяв дрібну та велику худобу, і рабів, і служниць, і тисячу срібняків, і дав їх Авраамові, і той повернув йому Сару.
26 І сказав Авімелех Аврааму: Ось увесь край перед тобою, оселися в ньому, де вибереш.
27 І вийшли Авраам та Сара, його жінка, від царя з честю та повагою, і осіли в краю, в Герарі.
28 А всі мешканці филистимського краю та царські слуги все ще страждали від кари, яку ангел цілу ніч наводив на них через Сарру.
29 І послав Авімелех по Авраама, кажучи: Помолися ж за рабів твоїх Господу, Богу твоєму, щоб Він викорінив цю смертність з-поміж нас.
30 І помолився Авраам за Авімелеха та за його підданих, і Господь почув молитву Авраама, і зцілив Авімелеха та всіх його підданих.

РОЗДІЛ 21

1 І сталося того часу, як минув рік і чотири місяці Авраамового перебування в землі филистимській, у Герарі, Бог відвідав Сарру. І згадав про неї Господь. І завагітніла вона, і породила Авраамові сина.
2 І назвав Авраам ім'я синові, що народився в нього, якого породила йому Сара, Ісаак.
3 І обрізав Авраам свого сина Ісаака у вісім днів, як наказав був Бог Авраамові зробити його потомству по ньому. Авраамові було сто, а Саррі дев'яносто літ, коли в них народився Ісаак.
4 І виросла дитина, і її відлучили від грудей, і Авраам влаштував велику гостину того дня, коли Ісаака відлучили від грудей.
5 І прийшли Сим, і Евер, і ввесь великий народ того краю, і Авімелех, цар филистимський, і його слуги, і Піхол, начальник його війська, їсти, пити та радіти бенкетом, який Авраам вчинив у день відлучення сина свого Ісаака від грудей.
6 Також Терах, батько Авраама, та Нахор, брат його, прийшли з Харану, вони та всі їхні родичі, бо дуже зраділи, почувши, що в Сарри народився син.
7 І прийшли вони до Авраама, і їли й пили на бенкеті, який Авраам зробив у день відлучення Ісаака від грудей.
8 І Терах та Нахор раділи з Авраамом, і залишалися з ним багато днів у землі филистимлян.
9 У той час помер Серуг, син Реу, першого року народження Ісаака, сина Авраамового.
10 А всіх днів Серуга було двісті тридцять дев'ять літ, і він помер.
11 Ізмаїл, син Авраама, виріс у ті дні; йому було чотирнадцять літ, коли Сара породила Авраамові Ісаака.
12 І був Бог з Ізмаїлом, сином Авраама, і він виріс, і навчився стріляти з лука, і став стрільцем з лука.
13 І було Ісаакові п'ять років, і сидів він з Ізмаїлом біля входу в намет.
14 І підійшов Ізмаїл до Ісаака, і сів навпроти нього, і взяв лук, і натягнув його, і вклав у нього стрілу, і задумав убити Ісаака.
15 І побачила Сара вчинок, який Ізмаїл хотів зробити своєму синові Ісааку, і дуже засмутилась через сина свого. І послала вона по Авраама, і сказала йому: «Вижени цю рабиню та її сина, бо її син не буде спадкоємцем із моїм сином, бо він хотів зробити йому це сьогодні».
16 І послухав Авраам голосу Сари, і встав рано-вранці, і взяв дванадцять хлібів та бурдюк води, і дав Агарі, і відпустив її з її сином. І пішла Агар із її сином у пустелю, і вони жили в пустелі Паран з мешканцями пустелі. А Ізмаїл був лучником, і жив він у пустелі довгий час.
17 А потім він та його мати пішли до єгипетського краю, і вони там оселилися. Агар взяла жінку для свого сина з Єгипту, а ім'я їй було Меріва.
18 І завагітніла дружина Ізмаїла й породила чотирьох синів та двох дочок. І пішов Ізмаїл, його мати, його жінка та діти після цього й повернулися до пустелі.
19 І вони зробили собі намети в пустині, в яких жили, і продовжували подорожувати, а потім відпочивати щомісяця та щороку.
20 І дав Бог Ізмаїлу дрібну та велику худобу та намети через Авраама, його батька, і чоловік розмножився худобою.
21 І жив Ізмаїл у пустелях та в наметах, подорожуючи та відпочиваючи довгий час, і не бачив обличчя свого батька.
22 І сталося по деякому часі, і сказав Авраам до своєї жінки Сарри: «Піду я й побачу сина мого Ізмаїла, бо дуже хочу побачити його, бо давно я його не бачив».
23 І поїхав Авраам на одному зі своїх верблюдів у пустелю, щоб шукати свого сина Ізмаїла, бо почув, що той живе в наметі в пустелі з усім своїм майном.
24 І пішов Авраам у пустиню, і прибув до намету Ізмаїла опівдні, і спитав про Ізмаїла, і знайшов жінку Ізмаїла, що сиділа в наметі з дітьми своїми, а Ізмаїла, чоловіка її, та матері його, не було з ними.
25 І спитав Авраам дружину Ізмаїла, кажучи: Куди пішов Ізмаїл? А вона відказала: Він пішов у поле полювати. Авраам все ще сидів на верблюді, бо не хотів злізти на землю, бо поклявся був своїй дружині Саррі, що не злізе з верблюда.
26 І сказав Авраам до жінки Ізмаїла: Дочко моя, дай мені трохи води напитись, бо я стомився з дороги.
27 І відповіла жінка Ізмаїлова й сказала Авраамові: «У нас немає ні води, ні хліба». Вона сиділа в наметі, не звертаючи уваги на Авраама та не питала його, хто він такий.

28 Але вона била своїх дітей у наметі та проклинала їх, а також проклинала свого чоловіка Ізмаїла та дорікала йому. І почув Авраам слова Ізмаїлової жінки до своїх дітей, і дуже розгнівався та засмутився.
29 І покликав Авраам жінку, щоб та вийшла до нього з намету. І підійшла жінка й стала навпроти Авраама, бо Авраам ще сидів на верблюді.
30 І сказав Авраам до жінки Ізмаїла: Коли твій чоловік Ізмаїл повернеться додому, скажи йому ці слова:
31 Один дуже старий чоловік із землі филистимської прийшов сюди шукати тебе, а ось який у нього був вигляд і постать. Я не спитав його, хто він, і, побачивши, що тебе тут немає, він звернувся до мене та й сказав: Коли повернеться твій чоловік Ізмаїл, скажи йому, що сказав цей чоловік: Коли ти повернешся додому, зніми цього цвяха з намету, який ти тут поставив, і встав замість нього іншого цвяха.
32 І Авраам скінчив свої настанови жінці, і повернувся, та й пішов на верблюді додому.
33 І по тому Ізмаїл повернувся з полювання він та його мати, і повернулися до намету, і його жінка сказала йому такі слова,
34 Один дуже старий чоловік із землі филистимської прийшов шукати тебе, а такий був його вигляд і постать. Я не спитала його, хто він, а побачивши, що тебе немає вдома, він сказав мені: Коли твій чоловік прийде додому, скажи йому: Так каже старий: Зніми цвяха з намету, який ти тут поставив, і вбий замість нього іншого цвяха.
35 І почув Ізмаїл слова своєї жінки, і зрозумів, що це був його батько, і що його жінка не шанує його.
36 І Ізмаїл зрозумів слова свого батька, які той сказав своїй дружині, і Ізмаїл послухався голосу свого батька, і Ізмаїл відкинув ту жінку, і вона пішла геть.
37 А Ізмаїл після цього пішов до землі Ханаанської, і взяв собі іншу дружину, і привів її до свого намету, до місця, де він тоді жив.
38 І сталося по трьох роках, і сказав Авраам: «Я знову піду й побачу сина мого Ізмаїла, бо давно я його не бачив».
39 І він сів на свого верблюда, і поїхав у пустелю, і дістався до намету Ізмаїла опівдні.
40 І спитав він про Ізмаїла. І вийшла його жінка з намету та й сказала: Його тут немає, пане мій, бо він пішов полювати на полі та годувати верблюдів. І сказала та жінка Авраамові: Зайди, пане мій, до намету та з'їж шматочок хліба, бо душа твоя стомлена дорогою.
41 Авраам сказав їй: «Я не зупинюся, бо поспішаю продовжити свою дорогу. Дай мені трохи води напитись, бо я спрагла». І жінка поспішила, і побігла до намету, і принесла Авраамові воду та хліб, і поставила перед ним, і попросила його їсти. І він їв та пив, і серце його заспокоїлося, і він благословив свого сина Ізмаїла.
42 І він закінчив свою трапезу, і благословив Господа, і сказав до жінки Ізмаїла: Коли Ізмаїл прийде додому, скажи йому ці слова:
43 Один дуже старий чоловік із землі филистимської прийшов сюди й питав про тебе, а тебе тут не було. І я приніс йому хліба та води, і він їв та пив, і серце його заспокоїлося.
44 І він сказав мені такі слова: Коли Ізмаїл, чоловік твій, прийде додому, скажи йому: Цвях намету твого дуже добрий, не відривай його від намету.
45 І Авраам закінчив наказувати жінці, і поїхав до свого дому, до краю филистимлян. А коли Ізмаїл прибув до його намету, його жінка вийшла йому назустріч з радістю та веселим серцем.
46 І сказала вона йому: «Один старий чоловік прийшов сюди з землі филистимської, а такий був його вигляд, і він питав про тебе, а тебе тут не було. Тож я принесла хліба та води, і він їв та пив, і серце його заспокоїлося».
47 І сказав він мені такі слова: «Коли прийде додому твій чоловік Ізмаїл, скажи йому: Цвях намету твого дуже добрий, не відривай його від намету».
48 І Ізмаїл пізнав, що це його батько, і що його дружина вшанувала його, і Господь благословив Ізмаїла.

РОЗДІЛ 22

1 І встав Ізмаїл, і взяв свою жінку, і дітей, і худобу, і все, що було йому, і вирушив звідти, і пішов до батька свого в край филистимлян.
2 І Авраам розповів своєму синові Ізмаїлу про угоду з першою дружиною, яку взяв Ізмаїл, згідно з тим, як вона зробила.
3 І Ізмаїл та його діти жили з Авраамом багато днів у тій землі, і Авраам мешкав у землі филистимлян довгий час.
4 І дні поповнилися, і досягли двадцяти шести років. Після цього Авраам зо своїми слугами та всім, що було його, вийшов з землі филистимської, і віддалився на велику відстань, і підійшов до Хеврону, і залишився там. І викопали слуги Авраама криниці води, і Авраам з усім, що було його, жив над водою. І почули слуги Авімелеха, царя филистимського, чутку, що слуги Авраама викопали криниці води в межах землі.
5 І прийшли вони, та й посварилися з Авраамовими рабами, і пограбували їх з великої криниці, яку вони викопали.
6 І почув про цю справу Авімелех, цар филистимський, і прийшов він з Піколом, воєначальником свого війська, та двадцятьма людьми своїми. І Авімелех говорив Авраму про своїх рабів. І докорив Авраам Авімелеху за криницю, яку пограбували його його раби.
7 І сказав Авімелех Авраамові: Як живий Господь, що створив усю землю, я не чув про те, що зробили мої раби твоїм рабам, аж до цього дня.
8 І взяв Авраам сім ягниць, і дав їх Авімелехові, кажучи: Візьми їх з моїх рук, щоб вони були мені за свідчення, що я викопав цю криницю.
9 І взяв Авімелех сім ягниць, що Авраам дав йому, бо він також дав йому багато великої та великої худоби. І Авімелех поклявся Авраамові щодо криниці, тому він назвав ту криницю Беер-Шева, бо там вони обидва поклялися щодо неї.
10 І вони обидва склали угоду в Беер-Шеві. І встав Авімелех з Піколом, воєначальником свого війська, та з усіма своїми людьми, і вони повернулися до землі филистимської. Авраам та все його належало осісти в Беер-Шеві, і він був у тій землі довгий час.

11 І насадив Авраам великий гай у Беер-Шеві, і зробив для нього чотири брами, що виходять на чотири сторони землі, і насадив у ньому виноградник, так що коли подорожній приходив до Авраама, він входив у будь-які брами, що були на його дорозі, і залишався там, і їв, і пив, і насичувався, а потім ішов.
12 Бо дім Авраама завжди був відкритий для синів людських, що проходили й поверталися, щодня приходили їсти й пити в домі Авраама.
13 І кожному чоловікові, який був голодний і приходив до дому Авраама, Авраам давав йому хліба, щоб він їв і пив і наситився. А кожному, хто приходив до дому його голим, він одягав одяг, який вибрав, і давав йому срібло та золото, і сповіщав йому про Господа, що створив його на землі; так робив Авраам усе своє життя.
14 Авраам же, діти його та все, що належало йому, оселився в Беер-Шеві, і розкинув намет аж до Хеврону.
15 А Авраамів брат Нахор та його батько, і все їхнє населення жили в Харані, бо вони не прийшли з Авраамом до Ханаанського краю.
16 І народилися в Нахора діти, яких породила йому Мілка, дочка Гарана, сестра Сари, дружини Авраама.
17 А ось імена тих, що народилися в нього: Уц, Буз, Кемуїл, Кесед, Хазо, Пілдаш, Тідлаф та Бетуїл, вісім синів. Це діти Мілки, яких вона породила Нахору, братові Авраама.
18 А Нахор мав наложницю, а ім'я їй було Реума, і вона також породила Нахору Зеваха, Гахаша, Тахаша та Мааху, чотирьох синів.
19 А дітей, що народилися Нахору, було дванадцять синів, окрім його дочок, і їм також народилися діти в Харані.
20 А сини Уца, первістка Нахора, були: Аві, Кереф, Ґадін, Мелус та Девора, їхня сестра.
21 А сини Буза були: Берахел, Наамат, Шева та Мадону.
22 А сини Кемуїла були: Арам та Рехов.
23 А сини Кеседа: Анамлех, Мешай, Бенон та Їфі; а сини Хазо: Пілдаш, Мехі та Офер.
24 А сини Пілдаша були: Аруд, Хамум, Меред та Молох.
25 А сини Тідлафа були: Мушан, Кушан та Муці.
26 А сини Бетуїла були: Сехар, Лаван та їхня сестра Ревекка.
27 Це родини синів Нахора, що народилися в них у Харані. Арам, син Кемуїла, та Рехов, брат його, пішли з Харану й знайшли долину в краю при річці Євфрат.
28 І вони збудували там місто, і назвали ім'я міста іменем Петора, сина Арамового, воно Арам-Нахераїм, і так воно є, і донині.
29 І діти Кеседа також пішли жити, де могли знайти місце, і пішли вони, і знайшли долину навпроти землі Шинеар, і оселилися там.
30 І вони збудували там собі місто, і назвали місто Кесед, на честь свого батька, це земля Касдім і донині, і Касдім жили в тій землі, і вони плодилися та дуже розмножувалися.
31 І пішов Терах, батько Нахора та Авраама, і взяв собі іншу жінку в старості своїй, а ім'я їй було Пеліла. І вона завагітніла й породила йому сина, а він назвав йому ім'я Цова.
32 І жив Терах двадцять п'ять літ по тому, як породив Цову.
33 І помер Терах того року, тридцять п'ятого року народження Ісаака, сина Авраама.
34 А днів Тераха було двісті п'ять літ, і його поховали в Харані.
35 А Цова, син Тераха, жив тридцять літ і породив Арама, Ахліса та Меріка.
36 А Арам, син Цови, сина Тераха, мав трьох жінок, і породив дванадцятьох синів та трьох дочок. І дав Господь Арамові, синові Цови, багатство та маєтки, і багато худоби, і отари, і великої худоби, і той чоловік дуже розмножився.
37 І вирушив Арам, син Цови, та його брат, і вся його родина з Харану, і пішли вони жити там, де знайшли місце, бо їхнє майно було надто велике, щоб залишатися в Харані; бо вони не могли залишатися в Харані разом зі своїми братами, синами Нахора.
38 І пішов Арам, син Цови, зо своїми братами, і знайшли вони долину віддалік на схід, і оселилися там.
39 І вони також збудували там місто, і назвали його Арам, на честь свого старшого брата; це Арам Цова, і так воно є, і донині.
40 Ісаак, син Авраама, ріс у ті дні. Авраам, батько його, навчав його дороги Господньої, щоб пізнавати Господа, і Господь був з ним.
41 А коли Ісаакові було тридцять сім літ, Ізмаїл, брат його, ходив з ним у наметі.
42 І Ізмаїл хвалився перед Ісааком, кажучи: «Мені було тринадцять років, коли Господь говорив до мого батька, щоб обрізати нас, і я зробив за словом Господа, яке Він говорив до мого батька, і я віддав свою душу Господеві, і я не порушив Його слова, яке Він наказав моєму батькові».
43 І відповів Ісак Ізмаїлу, кажучи: Чому ти хвалишся переді мною цим, малим шматочком тіла твого, що ти взяв з утроби свого, про що наказав тобі Господь?
44 Як живий Господь, Бог батька мого Авраама, коли б Господь сказав моєму батькові: «Візьми свого сина Ісаака та принеси йому жертву передо Мною», я не стримаюся, але з радістю погоджуся.
45 І почув Господь слово, що Ісак говорив Ізмаїлу, і воно було добре в очах Господа, і Він вирішив випробувати Авраама в цій справі.
46 І настав день, коли прийшли сини Божі й стали перед Господом, і сатана також прийшов із синами Божими перед Господом.
47 І сказав Господь до сатани: «Звідки ти прийшов?» А сатана відповів Господу та й сказав: «Від мандрівки по землі та від ходьби по ній».
48 І сказав Господь до сатани: «Яке слово твоє до мене щодо всіх дітей землі?» І відповів сатана Господу та й сказав: «Я бачив усіх дітей землі, які служать Тобі, і згадують Тебе, коли їм чогось потрібно від Тебе».
49 А коли ти даси їм те, чого вони від тебе вимагають, вони сидять спокійно, покидають тебе і більше не згадують тебе.
50 Чи бачив ти Авраама, сина Тераха, який спочатку не мав дітей, і служив тобі, і зводив тобі жертівники

скрізь, куди приходив, і приносив на них жертви, і постійно проголошував твоє ім'я всім дітям землі?
51 А тепер, коли в нього народився син Ісаак, він покинув тебе, влаштував велике свято для всіх мешканців краю, а про Господа забув.
52 Бо серед усього, що він зробив, він не приніс тобі жодної жертви: ні цілопалення, ні мирної жертви, ні вола, ні ягняти, ні козла з усього, що він зарізав у день, коли сина свого відлучили від грудей.
53 Від народження сина свого й донині, тридцять сім років, він не збудував перед тобою жертовника і не приніс тобі жодної жертви, бо побачив, що ти дав те, чого він просив перед тобою, і тому покинув тебе.
54 І сказав Господь до сатани: Чи звернув ти увагу на раба Мого Авраама? Бо немає такого, як він, на землі, чоловік невинний і праведний переді Мною, який боїться Бога та уникає зла. Як живу Я! Якби Я сказав йому: Приведи Ісаака, сина свого, переді Мною, він би не відмовив йому, тим більше якби Я сказав йому: Приведи цілопалення переді Мною з отари своєї чи з великої худоби своєї.
55 І сатана відповів Господу й сказав: «Скажи ж Аврааму, як Ти сказав, і Ти побачиш, чи не порушить він сьогодні й не відкине твоїх слів».

РОЗДІЛ 23

1 Того часу було слово Господнє до Авраама, і Він сказав йому: Авраме. А той відказав: Ось я.
2 І сказав він йому: Візьми свого сина, єдиного свого, якого ти любиш, Ісаака, та й іди до краю Морія, і принеси його там у цілопалення на одній із гір, що буде тобі показана, бо там ти побачиш хмару та славу Господню.
3 І сказав Авраам у собі: Як мені розлучити сина мого Ісаака від Сарри, матері його, щоб принести його на цілопалення перед Господом?
4 І ввійшов Авраам до намету, і сів перед Сарою, жінкою своєю, і промовив до неї ці слова:
5 Мій син Ісаак виріс і вже деякий час не навчається служінню своєму Богу. Завтра ж я піду і приведу його до Сима та Евера, сина його, і там він навчиться шляхів Господніх, бо вони навчать його пізнавати Господа, а також знати, що коли він постійно молиться перед Господом, Він відповість йому, тому там він пізнає шлях служіння Господу, Богу своєму.
6 І сказала Сара: «Добре ти сказав. Іди, пане мій, і зроби йому, як сказав, але не віддаляй його від мене, і нехай він там недовго не залишається, бо душа моя зв’язана в його душі».
7 І сказав Авраам до Сари: Дочко моя, помолімося Господу, Богу нашому, щоб Він зробив нам добро.
8 І взяла Сара свого сина Ісаака, і він перебував у неї всю ту ніч. Вона поцілувала його, обійняла та дала йому настанови до ранку.
9 І сказала вона йому: «Сину мій, як може душа моя відлучитися від тебе?» І вона ще поцілувала його, обійняла його та дала Авраамові настанови щодо нього.
10 І сказала Сара Авраамові: Пане мій, будь ласка, стережися сина свого та пильнуй його, бо в мене немає більше сина й дочки, крім нього.
11 Не покинь його! Якщо він голодний, дай йому хліба, а якщо він спраглий, дай йому води напитися; не дозволяй йому йти пішки, ані сидіти на сонці.
12 Не залишай його самого дорогою, і не примушуй його до всього, чого він бажає, але роби з ним так, як він скаже тобі.
13 І Сара гірко плакала цілу ніч через Ісаака, і давала йому настанови аж до ранку.
14 А вранці Сара вибрала собі дуже гарний та гарний одяг з тих одежі, що була в неї вдома, що дав їй Авімелех.
15 І одягла вона в це Ісаака, сина свого, і поклала йому на голову завда́ру, і вклала дорогоцінний камінь у верхівку завда́ру, і дала їм їжі на дорогу. І вони вирушили. Ісак пішов з Авраамом, батьком своїм, а деякі з їхніх слуг супроводжували їх, щоб провести їх з дороги.
16 І вийшла Сара з ними, і супроводжувала їх дорогою, щоб провести їх. А вони сказали їй: «Повернися до намету».
17 І коли Сара почула слова свого сина Ісаака, то гірко заплакала, і Авраам, її чоловік, плакав з нею, і їхній син плакав з ними великим плачем; також ті, хто йшов з ними, дуже плакали.
18 І Сара схопила свого сина Ісаака, і обійняла його, і обійняла його, і плакала з ним. І сказала Сара: Хто знає, чи побачу я тебе ще колись після цього дня?
19 І вони все ще плакали разом, Авраам, Сара та Ісаак, і всі, хто супроводжував їх дорогою, плакали з ними. А Сара потім відвернулася від свого сина, гірко плачучи, і всі її слуги та служниці повернулися з нею до намету.
20 І пішов Авраам з Ісааком, сином своїм, щоб принести його як жертву перед Господом, як Він наказав йому.
21 І взяв Авраам із собою двох своїх юнаків, Ізмаїла, сина Агари, та Еліезера, слугу свого, і пішли вони разом з ними. І коли вони йшли дорогою, юнаки говорили собі ці слова,
22 І сказав Ізмаїл до Еліезера: «Ось мій батько Авраам іде з Ісааком, щоб привести його на цілопалення Господу, як Він наказав йому».
23 А коли він повернеться, то віддасть мені все, що має, щоб я успадкував його після себе, бо я його первісток.
24 І відповів Еліезер Ізмаїлу й сказав: «Справді, Авраам покинув тебе з твоєю матір'ю, і поклявся, що ти не успадкуєш нічого з усього, що він має? І кому він віддасть усе, що має, з усіма своїми скарбами, як не мені, своєму слузі, який був вірним у його домі, який служив йому вдень і вночі, і робив усе, чого він бажав мені? Мені він заповідає після своєї смерті все, що має».
25 І коли Авраам ішов дорогою з Ісааком, прийшов сатана і з'явився Авраамові в образі дуже старого чоловіка, смиренного та скрушеного духом. І підійшов він до Авраама та й сказав йому: Чи ти дурний чи невмілий, що сьогодні чиниш таке своєму єдиному синові?
26 Бо Бог дав тобі сина в останні дні твої, в твоїй старості, а ти підеш і вб'єш його сьогодні, бо він не вчинив насильства, і невже ти зробиш так, щоб душу твого єдиного сина знищили з землі?

27 Хіба ти не знаєш і не розумієш, що це не може бути від Господа? Бо Господь не може зробити людині на землі такого зла, щоб сказати їй: «Іди, заріж свою дитину».
28 І почув це Авраам і зрозумів, що це слово сатани намагалося відвернути його від дороги Господньої, але Авраам не послухався голосу сатани, і Авраам докорив йому, і той пішов геть.
29 І повернувся сатана, і прийшов до Ісаака; і з'явився він Ісаакові в образі юнака, гарного на вигляд і гарного на вигляд.
30 І він підійшов до Ісаака та й сказав йому: Хіба ти не знаєш і не розумієш, що твій старий, нерозумний батько сьогодні веде тебе на заріз ні за що?
31 А тепер, сину мій, не слухай його й не звертай на нього уваги, бо він старий безглуздий, і нехай твоя дорогоцінна душа та прекрасна постать не зникнуть з землі.
32 І почув це Ісаак і сказав Авраамові: Чи чув ти, батьку мій, що цей чоловік говорив? Саме так він говорив.
33 Авраам відповів своєму синові Ісаакові та й сказав йому: «Стережися його, не слухай його слів і не звертай на нього уваги, бо він — сатана, що намагається відвернути нас сьогодні від Божих заповідей».
34 А Авраам все ще дорікав сатані, і сатана пішов від них, і, побачивши, що не може їх перемогти, сховався від них, і пішов, і пройшов перед ними дорогою; і він перетворився на великий потік води на дорозі. І Авраам, Ісаак та двоє його юнаків дійшли до того місця, і побачили вони потік, великий і могутній, як могутні води.
35 І вони ввійшли в потік, і перейшли через нього, і вода спочатку сягала їм ніг.
36 І вони зайшли глибше в потік, і вода сягала їм по шию, і всі вони злякалися води; і коли вони переходили потік, Авраам упізнав те місце, і він знав, що там раніше не було води.
37 І сказав Авраам синові своєму Ісаакові: Я знаю це місце, де не було ні струмка, ні води. Тож це сатана робить нам усе це, щоб сьогодні відвернути нас від заповідей Божих.
38 Авраам докорив йому й сказав йому: «Нехай Господь заборонить тобі, сатано! Відійди від нас, бо ми живемо за Божими заповідями».
39 І сатана злякався голосу Авраама, і відійшов від них, і те місце знову стало суходолом, як було спочатку.
40 І пішов Авраам з Ісааком до місця, про яке сказав йому Бог.
41 А третього дня Авраам звів очі свої й побачив здалеку те місце, про яке йому говорив Бог.
42 І з'явився йому стовп вогню, що сягав від землі до неба, і хмара слави на горі, і слава Господня виднілася в хмарі.
43 І сказав Авраам Ісаакові: Сину мій, чи бачиш ти на тій горі, яку ми бачимо здалеку, те саме, що я бачу на ній?
44 І відповів Ісак і сказав своєму батькові: Я бачу, і ось стовп вогню та хмара, і слава Господня видна на хмарі.
45 І Авраам зрозумів, що син його Ісаак прийнятий перед Господом для цілопалення.
46 І сказав Авраам до Еліезера та до Ізмаїла, сина свого: Чи бачите ви також те, що ми бачимо на горі, що здалеку?
47 А вони відповіли й сказали: «Ми бачимо лише те, що схоже на інші гори землі». І Авраам знав, що вони не прийняті перед Господом, щоб іти з ними, і Авраам сказав їм: «Залишайтеся тут з ослом, а я та Ісаак, син мій, підемо на ту гору та поклонимося там перед Господом, а потім повернемося до вас».
48 І залишилися Еліезер та Ізмаїл на тому місці, як наказав Авраам.
49 І взяв Авраам дрова для цілопалення, і поклав їх на сина свого Ісаака, і взяв вогонь та ніж, і пішли вони обидва на те місце.
50 І коли вони йшли, Ісаак сказав своєму батькові: «Ось, я бачу тут вогонь і дрова. Де ж же ягня, яке буде цілопаленням перед Господом?»
51 І відповів Авраам, синові своєму Ісаакові, кажучи: Господь обрав тебе, сину мій, щоб ти був цілопаленням замість ягняти.
52 І сказав Ісак батькові своєму: Я зроблю все, що Господь говорив тобі, з радістю та з веселим серцем.
53 І знову сказав Авраам Ісаакові, синові своєму: Чи є в твоєму серці якась неслухняна думка чи рада щодо цього? Скажи мені, сину мій, благаю тебе, сину мій, не приховуй цього від мене.
54 І відповів Ісак Авраамові, батькові своєму, та й сказав йому: «Отче мій, як живий Господь і як жива душа твоя, немає нічого в серці моєму, що змусило б мене відхилитися праворуч чи ліворуч від слова, яке Він говорив тобі».
55 Жодна кінцівка, ні м’яз не ворухнулися від цього, і в моєму серці немає жодної думки чи злої поради щодо цього.
56 Але я радісний та веселий у цій справі, і я кажу: Благословенний Господь, що сьогодні вибрав мене цілопаленням перед Ним.
57 І Авраам дуже зрадів словам Ісаака, і вони пішли далі, і прийшли разом до того місця, про яке говорив Господь.
58 І підійшов Авраам, щоб збудувати жертовник на тому місці. Авраам плакав, а Ісак взяв каміння та вапно, аж поки вони не закінчили будувати жертовник.
59 І взяв Авраам дрова, і поклав їх на жертовнику, який він збудував.
60 І взяв він свого сина Ісаака, зв'язав його, щоб покласти його на дрова, що були на жертовнику, і зарізати його як цілопалення перед Господом.
61 І сказав Ісак до батька свого: Зв'яжи мене міцно, а потім поклади мене на жертовник, щоб я не повернувся та не поворухнувся, і не відірвався від сили ножа на тілі своєму, і не знеславив ним цілопалення. І Авраам так і зробив.
62 І сказав Ісак до батька свого: «Батьку мій, коли ти мене вб'єш і спалиш як жертву, візьми з собою те, що залишиться з мого попелу, і принеси його моїй матері Саррі, і скажи їй: «Це солодкий запах Ісаака». Але не кажи їй про це, якщо вона сидітиме біля криниці чи на

якомусь високому місці, щоб вона не кинула свою душу за мною та не померла.
63 І почув Авраам слова Ісаака, і підняв голос свій, і заплакав, коли Ісаак говорив ці слова; і сльози Авраама лилися на Ісаака, сина його, і Ісаак гірко плакав, і сказав він до батька свого: Поспішай, батьку мій, і чини зо мною волю Господа, Бога нашого, як Він наказав тобі.
64 І зраділи серця Авраама та Ісаака з того, що Господь наказав їм; але око гірко плакало, тоді як серце раділо.
65 І зв'язав Авраам Ісаака, сина свого, і поклав його на жертовник на дровах. Ісак витягнув шию свою на жертовник перед своїм батьком. Авраам простягнув руку свою, щоб взяти ніж, і зарізати сина свого як цілопалення перед Господом.
66 У той час ангели милосердя з'явилися перед Господом і промовили до Нього про Ісаака, кажучи:
67 0 Господи, Ти милосердний і співчутливий Цар над усім, що Ти створив на небі та на землі, і Ти підтримуєш їх усе; тож дай викуп і відкуплення замість раба Свого Ісаака, і змилуйся та змилуйся над Авраамом та Ісааком, сином його, які сьогодні виконують Твої заповіді.
68 Чи бачив Ти, Господи, як Ісаак, син Авраама, раб Твій, зв'язаний на заріз, немов звір? Тож нехай тепер, Господи, змилуєшся над ними.
69 Того часу Господь з'явився Авраамові, і покликав його з неба, та й сказав йому: «Не простягай своєї руки на юнака, і нічого йому не роби, бо тепер Я знаю, що боїшся ти Бога, роблячи це, і не пощадиш сина свого, єдиного свого, для Мене».
70 І звів Авраам очі свої, та й побачив, аж ось баран заплутався в хащі своїми рогами; це був той баран, якого Господь Бог створив на землі того дня, коли Він створив землю та небо.
71 Бо Господь приготував цього барана з того дня, щоб він був цілопаленням замість Ісаака.
72 І цей баран наближався до Авраама, коли сатана схопив його та заплутав його рогами в хащах, щоб він не наблизився до Авраама, щоб Авраам міг убити його сина.
73 Авраам, побачивши, що баран наближається до нього, а сатана стримує його, взяв його та й привів його до жертовника, і розв'язав він пути свого сина Ісаака, і поставив барана замість нього. І зарізав Авраам барана на жертовнику, і приніс його як жертву замість свого сина Ісаака.
74 І покропив Авраам кров'ю барана жертовник, і вигукнув, кажучи: Це замість мого сина, і нехай це сьогодні вважатиметься кров'ю мого сина перед Господом.
75 І все, що Авраам робив цього разу біля жертовника, він вигукував і казав: «Це замість мого сина, і нехай це сьогодні буде вважатися перед Господом замість мого сина». І Авраам завершив усе служіння біля жертовника, і служіння було прийняте перед Господом, і його вважали так, ніби це був Ісаак; і Господь благословив Авраама та його потомство того дня.
76 І прийшов сатана до Сари, і з'явився їй у вигляді старого чоловіка, дуже смиренного та лагідного, а Авраам ще був зайнятий цілопаленням перед Господом.
77 І сказав він до неї: «Хіба ти не знаєш усієї тієї праці, яку Авраам сьогодні зробив для твого єдиного сина? Він узяв Ісаака, збудував жертовник, убив його та приніс його в жертву на жертовнику. Ісак плакав та плакав перед своїм батьком, але той не глянув на нього і не змилосердився над ним».
78 І сатана повторив ці слова, і він відійшов від неї. А Сара почула всі слова сатани і уявила собі його старим чоловіком з-поміж синів людських, які були з її сином, і прийшли та розповіли їй про це.
79 І Сара підняла голос свій, і заплакала, і гірко плакала за сина свого; і впала вона на землю, і посипала голову порохом, і сказала: Сину мій, Ісааку, сину мій, якби ж то я сьогодні померла замість тебе! І вона продовжувала плакати та й сказала: Мені сумно за тобою, сину мій, сину мій, Ісааку, якби ж то я сьогодні померла замість тебе!
80 А вона продовжувала плакати й казала: «Мені сумно за тобою, бо я тебе виховала й виховала; тепер моя радість обернулася на смуток за тобою, я, яка тужила за тобою, плакала й молилася Богові, аж поки не породила тебе дев'яноста років; і ось ти сьогодні служиш ножу та вогню, щоб бути принесеним у жертву».
81 Але я втішаю себе тобою, сину мій, що це слово Господнє, бо ти виконав наказ Бога твого; бо хто може порушити слово нашого Бога, в Чиїх руках душа кожної живої істоти?
82 Ти праведний, Господи, Боже наш, бо всі діла Твої добрі та праведні; бо й я зрадів Твоїм словом, яке Ти наказав, і хоча око моє гірко плаче, серце моє радіє.
83 І Сара поклала свою голову на груди однієї зі своїх служниць, і заціпеніла, як камінь.
84 Після цього вона встала й почала розпитувати, аж поки не прийшла до Хеврону. І розпитала вона всіх, кого зустріла на дорозі, і ніхто не міг їй розповісти, що сталося з її сином.
85 І прийшла вона зо своїми служницями та слугами до Кіреат-Арби, що є Хевроном, і запитала про свого сина, і залишилася там, поки послала деяких своїх слуг шукати, куди пішов Авраам з Ісааком; вони пішли шукати його в домі Сима та Евера, і не могли знайти його, і шукали по всій землі, та його там не було.
86 І ось, Сатана прийшов до Сари в подобі старого чоловіка, і він підійшов і став перед нею, і він сказав їй: Я говорив тобі неправду, бо Авраам не вбив свого сина, і він не помер; і коли вона почула це слово, її радість була такою надзвичайно сильною через сина, що її душа вийшла від радості; вона померла і приєдналася до свого народу.
87 І коли Авраам закінчив свою службу, він повернувся з сином своїм Ісааком до своїх юнаків, і вони встали, і пішли разом до Беер-Шеви, і повернулися додому.
88 Авраам шукав Сарру, але не міг її знайти. Він розпитав про неї. І йому сказали: Вона пішла аж до Хеврону, щоб шукати вас обох, куди ви ходили, бо так їй розповіли.
89 І пішли Авраам та Ісак до неї до Хеврону, і коли вони побачили, що вона померла, то підняли свій голос і гірко плакали над нею. І впав Ісак на обличчя матері

своєї, і плакав над нею, та й сказав: Мати моя, мати моя, як ти мене покинула, і куди ти пішла? О, як, як ти мене покинула!
90 Авраам та Ісак дуже плакали, і всі їхні слуги плакали з ними через Сарру, і вони голосили за нею великим і важким сумом.

РОЗДІЛ 24

1 І було життя Сари сто двадцять сім літ. І померла Сарра. І встав Авраам від обличчя своєї померлої, щоб знайти місця для поховання своєї жінки Сарри. І пішов він, і промовив до синів Хетових, мешканців того краю, кажучи:
2 Я приходько та захожий у вас у вашій землі; дайте мені у власність місце для поховання у вашій землі, щоб я міг поховати мого небіжчика переді мною.
3 І сказали сини Хетові до Авраама: Ось земля перед тобою, у вибраному з наших гробів поховай свою небіжчицю, бо ніхто не заборонить тобі поховати твою небіжчицю.
4 І сказав їм Авраам: Якщо ви згодні на це, то йдіть і благайте за мене до Ефрона, сина Зохарового, щоб він віддав мені печеру Махпелу, що на кінці його поля, і я куплю її в нього за скільки забажає.
5 І осів Ефрон серед синів Хетових. Вони пішли й покликали його. І прийшов він до Авраама. І сказав Ефрон Авраамові: «Ось усе, що ти просиш, твій раб зробить». Авраам відказав: «Ні, але печеру та поле, що є в тебе, я куплю за твою ціну, щоб воно було тобі власністю для поховання навіки».
6 І відповів Ефрон і сказав: «Ось поле та печера перед тобою, дай, що забажаєш». Авраам же сказав: «Тільки за повну ціну куплю я це з твоєї руки та з руки тих, хто входить у браму твого міста, та з руки потомства твого навіки».
7 І почув це Ефрон та всі його брати, і зважив Авраам Ефронові чотириста шекелів срібла на руки Ефрона та на руки всіх його братів; і Авраам записав цю угоду, і записав її, і засвідчив її перед чотирма свідками.
8 А ось імена свідків: Аміґал, син Авішни хіттеянина, Адіхором, син Ашунаха хівеянина, Авдон, син Ахірама гомереянина, Бакділ, син Абудіша сідонеянина.
9 І взяв Авраам книгу купівлі, і поклав її до своїх скарбниць. І ось слова, які Авраам написав у книзі, а саме:
10 Що печера та поле, що Авраам купив від Ефрона хіттеянина та від його потомства, і від тих, хто виходить з його міста, і від їхнього потомства навіки, будуть купленим для Авраама та для його потомства та для тих, хто виходить з його стегон, на володіння гробу навіки; і він поставив на тому печатку та засвідчив це зі свідками.
11 І поле, і печера, що була на ньому, і все те місце були закріплені за Авраамом та за його потомством по ньому, від синів Хетових; ось воно навпроти Мамре в Хевроні, що в землі Ханаанській.
12 І по тому Авраам поховав там свою жінку Сарру, і те місце та вся його межа стали Авраамові та його потомству власністю для поховання.
13 І Авраам поховав Сару з пишністю, як це роблять під час поховання царів, і поховали її в дуже гарному та гарному одязі.
14 А біля її носилок був Сим, його сини Евер та Авімелех, а також Анар, Ашко́л та Мамре, і всі вельможі краю йшли за її носилками.
15 А днів Сарри було сто двадцять сім літ, і вона померла. Авраам зробив велику та тяжку жалобу, і сім днів виконував обряди жалоби.
16 І всі мешканці тієї землі втішали Авраама та Ісаака, сина його, через Сарру.
17 А коли минули дні їхньої жалоби, Авраам відпустив свого сина Ісаака, і той пішов до дому Сима та Евера, щоб навчитися Господніх шляхів та Його настанов. І Авраам пробув там три роки.
18 Того часу встав Авраам та всі його слуги, і вони пішли, та й повернулися додому, до Беер-Шеви. Авраам же та всі його слуги залишилися в Беер-Шеві.
19 І помер того року Авімелех, цар филистимський; йому було сто дев'яносто три роки, коли він помер. І пішов Авраам зо своїм народом до краю филистимлян. І втішили вони весь дім його та всіх слуг його, а потім він повернувся та пішов додому.
20 І сталося по смерті Авімелеха, що герарські мешканці взяли його сина Бенмаліха, якому було лише дванадцять років, і поклали його замість батька його.
21 І назвали його ім'ям Авімелех, на ім'я його батька, бо так було в них у звичаї в Герарі. І зацарював Авімелех замість Авімелеха, батька свого, і сів на його троні.
22 І помер Лот, син Гаранів, тими днями, на тридцять дев'ятому році життя Ісаака. Усіх днів, що прожив Лот, було сто сорок літ. І помер він.
23 А оце діти Лота, що народилися йому від його дочок: ім'я старшій Моав, а ім'я другій Бенамі.
24 І пішли два сини Лота, і взяли собі жінок із землі Ханаанської, і породили їм дітей. А сини Моава: Ед, Майон, Тарс і Канвіл, четверо синів, вони батьки синів Моава аж до цього дня.
25 І всі родини Лотових дітей пішли жити скрізь, де траплялися, бо вони плодилися та дуже розмножувалися.
26 І вони пішли та збудували собі міста в краї, де жили, і назвали імена міст, які збудували, своїми власними іменами.
27 І помер Нахор, син Тераха, брат Авраамів, у ті дні, на сороковому році життя Ісаака. А всіх днів Нахора було сто сімдесят два роки. І помер він, і був похований у Харані.
28 І коли Авраам почув, що його брат помер, він дуже засумував і багато днів сумував за своїм братом.
29 І покликав Авраам Еліезера, свого головного слугу, щоб він дав йому накази щодо свого дому. І прийшов той і став перед ним.
30 І сказав йому Авраам: Ось я старий, не знаю дня своєї смерті, бо я вже в похилому віці. Тож устань, вийди, і не бери жінки для сина мого з цього місця та з цієї землі, з дочок ханаанеян, серед яких ми живемо.
31 Але йди до моєї землі, до місця мого народження, і візьми звідти жінку для мого сина. А Господь, Бог неба й землі, що взяв мене з дому мого батька й привів мене

на це місце, і сказав мені: «Нащадкам твоїм дам цю землю у спадок навіки», — Він пошле Свого ангела перед тобою, і вчинить твою дорогу щасливою, щоб ти взяв жінку для мого сина з моєї родини та з дому мого батька.
32 І відповів раб Аврааму, панові своєму, та й сказав: Ось я йду до місця твого народження, до дому батька твого, і візьму звідти жінку для сина твого. Але якщо жінка не захоче йти за мною до цієї землі, чи заберу я сина твого назад до землі твого народження?
33 Авраам же сказав йому: Стережися, щоб не повертати сюди мого сина, бо Господь, перед лицем якого я ходив, пошле Свого ангела перед тобою і влаштує твою дорогу щасливою.
34 І зробив Еліезер, як наказав йому Авраам, і Еліезер поклявся Аврааму, своєму пану, щодо цієї справи. І встав Еліезер, і взяв десять верблюдів з верблюдів свого пана, і десять чоловіків з рабів свого пана, і встали вони, і пішли до Харану, міста Авраама та Нахора, щоб привести дружину для Ісаака, сина Авраама. А поки вони були відсутні, Авраам послав до дому Сема та Евера, і вони привели звідти його сина Ісаака.
35 І повернувся Ісак до дому свого батька в Беер-Шеву, а Еліезер та його люди прийшли до Харану; і вони зупинилися в місті біля водопою, і він змусив своїх верблюдів стати навколішки біля води, і вони залишилися там.
36 І помолився Еліезер, раб Авраама, та й сказав: Боже Авраама, мого пана, пошли мені сьогодні щасливу дорогу та зроби милість моєму панові, щоб Ти сьогодні вибрав жінку для сина мого пана з його родини.
37 І почув Господь голос Еліезера заради Авраама, раба Свого, і випадково зустрів дочку Бетуїла, сина Мілки, дружини Нахора, брата Авраамового. І прийшов Еліезер до її дому.
38 І Еліезер розповів їм усі свої турботи, і що він слуга Авраама, і вони дуже зраділи йому.
39 І всі вони благословили Господа, що зробив це, і дали йому Ревекку, дочку Бетуїла, за дружину для Ісаака.
40 А молода жінка була дуже гарної на вигляд, вона була дівою, а Ребекці було тоді десять років.
41 І влаштували Бетуїл, Лаван та його діти бенкет тієї ночі, а Еліезер та його люди прийшли, їли, пили та тієї ночі веселилися там.
42 І встав Еліезер вранці, він та люди, що були з ним, і покликав увесь дім Бетуїла, кажучи: Відпустіть мене, і я можу піти до свого пана. І вони встали, і відпустили Ревекку та її няньку Девору, дочку Уца, і дали їй срібло та золото, рабів та служниць, і поблагословили її.
43 І відпустили вони Еліезера з його людьми; а слуги взяли Ревекку, і він пішов і повернувся до свого пана до землі Ханаанської.
44 І взяв Ісаак Ревекку, і вона стала йому за жінку, і він увів її до намету.
45 І було Ісаакові сорок літ, коли він узяв собі за дружину Ревекку, дочку дядька свого Бетуїла.

РОЗДІЛ 25

1 І сталося того часу, що Авраам знову взяв собі жінку в старості своїй, а ім'я їй було Кетура, з землі Ханаанської.
2 І вона породила йому Зімрана, Йокшана, Медана, Мідіяна, Ішбака та Шуаха, шістьох синів. А сини Зімрана: Авіхен, Моліх та Нарім.
3 А сини Йокшана: Шева та Дедан, а сини Медана: Аміда, Йоав, Ґохі, Єлисей та Нотах; а сини Мідіяна: Ефа, Ефер, Ханох, Авіда та Елдаа.
4 А сини Ішбака були: Макіро, Бейодуа та Татор.
5 А сини Шуаха: Білдад, Мамдад, Мунан та Меван; усі вони родини синів Кетури, ханаанеянки, яких вона породила Авраамові єврею.
6 І Авраам відпустив усіх цих, і дав їм дари, і вони пішли від сина його Ісаака, щоб жити там, де знайдуть місце.
7 І всі ці пішли на гору на схід, і збудували собі шість міст, і живуть у них аж до цього дня.
8 Але сини Шеви та Дедана, сини Йокшана, з їхніми дітьми не жили з братами своїми в містах своїх, а мандрували й таборували в країнах і пустинях аж до цього дня.
9 І пішли сини Мідіяна, сина Авраама, на схід землі Куш, і знайшли там велику долину у східній країні, і осіли там, і збудували місто, і оселилися в ньому, це земля Мідіян і донині.
10 І осівся Мідіян у місті, яке він збудував, він і п'ятеро його синів, і все, що належало йому.
11 А оце імена синів Мідіяна, за їхніми іменами в їхніх містах: Ефа, Ефер, Ханох, Авіда та Елдаа.
12 А сини Ефи: Метах, Мешар, Аві та Цануа, а сини Ефера: Ефрон, Цур, Алірун та Медін, а сини Ханоха: Реуел, Рекем, Азі, Альйошув та Алад.
13 А сини Авіди були: Хур, Мелуд, Керурі, Молхі; а сини Елдаа: Мікер, Рева, Малхія та Ґавол; це імена мідіянців за їхніми родами; а потім роди мідіянців поширилися по всій землі мідіянській.
14 А оце родовід Ізмаїла, сина Авраама, якого породила Агар, служниця Сари, Авраамові.
15 І взяв Ізмаїл жінку з єгипетського краю, а ім'я їй було Ріва, це ж Меріва.
16 А Ріва породила Ізмаїлу Невайота, Кедара, Адбеела, Мівсама та їхню сестру Босмат.
17 І покинув Ізмаїл свою жінку Риву, і вона пішла від нього, і повернулася до Єгипту, до дому свого батька, і жила там, бо була вона дуже погана в очах Ізмаїла та в очах його батька Авраама.
18 І взяв Ізмаїл жінку з землі Ханаанської, а ім'я їй було Малхут, і вона породила йому Нішму, Думу, Масу, Хадада, Тему, Єтура, Нафіша та Кедму.
19 Це сини Ізмаїла, і це їхні імена: дванадцять князів за їхніми народами. І розійшлися родини Ізмаїла. Ізмаїл узяв своїх дітей та все майно, яке він здобув, разом із душами своєї родини та всіма, що належали йому, і вони пішли жити там, де знайшли собі місце.
20 І пішли вони й оселилися поблизу пустині Паран, а їхнє оселя була від Хавіли аж до Шура, що перед Єгиптом, як іти до Ассирії.
21 І Ізмаїл та сини його жили в тій землі, і народилися їм діти, і вони плодилися та дуже розмножувалися.

22 А ось імена синів Невайота, первістка Ізмаїла: Менд, Сенд, Майон; а сини Кедара: Аліон, Кезем, Хамад та Ілі.
23 А сини Адбеїла: Хамад та Явін; а сини Мівсама: Овадія, Еведмелех та Єуш; це родини синів Ріви, жінки Ізмаїла.
24 А сини Мішми, сина Ізмаїла: Шамуа, Захаріон та Овед; а сини Думи: Кецед, Ілі, Махмад та Амед.
25 А сини Маси: Мелон, Мула та Евідадон; а сини Хадада: Азур, Мінцар та Еведмелех; а сини Теми: Сеїр, Садон та Якол.
26 А сини Єтура: Меріт, Яїш, Альо та Пахот; а сини Нафіша: Евед-Тамед, Авіясаф та Мір; а сини Кедми: Каліп, Тахті та Омір; це були сини Малхут, жінки Ізмаїла, за їхніми родами.
27 Усі це родини Ізмаїла за їхніми нащадками, і вони жили в тих краях, де збудували собі міста, і так вони живуть аж до цього дня.
28 А Ревекка, дочка Бетуїла, жінка Ісаака, сина Авраамового, була неплідна в ті дні, не мала вона дітей. І жив Ісаак з батьком своїм у землі Ханаанській, і Господь був з Ісааком. І помер Арпахшад, син Сима, сина Ноєвого, в ті дні, на сорок восьмому році життя Ісаака. А всіх днів, що прожив Арпахшад, було чотириста тридцять вісім літ. І помер він.

РОЗДІЛ 26

1 А на п'ятдесяти дев'ятому році життя Ісаака, сина Авраамового, його жінка Ревекка була ще неплідна в ті дні.
2 І сказала Ревекка Ісаакові: «Правда, пане мій, що мати твоя Сара була неплідна за своїх днів, аж поки пан мій Авраам, батько твій, не помолився за неї, і вона завагітніла від нього».
3 А тепер устань, помолися й ти до Бога, і Він почує молитву твою та згадає нас у Своїй милості.
4 І відповів Ісак своїй жінці Ребекці, кажучи: Авраам уже молився за мене до Бога, щоб розмножити його потомство, тому тепер ця безплідність перейде до нас від тебе.
5 І сказала йому Ревекка: «Але встань і ти тепер, і помолися, щоб Господь почув молитву твою і дав мені дітей». І послухав Ісаак слів своєї жінки. І встав Ісаак та його жінка, і пішли до землі Морія, щоб там молитися та шукати Господа. І коли вони прийшли до того місця, Ісаак устав і помолився Господу за свою жінку, бо вона була неплідна.
6 І сказав Ісак: Господи, Боже неба й землі, Твоя доброта та милосердя сповнені землею, Ти, що взяв мого батька з дому його батька та з місця його народження, і привів його до цієї землі, і сказав йому: «Твоєму потомству дам Я цю землю». Ти обіцяв йому та проголосив йому: «Я розмножу твоє потомство, як зорі небесні та як пісок морський». Нехай тепер справдяться твої слова, які ти говорив моєму батькові.
7 Бо Ти Господь, Бог наш, наші очі звернені до Тебе, щоб дати нам насіння людське, як Ти обіцяв нам, бо Ти Господь, Бог наш, і наші очі звернені до Тебе єдиного.
8 І почув Господь молитву Ісаака, сина Авраамового, і Господь умолив його, і завагітніла його жінка Ревекка.
9 А приблизно через сім місяців діти почали боротися в її внучині, і їй стало дуже боляче через них, і вона сказала всім жінкам, які тоді були в краю: «Чи трапилося з вами щось таке, як зі мною?» А вони сказали їй: «Ні».
10 І сказала вона їм: «Чому я сама серед усіх жінок, що були на землі?» І пішла вона до краю Морія, щоб звернутися до Господа через це; і пішла вона до Сема та Евера, сина його, щоб запитати їх про це, і щоб вони звернулися до Господа щодо неї.
11 І вона також попросила Авраама шукати та запитати Господа про все, що з нею сталося.
12 І всі вони питали Господа про цю справу, і принесли їй слово від Господа, та й сказали їй: Двоє дітей у твоїй утробі, і два народи вийдуть з них, і один народ буде сильніший за інший, і більший служитиме меншому.
13 А коли виповнилися дні її пологів, вона впала на коліна, і ось близнюки в утробі її, як Господь сказав їй.
14 І вийшов перший, увесь червоний, як волохатий одяг, і ввесь народ тієї землі назвав його Ісав, кажучи: Цей став повноцінним від утроби.
15 А потім прийшов його брат, і рука його схопилася за п'яту Ісава, тому й назвали йому ім'я Яків.
16 А Ісаак, син Авраама, мав шістдесят літ, коли породив їх.
17 І виросли хлопці до п'ятнадцяти років, і вони потрапили до людського суспільства. Ісав був чоловік хитрий та обманливий, і вправний мисливець у полі, а Яків був чоловік бездоганний та мудрий, жив у наметах, пас отари та навчався настанов Господа та заповідей батька свого та матері свого.
18 І жив Ісак та діти його дому з Авраамом, батьком його, у землі Ханаанській, як наказав їм Бог.
19 І пішов Ізмаїл, син Авраама, з дітьми своїми та всім, що було до них, і повернулися вони звідти до краю Хавіла, і оселилися там.
20 І всі діти Авраамових наложниць пішли жити в землю східну, бо Авраам відіслав їх від свого сина, і дав їм подарунки, і вони пішли.
21 І Авраам віддав усе, що мав, синові своєму Ісааку, і також віддав йому всі свої скарби.
22 І наказав він йому, кажучи: Хіба ти не знаєш і не розумієш, що Господь є Бог на небі й на землі, і немає іншого, крім Нього?
23 І це Він забрав мене з дому мого батька, з місця мого народження, і дав мені всі радощі на землі; Він визволив мене від поради нечестивих, бо на Нього я покладався.
24 І Він привів мене на це місце, і Він визволив мене з Ур-Касдіму, і Він сказав мені: «Нащадкам твоїм Я дам усі ці землі, і вони успадкують їх, коли будуть дотримуватися Моїх заповідей, Моїх постанов та Моїх законів, які Я наказав тобі, і які Я накажу їм».
25 А тепер, сину мій, послухай мого голосу й дотримуйся заповідей Господа, Бога твого, що я тобі наказав, не відступай з прямої дороги ні праворуч, ні ліворуч, щоб добре було тобі та синам твоїм по тобі навіки.
26 І пам’ятай дивні діла Господні та Його милість, яку Він виявив до нас, визволивши нас з рук наших ворогів, і Господь, Бог наш, дав їх у наші руки; а тепер

дотримуйся всього, що я тобі наказав, і не відступай від заповідей Бога твого, і не служи нікому, крім Нього, щоб добре було тобі та потомству твоєму після тебе.
27 І навчай дітей своїх та потомства свого настановам Господнім та Його заповідям, і навчай їх праведної дороги, якою вони мають йти, щоб добре було їм навіки.
28 І відповів Ісак батькові своєму та й сказав йому: Що наказав мені Господь мій, те зроблю, і не відступлю від заповідей Господа, Бога мого, буду дотримуватися всього, що Він мені наказав. І поблагословив Авраам сина свого Ісаака, а також дітей своїх; і навчив Авраам Якова настановам Господнім та Його шляхам.
29 І сталося того часу, що помер Авраам, на п'ятнадцятому році життя Якова та Ісава, синів Ісакових. Усіх днів Авраама було сто сімдесят п'ять літ. І помер він, і приєднався до своєї родини в старості, старий та насичений життям. І поховали його Ісаак та Ізмаїл, сини його.
30 І коли мешканці Ханаану почули, що Авраам помер, то всі вони зі своїми царями, князями та всіма своїми людьми прийшли поховати Авраама.
31 І всі мешканці землі Харан, і всі родини дому Авраама, і всі князі та вельможі, і сини Авраама від наложниць, усі вони прийшли, коли почули про смерть Авраама, і віддячили Авраамові за доброту, і втішили Ісаака, сина його, і поховали Авраама в печері, яку він купив у Ефрона хіттеянина та його дітей, щоб мати їм місце для поховання.
32 І всі мешканці Ханаану, і всі, хто знав Авраама, оплакували Авраама цілий рік, і чоловіки й жінки голосили за ним.
33 І всі малі діти, і всі мешканці тієї землі плакали за Авраамом, бо Авраам був добрий до всіх них, і бо він був праведний перед Богом і людьми.
34 І не повстав чоловік, який би боявся Бога, як Авраам, бо він боявся Бога свого від юності своєї, і служив Господеві, і ходив усіма Його дорогами за життя свого, від дитинства свого до дня смерті своєї.
35 І Господь був з ним, і визволив його від поради Німрода та його народу, і коли він воював з чотирма царями Еламу, то переміг їх.
36 І він привів усіх дітей землі до служіння Богові, і навчав їх шляхів Господніх, і дав їм пізнати Господа.
37 І він розбив гай і посадив там виноградник, і завжди готував у своєму наметі їжу та пиття для тих, хто проходив через край, щоб вони могли нагодуватися в його домі.
38 І Господь Бог визволив усю землю через Авраама.
39 І сталося по смерті Авраама, що Бог благословив його сина Ісаака та дітей його. І був Господь з Ісааком, як був з його батьком Авраамом, бо Ісак дотримувався всіх Господніх заповідей, як наказав йому Авраам, його батько; він не відхилився ні праворуч, ні ліворуч від правильної дороги, яку наказав йому його батько.

РОЗДІЛ 27

1 Ісав у той час, по смерті Авраама, часто ходив у поле полювати.
2 І Німрод, цар Вавилонський, він же Амрафел, також часто ходив зі своїми лицарями полювати в полі та прогулюватися зі своїми людьми в прохолоду дня.
3 І Німрод стежив за Ісавом по всі дні, бо в серці Німрода по всі дні виникла заздрість до Ісава.
4 І одного дня Ісав пішов у поле полювати, і знайшов Німрода, що йшов пустелею з двома людьми своїми.
5 І всі його лицарі та його народ були з ним у пустині, але вони віддалилися від нього, і пішли від нього різними шляхами на полювання. Ісав сховався для Німрода, і чатував на нього в пустині.
6 А Німрод та його люди, що були з ним, не знали його, а Німрод та його люди часто блукали полем у прохолоду дня, щоб дізнатися, де його люди полюють у полі.
7 І прийшли Німрод та двоє його людей, що були з ним, на місце, де вони були, коли Ісав раптово вискочив зі свого сховища, вихопив меча, поспішив і побіг до Німрода та й відрубав йому голову.
8 І вів Ісав відчайдушний бій з двома чоловіками, що були з Німродом, і коли вони гукнули до нього, Ісав повернувся до них і вдарив їх на смерть своїм мечем.
9 І всі могутні люди Німрода, які залишили його, щоб піти в пустелю, почули крик здалеку, і вони впізнали голоси тих двох чоловіків, і вони побігли, щоб дізнатися причину цього, коли знайшли свого царя та двох чоловіків, які були з ним, що лежали мертвими в пустелі.
10 І коли Ісав побачив, що могутні воїни Німрода наближаються здалеку, він утік і таким чином врятувався; і Ісав взяв цінний одяг Німрода, який батько Німрода заповів Німроду, і за допомогою якого Німрод переміг усю землю, і він побіг і сховав його у своєму будинку.
11 І взяв Ісав той одяг і побіг до міста через людей Німрода, і прийшов він до дому свого батька стомлений і виснажений від бою, і був готовий померти від горя, коли підійшов до свого брата Якова та сів перед ним.
12 І сказав він до свого брата Якова: «Ось, я сьогодні помираю, тож навіщо мені первородство?» І Яків мудро вчинив з Ісавом у цій справі, і Ісав продав своє первородство Якову, бо так було від Господа.
13 І частку Ісава в печері поля Махпела, яку Авраам купив від синів Хетових на володіння місцем поховання, Ісав також продав Якову, а Яків купив усе це від свого брата Ісава за певну ціну.
14 І Яків записав усе це в книзі, і засвідчив це перед свідками, і запечатав її, і книга залишилася в руках Якова.
15 І коли помер Німрод, син Кушів, його люди підняли його, принесли його з жахом і поховали його в його місті. Усі дні життя Німрода були двісті п'ятнадцять років, і він помер.
16 А дні, коли Німрод царював над народом тієї землі, були сто вісімдесят п'ять років; і Німрод помер від меча Ісава в соромі та презирстві, а потомство Авраама спричинило йому смерть, як він бачив у своєму сні.
17 І після смерті Німрода його царство розділилося на багато частин, і всі ті частини, якими правив Німрод, були повернуті відповідним царям землі, які повернули

їх після смерті Німрода, і всі люди з дому Німрода були на довгий час поневолені всіма іншими царями землі.

РОЗДІЛ 28

1 І сталося за тих днів, по смерті Авраама, того року Господь навів великий голод на землю. І коли лютував голод у землі Ханаанській, Ісаак устав, щоб піти до Єгипту через голод, як зробив був його батько Авраам.
2 І тієї ночі з'явився Господь Ісаакові та й сказав йому: Не йди до Єгипту, але встань і йди до Герару, до Авімелеха, царя филистимського, і залишайся там, поки не закінчиться голод.
3 І встав Ісак, і пішов до Герару, як наказав йому Господь, і пробув там цілий рік.
4 І коли Ісак прийшов до Ґерару, люди того краю побачили, що його жінка Ребекка була гарної на вигляд. І люди Ґерару запитали Ісаака про його жінку. Він сказав: Вона моя сестра, бо боявся сказати, що вона його жінка, щоб люди того краю не вбили його через неї.
5 І пішли князі Авімелеха, і похвалили цареві ту жінку, але він не відповів їм і не звернув уваги на їхні слова.
6 Але він почув, як вони казали, що Ісаак визнав її своєю сестрою, тому цар приховав це при собі.
7 І коли Ісак перебував у тій землі три місяці, Авімелех визирнув у вікно й побачив, аж ось Ісак бавиться з Ревеккою, своєю жінкою, бо Ісак жив у зовнішньому домі царя, а дім Ісаака був навпроти дому царя.
8 І сказав цар Ісаакові: Що це ти нам зробив, сказавши про свою жінку: Вона моя сестра? Як легко міг би один із вельмож народу переспати з нею, і ти тоді навів би на нас провину.
9 І сказав Ісак Авімелеху: Бо боявся я, щоб не померти через свою жінку, тому й сказав: Вона моя сестра.
10 Того часу Авімелех наказав усім своїм князям та вельможам, і вони взяли Ісаака та Ревекку, його жінку, та й привели їх перед царя.
11 І цар наказав одягнути їх у князівський одяг, і змусити їх возити вулицями міста, і проголосити перед ними по всій країні, кажучи: «Це той чоловік, а це його жінка; кожен, хто доторкнеться до цього чоловіка або його жінки, конче помре». І повернувся Ісак з дружиною своєю до царського дому, і Господь був з Ісааком, і він продовжував звеличуватися і ні в чому не мав нестачі.
12 І Господь зробив так, що Ісаак знайшов милість в очах Авімелеха та в очах усіх його підданих. Авімелех добре поводився з Ісааком, бо Авімелех пам’ятав клятву та заповіт, що був між його батьком та Авраамом.
13 І сказав Авімелех Ісаакові: «Ось уся земля перед тобою; живи там, де тобі здається за добре, аж поки не повернешся до своєї землі». І дав Авімелех Ісаакові поля та виноградники та найкращу частину Ґерарської землі, щоб сіяти, жати та їсти плоди землі, аж поки не минуть дні голоду.
14 І посіяв Ісак у тій землі, і отримав того ж року стократно, і Господь благословив його.
15 І той чоловік став великим, і мав отари й череди, і багато рабів.
16 А коли минули дні голоду, Господь з'явився Ісаакові та й сказав йому: «Устань, вийди з цього місця та повернися до своєї землі, до землі Ханаанської». І встав Ісаак і повернувся до Хеврону, що в землі Ханаанській, він та все, що його належало, як наказав йому Господь.
17 І по цьому помер Шелах, син Арпахшада, того року, це вісімнадцятий рік життя Якова та Ісава; і всіх днів, які прожив Шелах, було чотириста тридцять три роки, і він помер.
18 Того часу Ісаак послав свого молодшого сина Якова до дому Сема та Евера, і той навчився настанов Господніх. І Яків залишився в домі Сема та Евера тридцять два роки. А Ісав, брат його, не пішов, бо не хотів іти, і залишився в домі свого батька в землі Ханаанській.
19 І Ісав постійно полював у полі, щоб принести додому, що міг здобути, так робив Ісав повсякденно.
20 А Ісав був чоловіком хитрим та обманливим, що полював на серця людей та зваблював їх. Ісав був хоробрим чоловіком у полі, і з часом пішов, як завжди, на полювання; і дійшов він аж до поля Сеїр, цебто Едом.
21 І він перебував у землі Сеїр, полюючи в полі, рік і чотири місяці.
22 І побачив там Ісав у землі Сеїр дочку одного ханаанського чоловіка, а ім'я їй Єгудіт, дочку Беері, сина Ефера, з родів Хета, сина Ханаанського.
23 І взяв її за жінку Ісав, і прийшов до неї. Ісав був віку сорока літ, коли взяв її. І привів її до Хеврону, до краю, де мешкав його батько, і там оселився.
24 І сталося тими днями, сто десятого року життя Ісаака, цебто п'ятдесятого року життя Якова, того року помер Сим, син Ноїв; Симові було шістсот років, коли він помер.
25 А коли помер Сим, Яків повернувся до свого батька до Хеврону, що в землі Ханаанській.
26 А п'ятдесят шостого року життя Якова прийшли люди з Харану, і Ребекці розповіли про її брата Лавана, сина Бетуїла.
27 Бо жінка Лавана була неплідна в ті дні і не народжувала дітей, а також усі його служниці не народжували йому дітей.
28 І згадав Господь про Адіну, жінку Лавана, і вона завагітніла, і породила дочок-близнючок. І назвав Лаван імена своїх дочок: старшу ім'я Лія, а молодшу ім'я Рахіль.
29 І прийшли ті люди й розповіли про це Ребекці, і Ребекка дуже зраділа, що Господь відвідав її брата і що в нього народилися діти.

РОЗДІЛ 29

1 І постарів Ісак, син Авраамів, і став у похилому віці, і очі його від старості стали важкими, і вони притупилися, і він не міг бачити.
2 Того часу Ісаак покликав до свого сина Ісава, кажучи: Візьми ж свою зброю, свій сагайдак та лук, устань, вийди в поле, і здобуй мені дичини, і зготуй мені

смачну їжу, і принеси мені, щоб я з'їв, щоб благословити тебе, перш ніж помру, бо я вже постарів і посивів.
3 І Ісав так і зробив; і взяв свою зброю, і вийшов у поле, щоб зловити дичину, як він наказав йому, щоб принести її своєму батькові, як він наказав йому, щоб благословив його.
4 І почула Ревекка всі слова, що Ісаак говорив до Ісава, і поспішила, і покликала сина свого Якова, кажучи: Так говорив батько твій до брата твого Ісава, і так я чула. А тепер поспіши та зроби те, що я тобі скажу.
5 Устань, іди ж до отари та принеси мені двох гарних козенят, а я візьму смачну їжу для твого батька, а ти принесеш смачну їжу, щоб він з'їв, перш ніж твій брат повернеться з полювання, щоб твій батько благословив тебе.
6 І Яків поспішив і зробив, як наказала йому мати. Він приготував смачну страву та приніс її перед батька свого, перш ніж Ісав повернувся з полювання.
7 І сказав Ісак до Якова: Хто ти, сину мій? А той відказав: Я — первісток твій Ісав. Я зробив так, як ти мені наказав. А тепер устань, та й поїж з моєї здобичі, щоб душа твоя благословила мене, як ти говорив мені.
8 І встав Ісак, і їв, і пив, і серце його заспокоїлося, і поблагословив він Якова. І пішов Яків від батька свого.
І як тільки Ісак поблагословив Якова, і той пішов від нього, ось Ісав повернувся з поля свого полювання, і він також приготував смачну їжу, і приніс її батькові своєму, щоб він з'їв її та поблагословив його.
9 І сказав Ісаак до Ісава: «Хто ж це здобич здобич піймав і приніс мені перед твоїм приходом, і кого я благословив?» І пізнав Ісав, що це зробив його брат Яків. І запалився гнів Ісава на його брата Якова за те, що він так йому вчинив.
10 І сказав Ісав: «Хіба ж не слушно його звати Яків? Він бо двічі мене витіснив, забрав моє первородство, а тепер забрав і моє благословення». І Ісав дуже заплакав.
І коли Ісаак почув голос плачу сина свого Ісава, то сказав Ісаак Ісаву: «Що ж мені робити, сину мій? Твій брат прийшов хитрістю та й забрав твоє благословення». І зненавидів Ісав Якова, брата свого, через благословення, яке дав йому батько його, і сильно розгнівався на нього.
11 І Яків дуже боявся свого брата Ісава, і встав він, і втік до дому Евера, сина Симового, і сховався там через свого брата. А Якову було шістдесят три роки, коли він вийшов із землі Ханаанської, з Хеврону. І переховувався Яків у домі Евера чотирнадцять років через свого брата Ісава, і там він навчався Господніх шляхів та Його заповідей.
12 І коли Ісав побачив, що Яків утік і втік від нього, і що Яків хитро здобув благословення, то Ісав дуже засмутився, і розгнівався на свого батька та матір; і він також устав, і взяв свою жінку, і пішов від свого батька та матері до землі Сеїр, і він жив там; і побачив там Ісав жінку з-поміж дочок Хета, на ім'я якої було Босмат, дочка Елона Хеттеянина, і взяв її за дружину, окрім своєї першої дружини, і назвав її ім'ям Ада, кажучи, що благословення тим часом минуло від нього.
13 І жив Ісав у землі Сеїр шість місяців, не бачачи свого батька та матері. А потім Ісав узяв своїх жінок, і встав, і повернувся до землі Ханаанської. Ісав поселив двох своїх жінок у домі свого батька в Хевроні.
14 А жінки Ісава дратували та дратували Ісаака та Ревекку своїми вчинками, бо не ходили вони дорогами Господніми, а служили богам свого батька, дерев'яним та кам'яним, як навчив їх батько їхній, і були вони нечестивіші за свого батька.
15 І вони ходили за злими бажаннями своїх сердець, і приносили жертви та палили ладан Ваалам, і Ісаак та Ревекка втомилися від них.
16 І сказала Ревекка: Мені набридло життя через дочок Хетових. Якщо Яків візьме жінку з дочок Хетових, як ці, що з дочок того краю, то яка ж користь мені з життя?
17 І за тих днів Ада, жінка Ісава, завагітніла й породила йому сина. І назвав Ісав ім'я синові, що народився в нього: Еліфаз. Ісавові було шістдесят п'ять літ, коли вона породила його.
18 І помер Ізмаїл, син Авраама, тими днями, на шістдесяти четвертому році життя Якова. А всіх днів Ізмаїла було сто тридцять сім літ. І помер він.
19 І коли Ісак почув, що Ізмаїл помер, він оплакував його, і Ісак оплакував його багато днів.
20 І сталося по чотирнадцяти роках, як Яків проживав у домі Евера, Яків забажав побачити свого батька та матір. І прийшов Яків до дому свого батька та матері до Хеврону. А Ісав тими днями забув, що Яків зробив йому, забравши від нього благословення тими днями.
21 І коли Ісав побачив Якова, що йшов до батька свого й матері свого, то згадав, що Яків зробив йому, і дуже розгнівався на нього, і шукав, щоб убити його.
22 І був Ісак, син Авраамів, старий і похилого віку. І сказав Ісав: «Ось наближається час смерті батька мого. Коли він помре, я вб'ю Якова, брата мого».
23 І розповіли про це Ребекці, і вона поспішила, послала й покликала Якова, сина свого, і сказала йому: Устань, іди та втікай до Харану до брата мого Лавана, і залишайся там деякий час, поки не вщухне гнів твого брата від тебе, і тоді ти повернешся.
24 І покликав Ісак Якова, та й сказав йому: Не бери собі жінки з дочок ханаанських, бо так наказав нам Авраам, батько наш, за словом Господа, яке Він наказав йому, кажучи: Нащадкам твоїм дам Я цю землю. Якщо сини твої дотримуватимуться Мого заповіту, який Я склав із тобою, то й Я виконаю для синів твоїх те, що Я говорив тобі, і не залишу їх.
25 А тепер, сину мій, послухай мого голосу щодо всього, що я тобі накажу, і не бери жінки з-поміж дочок ханаанських. Устань, іди до Харану, до дому Бетуїла, батька матері твоєї, і візьми собі звідти жінку з дочок Лавана, брата матері твоєї.
26 Тож стережися, щоб не забути Господа, Бога твого, та всі Його дороги в землі, куди ти йдеш, і щоб не зв'язався з народами тієї землі, і не гнався за марнотою, і не покинув Господа, Бога твого.
27 А коли прийдеш до краю, щоб служити там Господеві, не відхиляйся ні праворуч, ні ліворуч від дороги, яку Я наказав тобі, і якої ти навчився.
28 І нехай Всемогутній Бог дасть тобі прихильність в очах людей землі, щоб ти міг взяти там дружину за своїм вибором; ту, яка є доброю та праведною на шляхах Господніх.

29 І нехай Бог дасть тобі та потомству твоєму благословення батька твого Авраама, і нехай зробить тебе плодовитим і розмножить тебе, і нехай ти станеш численним народом у землі, куди ти йдеш, і нехай Бог поверне тебе до цієї землі, землі, де проживав твій батько, з дітьми та з великим багатством, з радістю та з насолодою.
30 І скінчив Ісак наказувати Якову та благословляти його, і дав йому багато дарів, разом із сріблом та золотом, і відпустив його. І послухав Яків батька свого та матір свою, і поцілував їх, і встав, і пішов до Падану арамейського. А Якову було сімдесят сім літ, коли він вийшов із землі ханаанської з Беер-Шеви.
31 І пішов Яків, щоб іти до Харану, то Ісав покликав свого сина Еліфаза, і таємно сказав йому, кажучи: А тепер швидше, візьми меча свого в руку свою, та й переслідуй Якова, і перейди його дорогою, і чатуй на нього, і вбий його мечем своїм на одній з гір, і візьми все, що йому належить, і повернися.
32 А Еліфаз, син Ісава, був чоловік спритний та вправний у стрільбі з лука, як навчив його батько, і був він відомим мисливцем у полі та хоробрим чоловіком.
33 І зробив Еліфаз, як наказав йому батько. Еліфазу було тоді тринадцять років. І встав Еліфаз, і пішов, і взяв із собою десятьох братів своєї матері, та й погнався за Яковом.
34 І він пильно стежив за Яковом, і чатував на нього на межі Ханаанського краю навпроти міста Сихем.
35 І Яків побачив Еліфаза та його людей, що женеться за ним. І Яків зупинився на місці, куди йшов, щоб дізнатися, що це таке, бо він не знав цієї речі. І Еліфаз вихопив свого меча, і він пішов наступати, він та його люди, до Якова. І Яків сказав їм: Що вам таке, що ви прийшли сюди, і що це означає, що ви женетесь з вашими мечами?
36 І підійшов Еліфаз до Якова, і той відповів і сказав йому: Так наказав мені мій батько, тому я не відступлю від наказів, які дав мені мій батько. І коли Яків побачив, що Ісав говорив до Еліфаза застосувати силу, то Яків підійшов і благав Еліфаза та його людей, кажучи йому:
37 Дивись на все, що маю я, і що дали мені мій батько та мати, візьми це до себе та йди від мене, і не вбивай мене, і нехай це буде тобі зараховано за праведність.
38 І Господь дав Якову знайти милість в очах Еліфаза, сина Ісава, та його людей. І вони послухали голосу Якова, і не вбили його. А Еліфаз та його люди забрали все, що належало Якову, разом зі сріблом та золотом, що він приніс із собою з Беер-Шеви; не залишили йому нічого.
39 І пішов від нього Еліфаз та його люди, і повернулися до Ісава до Беер-Шеви, і розповіли йому все, що сталося з ними з Яковом, і віддали йому все, що забрали в Якова.
40 І розгнівався Ісав на Еліфаза, сина свого, та на людей своїх, що були з ним, бо вони не вбили Якова.
41 І вони відповіли та й сказали Ісаву: «За те, що Яків благав нас у цій справі не вбивати його, ми змилосердилися над ним, і ми взяли все, що було його, і принесли тобі. Ісав узяв усе срібло та золото, що Еліфаз забрав у Якова, і сховав їх у своєму домі».
42 І побачив Ісав, що Ісаак поблагословив Якова й наказав йому, кажучи: Не бери жінки з дочок ханаанських, і що дочки ханаанські погані в очах Ісаака та Ревеки,
43 Потім він пішов до дому свого дядька Ізмаїла, і, крім старших своїх дружин, взяв собі за дружину Махлат, дочку Ізмаїла, сестру Невайота.

РОЗДІЛ 30

1 І Яків вирушив у дорогу свою до Харану, і дійшов він до гори Морія, і переночував там усю ніч біля міста Луз. І з'явився там Господь Якову тієї ночі та й сказав йому: Я — Господь, Бог Авраама, і Бог Ісаака, батька твого. Край, на якому ти лежиш, Я дам тобі та потомству твоєму.
2 І ось Я з тобою, і буду берегти тебе скрізь, куди ти підеш, і розмножу потомство твоє, немов зорі на небі, і зроблю так, що всі вороги твої попадають перед тобою; і коли вони воюватимуть з тобою, то не переможуть тебе, і Я поверну тебе до цієї землі з радістю, з дітьми та з великим багатством.
3 І прокинувся Яків від сну свого, і дуже зрадів видінню, яке бачив, і назвав те місце Бет-Ел.
4 І Яків устав з того місця дуже радісний, і коли він ішов, ноги його стали легкими від радості. І він пішов звідти до землі дітей Сходу, і повернувся до Харану, і сів біля пастушої криниці.
5 І знайшов він там людей, що йшли з Харану пасти свої отари. І розпитав їх Яків, і вони сказали: Ми з Харану.
6 І сказав він їм: Чи знаєте ви Лавана, сина Нахора? А вони відказали: Ми знаємо його, а ось іде Рахіль, дочка його, пасти отару батька свого.
7 Коли він ще розмовляв з ними, прийшла Рахіль, дочка Лавана, пасти овець свого батька, бо вона була пастухом.
8 І побачив Яків Рахіль, дочку Лавана, брата матері своєї, то побіг, поцілував її, і підняв голос свій і заплакав.
9 І Яків розповів Рахілі, що він син Ревеки, сестри її батька. Рахіль побігла й розповіла батькові своєму. А Яків продовжував плакати, бо не мав нічого з собою, щоб принести до дому Лавана.
10 І почув Лаван, що прийшов Яків, син його сестри, то побіг, поцілував його, обійняв його, увів його до дому та дав йому хліба, і він їв.
11 І Яків розповів Лавану, що зробив йому Ісав, брат його, і що зробив йому син його Еліфаз у дорозі.
12 І Яків жив у домі Лавана один місяць, і Яків їв та пив у домі Лавана. А потім Лаван сказав Якову: Скажи мені, яка буде твоя заплата, бо як ти можеш служити мені даремно?
13 А в Лавана не було синів, а тільки дочки, а інші його жінки та служниці були ще неплідні в ті дні. А ось імена дочок Лавана, яких породила йому його жінка Адіна: ім'я старшої було Лія, а ім'я молодшої було Рахіль; а Лія була ніжноока, а Рахіль була вродлива та гарна на вигляд, і Яків покохав її.

14 І сказав Яків Лавану: Я служитиму тобі сім літ за Рахіль, молодшу дочку твою. І Лаван погодився, і Яків служив Лавану сім літ за дочку свою Рахіль.
15 А другого року Якового перебування в Харані, цебто сімдесяти дев'ятого року життя Якова, того року помер Евер, син Симів; йому було чотириста шістдесят чотири роки, коли він помер.
16 І почув Яків, що Евер помер, і дуже засмутився, і голосив і сумував за ним багато днів.
17 А третього року Яківового перебування в Харані породила йому Босмат, дочка Ізмаїла, жінка Ісава, сина, і Ісав назвав йому ім'я Реуел.
18 А четвертого року перебування Якова в домі Лавана відвідав Господь Лавана і згадав його через Якова, і народилися в нього сини. Первісток його був Беор, другий — Алів, а третій — Хораш.
19 І дав Господь Лаванові багатство та славу, синів та дочок, і той чоловік дуже розмножився через Якова.
20 І Яків служив Лаванові тими днями в усякій роботі, в домі та в полі, і благословення Господнє було на всьому, що належало Лаванові в домі та в полі.
21 А п'ятого року померла Єгудит, дочка Беері, жінка Ісава, в землі Ханаанській, і не було в неї синів, а тільки дочки.
22 А ось імена її дочок, яких вона породила Ісаву: ім'я старшої Марзіт, а ім'я молодшої Пуїт.
23 А коли Єгудит помер, Ісав устав і пішов до Сеїру полювати в полі, як завжди. І Ісав жив у землі Сеїр довгий час.
24 А шостого року Ісав узяв собі за жінку Ахлібаму, дочку Зевона хіваянина, зо своїх дружин, і Ісав привів її до Ханаанського краю.
25 А Ахлівама завагітніла й породила Ісаву трьох синів: Єуша, Яалана та Корея.
26 І сталася в ті дні в Ханаанському краї сварка між пастухами Ісава та пастухами мешканців Ханаанського краю, бо худоба та майно Ісава були надто численні, щоб він міг залишатися в Ханаанському краї, в домі свого батька, а Ханаанський край не міг його вмістити через його худобу.
27 І побачив Ісав, що посилюється його сварка з мешканцями Ханаанського краю, то встав, узяв своїх жінок, синів і дочок, усе, що належало йому, худобу, яку він мав, і все майно, яке він набув у Ханаанському краї, та й пішов від мешканців того краю до краю Сеїр. І осів Ісав та все, що належало йому, у краю Сеїр.
28 Але час від часу Ісав ходив бачити свого батька та матір у Ханаанському краї, і одружився Ісав з хореями, і віддав своїх дочок синам хореянина Сеїра.
29 І віддав він свою старшу дочку Марзіт Ані, синові Зебеона, брата своєї жінки, а Пуїт віддав Азару, синові Білгана, хореянина. І осів Ісав на горі, він та його діти, і вони плодилися та розмножувалися.

РОЗДІЛ 31

1 А сьомого року скінчилася служба Якова, яку він служив Лавану. І Яків сказав Лавану: Дай мені мою жінку, бо дні служби моєї виповнилися. І Лаван так і зробив. І зібрали Лаван та Яків усіх людей того місця, і влаштували вони бенкет.
2 А ввечері прийшов Лаван до дому, а потім прийшов туди Яків з людьми на бенкеті, і Лаван погасив усі світильники, що були в домі.
3 І сказав Яків до Лавана: «Навіщо ти робиш нам таке?» А Лаван відповів: «Так у нас звичай чинити в цій землі».
4 А потім Лаван узяв свою дочку Лію, і привів її до Якова, і прийшов до неї, а Яків не знав, що це Лія.
5 І дав Лаван Зілпу, свою дочку Лію, служницю свою, за служницю.
6 І всі люди на бенкеті знали, що Лаван зробив Якову, але не розповіли про це Якову.
7 І всі сусіди прийшли тієї ночі до дому Якова, і їли, і пили, і веселилися, і грали перед Лією на бубнах та танцями, і співали перед Яковом: Гелеа, Гелеа!
8 І Яків почув їхні слова, але не зрозумів їхнього значення, бо подумав, що такий, можливо, їхній звичай у цій землі.
9 І сусіди сказали ці слова Якову вночі, і всі світильники, що були в домі, Лаван тієї ночі погасив.
10 А вранці, коли розвиднілося, Яків обернувся до своєї жінки, і побачив, аж ось, це Лія, що лежала на його лоні. І Яків сказав: «Ось, я знаю, що сусіди говорили минулої ночі: Гелея!» — сказали вони, а я того не знав.
11 І покликав Яків Лавана й сказав йому: Що це ти мені зробив? Я ж служив тобі за Рахіль, тож навіщо ти обдурив мене й дав мені Лію?
12 І відповів Лаван Якову, кажучи: У нас не так роблять, щоб віддавати молодшу перед старшою. Тож, якщо ти хочеш взяти й її сестру, візьми її собі на службу, яку ти будеш служити мені ще сім років.
13 І Яків так зробив, і взяв він також Рахіль за жінку, і служив Лавану ще сім років. І прийшов Яків також до Рахілі, і покохав Рахіль більше, ніж Лію, і Лаван дав їй Білгу, свою служницю, за служницю.
14 І побачив Господь, що Лію ненавидять, і відкрив Господь її утробу, і вона завагітніла, і породила Якову чотирьох синів у ті дні.
15 А ось їхні імена: Рувим, Симеон, Левій та Юда. Після цього вона перестала народжувати.
16 І була Рахіль того часу неплідна, і не мала дітей. І заздрила Рахіль сестрі своїй Лії. І побачила Рахіль, що вона не народжує дітей Якову, то взяла свою служницю Білгу, і народила Якову двох синів, Дана та Нефталима.
17 І побачила Лія, що перестала народжувати, то взяла також свою служницю Зілпу, і дала її Якову за жінку. І прийшов Яків до Зілпи, і вона породила Якову двох синів, Ґада та Асира.
18 І знову завагітніла Лія й породила Якову тими днями двох синів та одну дочку, а ось їхні імена: Іссахар, Завулон та сестра їхня Діна.
19 А Рахіль була ще неплідна в ті дні. І молилася Рахіль того часу Господу, кажучи: Господи Боже, згадай мене й відвідай мене, бо тепер мій чоловік покине мене, бо я не народила йому дітей.
20 І тепер, Господи Боже, почуй моє благання перед Тобою, і побач моє горе, і дай мені дітей, як одній із служниць, щоб я більше не носила своєї ганьби.

21 І почув її Бог, і відкрив її утробу, і Рахіль завагітніла, і породила сина, і сказала: Господь зняв з мене ганьбу.
І назвала вона ім'я йому: Йосип, кажучи: Нехай додасть мені Господь ще одного сина. А Яків був віку дев'яноста одного року, коли вона породила його.
22 Того часу Ревекка, мати Якова, послала до Якова свою няньку Девору, дочку Уца, та двох Ісакових слуг.
23 І прийшли вони до Якова до Харану та й сказали йому: Ревекка послала нас до тебе, щоб ти повернувся до дому батька твого, до землі Ханаанської. І Яків послухався їх у тому, що сказала йому мати його.
24 У той час виповнилися інші сім років, які Яків служив Лавану за Рахіль, і саме через чотирнадцять років, що він прожив у Харані, Яків сказав Лавану: «Віддай мені моїх жінок і відпусти мене, щоб я міг піти до своєї землі, бо ось моя мати послала до мене з землі Ханаанської, щоб я повернувся до дому мого батька».
25 І сказав йому Лаван: Ні, благаю тебе. Якщо я знайшов ласку в очах твоїх, не залишай мене. Признач мені свою платню, і я дам її, і залишайся в мене.
26 І сказав йому Яків: Оце даси мені за плату: я сьогодні перейду по всій отарі твоїй і заберу від них кожне ягня рябе, рябе та чорне з-поміж овець та кіз. Якщо ти зробиш мені це, я повернуся і буду пасти отару твою, і буду доглядати за нею, як спочатку.
27 І Лаван так і зробив, і Лаван забрав з отари своєї все, що сказав Яків, і дав йому.
28 І Яків віддав усе, що він забрав з отари Лавана, у руки своїх синів, і Яків пас решту отари Лавана.
29 І коли раби Ісаака, яких він послав до Якова, побачили, що Яків не хоче повертатися з ними до Ханаанського краю до свого батька, то вони пішли від нього та й повернулися додому до Ханаанського краю.
30 І Девора залишилася з Яковом у Харані, і не повернулася вона з Ісааковими слугами до Ханаанського краю, і Девора жила з дружинами та дітьми Якова в Харані.
31 І служив Яків Лавану ще шість років. А коли вівці почали плодитися, Яків відлучав від них плямисті та рябі, як домовився був з Лаваном. І робив Яків так у Лавана шість років. І розмножився той чоловік дуже, і в нього була велика худоба, і служниці, і раби, верблюди та осли.
32 А Яків мав двісті отар великої рогатої худоби, і його худоба була великого розміру та гарного вигляду, і була дуже плідною, і всі родини синів людських бажали отримати трохи худоби Якова, бо вони були надзвичайно заможні.
33 І багато синів людських приходило, щоб взяти з отари Якова, і Яків давав їм вівцю за раба чи за служницю, чи за осла чи за верблюда, або все, чого Яків бажав від них, вони давали йому.
34 І Яків здобув багатство, і честь, і майно завдяки цим угодам із синами людськими, і сини Лавана заздрили йому цій честі.
35 І з плином часу почув він слова синів Лавана, які казали: Яків забрав усе, що було нашого батька, і з того, що було нашого батька, він здобув всю цю славу.
36 І Яків побачив обличчя Лавана та його дітей, і ось, воно не було до нього в ті дні таким, як було раніше.
37 І з'явився Господь Якову по скінченні шести років і сказав йому: Устань, вийди з цієї землі та повернися до землі твого народження, і Я буду з тобою.
38 І встав Яків того часу, і посадив своїх дітей, і жінок, і все, що було йому, на верблюдів, і вирушив до Ханаанського краю до свого батька Ісаака.
39 А Лаван не знав, що Яків пішов від нього, бо Лаван того дня стриг овець.
40 І Рахіль вкрала ідолів свого батька, взяла їх і сховала на верблюді, на якому сиділа, та й пішла далі.
41 А ось спосіб цих богохульств: взяти первістка чоловіка, вбити його, обстригти волосся з голови, взяти сіль, посолити голову та помазати її олією, потім взяти маленьку мідну або золоту табличку та написати на ній ім'я, і покласти табличку йому під язик, і взяти голову з табличкою під язик, і покласти її в домі, і запалити перед нею вогні та вклонитися їй.
42 І в той час, коли вони вклоняються йому, воно промовляє до них у всіх питаннях, про які вони запитують його, через силу імені, написаного на ньому.
43 А деякі роблять їх у вигляді людських фігур із золота та срібла і йдуть до них у відомі їм часи, і фігури отримують вплив зірок і розповідають їм про майбутнє, і таким чином були зображення, які Рахіль вкрала у свого батька.
44 І Рахіль вкрала цих ідолів, що належали її батькові, щоб Лаван не дізнався через них, куди пішов Яків.
45 І повернувся Лаван додому, і розпитав про Якова та про його дім, і не знайшов його. І Лаван шукав своїх ідолів, щоб дізнатися, куди пішов Яків, і не міг їх знайти. І пішов він до інших ідолів, і розпитав їх, і вони сказали йому, що Яків утік від нього до дому свого батька, до землі Ханаанської.
46 І встав Лаван, і взяв своїх братів та всіх своїх слуг, і вийшов, і погнався за Яковом, і наздогнав його на горі Гілеад.
47 І сказав Лаван до Якова: Що це ти зробив мені, щоб утікти та обдурити мене, та взяти моїх дочок та їхніх дітей у полон, узятих мечем?
48 І ти не дозволив мені поцілувати їх і відпустити з радістю, і ти вкрав моїх богів та й пішов.
49 А Яків відповів Лавану, кажучи: Бо боявся я, щоб ти не забрав у мене дочок своїх силоміць. А тепер у кого знайдеш богів своїх, той помре.
50 І Лаван шукав ідолів, і переглянув усі намети та речі Якова, але не знайшов їх.
51 І сказав Лаван до Якова: «Ми складемо умову між собою, і це буде свідченням між мною та тобою. Якщо ти будеш гнобити моїх дочок, або візьмеш інших жінок, крім моїх дочок, то Бог буде свідком між мною та тобою в цій справі».
52 І взяли вони каміння, і зробили купу. Лаван сказав: Ця купа — свідок між мною та тобою. Тому він назвав її Ґілеад.
53 І Яків та Лаван принесли жертву на горі, і їли там біля купи, і переночували на горі всю ніч. І встав Лаван рано-вранці, і плакав з дочками своїми, і цілував їх, і повернувся до свого місця.
54 І він поспішив і відправив свого сина Беора, якому було сімнадцять років, з Авіхором, сином Уца, сином Нахора, і з ними десятьох чоловіків.

55 І вони поспішили, й пішли, й перейшли дорогою перед Яковом, і прийшли іншою дорогою до землі Сеїр.
56 І прийшли вони до Ісава та й сказали йому: «Так говорить твій брат і родич, брат твоєї матері Лаван, син Бетуїлів:
57 Чи чув ти, що зробив мені Яків, твій брат, який прийшов до мене першим голим і непокритим, а я вийшов йому назустріч, і привів його до свого дому з честю, і зробив його великим, і дав йому двох своїх дочок за дружин, а також двох своїх служниць.
58 І благословив його Бог через мене, і він дуже розмножився, і породив синів, дочок та служниць.
59 У нього також величезна кількість отар і черед, верблюдів і ослів, а також срібла та золота вдосталь; і коли він побачив, що його багатство збільшилося, він покинув мене, поки я пішов стригти своїх овець, а він устав і таємно втік.
60 І він посадив своїх жінок та дітей на верблюдів, і повів усю свою худобу та майно, яке набув у моїй землі, і підняв обличчя своє, щоб іти до свого батька Ісаака, до землі Ханаанської.
61 І він не дозволив мені цілувати моїх дочок та їхніх дітей, і він повів моїх дочок у полон, захоплених мечем, і він також украв моїх богів, і сам утік.
62 А тепер Я залишив його на горі потоку Явук, його та все, що йому належить; йому нічого не бракує.
63 Якщо ти хочеш піти до нього, то йди тоді, і там ти його знайдеш, і зможеш зробити з ним, як бажає душа твоя. І прийшли посланці Лавана, і розповіли Ісаву все це.
64 І почув Ісав усі слова посланців Лавана, і сильно запалився його гнів на Якова, і він згадав свою ненависть, і запалився гнів його в ньому.
65 І Ісав поспішив, і взяв своїх дітей, і слуг, і душі свого дому, шістдесят чоловіка, і пішов, і зібрав усіх синів Сеїра-хореянина та їхній народ, триста сорок чоловіка, і взяв усіх цих чотириста чоловіка з оголеними мечами, і пішов до Якова, щоб убити його.
66 І Ісав розділив це число на кілька частин, і взяв шістдесят чоловіків зі своїх дітей та слуг, і душі свого дому, як одну голову, і віддав їх під опіку свого старшого сина Еліфаза.
67 А решту голів він віддав шістьом синам хореянина Сеїра, і поставив кожного чоловіка над його поколіннями та дітьми.
68 І весь цей табір пішов, як і був, а Ісав пішов серед них назустріч Якову, і він швидко вів їх.
69 І вирушили посланці Лавана від Ісава, і пішли до Ханаанського краю, і прийшли вони до дому Ревекки, матері Якова та Ісава.
70 І сказали їй, кажучи: Ось син твій Ісав пішов проти Якова, брата свого, з чотирма сотнями людей, бо почув, що той іде, і пішов воювати з ним, і щоб побити його, і забрати все, що в нього є.
71 І Ревекка поспішила, і послала сімдесят двох чоловіків із рабів Ісакових назустріч Якову на дорозі, бо сказала собі: «Можливо, Ісав почне війну на дорозі, коли зустріне його».
72 І пішли ці посланці дорогою назустріч Якову, і зустріли його на дорозі потоку, на протилежному боці потоку Явук. І Яків, побачивши їх, сказав: Цей табір призначений мені від Бога. І Яків назвав ім'я тому місцю: Махнаїм.
73 І пізнав Яків увесь народ свого батька, і поцілував їх, і обійняв їх, і пішов з ними. І Яків розпитав їх про свого батька та матір, і вони сказали: З ними все гаразд.
74 І сказали ці посланці до Якова: Ребекка, мати твоя, послала нас до тебе, кажучи: Я чула, сину мій, що брат твій Ісав вийшов назустріч тобі дорогою з людьми з синів Сеїру Хореянина.
75 І тому, сину мій, послухай мого голосу і подумай, що зробиш за своєю порадою, і коли він прийде до тебе, благай його, і не говори з ним поспішно, і дай йому подарунок з того, що маєш, і з того, чим Бог обдарував тебе.
76 І коли він запитає тебе про твої справи, нічого не приховуй від нього, можливо, він відверне свій гнів на тебе, і ти тим самим врятуєш свою душу, тебе і все, що тобі належить, бо твій обов'язок — шанувати його, бо він твій старший брат.
77 І почув Яків слова своєї матері, що посланці переказали йому, то підняв Яків голос свій, гірко заплакав і зробив так, як наказала йому мати.

РОЗДІЛ 32

1 І послав Яків посланців до свого брата Ісава до землі Сеїр, і промовив до нього слова благання.
2 І наказав він їм, говорячи: Отак скажете моєму панові Ісаву: Так говорить раб твій Яків: Нехай мій пан не думає, що благословення батька мого, яким він благословив мене, виявилося корисним для мене.
3 Бо я вже двадцять років з Лаваном, а він обманював мене та десять разів змінював мою плату, як уже все було розказано моєму панові.
4 І я служив Йому в Його домі дуже старанно, і Бог побачив моє горе, мою працю та діло моїх рук, і Він дав мені знайти благодать та прихильність у Його очах.
5 А потім, через велику милість і доброту Божу, я набув волів, ослів, худоби, рабів і служниць.
6 А тепер я йду до своєї землі, до свого дому, до свого батька та матері, що в землі Ханаанській. І я послав сповістити про все це панові моєму, щоб знайти милість в очах пана мого, щоб він не думав, що я збагатився сам від себе, або що благословення, яким благословив мене мій батько, принесло мені користь.
7 І пішли ті посланці до Ісава, і знайшли його на границі Едомського краю, коли він ішов до Якова, а чотириста чоловіків із синів Сеїру Хореянина стояли з оголеними мечами.
8 І переповіли посланці Якова Ісаву всі слова, що Яків говорив їм про Ісава.
9 І відповів їм Ісав із гордістю та зневагою, та й сказав їм: «Чув я, і правдиво розповіли мені, що зробив Яків Лавану, що звеличив його в домі своєму та дав йому своїх дочок за дружин. І породив він синів та дочок, і дуже збільшив багатство та достаток у домі Лавана завдяки йому».
10 І побачив він, що багатство його велике, і що багатство його велике, то втік з усім своїм майном з дому Лавана, і відвів дочок Лавана від обличчя їхнього

батька, як полонених, яких забрав меч, не сказавши йому про це.
11 І не тільки Лавану Яків так зробив, але й мені він так зробив, і двічі мене витіснив, тож чи я мовчатиму?
12 Отже, сьогодні я вийшов з моїми таборами назустріч йому, і зроблю з ним за бажанням мого серця.
13 І повернулися посланці, і прийшли до Якова, та й сказали йому: Ми прийшли до брата твого, до Ісава, і переказали йому всі слова твої. І він відповів нам так: «Ось він іде назустріч тобі з чотирмастами людьми».
14 А тепер знай і подумай, що тобі робити, і помолися Богові, щоб Він визволив тебе від нього.
15 І почув він слова свого брата, що той говорив посланцям Якова, то Яків дуже злякався та засмутився.
16 І Яків молився Господу, Богу своєму, та й сказав: Господи, Боже батьків моїх, Авраама та Ісаака, Ти сказав мені, коли я виходив з дому батька мого, кажучи:
17 Я — Господь, Бог батька твого Авраама, і Бог Ісаака. Тобі даю Я цю землю та потомство твоє по тобі. Я зроблю потомство твоє, як зорі небесні, і ти поширишся на чотири сторони неба. І благословляться в тобі та в потомстві твоєму всі племена землі.
18 І Ти виконав Свої слова, і дав мені багатство, дітей та худобу, як найглибше бажання мого серця дав Ти Своєму рабові; Ти дав мені все, чого я просив у Тебе, так що мені нічого не бракувало.
19 А потім ти сказав мені: «Повернися до батьків своїх і на батьківщину свою, і Я буду ще добре чинити з тобою».
20 А тепер, коли я прийшов, і Ти визволив мене від Лавана, я потраплю до рук Ісава, який уб'є мене, так, разом з матерями моїх дітей.
21 А тепер, Господи Боже, визволи мене також з руки мого брата Ісава, бо я дуже боюся його.
22 А якщо в мені немає праведності, то зробіть її заради Авраама та мого батька Ісаака.
23 Бо я знаю, що завдяки добрій ласці та милосердю я здобув це багатство; тому благаю Тебе сьогодні визволити мене Своєю добротою та почути мене.
24 І перестав Яків молитися до Господа, і розділив людей, що були з ним з отарами та худобою, на два табори, і віддав половину Дамесеку, синові Еліезера, Авраамового раба, для табору з його дітьми, а другу половину віддав братові своєму Еліанусу, синові Еліезера, для табору з його дітьми.
25 І наказав він їм, кажучи: Тримайтеся на відстані між вашими таборами, і не підходьте надто близько один до одного, бо коли Ісав наблизиться до одного табору та вб'є його, то інший табір, що буде далеко від нього, втече від нього.
26 І Яків залишився там тієї ночі, і протягом усієї ночі він давав своїм слугам накази щодо війська та своїх дітей.
27 І почув Господь молитву Якова того дня, і визволив Господь Якова з рук Ісава, брата його.
28 І послав Господь трьох ангелів з небесних, і вони йшли перед Ісавом і прийшли до нього.
29 І ці ангели явилися Ісаву та його народові, як дві тисячі чоловіків, що верхи на конях, озброєних усілякими бойовими знаряддями, і вони з'явилися в очах Ісава та всіх його людей розділеними на чотири табори, з чотирма вождями.
30 І один табір вирушив далі, і знайшли вони Ісава, який йшов з чотирма сотнями людей на свого брата Якова. І цей табір побіг на Ісава та його народ і налякав їх. І Ісав упав з коня, і всі його люди відступили від нього на тому місці, бо вони дуже злякалися.
31 І весь табір кричав їм услід, коли вони втікали від Ісава, а всі вояки відповідали, кажучи:
32 Хіба ми раби Якова, раба Божого, то хто ж може встояти проти нас? І сказав їм Ісав: «Оце ж мій пан і брат Яків — ваш пан, якого я не бачив уже двадцять років, а тепер, коли я прийшов побачити його, ви так зі мною поводитеся?»
33 І відповіли йому ангели, кажучи: «Як живий Господь! Якби Яків, про якого ти кажеш, не був твоїм братом, ми б не залишили нікого з тебе та з твого народу, але тільки через Якова ми їм нічого не зробимо».
34 І цей табір перейшов від Ісава та його людей і пішов геть. Ісав та його люди відійшли від них приблизно за милю, коли другий табір підійшов до нього з усілякою зброєю, і вони також вчинили з Ісавом та його людьми, як перший табір вчинив з ними.
35 І коли вони вирушили далі, щоб йти, ось третій табір підійшов до нього, і всі вони злякалися. І Ісав упав з коня. І весь табір закричав, кажучи: «Справді, ми раби Якова, раба Божого, і хто може встояти перед нами?»
36 І Ісав знову відповів їм, кажучи: Отже, Яків, мій пан і ваш пан — мій брат, і я двадцять років не бачив його обличчя, і сьогодні, почувши, що він іде, я вийшов сьогодні назустріч йому, і чи ви так мені чините?
37 І вони відповіли йому та й сказали йому: «Як живий Господь! Якби Яків не був твоїм братом, як ти казав, то ми не залишили б жодного залишку від тебе та твоїх людей. Але через Якова, про якого ти кажеш, що він твій брат, ми не будемо втручатися в тебе та твоїх людей».
38 І третій табір також відійшов від них, і він все ще продовжував свою дорогу зі своїми людьми до Якова, коли четвертий табір підійшов до нього, і вони також зробили з ним та його людьми те, що зробили інші.
39 І коли Ісав побачив зло, яке чотири ангели заподіяли йому та його людям, він дуже злякався свого брата Якова та пішов йому назустріч із миром.
40 І Ісав приховував свою ненависть до Якова, бо боявся за своє життя через брата свого Якова, і бо вважав, що ті чотири табори, на які він натрапив, то раби Якова.
41 І Яків переночував ту ніч зі своїми слугами в їхніх таборах, і він постановив зі своїми слугами дати Ісаву дарунок з усього, що мав із собою, і з усього свого майна. І встав Яків вранці, він та його люди, і вибрали вони з-поміж худоби дарунок для Ісава.
42 А ось сума дарунка, яку Яків вибрав з отари своєї, щоб дати своєму братові Ісаву: і він вибрав двісті сорок голів з отари, і він вибрав по тридцять верблюдів та ослів, а з черед вибрав п'ятдесят корів.

43 І він розвів їх усіх у десять отар, і розвів кожен рід окремо, і передав їх у руки десяти своїм рабам, кожен отар окремо.
44 І наказав він їм, і сказав їм: Тримайтеся на відстані один від одного, і зробіть відстань між отарами. І коли Ісав та ті, що з ним, зустрінуть вас і запитають вас, кажучи: Чиї ви, і куди ви йдете, і кому належить усе це перед вами, ви скажете їм: Ми раби Якова, і ми йдемо назустріч Ісаву з миром. А ось Яків іде за нами.
45 А те, що перед нами, — це дар, посланий Яковом своєму братові Ісаву.
46 А коли вони скажуть вам: Чому він зволікає з тим, щоб прийти назустріч своєму братові та побачити його обличчя? То ви скажете їм: Він радісно йде за нами назустріч своєму братові. Бо він сказав: Я заспокою його подарунком, що йде до нього, а потім побачу його обличчя, можливо, він прийме мене.
47 І перейшов увесь дар у руках його слуг, і пішов перед ним того дня, і він ночував тієї ночі зі своїми таборами на березі потоку Явук. І встав він посеред ночі, і взяв своїх жінок, і своїх служниць, і все, що було його, і тієї ночі перейшов їх через брід Явук.
48 І перейшов він усе своє майно через потік, і Яків залишився сам, і зустрів його чоловік, і він боровся з ним тієї ночі аж до світанку. І вивихнувся суглоб стегна Якова від боротьби з ним.
49 А на світанку той чоловік залишив там Якова, поблагословив його та й пішов. І перейшов Яків потік на світанку, і став на стегно своє.
50 І сонце зійшло над ним, коли він перейшов потік, і він підійшов до місця, де паслася його худоба та діти.
51 І вони йшли до полудня, а поки вони йшли, дар проходив перед ними.
52 І звів Яків очі свої, і побачив, аж ось Ісав здалеку, що йшов, а з ним багато людей, близько чотирьох сотень. І Яків дуже злякався свого брата.
53 І Яків поспішив, і розділив дітей своїх між жінками своїми та служницями своїми, а дочку свою Діну поклав у скриню та й передав її в руки своїх слуг.
54 І він пройшов перед своїми дітьми та жінками, щоб зустріти свого брата, і вклонився до землі, так, він вклонився сім разів, аж поки не підійшов до свого брата. І Бог дав Якову знайти милість та прихильність в очах Ісава та його людей, бо Бог почув молитву Якова.
55 І страх Якова та жах його напав на Ісава, його брата, бо Ісав дуже боявся Якова через те, що ангели Божі зробили Ісаву, і гнів Ісава на Якова змінився на милість.
56 І побачив Ісав, що Яків біжить до нього, і він теж побіг до нього, обійняв його та впав йому на шию. І вони цілувалися та плакали.
57 І дав Бог страх і милість до Якова в серця людей, що прийшли з Ісавом, і вони також поцілували Якова та обійняли його.
58 А також Еліфаз, син Ісава, та його чотири брати, сини Ісава, плакали з Яковом, і цілували його, і обіймали його, бо страх перед Яковом напав на них усіх.
59 І звів Ісав очі свої, та й побачив жінок з їхніми дітьми, синами Якова, що йшли за Яковом і вклонялися Ісаву дорогою.
60 І сказав Ісав до Якова: Хто ці з тобою, брате мій? Чи діти вони твої, чи раби твої? А Яків відповів Ісаву та й сказав: Це діти мої, яких Бог милостиво дав твоєму рабові.
61 І коли Яків розмовляв з Ісавом та його людьми, Ісав побачив увесь табір і сказав Якову: Звідки в тебе весь цей табір, що я зустрів його вчора вночі? А Яків відповів: Щоб знайти милість в очах мого пана, це те, що Бог милостиво дав твоєму рабові.
62 І прийшов дар перед Ісава, і Яків наполягав на Ісаві, кажучи: Візьми дар, якого я приніс моєму панові. А Ісав сказав: Навіщо мені це? Залиш собі те, що маєш.
63 І сказав Яків: «Мій обов'язок — дати тобі все це, бо я побачив обличчя твоє, щоб ти й далі жив у мирі».
64 І відмовився Ісав прийняти дарунка. І сказав йому Яків: «Благаю тебе, пане мій, якщо я знайшов милість у очах твоїх, то прийми дарунка мого з руки моєї, бо я побачив обличчя твоє, немов обличчя боже, бо ти був уподобаний мною».
65 І взяв Ісав дарунок, а Яків також дав Ісаву срібло, золото та бделій, бо дуже на нього наважився, і той узяв їх.
66 І розділив Ісав худобу, що була в таборі, і дав половину людям, що прийшли з ним, бо вони прийшли за плату, а другу половину віддав у руки своїх дітей.
67 А срібло, золото та бделій він віддав у руки свого старшого сина Еліфаза. І сказав Ісав до Якова: «Залишмося з тобою, і ми підемо поволі з тобою, аж поки ти не прийдеш до мене, і ми житимемо там разом».
68 І відповів Яків братові своєму та й сказав: Я зроблю так, як каже мені мій пан, але мій пан знає, що діти ніжні, а отари та худоба з їхніми дитинчатами, що зо мною, йдуть повільно, бо якби вони підули швидко, то всі погинули б, бо ти знаєш їхній тягар та їхню втому.
69 Тож нехай мій пан іде попереду свого раба, а я піду поволі заради дітей та отари, аж поки не прийду до місця мого пана, до Сеїру.
70 І сказав Ісав до Якова: «Я поставлю з тобою деяких людей, що зо мною, щоб вони піклувалися про тебе в дорозі та носили твій тягар». Він відказав: «Навіщо тобі це, пане мій, якщо тільки я знайду милість у твоїх очах?»
71 Ось Я прийду до тебе до Сеїру, щоб жити там разом, як ти сказав. Іди ж ти з народом своїм, бо Я піду за тобою.
72 І Яків сказав це Ісаву, щоб забрати від себе Ісава та його людей, щоб Яків потім міг піти до дому свого батька, до землі Ханаанської.
73 І послухав Ісав голосу Якова, і повернувся Ісав з чотирма сотнями людей, що були з ним дорогою до Сеїру. І Яків та все, що було з ним, пішли того дня аж до краю Ханаанського краю в його межах, і залишилися там на деякий час.

РОЗДІЛ 33

1 І сталося по деякому часі, як Яків вийшов з меж землі, і прийшов до землі Шалем, це місто Сихем, що в землі Ханаанській, і зупинився перед містом.

2 І він купив ділянку поля, що там було, від синів Гамора, народу того краю, за п'ять шекелів.
3 І Яків збудував там собі дім, і розбив там намета свого, і зробив курені для худоби своєї, тому й назвав він ім'я того місця: Суккот.
4 І Яків перебував у Суккоті рік і шість місяців.
5 У той час деякі жінки з мешканців того краю пішли до міста Сихем, щоб танцювати та радіти з дочками мешканців того міста. І коли вони вийшли, тоді Рахіль та Лія, дружини Якова, з їхніми родинами також пішли подивитися на радість дочок міста.
6 І Діна, дочка Якова, також пішла з ними, і побачила дочок міста, і вони залишилися там перед цими дочками, а всі люди міста стояли біля них, щоб дивитися на їхню радість, і всі знатні люди міста були там.
7 А Сихем, син Гамора, князь того краю, також стояв там, щоб побачити їх.
8 І побачив Сихем Діну, дочку Якова, що сидить з матір'ю своєю перед дочками міста. І дівчина дуже сподобалася йому. І він спитав там своїх друзів та свій народ, кажучи: Чия це дочка сидить між жінками, якої я не знаю в цьому місті?
9 І сказали вони йому: «Це справді дочка Якова, сина Ісаака єврея, яка вже деякий час живе в цьому місті. А коли почули, що дочки того краю виходять радіти, вона пішла з матір'ю своєю та служницями, щоб сісти серед них, як ти бачиш».
10 І побачив Сихем Діну, дочку Якова, і, поглянувши на неї, душа його пригорнулася до Діни.
11 І послав він, і силоміць забрали її. І прийшла Діна до дому Сихема, і він силоміць схопив її, і лежав з нею, і зневажив її, і дуже полюбив її, і поселив її в своєму домі.
12 І прийшли вони, та й розповіли про це Якову. І почув Яків, що Сихем збезчестив його дочку Діну. Тож Яків послав дванадцятьох своїх слуг, щоб забрати Діну з дому Сихема. І пішли вони, і прийшли до дому Сихема, щоб забрати звідти Діну.
13 І коли вони прийшли, Сихем вийшов до них зі своїми людьми та вигнав їх з дому свого, і не дозволив їм прийти до Діни. Сихем же сидів із Діною, цілував її та обіймав перед їхніми очима.
14 І повернулися раби Якова, та й розповіли йому, кажучи: Коли ми прийшли, він та його люди прогнали нас, і так Сихем зробив Діні на наших очах.
15 І Яків знав також, що Сихем збезчестив його дочку, але мовчав. А сини його пасли худобу його на полі. І Яків мовчав, аж поки вони не повернулися.
16 А перш ніж повернулися сини його додому, Яків послав двох служниць із дочок своїх слуг, щоб вони доглядали Діну в домі Сихема та залишалися з нею. А Сихем послав трьох своїх приятелів до свого батька Гамора, сина Кіддекема, сина Переда, кажучи: Візьми мені цю дівчину за жінку.
17 І прийшов Гамор, син Кіддекема, хівеянин, до дому свого сина Сихема, і сів перед ним. І сказав Гамор до сина свого: Сихеме, чи немає жінки між дочками твого народу, що ти візьмеш єврейську жінку, яка не з твого народу?
18 І сказав йому Сихем: Її тільки візьми мені, бо вона приємна в моїх очах. І зробив Гамор за словом сина свого, бо був дуже улюблений ним.
19 І вийшов Гамор до Якова, щоб поговорити з ним про цю справу. І вийшов він з дому свого сина Сихема, перш ніж прийшов до Якова, щоб поговорити з ним, аж ось сини Якова повернулися з поля, як тільки почули, що зробив Сихем, син Гаморів.
20 І чоловіки дуже засмутилися за свою сестру, і всі вони повернулися додому, розлючені, ще до часу збирання худоби.
21 І прийшли вони, й сіли перед своїм батьком, і сказали йому, розлючені гнівом, кажучи: «Напевно, смерть належить цьому чоловікові та його дому, бо Господь, Бог усієї землі, наказав Ноєві та його дітям, щоб людина не грабувала та не чинила перелюбу. Ось Сихем і спустошив, і чинив перелюб із нашою сестрою, і ніхто з усіх людей міста не промовив до нього ні слова».
22 Ти ж знаєш і розумієш, що Сихему, його батькові та всьому місту належить вирок смерті за те, що він зробив.
23 І коли вони розмовляли перед своїм батьком про цю справу, ось прийшов Гамор, батько Сихема, щоб переказати Якову слова сина свого про Діну. І сів він перед Яковом та перед синами його.
24 І сказав їм Гамор, кажучи: Душа сина мого Сихема прагне вашої дочки; дайте ж її йому за жінку, і одружіться з нами; дайте нам ваших дочок, а ми дамо вам наших дочок, і ви житимете з нами в нашій землі, і ми будемо одним народом у цій землі.
25 Бо наша земля дуже обширна, тож живіть на ній, торгуйте на ній, набувайте володінь на ній і робіть на ній, що хочете, і ніхто не зупинить вас, кажучи вам жодного слова.
26 І перестав Гамор говорити з Яковом та синами його, аж ось прийшов за ним син його Сихем, і сів попереду них.
27 І промовив Сихем перед Яковом та синами його, кажучи: Нехай знайду я ласку в очах ваших, щоб ви дали мені вашу дочку, і все, що ви мені скажете, я зроблю для неї.
28 Попроси в мене щедрого посагу та дару, і я дам, і що б ти мені не сказав, я зроблю. А хто б не повстав проти твого наказу, той має померти; тільки дайте мені дівчину за дружину.
29 І відповіли Симеон та Левій Гамору та Сихему, синові його, лукаво, кажучи: Усе, що ви нам сказали, ми зробимо для вас.
30 А ось наша сестра в твоєму домі, але тримайся від неї подалі, доки ми не пошлемо до нашого батька Ісаака щодо цієї справи, бо без його згоди ми нічого не можемо зробити.
31 Бо знає Він дороги нашого батька Авраама, і все, що Він нам скаже, ми перекажемо вам, нічого не приховаємо від вас.
32 І Симеон та Левій сказали це Сихему та його батькові, щоб знайти привід і запитати поради, що робити Сихему та його місту в цій справі.

33 І почув Сихем та його батько слова Симеона та Левія, і це було їм приємно, і вийшли Сихем та його батько, щоб іти додому.
34 І коли вони пішли, сини Якова сказали своєму батькові, кажучи: Ось, ми знаємо, що смерть належить цим нечестивим та їхньому місту, бо вони порушили те, що Бог наказав Ноєві та його дітям та його потомству після них.
35 А також за те, що Сихем зробив це нашій сестрі Діні, осквернивши її, бо така гидота не повинна бути вчинена серед нас.
36 Тож тепер знай і побач, що ти зробиш, і пошукай поради та приводу, що з ними зробити, щоб повбивати всіх мешканців цього міста.
37 І сказав їм Симеон: «Ось вам гарна порада: скажіть їм обрізати кожного чоловічої статі серед них, як обрізані ми, а якщо вони не захочуть цього зробити, ми заберемо від них нашу дочку та підемо геть».
38 А якщо вони погодяться зробити це і зроблять це, то коли вони будуть пригнічені болем, ми нападемо на них нашими мечами, як на тихого та мирного, і ми вб'ємо кожного чоловічої статі серед них.
39 І порада Симеона сподобалася їм, і Симеон та Левій вирішили зробити з ними так, як було запропоновано.
40 А наступного ранку Сихем та Гамор, батько його, знову прийшли до Якова та синів його, щоб поговорити про Діну та почути, що сини Якова дадуть на їхні слова.
41 А сини Якова говорили з ними підступно, кажучи: Ми переказали нашому батькові Ісаакові всі ваші слова, і ваші слова були йому подобні.
42 І сказав він до нас, кажучи: Так наказав йому Авраам, батько його, від Бога, Господа всієї землі, щоб кожен чоловік, який не з його насіння, і хто захоче взяти одну з його дочок, обрізав кожного чоловічої статі свого, як обрізуються ми, і тоді ми зможемо дати йому нашу дочку за жінку.
43 Тепер ми розповіли тобі всі наші шляхи, що говорив нам наш батько, бо ми не можемо зробити те, про що ти говорив нам, щоб віддати нашу дочку необрізаному чоловікові, бо це ганьба для нас.
44 Але ми погоджуємося з тобою, щоб дати тобі нашу дочку, і ми також візьмемо до себе твоїх дочок, і будемо жити серед тебе, і будемо одним народом, як ти говорив, якщо ти послухаєш нас і погодишся бути, як ми, обрізати кожного чоловічої статі у тебе, як обрізуються ми.
45 А якщо ти не послухаєшся нас, щоб обрізати кожного чоловічої статі, як обрізуються ми, як ми наказали, то ми прийдемо до тебе, візьмемо від тебе нашу дочку та підемо геть.
46 І почув Сихем та його батько Гамор слова синів Якова, і ця річ дуже сподобалася їм. І поспішив Сихем та його батько Гамор виконати бажання синів Якова, бо Сихем дуже любив Діну, і душа його була прив'язана до неї.
47 І Сихем та його батько Гамор поспішили до міської брами, і зібрали всіх людей свого міста, та й переказали їм слова синів Якова, кажучи:
48 Ми прийшли до цих людей, синів Якова, і говорили з ними про їхню дочку, і ці люди погодилися зробити за нашим бажанням, і ось, наша земля велика для них, і вони житимуть у ній і торгуватимуть у ній, і ми будемо одним народом; ми візьмемо їхніх дочок, а наших дочок дамо їм за дружин.
49 Але ці люди погодяться зробити це лише за цієї умови, щоб кожен чоловічої статі серед нас був обрізаний, як обрізані вони, як наказав їм їхній Бог, і коли ми зробимо за їхнім наказом обрізатися, тоді вони житимуть серед нас разом зі своєю худобою та майном, і ми будемо з ними одним народом.
50 І коли всі люди міста почули слова Сихема та його батька Гамора, тоді всі люди їхнього міста погодилися з цією пропозицією, і вони послухалися, щоб обрізатися, бо Сихем та його батько Гамор були дуже шанованими в них, будучи князями того краю.
51 А наступного дня Сихем та Гамор, батько його, встали рано-вранці, і зібрали всіх чоловіків свого міста до середини міста, і покликали синів Якова, які обрізали кожного чоловічої статі в них того дня та наступного.
52 І обрізали вони Сихема та Гамора, батька його, та п'ятьох братів Сихема, і потім устав кожен і пішов додому, бо це було від Господа проти міста Сихем, і від Господа була порада Симеона в цій справі, щоб Господь віддав місто Сихем у руки двох синів Якова.

РОЗДІЛ 34

1 А число всіх обрізаних чоловічої статі було шістсот сорок п'ять чоловіків та двісті сорок шість дітей.
2 Але Кіддекем, син Переда, батько Гамора, та шестеро його братів не хотіли слухати Сихема та його батька Гамора, і не хотіли обрізуватися, бо пропозиція синів Якова була огидною в їхніх очах, і їхній гнів дуже розпався через те, що мешканці міста не послухали їх.
3 А другого дня ввечері знайшли вони вісьмох малих дітей, що не були обрізані, бо їхні матері сховали їх від Сихема та Гамора, батька його, та від людей того міста.
4 І послали Сихем та його батько Гамор, щоб привести їх до себе на обрізання, коли Кіддекем та шестеро його братів кинулися на них з мечами, і хотіли їх убити.
5 І вони хотіли вбити також Сихема та його батька Гамора, і вони хотіли вбити разом з ними Діну через цю справу.
6 І сказали вони їм: Що це за річ, яку ви зробили? Хіба немає жінок між дочками ваших братів ханаанських, що ви хочете взяти собі дочок євреїв, яких ви не знали раніше, і чините цей вчинок, якого ваші батьки не наказували вам?
7 Чи думаєш ти, що досягнеш успіху завдяки цьому вчинку, який ти зробив? І що ти відповіси в цій справі своїм братам ханаанцям, які прийдуть завтра й запитають тебе про це?
8 А якщо ваш вчинок не здаватиметься їм справедливим і добрим, то що ви зробите для своїх душ, а я для наших душ, бо не послухали наших голосів?
9 А коли мешканці того краю та всі ваші брати, сини Хама, почують про ваш вчинок, кажучи:
10 Через єврейську жінку Сихем та Гамор, його батько, та всі мешканці їхнього міста зробили те, чого вони не

знали, і чого не наказували їм їхні батьки. Куди ж ти втечеш, і де сховаєш свій сором по всі дні твої перед братами твоїми, мешканцями Ханаанського краю?
11 Тепер ми не можемо витримати цієї речі, яку ти зробив, і не можемо бути обтяжені цим ярмом, якого не наказали нам наші предки.
12 Ось завтра ми підемо та зберемо всіх наших братів, ханаанських братів, що живуть у тій землі, і ми всі прийдемо та поб'ємо тебе та всіх тих, хто на тебе покладається, так що не залишиться жодного залишку від тебе та від них.
13 І коли Гамор, і син його Сихем, і всі мешканці міста почули слова Кіддекема та його братів, вони дуже злякалися за своє життя через їхні слова та покаялися в тому, що вчинили.
14 І відповіли Сихем та його батько Гамор своєму батькові Кіддекему та його братам, і сказали їм: Усі слова, які ви нам сказали, правдиві.
15 Тепер не кажіть і не думайте у своїх серцях, що через любов до євреїв ми зробили це, чого не наказували нам наші предки.
16 Але оскільки ми побачили, що вони не мали наміру та бажання погодитися з нашими побажаннями щодо їхньої дочки, щоб ми взяли її, хіба що за цієї умови, то ми послухали їхніх голосів і зробили те, що ти бачив, щоб задовольнити їхнє бажання.
17 А коли ми отримаємо від них наше прохання, тоді повернемося до них і зробимо з ними те, що ви нам скажете.
18 Тож благаємо вас зачекати й зволікати, поки наша плоть не зцілиться, і ми знову станемо сильними, і тоді ми разом підемо проти них і зробимо з ними те, що в ваших серцях і в наших.
19 І Діна, дочка Якова, почула всі ці слова, що говорив Кіддекем та його брати, і що відповів їм Гамор та його син Сихем, та мешканці їхнього міста.
20 І вона поспішила, і послала одну зі своїх служниць, яку послав її батько, щоб вона доглядала її в домі Сихема, до Якова, свого батька, та до братів її, кажучи:
21 Так радили щодо тебе Кіддекем та його брати, а так відповіли їм Гамор, Сихем та мешканці міста.
22 І коли Яків почув ці слова, він сповнився гніву, і обурився на них, і його гнів запалився на них.
23 І Симеон та Левій поклялися, кажучи: Як живий Господь, Бог усієї землі, завтра о цій порі не залишиться жодного залишку в усьому місті.
24 І сховалися двадцять юнаків, які не були обрізані, і ці юнаки воювали з Симеоном та Левієм, і Симеон та Левій убили вісімнадцятьох із них, а двоє втекли від них і втекли до вапняних ям, що були в місті, і Симеон та Левій шукали їх, але не могли знайти.
25 Симеон та Левій продовжували ходити по місту та й повбивали всіх людей міста лезом меча, і не залишили жодного вцілілого.
26 І стався великий переполох посеред міста, і крик міського люду піднявся до неба, і всі жінки та діти голосно кричали.
27 І Симеон та Левій вибили все місто, не залишивши жодного чоловіка, що вцілів би в усьому місті.
28 І вбили вони Гамора та Сихема, сина його, вістрям меча, і забрали Діну з дому Сихема, і самі пішли звідти.
29 І пішли сини Якова, і повернулися, і натрапили на вбитих, і пограбували все їхнє майно, що було в місті та на полі.
30 І коли вони забирали здобич, триста чоловіків устали, кидали на них порох та били їх камінням. Симеон обернувся до них і повбивав їх усіх вістрям меча. Симеон обернувся перед Левієм і ввійшов до міста.
31 І вони забрали їхніх овець, і волів, і велику худобу, а також решту жінок та дітей, і повели їх усіх геть, і відчинили ворота, і вийшли, і прийшли до свого батька Якова з силою.
32 І побачив Яків усе, що вони зробили з містом, і побачив здобич, яку вони забрали від них, то Яків дуже розгнівався на них і сказав їм: Що це ви мені зробили? Ось я знайшов спокій серед ханаанських мешканців того краю, і ніхто з них не втручався в мене.
33 А тепер ти зробив мене гидким для мешканців цього краю, серед ханаанеїв та періззеїв, а я лише невелика кількість, і всі вони зберуться проти мене та й уб'ють мене, коли почують про твою роботу з їхніми братами, і я та мій дім будемо знищені.
34 І відповіли Симеон, і Левій, і всі їхні брати з ними Якову, батькові своєму, та й сказали йому: Ось ми живемо в цій землі, а Сихем так зробить нашій сестрі? Чому ти мовчиш про все, що Сихем зробив? І він поводиться з нашою сестрою, як з блудницею на вулиці?
35 А кількість жінок, яких Симеон та Левій забрали в полон з міста Сихем, і яких вони не вбили, була вісімдесят п'ять, що не пізнали чоловіка.
36 А серед них була молода дівчина гарної зовнішності та гарної вдачі, на ім'я Буна, і Симеон взяв її за дружину. А кількість чоловіків, яких вони взяли в полон, але не вбили, була сорок сім чоловіків, а решту вони вбили.
37 І всі юнаки та жінки, яких Симеон та Левій забрали в полон з міста Сихем, були рабами синів Якова та їхніх дітей по них аж до дня, коли сини Якова вийшли з єгипетського краю.
38 І коли Симеон та Левій вийшли з міста, то два юнаки, що залишилися, що сховалися в місті та не померли серед людей міста, встали. І ввійшли ці юнаки до міста, і ходили по ньому, і знайшли місто спустошеним, без чоловіків, і тільки жінки плакали. І закричали ці юнаки та сказали: Ось таке зло вчинили сини Якова єврея цьому місту, що сьогодні зруйнували одне з ханаанських міст, і не боялися за життя своє в усій землі Ханаанській.
39 І ці люди вийшли з міста й пішли до міста Тапнах, і прийшли туди й розповіли мешканцям Тапнаху все, що з ними сталося, і все, що сини Якова зробили місту Сихему.
40 І дійшла ця звістка до Яшува, царя Тапнаху, і він послав людей до міста Сихем, щоб побачити тих юнаків, бо цар не повірив їм у цю розповідь, кажучи: Як могли двоє людей спустошити таке велике місто, як Сихем?
41 І повернулися посланці Яшува й сповістили йому, кажучи: Ми прийшли до міста, а воно зруйноване, немає там жодного чоловіка, тільки плачучі жінки, і

немає там жодної отари чи худоби, бо все, що було в місті, сини Якова забрали.
42 І Яшув здивувався цьому, кажучи: Як могли двоє людей зробити таке, зруйнувати таке велике місто, і жодна людина не могла протистояти їм?
43 Бо такого не було від днів Німрода, і навіть від найдавніших часів не траплялося такого; і Яшув, цар Тапнаху, сказав своєму народові: Будьте мужні, і ми підемо та будемо воювати з цими євреями, і зробимо з ними те, що вони зробили з містом, і ми помстимося за справу мешканців міста.
44 І Яшув, цар Тапнаху, порадився зі своїми радниками щодо цієї справи, і сказали йому його радники: Сам ти не здолаєш євреїв, бо вони повинні бути сильними, щоб зробити цю роботу для всього міста.
45 Якщо двоє з них спустошать усе місто, і ніхто не встоїть проти них, то якщо ти підеш проти них, то всі вони повстануть проти нас і знищать нас також.
46 Але якщо Ти пошлеш до всіх царів, що навколо нас, і нехай вони зберуться разом, тоді ми підемо з ними та будемо воювати з синами Якова, тоді Ти переможеш їх.
47 І почув Яшув слова своїх радників, і їхні слова сподобалися йому та його народові, і він так і зробив. І послав Яшув, цар Тапнаху, до всіх аморейських царів, що оточували Сихем та Тапнах, кажучи:
48 Іди зі мною та допоможи мені, і ми поб'ємо єврея Якова та всіх його синів, і винищимо їх з землі, бо так він зробив із містом Сихем, а ти про це не знаєш?
49 І почули всі аморейські царі про зло, яке сини Якова заподіяли місту Сихем, і дуже здивувалися з цього.
50 І зібралися сім царів аморейських з усіма своїми військами, близько десяти тисяч чоловіка з оголеними мечами, і прийшли вони воювати з синами Якова. І почув Яків, що царі аморейські зібралися воювати з його синами, і Яків дуже злякався, і це його засмутило.
51 І Яків вигукнув на Симеона та Левія, кажучи: Що це за вчинок ви зробили? Навіщо ви мені вчинили лихо, щоб навести на мене всіх ханаанських синів, щоб винищити мене та мій дім? Бо я був спокійний, я та мій дім, а ви зробили мені це, і своїми діями підбурили проти мене мешканців цього краю.
52 І відповів Юда батькові своєму, кажучи: Чи дармо мої брати Симеон та Левій повбивали всіх мешканців Сихему? Чи не тому, що Сихем зневажив нашу сестру та порушив наказ нашого Бога Ноєві та його дітям, бо Сихем силоміць забрав нашу сестру та вчинив з нею перелюб?
53 І Сихем чинив усе це зло, і ніхто з мешканців його міста не втрутився в нього, кажучи: Навіщо ти це робиш? Бо саме для цього пішли мої брати та й побили місто, і Господь віддав його в їхні руки, бо його мешканці порушили заповіді нашого Бога. Хіба ж дармо вони все це зробили?
54 А тепер чого ти боїшся чи хвилюєшся, і чому ти незадоволений моїми братами, і чому твій гнів запалився на них?
55 Насправді ж наш Бог, що віддав у їхні руки місто Сихем та його мешканців, віддасть у наші руки й усіх ханаанських царів, що прийдуть проти нас, і ми зробимо з ними так, як мої брати зробили з Сихемом.
56 А тепер будь спокійний щодо них і відкинь свої страхи, але покладайся на Господа, Бога нашого, і молись Йому, щоб Він допоміг нам і визволив нас, і віддав наших ворогів у наші руки.
57 І Юда покликав одного зі слуг свого батька: «Іди ж і подивися, де знаходяться ті царі з їхнім військом, що йдуть проти нас».
58 І пішов раб, і подивився здалеку, і піднявся навпроти гори Сигон, і побачив усі табори царів, що стояли на полі. І повернувся до Юдеї та й сказав: Ось царі стоять на полі з усіма своїми таборами, народ надзвичайно численний, як пісок на березі моря.
59 І сказав Юда Симеонові та Левію, і всім його братам: «Будьте сильними та хоробрими, бо з нами Господь, Бог наш, не бійтеся їх».
60 Вийдіть кожен чоловік, оперезавшись своєю військовою зброєю, своїм луком та своїм мечем, і ми підемо та будемо воювати з цими необрізаними людьми; Господь — наш Бог, Він спасе нас.
61 І вони встали, і кожен оперезався своєю військовою зброєю, великий і малий, одинадцять синів Якова, і всі слуги Якова з ними.
62 І всі слуги Ісаака, що були з Ісааком у Хевроні, всі прийшли до них, озброєні всілякими військовими знаряддями. І сини Якова та їхні слуги, сто дванадцять чоловіків, пішли назустріч тим царям, і Яків також пішов з ними.
63 І послали сини Якова до свого батька Ісаака, сина Авраамового, до Хеврону, це Кіреат-Арба, говорячи:
64 Благаємо Тебе за нас до Господа, Бога нашого, щоб Він захистив нас від руки ханаанеїв, що прийшли на нас, і щоб Він віддав їх у наші руки.
65 І Ісаак, син Авраамів, молився Господу за своїх синів і сказав: Господи Боже, Ти обіцяв моєму батькові, кажучи: Я розмножу твоє потомство, як зорі на небі. І Ти також обіцяв мені, і Ти сповнив Своє слово, тепер, коли царі ханаанські зійшлися разом, щоб воювати з моїми дітьми, бо вони не вчинили насильства.
66 А тепер, Господи Боже, Боже всієї землі, зруйнуй, благаю Тебе, раду цих царів, щоб вони не воювали з моїми синами.
67 І всели в серця цих царів та їхнього народу жах перед моїми синами, і приниж їхню гординю, і щоб вони відвернулися від моїх синів.
68 І рукою Твоєю сильною та раменом простягнутим визволи моїх синів та їхніх слуг від них, бо в руках Твоїх сила та могутність, щоб зробити все це.
69 І пішли сини Якова та їхні слуги назустріч тим царям, і вони покладалися на Господа, Бога свого. І коли вони йшли, їхній батько Яків також молився Господу та й казав: Господи Боже, Боже сильний і піднесений, що царюєш від днів давніх, відтоді й донині й навіки;
70 Ти Той, Хто розпалює війни та припиняє їх, у Твоїй руці сила та могутність, щоб піднести та повалити; О, нехай моя молитва буде прийнятною перед Тобою, щоб Ти міг звернутися до мене з Твоїм милосердям, щоб вразити серця цих царів та їхнього народу жахом моїх синів, і налякати їх та їхні табори, і з Твоєю великою добротою визволити всіх тих, хто

покладається на Тебе, бо саме Ти можеш підкорити нам людей і підкорити народи нашій владі.

РОЗДІЛ 35

1 І прийшли всі аморейські царі й стали в полі, щоб порадитися зі своїми радниками, що робити з синами Якова, бо вони все ще боялися їх, кажучи: Ось двоє з них повбили все місто Сихем.
2 І почув Господь молитви Ісаака та Якова, і сповнив серця всіх радників цих царів великим страхом та жахом, так що вони одноголосно вигукнули:
3 Чи ти сьогодні безглуздий, чи тобі бракує розуму, що ти будеш воювати з євреями, і чому ти сьогодні насолоджуєшся власною погибеллю?
4 Ось двоє з них прийшли до міста Сихем без страху та жаху, і вони повбивали всіх мешканців міста, так що ніхто не встав проти них, і як ти зможеш воювати з ними всіма?
5 Ти ж знаєш, що їхній Бог надзвичайно любить їх і вчинив для них могутні діла, яких не було з давніх-давен, і між усіма богами народів немає нікого, хто міг би зробити подібні до Його могутні діла.
6 Він справді визволив їхнього батька Авраама, єврея, з руки Німрода та з руки всього його народу, який багато разів намагався вбити його.
7 Він також визволив його з вогню, в який кинув його цар Німрод, і його Бог визволив його звідти.
8 І хто ж інший може зробити подібне? Хіба що Авраам убив п'ятьох царів Еламських, коли вони доторкнулися до сина його брата, який у ті дні жив у Содомі.
9 І взяли вони свого слугу, вірного в його домі, та кількох його людей, і переслідували царів Еламу однієї ночі, і вбили їх, і повернули синові його брата все його майно, яке забрали в нього.
10 І ви ж знаєте, що Бог цих євреїв дуже радіє ними, і вони також радіють Ним, бо знають, що Він визволив їх від усіх їхніх ворогів.
11 І ось, через любов до Бога свого, Авраам взяв свого єдиного та дорогоцінного сина і вирішив принести його як цілопалення Богові своєму, і якби не Бог, який завадив йому зробити це, він би зробив це з любові до Бога свого.
12 І Бог побачив усі його діла, і поклявся йому, і пообіцяв йому, що він визволить його синів і все його потомство від усієї біди, яка спіткає їх, бо він зробив це, і через свою любов до свого Бога придушив своє співчуття до своєї дитини.
13 Хіба ти не чув, що їхній Бог зробив фараонові, цареві єгипетському, та Авімелехові, цареві герарському, коли взяли Авраамову жінку? Авраам сказав про неї: «Вона моя сестра», щоб вони не вбили його через неї та не задумали взяти її собі за жінку. І Бог зробив їм та їхньому народові все, що ти чув.
14 І ось, ми самі бачили на власні очі, що Ісав, брат Якова, прийшов до нього з чотирмастами чоловіками, щоб убити його, бо згадав, що забрав у нього благословення батька його.
15 І вийшов він йому назустріч, коли той повертався з Сирії, щоб убити матір з дітьми, і хто ж визволив його з рук його, як не Бог його, на якого він покладався? Він визволив його з рук брата його та з рук ворогів його, і, безперечно, Він знову захистить їх.
16 Хто ж не знає, що саме їхній Бог вселив їм силу, щоб вони вчинили з містом Сихем те зло, про яке ви чули?
17 Хіба ж двоє чоловіків могли власною силою зруйнувати таке велике місто, як Сихем, якби не їхній Бог, на якого вони покладалися? Він сказав і зробив їм усе це, щоб повбивати мешканців міста в їхньому місті.
18 І чи зможеш ти тоді перемогти тих, хто вийшов разом з твого міста, щоб битися з усіма ними, навіть якщо на допомогу тобі прийде тисячу разів більше?
19 Напевно, ти знаєш і розумієш, що ти прийшов не воювати з ними, а воювати з їхнім Богом, який вибрав їх, і тому ви всі прийшли сьогодні, щоб бути знищеними.
20 Тож тепер утримайтеся від цього зла, яке ви намагаєтеся накликати на себе, і краще вам буде не воювати з ними, хоч їх і мало, бо їхній Бог з ними.
21 І коли аморейські царі почули всі слова своїх радників, їхні серця сповнилися жахом, і вони злякалися синів Якова, і не хотіли воювати з ними.
22 І вони прихилили вуха свої до слів своїх радників, і слухали всі їхні слова, і слова радників дуже сподобалися царям, і вони так і зробили.
23 І царі відвернулися та утрималися від синів Якова, бо не наважувалися підійти до них, щоб воювати з ними, бо дуже боялися їх, і їхні серця розтанули в них від страху перед ними.
24 Бо це було від Господа до них, бо Він почув молитви своїх рабів Ісаака та Якова, бо вони покладалися на Нього; і всі ці царі повернулися того дня своїми таборами, кожен до свого міста, і вони не воювали того часу з синами Якова.
25 І сини Якова стояли того дня до вечора навпроти гори Сигон, і побачивши, що ці царі не прийшли воювати з ними, сини Якова повернулися додому.

РОЗДІЛ 36

1 Того часу Господь з'явився Якову, кажучи: Устань, іди до Бет-Елу, і залишайся там, і зроби там жертівника Господеві, що явився тобі, що визволив тебе та синів твоїх від горя.
2 І встав Яків з синами своїми та всім своїм, і пішли вони, і прийшли до Бет-Елу за словом Господнім.
3 Яків же був віку дев'яноста дев'яти літ, коли він пішов до Бет-Елу. І Яків, і сини його, і ввесь народ, що був з ним, залишилися в Бет-Елі в Лузі. І він збудував там жертівника Господеві, що явився йому. І Яків та сини його залишилися в Бет-Елі шість місяців.
4 У той час померла Девора, дочка Уца, нянька Ревеки, яка була з Яковом; і Яків поховав її під Бет-Елом під дубом, що був там.
5 І Ревекка, дочка Бетуїла, мати Якова, також померла того часу в Хевроні, це Кіреат-Арба, і була похована в печері Махпела, яку Авраам купив у синів Хета.
6 А життя Ревекки було сто тридцять три роки. І померла вона. Яків почув, що його мати Ревекка померла, і гірко заплакав за своєю матір'ю, і вчинив

велику жалобу за нею та за її нянькою Деворою під дубом, і назвав те місце Аллон-Бахут.
7 І помер Лаван Сирійський у ті дні, бо Бог покарав його за те, що він порушив заповіт, що був між ним та Яковом.
8 А Якову було сто літ, як явився йому Господь, і благословив його, і назвав ім'я йому Ізраїль. І завагітніла тими днями Рахіль, жінка Якова.
9 І того часу Яків та все його належало вирушили з Бет-Елу, щоб піти до дому свого батька, до Хеврону.
10 І коли вони були в дорозі, і залишалася ще зовсім невелика дорога до Ефрати, Рахіль породила сина, і вона мала важкі пологи, і померла.
11 І поховав її Яків на дорозі до Ефрати, це Віфлеєм, і поставив пам'ятник на її гробниці, який там і донині. А днів Рахілі було сорок п'ять літ, і вона померла.
12 І назвав Яків ім'я синові своєму, що народився в нього, якого породила йому Рахіль, Веніямин, бо він народився в нього в краю праворуч.
13 І сталося по смерті Рахілі, що Яків розп'яв намета свого в наметі Білги, її служниці.
14 І Рувим заздрив своїй матері Лії через це, і сповнився гнівом, і розгнівався, і пішов, і ввійшов до намету Білги, і звідти переніс ліжко свого батька.
15 У той час у синів Рувима було віднято право первородства разом із царським та священицьким ставленням, бо він осквернив ложе свого батька. І первородство було дане Йосипу, царство Юді, а священство Левію, бо Рувим осквернив ложе свого батька.
16 А оце родовід Якова, що народився йому в Падані арамейському. Синів Якова було дванадцять.
17 Сини ж Лії були: первісток Рувим, і Симеон, Левій, Юда, Іссахар, Завулон та їхня сестра Діна; а сини Рахілі були: Йосип та Веніямин.
18 Сини Зілпи, служниці Лії, були: Ґад та Ашер, а сини Білги, служниці Рахілі, були: Дан та Нефталим; це сини Якова, що народилися йому в Падані арамейському.
19 І Яків, і сини його, і все, що було з ним, вирушили в дорогу, і прийшли до Мамре, це Кіреат-Арба, що в Хевроні, де перебували Авраам та Ісак. І Яків, і сини його, і все, що було з ним, осівся з батьком своїм у Хевроні.
20 А брат його Ісав, і сини його, і все, що належало йому, пішли до землі Сеїр і оселилися там, і мали володіння в землі Сеїр. І сини Ісава розплодилися та дуже розмножилися в землі Сеїр.
21 А оце нащадки Ісава, що народилися йому в землі Ханаанській. Синів Ісава було п'ятеро.
22 І породила Ада Ісаву, його первістка Еліфаза, а також породила йому Реуела, а Ахлівама породила йому Єуша, Ялама та Корея.
23 Оце сини Ісава, що народилися йому в землі Ханаанській. Сини ж Еліфаза, Ісавового сина: Теман, Омар, Цефо, Гатам, Кеназ та Амалекс. Сини ж Реуїла: Нахат, Зерах, Шама та Мізза.
24 А сини Єуша: Тімна, Алва, Єтет; а сини Ялама: Алах, Фінор та Кеназ.
25 А сини Корея: Теман, Мівцар, Магдіїл та Ерам; це родини синів Ісава за їхніми князівствами в землі Сеїр.
26 А оце імена синів Сеїра Хореянина, мешканців краю Сеїр: Лотан, Шовал, Цівеон, Ана, Дішан, Езер та Дішон, семеро синів.
27 А сини Лотана були: Хорі, Геман та їхня сестра Тімна, цебто Тімна, яка прийшла до Якова та синів його, та вони не послухалися її. І вона пішла, і стала наложницею Еліфаза, сина Ісава, і породила йому Амалика.
28 А сини Шовала: Алван, Манахат, Евал, Шефо та Онам. А сини Цівеона: Ая та Ана. Це той Ана, що знайшов ємімів у пустині, коли пас ослів Цівеона, батька свого.
29 І коли він пас ослів свого батька, то водив їх у пустиню в різний час, щоб годувати їх.
30 І сталося одного дня, коли він привів їх до однієї з пустель на березі моря, навпроти пустелі народу, і коли він їх годував, ось надійшла дуже сильна буря з іншого боку моря та вдарила по ослах, що паслися там, і всі вони зупинилися.
31 А потім із пустелі з іншого боку моря вийшло близько ста двадцяти великих і страшних звірів, і всі вони прийшли до місця, де були осли, і розташувалися там.
32 І ці тварини, від середини донизу, були подібні до дітей людських, а від середини догори деякі мали подобу ведмедів, а деякі подобу веж, з хвостами позаду них з-поміж плечей, що сягали до землі, як хвости духіфата, і ці тварини прийшли, осідлали та поїхали на цих ослів, і повели їх, і вони пішли й донині.
33 І один із тих звірів підійшов до Ани, вдарив його хвостом і втік з того місця.
34 І коли він побачив цю роботу, то дуже злякався за своє життя, і втік, і втік до міста.
35 І він розповів своїм синам та братам усе, що з ним сталося. І багато людей пішли шукати ослиць, але не могли їх знайти. І Ана та його брати більше не ходили туди з того дня, бо дуже боялися за своє життя.
36 А сини Ани, сина Сеїра, були: Дішон та його сестра Ахлівама. А сини Дішона: Гемдан, Ешбан, Ітран та Керан. А сини Ецера: Білган, Зааван та Акан. А сини Дішона: Уц та Аран.
37 Це родини синів Сеїра Хореянина, за їхніми князівствами в землі Сеїр.
38 І осів Ісав та його діти в землі Сеїр, хореянина, мешканця тієї землі, і мали вони володіння в ній, і були плодовиті, і дуже розмножилися. А Яків та його діти та все, що належало їм, осіли з батьком своїм Ісааком у землі Ханаанській, як Господь наказав був Авраамові, їхньому батькові.

РОЗДІЛ 37

1 А сто п'ятого року життя Якова, це дев'ятий рік проживання Якова з його дітьми в землі Ханаанській, він прийшов з Падану арамейського.
2 І вирушив Яків з дітьми своїми з Хеврону, і вони пішли й повернулися до міста Сихем, вони та все, що належало їм, і вони оселилися там, бо діти Якова отримали добрі та родючі пасовища для своєї худоби в місті Сихем, місто Сихем тоді було відбудоване, і в ньому було близько трьохсот чоловіків та жінок.

3 А Яків, і діти його, і все, що належало йому, осіли на тій частині поля, яку Яків купив у Гамора, батька Сихема, коли той повернувся з Падану арамейського, перш ніж Симеон та Левій здобули місто.
4 І всі ті царі ханаанські та аморейські, що оточували місто Сихем, почули, що сини Якова знову прийшли до Сихему та й осіли там.
5 І сказали вони: Чи сини Якова єврея знову прийдуть до міста та й житимуть у ньому, після того як вони побили його мешканців та вигнали їх? Чи вони тепер повернуться та й виженуть тих, хто мешканців міста, чи повбивають їх?
6 І знову зібралися всі царі ханаанські, і вони зійшлися разом, щоб воювати з Яковом та синами його.
7 І Яшув, цар Тапнаху, послав також до всіх своїх сусідніх царів, до Елана, царя Гаашу, і до Іхурі, царя Шіло, і до Паратона, царя Хазара, і до Сусія, царя Сартону, і до Лавана, царя Бет-Хорану, і до Шавіра, царя Отнай-Ма, кажучи:
8 Прийдіть до мене та допоможіть мені, і давайте поб'ємо єврея Якова та синів його, і все, що йому належить, бо вони знову прийшли до Сихему, щоб посісти його та повбивати його мешканців, як і раніше.
9 І зібралися всі ці царі разом і прийшли з усіма своїми таборами, народ надзвичайно численний, як пісок на березі моря, і всі вони були навпроти Тапнаху.
10 І вийшов проти них Яшув, цар Тапнаху, з усім своїм військом, і розташувався табором з ними навпроти Тапнаху за містом. І розділили всіх тих царів на сім відділів, сім таборів проти синів Якова.
11 І послали вони до Якова та до сина його звістку: «Вийдіть до нас усі, і ми поговоримо разом на рівнині, і помстимося за сихемських людей, яких ви повбивали в їхньому місті. А тепер ви знову повернетеся до міста Сихем і житимете в ньому, і повбиватимете його мешканців, як і раніше».
12 І почули це сини Якова, і їхній гнів дуже спалахнув на слова царів Ханаанських, і десять синів Якова поспішили та встали, і кожен з них оперезався своєю військовою зброєю; і з ними було сто й два їхніх слуг, озброєних у бойовому порядку.
13 І всі ці люди, сини Якова, з їхніми слугами, пішли назустріч тим царям, а їхній батько Яків був з ними, і всі вони стояли на руднику Сихемському.
14 І Яків молився Господу за своїх синів, і простягнув руки свої до Господа, та й сказав: Боже, Ти Бог Всемогутній, Ти наш Отець, Ти створив нас, а ми — діла Твоїх рук; молю Тебе, визволи моїх синів Своєю милістю з руки їхніх ворогів, які сьогодні прийшли воювати з ними, і врятуй їх з їхньої руки, бо в руці Твоїй сила та могутність, щоб спасти небагатьох з-поміж багатьох.
15 І дай синам моїм, рабам твоїм, силу серця та міць, щоб воювати з ворогами своїми, щоб підкорити їх та покласти на них удар ворогів їхніх, і нехай сини мої та раби їхні не загинуть від рук синів Ханаану.
16 Але якщо тобі подобається позбавити життя моїх синів та їхніх рабів, то візьми їх у великій милості Твоїй через руки слуг Твоїх, щоб вони не загинули сьогодні від руки аморейських царів.
17 І коли Яків перестав молитися до Господа, земля затряслася з місця свого, і сонце потемніло, і всі ті царі злякалися, і великий жах охопив їх.
18 І Господь вислухав молитву Якова, і Господь вселив у серця всіх царів та їхнього війська жах і благоговіння синів Якова.
19 Бо Господь дав їм почути шум колісниць, і шум могутніх коней від синів Якова, і голос великого війська, що супроводжувало їх.
20 І цих царів охопив великий жах перед синами Якова, і поки вони стояли у своїх покоях, ось сини Якова наступали на них зі сотнею дванадцятьма чоловіками з великим і жахливим криком.
21 І коли царі побачили, що сини Якова наступають на них, їх ще більше охопив страх, і вони схильні були відступити перед синами Якова, як і спочатку, і не битися з ними.
22 Але вони не відступили, кажучи: «Було б для нас соромно так двічі відступати від євреїв».
23 І сини Якова наблизилися й виступили проти всіх цих царів та їхніх військ, і побачили вони, і ось, це був дуже могутній народ, численний, як морський пісок.
24 І кликали сини Якова до Господа й казали: «Допоможи нам, Господи, допоможи нам і почуй нас, бо ми на Тебе покладаємося, і нехай ми не помремо від рук цих необрізаних людей, що сьогодні прийшли проти нас».
25 І сини Якова оперезалися своєю військовою зброєю, і взяли кожен у руки свої щит свій та спис свій, і приступили до бою.
26 І Юда, син Якова, побіг першим перед своїми братами, і десять його слуг з ним, і пішов він на тих царів.
27 І Яшув, цар Тапнаху, також вийшов першим зі своїм військом перед Юдеєю. І побачив Юда Яшува та його військо, що йшли на нього. І запалився гнів Юди, і лють його запалилася в ньому, і він приступив до битви, в якій Юда ризикував своїм життям.
28 А Яшув та все його військо йшли на Юдею, і він їхав на дуже сильному та могутньому коні, а Яшув був дуже хоробрим чоловіком, покритим залізом та міддю з голови до ніг.
29 І поки він був на коні, він стріляв стрілами обома руками спереду та ззаду, як це було його звичаєм у всіх його битвах, і він ніколи не промахувався з місця, куди цілився.
30 І прийшов Яшув воювати з Юдою, і пускав багато стріл на Юду, то Господь зв'язав руку Яшува, і всі стріли, що він пускав, відскочили від його власних людей.
31 І попри це Яшув продовжував просуватися до Юди, щоб кинути йому стріли, але відстань між ними була близько тридцяти ліктів, і коли Юда побачив, що Яшув пускає в нього стріли, він побіг на нього з усією своєю гнівною силою.
32 І підняв Юда з землі великий камінь, а вагою він був шістдесят шекелів, і побіг Юда до Яшува, і вдарив його каменем по щиту, так що Яшув від удару приголомшив і впав з коня на землю.

33 І щит вирвався з руки Яшува, і від сили удару відскочив на відстань приблизно п'ятнадцяти ліктів, і щит упав перед другим табором.
34 І царі, що прийшли з Яшувом, побачили здалеку силу Юди, сина Якова, та що він зробив Яшуву, і дуже злякалися Юди.
35 І зібралися вони біля табору Яшува, побачивши його замішання. І Юда вихопив меча свого та й убив сорок двох чоловіків з табору Яшува. І ввесь табір Яшува втік перед Юдою, і ніхто не встояв перед ним. І вони покинули Яшува й повтікали від нього, а Яшув все ще лежав ниць на землі.
36 І Яшув, побачивши, що всі люди з його табору повтікали від нього, поспішив і повстав з жахом проти Юди, і став навпроти Юди на ноги.
37 І Яшув мав єдиноборство з Юдою, щитом до щита, і всі люди Яшува повтікали, бо дуже боялися Юди.
38 І Яшув узяв списа свого в руку свою, щоб ударити Юду по голові, але Юда швидко приклав свій щит до голови проти списа Яшува, так що щит Юди прийняв удар від списа Яшува, і щит також розколовся.
39 І коли Юда побачив, що його щит розколовся, він швидко вихопив меча свого та й ударив Яшува по щиколотках, і відтяв йому ноги, так що Яшув упав на землю, а спис випав з його руки.
40 І Юда поспішно схопив спис Яшува, відрубав йому ним голову та кинув його біля його ніг.
41 І коли сини Якова побачили, що Юда зробив Яшуву, то всі вони побігли до лав інших царів, і сини Якова воювали з військом Яшува та з військами всіх царів, що були там.
42 І сини Якова побили п'ятнадцять тисяч своїх чоловіків, і били їх, немов по гарбузах, а решта повтікала, рятуючи своє життя.
43 А Юда все ще стояв біля тіла Яшува, і зняв з Яшува його панцир.
44 І Юда також зняв залізо та мідь, що були на Яшуві, і ось дев'ять чоловіків з начальників Яшува прийшли воювати з Юдою.
45 І Юда поспішив, підняв камінь із землі та вдарив ним одного з них по голові, і череп йому розтрощився, і тіло впало з коня на землю.
46 А вісім начальників, що залишилися, побачивши силу Юди, дуже злякалися та й повтікали. Юда з десятьма своїми людьми переслідував їх, і наздогнали їх, і вбили їх.
47 І сини Якова все ще били війська царів, і вони вбили багатьох з них, але ті царі сміливо трималися на позиції своїх воєначальників і не відступали зі своїх місць, і вони вигукували проти тих зі своїх військ, які втекли від синів Якова, але ніхто не хотів їх слухати, бо вони боялися за своє життя, щоб не померти.
48 І всі сини Якова, побивши війська царів, повернулися та прийшли перед Юду, а Юда все ще вбивав вісьмох начальників Яшува та здував з них одяг.
49 І побачив Левій Елона, царя Гаашу, що наступав на нього з чотирнадцятьма своїми начальниками, щоб убити його, але Левій не знав цього напевно.
50 І підійшов Елон зі своїми начальниками ближче, і Левій озирнувся назад і побачив, що бій зав'язаний йому ззаду. І побіг Левій з дванадцятьма своїми слугами, і пішли вони, і вбили Елона та його начальників вістрям меча.

РОЗДІЛ 38

1 І прийшов Іхурі, цар Шіло, щоб допомогти Елону, і підійшов він до Якова. Яків натягнув лук, що був у його руці, і стрілою вразив Іхурі, і той помер.
2 А коли Іхурі, цар Шіло, помер, четверо царів, що залишилися, повтікали зі свого місця разом з рештою воєначальників і намагалися відступити, кажучи: «У нас більше немає сили з євреями після того, як вони вбили трьох царів та їхніх воєначальників, які були могутніші за нас».
3 А сини Якова, побачивши, що решта царів зійшли з місця свого, погналися за ними. А Яків також прийшов з місця, де стояв, з рудника Сихему. Вони погналися за царями та підійшли до них з їхніми слугами.
4 А царі та начальники з рештою своїх військ, побачивши, що сини Якова наближаються до них, злякалися за своє життя та втекли, аж поки не дійшли до міста Хазар.
5 І сини Якова гналися за ними до брами міста Хазар, і завдали вони великої поразки царям та їхньому війську, близько чотирьох тисяч чоловік. І поки вони били військо царів, Яків був зайнятий своїм луком, обмежуючись поразкою царів, і він убив їх усіх.
6 І він убив Паратона, царя Хазара, у брамі міста Хазар. Після цього він убив Сусія, царя Сартона, і Лавана, царя Бет-Хорина, і Шабіра, царя Махнайми, і вбив їх усіх стрілами, по стрілі на кожного з них, і вони померли.
7 А сини Якова, побачивши, що всі царі мертві, і що вони розбиті та відступають, продовжували битву з військами царів навпроти брами Хазар, і вони все ще вбили близько чотирьохсот їхніх людей.
8 І впало в тій битві троє чоловіків із рабів Якова. І коли Юда побачив, що троє його рабів загинули, то дуже засмутився, і запалився в ньому гнів його на аморіїв.
9 І всі люди, що залишилися з царського війська, дуже злякалися за своє життя, і побігли, і виламали браму мурів міста Хазар, і всі вони ввійшли до міста, щоб врятуватися.
10 І вони сховалися посеред міста Хазар, бо місто Хазар було дуже велике та просторе, і коли всі ці війська ввійшли в місто, сини Якова побігли за ними до міста.
11 І вийшли з міста четверо сильних мужів, досвідчених у бою, і стали перед входом міста, з оголеними мечами та списами в руках, і стали навпроти синів Якова, і не дозволили їм увійти до міста.
12 І побіг Нефталим, і став між ними, і вдарив двох із них мечем своїм, і відтяв їм голови одним ударом.
13 І він обернувся до двох інших, і ось, вони втекли, і він погнався за ними, наздогнав їх, побив їх і вбив їх.
14 І прийшли сини Якова до міста й побачили, аж ось, ще один мур до міста. І шукали вони брами муру, та не могли знайти її. І Юда скочив на верхівку муру, а

Симеон та Левій пішли за ним, і всі троє спустилися з муру до міста.
15 І Симеон та Левій повбивали всіх чоловіків, що втекли до міста, щоб врятуватися, а також мешканців міста з їхніми жінками та дітьми, вони повбивали лезом меча, і крик міста піднявся до неба.
16 А Дан і Нефталим поскочили на мур, щоб побачити, звідки той голосіння, бо сини Якова занепокоїлися за своїх братів і чули, як мешканці міста плачуть та благають: «Візьміть усе, що в нас є в місті, і йдіть, тільки нас не вбивайте».
17 А коли Юда, Симеон та Левій перестали бити мешканців міста, вони вийшли на мур і покликали Дана та Нефталима, що були на мурі, та решту своїх братів. Симеон та Левій сповістили їх про вхід до міста. І всі сини Якова прийшли, щоб забрати здобич.
18 А сини Якова забрали здобич із міста Хазар, дрібну та велику худобу, і майно, і взяли все, що можна було захопити, і того дня вийшли з міста.
19 А наступного дня сини Якова пішли до Сартона, бо почули, що чоловіки Сартона, які залишилися в місті, зібралися, щоб битися з ними за те, що вони вбили їхнього царя, а Сартон був дуже високим і укріпленим містом, і мав глибокий вал, що оточував місто.
20 А стовп валу був близько п'ятдесяти ліктів, а ширина його сорок ліктів, і не було місця, щоб людина могла ввійти до міста через вал. Сини Якова побачили вал міста, і шукали входу в нього, але не могли знайти його.
21 Бо вхід до міста був ззаду, і кожен, хто хотів увійти до міста, йшов цією дорогою, обходив усе місто навколо та потім входив до міста.
22 І сини Якова, побачивши, що не можуть знайти дороги до міста, дуже розгнівалися, і мешканці міста, побачивши, що сини Якова йдуть до них, дуже злякалися їх, бо чули про їхню силу та про те, що вони зробили з Хазаром.
23 І мешканці міста Сартона не могли вийти назустріч синам Якова, зібравшись у місті, щоб воювати з ними, щоб не потрапити таким чином до міста, але коли вони побачили, що вони йдуть на них, вони дуже злякалися їх, бо чули про їхню силу та що вони зробили з Хазаром.
24 Тож мешканці Сартона швидко знесли міст на міській дорозі з його місця, ще до приходу синів Якова, і внесли його до міста.
25 І прийшли сини Якова, і шукали входу до міста, та не могли його знайти. І мешканці міста піднялися на верхівку муру, і побачили, аж ось сини Якова шукають входу до міста.
26 І мешканці міста докоряли синам Якова з вершини муру, і проклинали їх. І сини Якова почули ці докори, і дуже розлютилися, і їхній гнів запалився в них.
27 І сини Якова розгнівалися на них, і всі вони повставали, і перестрибували через вал з усією силою своєї, і своєю силою переступили сорок ліктів ширини валу.
28 І коли вони перейшли вал, то стали під міською стіною, і знайшли всі брами міста замкненими залізними дверима.
29 І підійшли сини Якова, щоб виламати двері міських воріт, але мешканці не дозволили їм, бо з верхівки муру кидали на них каміння та стріли.
30 А кількість народу, що був на мурі, була близько чотирьохсот чоловіків. Коли сини Якова побачили, що люди міста не дозволяють їм відчинити міські брами, вони скочили та вийшли на верхівку муру, а Юда пішов першим на східну частину міста.
31 А Гад та Ашер пішли за ним до західного краю міста, а Симеон та Левій на північ, а Дан та Рувим на південь.
32 А люди, що були на верхівці муру, мешканці міста, побачивши, що сини Якова підходять до них, усі вони повтікали з муру, спустилися в місто та сховалися посеред міста.
33 І Іссахар та Нефталим, що залишалися під муром, підійшли, виламали міські брами та підпалили вогонь у міських брамах, так що залізо розплавилося. І всі сини Якова прийшли до міста, вони та всі їхні люди, і воювали з мешканцями міста Сартон, і били їх вістрям меча, і ніхто не встояв перед ними.
34 І втекло з міста близько двохсот чоловіків, і всі вони пішли та сховалися в одній вежі в місті. Юда гнався за ними до вежі, і він зруйнував ту вежу, і вона впала на чоловіків, і всі вони загинули.
35 І сини Якова піднялися дорогою на дах тієї вежі, і побачили, і ось, була ще одна міцна та висока вежа здалеку в місті, а верхівка її сягала неба. І сини Якова поспішили, і спустилися, і пішли з усіма своїми людьми до тієї вежі, і знайшли її наповненою близько трьохсот чоловіків, жінок та дітей.
36 І сини Якова завдали великої поразки тим людям у вежі, і ті повтікали та тікали від них.
37 І Симеон та Левій погналися за ними, коли дванадцять могутніх та хоробрих чоловіків вийшли до них з місця, де вони сховалися.
38 І ті дванадцять мужів вели запеклий бій проти Симеона та Левія, але Симеон та Леві не могли їх перемогти, і ті хоробрі мужі зламали щити Симеона та Левія, і один з них ударив Левія по голові своїм мечем, коли Леві поспішно підклав руку до його голови, бо боявся меча, і меч ударив Левія в руку, і йому не вистачило малого, щоб рука Левія була відрубана.
39 І схопив Левій меча хороброго чоловіка в руку свою, і силоміць відібрав його від чоловіка, і вдарив ним по голові сильного чоловіка, і той відрубав йому голову.
40 І одинадцять чоловіків підійшли битися з Левієм, бо побачили, що один із них убитий, і сини Якова билися, але сини Якова не могли перемогти їх, бо ті люди були дуже сильні.
41 І побачили сини Якова, що не можуть перемогти їх, Симеон видав гучний та жахливий крик, і одинадцять сильних мужів приголомшили голос Симеонового крику.
42 Юда ж здалеку впізнав голос Симеонового крику. Нефталим та Юда побігли зі щитами до Симеона та Левія, і знайшли їх, що билися з тими лицарями, не в змозі їх перемогти, бо їхні щити були зламані.
43 І побачив Нефталим, що щити Симеона та Левія зламані, і взяв два щити від своїх слуг, і приніс їх Симеону та Левію.

44 І Симеон, Левій та Юда того дня воювали всі троє з одинадцятьма лицарями аж до заходу сонця, але не могли їх перемогти.
45 І розповіли про це Якову, і він дуже засумував, і помолився Господу, і він та його син Нефталим пішли проти цих могутніх людей.
46 І підійшов Яків, і натягнув лука свого, і підійшов до лицарів, і вбив трьох їхніх людей луком, а решта вісім повернули назад. І ось, війна зав'язалася проти них спереду та ззаду, і вони дуже злякалися за своє життя, і не могли встояти перед синами Якова, і повтікали від них.
47 І, тікаючи, вони зустріли Дана та Ашера, що йшли їм навпроти, і раптово напали на них, і билися з ними, і вбили двох із них. Юда та його брати гналися за ними, і побили решту з них, і вбили їх.
48 І всі сини Якова повернулися й обійшли місто, шукаючи, чи не знайдуть вони яких чоловіків, і знайшли вони близько двадцяти юнаків у печері в місті, і Ґад та Ашер повбивали їх усіх, а Дан та Нефталим напали на решту чоловіків, які втекли й врятувалися з другої вежі, і повбивали їх усіх.
49 А сини Якова повбивали всіх мешканців міста Сартона, а жінок та дітей залишили в місті й не вбили їх.
50 А всі мешканці міста Сартона були могутніми людьми, один з них переслідував би тисячу, а двоє не втікали б від десяти тисяч решти людей.
51 А сини Якова повбивали всіх мешканців міста Сартона лезом меча, так що ніхто не встав проти них, а жінок залишили в місті.
52 І сини Якова забрали всю здобич міста, і захопили все, що їм було потрібно, і забрали вони отари, і худобу велику, і майно з міста. І сини Якова зробили з Сартоном та його мешканцями, як вони зробили з Хазаром та його мешканцями, і повернулися та пішли геть.

РОЗДІЛ 39

1 І коли сини Якова вийшли з міста Сартона, вони пройшли близько двохсот ліктів, як зустріли мешканців Тапнаху, що йшли їм назустріч, бо вони вийшли воювати з ними, бо вони побили царя Тапнаху та всіх його людей.
2 Тож усі, хто залишився в місті Тапнах, вийшли воювати з синами Якова, і вони задумали повернути в них здобич та здобич, яку вони захопили в Хазара та Сартона.
3 А решта людей Тапнаху воювала з синами Якова в тому місці, і сини Якова побили їх, і ті втекли від них, і вони гналися за ними до міста Арбелан, і всі вони падали перед синами Якова.
4 І повернулися сини Якова, і прийшли до Тапнаху, щоб забрати здобич із Тапнаху. І коли вони прийшли до Тапнаху, то почули, що мешканці Арбелану вийшли їм назустріч, щоб врятувати здобич своїх братів. І сини Якова залишили десятьох своїх чоловіків у Тапнаху, щоб пограбувати місто, а самі вийшли назустріч мешканцям Арбелану.
5 І вийшли чоловіки з Арбелану з дружинами своїми, щоб воювати з синами Якова, бо їхні дружини були досвідчені в бою, і вийшли вони, близько чотирьохсот чоловіків та жінок.
6 І всі сини Якова закричали гучним голосом, і всі вони побігли до мешканців Арбелану, з гучним та грізним криком.
7 І почули мешканці Арбелану шум крику синів Якова, а їхній рев, немов крик левів, і немов рев моря та його хвиль.
8 І страх і жах охопили їхні серця через синів Якова, і вони дуже злякалися їх, і відступили та втекли перед ними до міста. Сини Якова гналися за ними до міської брами, і напали на них у місті.
9 І сини Якова воювали з ними в місті, і всі їхні жінки стріляли з пращ на синів Якова, і бій був дуже запеклий між ними цілий той день аж до вечора.
10 І сини Якова не могли перемогти їх, і сини Якова мало не загинули в тій битві, і сини Якова кликали до Господа, і дуже підкріпилися до вечора, і сини Якова побили всіх мешканців Арбелану лезом меча, чоловіків, жінок і дітей.
11 А також решту людей, які втекли з Сартона, сини Якова побили їх в Арбелані, і сини Якова зробили з Арбеланом і Тапнахом, як вони зробили з Хазаром і Сартоном, і коли жінки побачили, що всі чоловіки мертві, вони вилізли на дахи міста і вразили синів Якова, обсипаючи їх камінням, немов дощем.
12 І сини Якова поспішили, і ввійшли до міста, і схопили всіх жінок, і повбивали їх вістрям меча. А сини Якова захопили всю здобич і здобич, дрібну, велику та велику худобу.
13 І сини Якова зробили з Махнаймою, як зробили вони з Тапнахом, з Хазаром та з Шіло, і повернулися звідти й пішли.
14 А п'ятого дня сини Якова почули, що мешканці Гаашу зібралися проти них на війну, бо вони вбили їхнього царя та їхніх начальників, бо в місті Гааш було чотирнадцять начальників, і сини Якова вбили їх усіх у першій битві.
15 І сини Якова того дня оперезалися своєю військовою зброєю, і вийшли на війну проти мешканців Гаашу. У Гааші був сильний та могутній народ з племені аморейців. Гааш був наймічнішим та найкраще укріпленим містом з усіх міст аморейців, і мав три мури.
16 І прийшли сини Якова до Гаашу, і знайшли вони, що ворота міста замкнені, і близько п'ятисот чоловіків стояли на вершині крайнього муру, а народ, численний, як пісок на березі моря, був у засідці на синів Якова з-за міста, позаду нього.
17 І сини Якова підійшли, щоб відчинити ворота міста, і коли вони наблизилися, ось ті, що були в засідці ззаду міста, вийшли зі своїх місць і оточили синів Якова.
18 Сини ж Якова були стиснуті між мешканцями Гаашу, і битва була спереду та ззаду їх, і всі люди, що були на мурі, кидали на них з муру стріли та каміння.
19 І Юда, побачивши, що люди Гаашу стали занадто важкими для них, зняв пронизливий та страшний крик. І всі люди Гаашу злякалися голосу крику Юди, і люди

попадали з муру від його сильного крику. І всі, хто був ззовні та всередині міста, дуже злякалися за своє життя.
20 А сини Якова все ще наближалися, щоб виламати міські двері, коли мешканці Гаашу кидали на них каміння та стріли з верхівки муру, і змусили їх утікати від брами.
21 І повернулися сини Якова проти людей Гаашу, що були з ними, з-за міста, і побили їх жорстоко, як би били по гарбузах, і не могли вони встояти перед синами Якова, бо страх та жах охопили їх від крику Юди.
22 І сини Якова повбивали всіх тих людей, що були за містом, а сини Якова ще наближалися, щоб увійти до міста та битися під міськими мурами, але не могли, бо всі мешканці Гаашу, що залишилися в місті, оточили мури Гаашу з усіх боків, так що сини Якова не могли підійти до міста, щоб битися з ними.
23 І підійшли сини Якова до одного кута, щоб битися під муром, а мешканці Гаашу кидали на них стріли та каміння, немов зливу, і вони повтікали з-під муру.
24 А мешканці Гаашу, що були на мурі, побачивши, що сини Якова не можуть перемогти їх з-під муру, дорікали синам Якова такими словами, кажучи:
25 Що з тобою сталося в цій битві, що ти не можеш перемогти? Невже ти вчиниш з могутнім містом Гааш та його мешканцями так само, як ти вчинив з містами аморейців, які не були такими сильними? Чи ж ти вчинив так із тими слабкими серед нас, і повбивав їх при вході до міста, бо вони не мали сили, коли злякалися голосу твого крику?
26 І чи зможете ви тепер воювати на цьому місці? Тут ви всі помрете, а ми помстимося за ті міста, які ви спустошили.
27 А мешканці Гаашу дуже докоряли синам Якова, ганьбили їх своїми богами та кидали на них з муру стріли та каміння.
28 І почув Юда та його брати слова мешканців Гаашу, і їхній гнів дуже запалився. І Юда заздрив своєму Богові в цій справі, і він кликав та й казав: Господи, допоможи, пошли допомогу нам та нашим братам!
29 І він біг на відстань щосили, з оголеним мечем у руці, і він зіскочив із землі та, силою своєї, виліз на стіну, і меч випав йому з руки.
30 І Юда кричав на мурі, і всі люди, що були на мурі, злякалися, і деякі з них попадали з муру в місто та померли, а ті, що були ще на мурі, коли побачили силу Юди, дуже злякалися та втекли до міста, щоб рятувати своє життя.
31 І дехто з них осмілівся битися з Юдою на мурі, і вони підійшли близько, щоб убити його, коли побачили, що в руці Юди немає меча, і вони задумали скинути його з муру до його братів. І двадцять чоловіків з міста підійшли, щоб допомогти їм, і вони оточили Юду, і всі вони кричали над ним, і підійшли до нього з оголеними мечами, і вони налякали Юду, і Юда кричав до своїх братів з муру.
32 Яків та сини його натягнули лука з-під муру, та й уразили трьох чоловіків, що були на верхівці муру. Юда ж продовжував кричати та й вигукнув: «Господи, допоможи нам, Господи, визволи нас!» І він кликав гучним голосом на мурі, і крик був чутний дуже далеко.
33 І після цього крику він знову кричав, і всі люди, що оточували Юду на вершині муру, злякалися, і кожен викинув меча з руки своєї, почувши крик Юди та його тремтіння, та й повтік.
34 І Юда взяв мечі, що випали з їхніх рук, і Юда воював з ними, і вбив двадцять їхніх чоловіків на мурі.
35 А близько вісімдесяти чоловіків та жінок вийшли на міський мур і всі вони оточили Юдею. І Господь вселив у їхні серця страх перед Юдеєю, так що вони не могли підійти до Нього.
36 І Яків та всі, хто був з ним, натягнули лука з-під муру, і вбили десятьох чоловіків на мурі, і вони попадали під муром перед Яковом та його синами.
37 А народ на мурі, побачивши, що двадцять чоловіків з них упали, побіг на Юду з оголеними мечами, але не міг підійти до нього, бо дуже боявся сили Юди.
38 І підійшов один із їхніх лицарів, на ім'я Аруд, щоб ударити Юду мечем по голові. Юда ж поспішно приклав щита до голови, і меч вдарив по щиту, і той розколовся навпіл.
39 І цей могутній чоловік, після того як він уразив Юду, побіг рятувати своє життя, злякавшись Юди, і його ноги послизнулися на стіні, і він упав серед синів Якова, які були під стіною, і сини Якова вдарили його та й убили його.
40 І голова Юди боліла від удару сильного чоловіка, і Юда мало не помер від нього.
41 І Юда кричав на мурі через біль, спричинений ударом, коли Дан почув його, і гнів його запалився в ньому. І він також устав, і пішов здалеку, і побіг, і зіскочив із землі, і виліз на мур з усією силою гніву свого.
42 А коли Дан підійшов до муру близько до Юди, усі люди на мурі, що стояли на ньому проти Юди, повтікали. Вони підійшли до другого муру, і кидали стріли та каміння на Дана та Юду з другого муру, і намагалися вибити їх з муру.
43 І стріли та каміння вразили Дана та Юду, і вони мало не загинули на мурі. І куди б Дан та Юда не втікали від муру, їх атакували стрілами та камінням з другого муру.
44 А Яків та його сини все ще були при вході до міста під першим муром, і вони не могли натягнути лука на мешканців міста, бо вони не могли їх бачити, перебуваючи на другому мурі.
45 І Дан та Юда, коли вони більше не могли носити каміння та стріли, що падали на них з другого муру, вони обидва стрибнули на другий мур біля мешканців міста. І коли мешканці міста, що були на другому мурі, побачили, що Дан та Юда прийшли до них на другий мур, вони всі закричали та спустилися вниз, між мурами.
46 Яків та його сини почули крик міських мешканців, які все ще були біля входу в місто, і непокоїлися за Дана та Юду, яких вони не бачили, бо вони були на другому мурі.
47 І Нефталим вийшов з усією своєю гнівною силою та кинувся на перший мур, щоб побачити, що стало причиною крику, який вони чули в місті. А Іссахар та Завулон підійшли, щоб виламати міські двері, і відчинили міські брами, та й увійшли до міста.

48 І перестрибнув Нефталим з першого муру на другий, і прийшов допомогти своїм братам, і мешканцям Гаашу, що були на мурі, побачивши, що Нефталим був третім, хто прийшов допомогти своїм братам, всі вони повтікали та спустилися до міста. А Яків, і всі його сини, і всі їхні юнаки прийшли до них до міста.
49 І зійшли Юда, і Дан, і Нефталим з муру до міста, і переслідували мешканців міста. Симеон же та Левій були з-за міста і не знали, що брама відчинена. І вийшли вони звідти на мур, і зійшли до своїх братів до міста.
50 І всі мешканці міста зійшли до міста, а сини Якова прийшли до них з різних боків, і битва розпочалася проти них спереду та ззаду, і сини Якова жахливо побили їх, і вбили близько двадцяти тисяч чоловіків і жінок, жоден з них не міг встояти проти синів Якова.
51 І кров текла містом дуже сильно, немов потік води, і кров текла, немов потік, до зовнішньої частини міста, і досягла пустелі Бет-Хорин.
52 І побачили мешканці Бет-Хорину здалеку кров, що текла з міста Гааш, і близько сімдесяти чоловіків з них побігли подивитися на кров, і прийшли на місце, де була кров.
53 І пішли вони слідом крові, і підійшли до муру міста Гааш, і побачили кров, що текла з міста, і почули голос плачу мешканців Гаашу, бо він піднімався до неба, і кров текла рясно, як потік води.
54 А всі сини Якова все ще били мешканців Гаашу, і вбивали їх до вечора, близько двадцяти тисяч чоловіків та жінок. І сказали мешканці Хоріну: «Це справді діло євреїв, бо вони все ще воюють у всіх містах амореїв».
55 І поспішили ті люди й побігли до Бетхорину, і кожен взяв свою військову зброю, і вони кричали до всіх мешканців Бетхорину, і вони також оперезалися своєю військовою зброєю, щоб піти та воювати з синами Якова.
56 А коли сини Якова закінчили побивати мешканців Гаашу, вони обійшли місто, щоб обдерти всіх убитих, і, зайшовши до найглибшої частини міста та далі, зустріли трьох дуже сильних чоловіків, а в їхній руці не було меча.
57 І прийшли сини Якова на те місце, де вони були, а сильні люди втекли, і один з них схопив Завулона, який, як він бачив, був молодий юнак і низького зросту, і з усієї сили кинув його на землю.
58 І Яків побіг до нього з мечем своїм, і Яків ударив його мечем нижче стегон, і розсік його навпіл, і тіло впало на Завулона.
59 А другий підійшов і схопив Якова, щоб повалити його на землю. Яків обернувся до нього та й крикнув йому. Симеон же та Левій побігли, вдарили його мечем по стегнах і повалили його на землю.
60 І підвівся той могутній чоловік із землі, сповнений гніву, і Юда підійшов до нього, перш ніж він устиг устати, та й ударив його мечем по голові, і голова його розколота, і він помер.
61 А третій сильний чоловік, побачивши, що його товариші вбиті, утік від синів Якова, а сини Якова переслідували його в місті; і коли сильний чоловік утік, він знайшов один із мечів мешканців міста, підняв його та повернувся до синів Якова та бився з ними тим мечем.
62 І побіг той сильний чоловік до Юди, щоб ударити його мечем по голові, а в Юдиної руки не було щита. І коли він хотів ударити його, Нефталим швидко взяв свій щит і приклав його до Юдиної голови, і меч сильного чоловіка вдарив по щиту Нефталима, і Юда уникнув меча.
63 І Симеон та Левій кинулися на сильного чоловіка з мечами своїми, і сильно вдарили його мечами своїми, і два мечі ввійшли в тіло сильного чоловіка та розсікли його навпіл, вздовж.
64 І сини Якова вразили того часу трьох лицарів разом з усіма мешканцями Гаашу, і день уже схилявся до схили.
65 І сини Якова обійшли Гааш і забрали всю здобич із міста, навіть дітей та жінок вони не залишили живими. І сини Якова зробили з Гаашем, як вони зробили з Сартоном та Шіло.

РОЗДІЛ 40

1 А сини Якова забрали всю здобич із Гаашу та й вийшли з міста вночі.
2 Вони вийшли маршем до замку Бетхорін, а мешканці Бетхоріну йшли до замку, щоб зустріти їх, і тієї ночі сини Якова билися з мешканцями Бетхоріну в замку Бетхорін.
3 А всі мешканці Бетхорину були хоробрими людьми, ніхто з них не втік перед тисячею воїнів, і вони тієї ночі билися за замок, і їхні крики тієї ночі чулися здалеку, і земля тряслася від їхнього крику.
4 І всі сини Якова боялися тих людей, бо не звикли вони битися в темряві, і вони дуже збентежилися, і сини Якова кликали до Господа, кажучи: Допоможи нам, Господи, визволи нас, щоб ми не померли від рук цих необрізаних людей.
5 І Господь почув голос синів Якова, і Господь навів великий жах та замішання на мешканців Бет-Хорину, і вони билися між собою один з одним у темряві ночі та били один одного у великій кількості.
6 І сини Якова, знаючи, що Господь послав дух розбещеності серед тих людей, і що вони б'ються один з одним, вийшли з-поміж загонів мешканців Бетхорину та дійшли аж до спуску з форту Бетхорін і далі, і вони безпечно переночували там зі своїми юнаками тієї ночі.
7 І люди Бетхорина билися цілу ніч, один чоловік зі своїм братом, а другий із своїм сусідом, і вони кричали на всі боки на замок, і їхній крик був чутний здалеку, і вся земля затремтіла від їхнього голосу, бо вони були могутнішими за всіх людей на землі.
8 І всі мешканці міст ханаанеїв, хеттеїв, амореїв, хіввеїв та всіх царів ханаанських, а також ті, що були по той бік Йордану, почули тієї ночі голос крику.
9 І сказали вони: «Справді, це битви євреїв, які воюють проти семи міст, що наблизилися до них; і хто може встояти перед тими євреями?»
10 І всі мешканці міст ханаанських, і всі, хто був по той бік Йордану, дуже злякалися синів Якова, бо сказали: «Ось, те саме буде зроблено з нами, як було

зроблено з тими містами, бо хто може встояти перед їхньою могутньою силою?»
11 І крики хорінітів були дуже сильні тієї ночі й посилювалися; і вони билися один з одним до ранку, і багато з них було вбито.
12 І настав ранок, і всі сини Якова встали на світанку, і пішли до замку, і вони жахливо побили тих, хто залишився з хорінітів, і всі вони були повбиті в замку.
13 І настав шостий день, і всі мешканці Ханаану побачили здалеку всіх людей Бет-Хорину, що лежали мертвими в замку Бет-Хорин, розкиданими навколо, як туші ягнят та кіз.
14 І сини Якова взяли всю здобич, яку вони захопили з Гаашу, і пішли до Бет-Хоріну, і знайшли вони місто, повне людей, як морський пісок, і воювали з ними, і сини Якова били їх там до вечора.
15 І сини Якова зробили з Бет-Хорином, як зробили з Гаашем і Тапнахом, і як зробили з Хазаром, Сартоном і Шіло.
16 А сини Якова взяли з собою здобич із Бет-Хорину та всю здобич із міст, і того дня повернулися додому до Сихему.
17 І повернулися сини Якова до міста Сихем, і залишилися поза містом, і відпочили там від війни, і переночували там усю ніч.
18 А всіх своїх слуг разом із усією здобиччю, яку вони забрали з міст, вони вийшли за місто і не ввійшли до міста, бо сказали: «Можливо, ще більше воюватимуть проти нас, і вони прийдуть облягати нас у Сихемі».
19 І Яків, і сини його, і раби їхні залишилися тієї ночі й наступного дня на тій ділянці поля, яку Яків купив у Гамора за п'ять шекелів, і все, що вони захопили, було з ними.
20 А вся здобич, яку захопили сини Якова, була на ділянці поля, величезна, як пісок на березі моря.
21 І мешканці того краю спостерігали за ними здалеку, і всі мешканці того краю боялися синів Якова, які зробили це, бо жоден цар з давніх-давен не робив такого.
22 І семеро царів ханаанських вирішили укласти мир із синами Якова, бо дуже боялися за своє життя через синів Якова.
23 І того дня, сьомого дня, Яфія, цар Хеврону, таємно послав до царя Айського, і до царя Гівеонського, і до царя Шалему, і до царя Адулама, і до царя Лахішу, і до царя Хазара, і до всіх ханаанських царів, що були під їхнім владою, кажучи:
24 Іди зі мною, і прийди до мене, і ми підемо до синів Якова, і я укладу з ними мир і складу з ними угоду, щоб усі твої землі не були знищені мечами синів Якова, як вони зробили з Сихемом та містами навколо нього, як ти чув і бачив.
25 А коли прийдеш до мене, не приходь з багатьма людьми, але нехай кожен цар приведе трьох своїх головних воєначальників, а кожен воєначальник приведе трьох своїх офіцерів.
26 І прийдіть усі ви до Хеврону, і ми разом підемо до синів Якова, і будемо благати їх, щоб вони уклали з нами мирний договір.
27 І всі ті царі зробили так, як послав до них цар Хеврону, бо всі вони були під його порадою та наказом, і всі царі Ханаану зібралися, щоб піти до синів Якова, щоб укласти з ними мир; і сини Якова повернулися та пішли на ділянку поля, що була в Сихемі, бо не довіряли царям того краю.
28 І повернулися сини Якова, і залишалися на ділянці поля десять днів, і ніхто не прийшов воювати з ними.
29 А коли сини Якова побачили, що немає жодних ознак війни, то зібралися всі та й пішли до міста Сихем, а сини Якова залишилися в Сихемі.
30 А по спливу сорока днів усі аморейські царі зібралися з усіх своїх місць і прийшли до Хеврону, до Яфії, царя Хеврону.
31 А число царів, що прийшли до Хеврону, щоб укласти мир із синами Якова, було двадцять один цар, а число начальників, що прийшли з ними, було шістдесят дев'ять, а їхніх людей було сто вісімдесят дев'ять. І всі ці царі та їхні люди відпочили біля гори Хеврон.
32 І вийшов цар Хеврону з трьома своїми воєначальниками та дев'ятьма людьми, і ці царі вирішили піти до синів Якова, щоб укласти мир.
33 І сказали вони цареві Хеврону: Іди ти перед нами з людьми своїми, і говори від нашого імені з синами Якова, а ми підемо за тобою та підтвердимо слова твої. І цар Хеврону так і зробив.
34 І почули сини Якова, що всі царі ханаанські зібралися та відпочили в Хевроні. І послали сини Якова чотирьох своїх слуг як шпигунів, кажучи: Ідіть і вивідайте цих царів, і розшукайте та перевірте їхніх людей, чи мало їх, чи багато. А якщо їх мало, то перелічіть їх усіх та поверніться.
35 І слуги Якова таємно пішли до тих царів, і зробили так, як наказали їм сини Якова, і того дня вони повернулися до синів Якова та й сказали їм: «Ми прийшли до тих царів, а їх мало, і ми перерахували їх усіх, і ось, їх двісті вісімдесят вісім, царів та людей».
36 І сказали сини Якова: «Їх мало, тому ми не всі вийдемо на них». І встали сини Якова вранці, і вибрали шістдесят двох чоловіків, і десять синів Якова пішли з ними; і вони оперезалися військовою зброєю, бо казали: «Вони йдуть воювати з нами», бо не знали, що ті йдуть, щоб укласти з ними мир.
37 І пішли сини Якова зо своїми слугами до брами Сихемської, назустріч тим царям, а їхній батько Яків був з ними.
38 І коли вони вийшли, ось цар Хеврону та три його вожді та дев'ять чоловіків з ним йдуть дорогою навпроти синів Якова. Сини Якова звівли очі свої та й побачили здалеку Яфію, царя Хеврону, та його вождів, що йшов їм навпроти. Сини Якова стали біля брами Сихему та не йшли далі.
39 І цар Хеврону продовжував просуватися, він та його вожді, аж поки не наблизився до синів Якова, і вклонився їм до землі, він та його вожді. І сів цар Хеврону зо своїми вождями перед Яковом та його синами.
40 І сказали йому сини Якова: Що сталося з тобою, царю Хеврону? Чому ти прийшов до нас сьогодні? Чого ти вимагаєш від нас? І сказав цар Хеврону до Якова: Благаю тебе, пане мій, усі царі ханаанські сьогодні прийшли, щоб укласти з тобою мир.

41 І почули сини Якова слова царя Хеврону, і не погодилися на його пропозиції, бо сини Якова не мали віри в нього, бо думали, що цар Хеврону говорив з ними обманливо.
42 І цар Хеврону дізнався з слів синів Якова, що вони не повірили його словам, і цар Хеврону підійшов ближче до Якова та й сказав йому: Благаю тебе, пане мій, будь певен, що всі ці царі прийшли до тебе з миром, бо вони прийшли не з усіма своїми людьми, і не принесли з собою своєї військової зброї, бо вони прийшли шукати миру від мого пана та його синів.
43 І відповіли сини Якова цареві Хеврону, кажучи: Пошли до всіх цих царів, і якщо ти скажеш нам правду, нехай кожен з них прийде перед нами окремо. А якщо вони прийдуть до нас беззбройними, тоді ми знатимемо, що вони шукають від нас миру.
44 І Яфія, цар Хеврону, послав одного зі своїх людей до царів, і всі вони прийшли перед синами Якова, і вклонилися їм до землі. І ці царі сіли перед Яковом та його синами, і сказали їм, кажучи:
45 Ми чули все, що ти зробив з аморейськими царями своїм мечем та надзвичайно могутньою рукою, так що ніхто не міг встояти перед тобою, і ми боялися тебе за своє життя, щоб не сталося з нами те, що сталося з ними.
46 Отже, ми прийшли до тебе, щоб укласти між нами мирний договір, а тепер уклади з нами угоду миру та правди, що ти не втрутишся в наші справи, оскільки ми не втручалися в твої справи.
47 І зрозуміли сини Якова, що вони справді прийшли шукати від них миру, і сини Якова послухали їх і склали з ними угоду.
48 І сини Якова поклялися їм, що не будуть втручатися в їхню боротьбу, і всі царі ханаанські також поклялися їм, і сини Якова зробили їх даниною з того дня й й надалі.
49 І по цьому всі начальники тих царів зі своїми людьми прийшли перед Якова, з дарунками в руках для Якова та його синів, і вклонилися йому до землі.
50 І ці царі тоді наполягали на синах Якова й благали їх повернути всю здобич, яку вони захопили з семи міст аморейських. І сини Якова так і зробили, і повернули все, що захопили, жінок, дітей, худобу та всю здобич, яку вони захопили, і відпустили їх, і вони пішли кожен до свого міста.
51 І всі ці царі знову вклонилися синам Якова, і вони послали або принесли їм багато дарів у ті дні, і сини Якова відпустили цих царів та їхніх людей, і вони мирно пішли від них до своїх міст, а сини Якова також повернулися до свого дому, до Сихема.
52 І був мир від того дня й далі між синами Якова та царями ханаанських, аж поки сини Ізраїля не прийшли успадкувати землю Ханаанську.

РОЗДІЛ 41

1 І сталося на зміну року, сини Якова вирушили з Сихему, і прийшли до Хеврону, до свого батька Ісаака, і осіли там, а отари та худобу свою вони щодня пасли в Сихемі, бо там у ті дні були добрі та ситні пасовища. І Яків, і сини його, і вся їхня родина жили в долині Хеврону.
2 І сталося за тих днів, того року, сто шостого року життя Якова, десятого року після виходу Якова з Падану арамейського, померла Лія, жінка Якова; їй було п'ятдесят один рік, коли вона померла в Хевроні.
3 І поховали її Яків та сини його в печері поля Махпела, що в Хевроні, яку Авраам купив у синів Хетових, щоб мати право на поховання.
4 І сини Якова жили з батьком своїм у долині Хеврону, і всі мешканці краю знали їхню силу, і слава про них розійшлася по всій землі.
5 А Йосип, син Якова, та його брат Веніямин, сини Рахілі, жінки Якова, були ще молодими в ті дні, і не виходили з братами своїми під час їхніх битв по всіх містах аморейських.
6 І коли Йосип побачив силу своїх братів та їхню велич, він похвалив їх та звеличив їх, але він вважав себе вищим за них та звеличував себе над ними; і Яків, його батько, також любив його більше за будь-кого зі своїх синів, бо він був сином його старості, і через свою любов до нього він зробив йому різнокольоровий одяг.
7 І коли Йосип побачив, що батько любить його більше, ніж братів його, він продовжував виносити себе над братами своїми, і він доносив до батька свого злі чутки про них.
8 А сини Якова, побачивши всю Йосипову поведінку щодо них, і що їхній батько любив його більше за всіх них, зненавиділи його і не могли спокійно розмовляти з ним по всі дні.
9 А Йосипу було сімнадцять років, і він все ще звеличував себе над своїми братами, і думав піднятися над ними.
10 Того часу йому наснився сон, і він прийшов до своїх братів, і розповів їм свій сон, і сказав їм: «Мені наснився сон, ось ми всі в'яжемо снопи в полі. Мій сніп піднявся та й став на землю, а ваші снопи оточили його та вклонилися йому».
11 І відповіли йому брати його й сказали йому: Що означає цей сон, який тобі наснився? Чи ти думаєш у своєму серці царювати чи панувати над нами?
12 І він знову прийшов, і розповів про це своєму батькові Якову. І поцілував Яків Йосипа, почувши ці слова з його вуст, і поблагословив Яків Йосипа.
13 І побачили сини Якова, що їхній батько поблагословив Йосипа, поцілував його та дуже полюбив його, і почали вони заздрити йому та ще більше зненавидіти його.
14 А після цього Йосипові наснився ще один сон, і він розповів його батькові в присутності братів своїх. І Йосип сказав батькові своєму та братам: «Ось, мені знову наснився сон, і ось сонце, і місяць, і одинадцять зірок вклонилися мені».
15 І почув батько його слова Йосипа та його сон, і побачив, що його брати ненавидять Йосипа через це, тому Яків докорив Йосипу перед його братами через це, кажучи: Що означає цей сон, який тобі наснився, і це вихваляння себе перед своїми братами, які старші за тебе?

16 Чи думаєш ти у своєму серці, що я, твоя мати та одинадцять твоїх братів прийдемо й поклонимося тобі, коли ти говориш таке?
17 І заздрили йому брати його через його слова та сни, і ненавиділи його далі, а Яків тримав ці сни в серці своєму.
18 І пішли сини Якова одного дня пасти отару свого батька в Сихемі, бо вони ще були пастухами в ті дні; і поки сини Якова того дня паслися в Сихемі, вони забарилися, і час збирати худобу минув, а вони ще не прийшли.
19 І Яків побачив, що сини його затримуються в Сихемі, і сказав собі: Можливо, мешканці Сихему повстали воювати з ними, тому вони й затримуються з приходом сьогодні.
20 І покликав Яків свого сина Йосипа, і наказав йому, кажучи: «Ось твої брати пасуться сьогодні в Сихемі, і ось вони ще не повернулися. Тож іди тепер і подивися, де вони, і принеси мені звістку про здоров'я твоїх братів і здоров'я отари».
21 І послав Яків сина свого Йосипа до долини Хеврону. Йосип прийшов по своїх братів до Сихему, та не знайшов їх. Йосип обійшов поле, що було поблизу Сихему, щоб побачити, куди звернули його брати, і заблукав він дорогою своєю в пустині, і не знав, яким шляхом йому йти.
22 І знайшов його ангел Господній, що блукав дорогою до поля, і сказав Йосип ангелу Господньому: «Я шукаю своїх братів; хіба ти не чув, де вони пасуться?» І ангел Господній сказав Йосипу: «Я бачив твоїх братів, що паслися тут, і чув, як вони казали, що підуть пасти в Дотані».
23 І послухав Йосип голосу ангела Господнього, і пішов до братів своїх у Дотан, і знайшов їх у Дотані, що пасли отару.
24 І Йосип підійшов до своїх братів, і перш ніж він наблизився до них, вони вирішили вбити його.
25 І сказав Симеон своїм братам: «Ось, сьогодні до нас іде чоловік снів. Тож ходімо, вб'ємо його та кинемо його до однієї з ям, що в пустині. Коли ж батько його шукатиме його від нас, ми скажемо, що його з'їв лютий звір».
26 І почув Рувим слова своїх братів про Йосипа, та й сказав їм: «Не робіть цього, бо як ми можемо дивитися на нашого батька Якова? Киньте його в цю яму, щоб він там помер, але не простягайте на нього руки, щоб пролити його кров». А Рувим сказав це, щоб визволити його з їхньої руки, щоб повернути його до батька його.
27 І коли Йосип прийшов до своїх братів, він сів попереду них, а вони напали на нього, схопили його та повалили його на землю, і здерли з нього різнокольоровий одяг, який був на ньому.
28 І взяли його, та й кинули його в яму, а в ямі не було води, тільки змії та скорпіони. І Йосип злякався змій та скорпіонів, що були в ямі. І Йосип закричав гучним голосом, і Господь сховав змій та скорпіонів у стінах ями, і вони не завдали Йосипові жодної шкоди.
29 І Йосип кликнув із ями до братів своїх і сказав їм: Що я вам зробив, і чим я згрішив? Чому ви не боїтеся Господа щодо мене? Хіба я не з ваших кісток і тіла, і хіба Яків не ваш батько, мій батько? Чому ви робите мені це сьогодні? І як ви зможете звернутися до нашого батька Якова?
30 І він продовжував кликати та кликати своїх братів з ями, і він сказав: «О Юдо, Симеоне та Леві, мої брати, підніміть мене з місця темряви, в якому ви мене поклали, і прийдіть сьогодні, щоб змилуватися надо мною, ви, сини Господні, і сини Якова, мого батька! А якщо я згрішив вам, хіба ви не сини Авраама, Ісаака та Якова? Якщо вони бачили сироту, вони змилувалися над нею, або голодного, вони давали йому хліба їсти, або спраглого, вони давали йому води пити, або голого, вони покривали його одягом!»
31 І як же ти сховаєш своє співчуття від брата свого, бо я з твоєї плоті й кісток, і якщо я згрішив тобі, то ти зробиш це через мого батька!
32 І Йосип промовив ці слова з ями, і брати його не могли слухати його, ані прихилити вуха свого до слів Йосипа. А Йосип плакав та ридав у ямі.
33 І сказав Йосип: «О, якби ж мій батько сьогодні знав про вчинок, який зробили мені мої брати, і про слова, які вони сьогодні сказали мені!»
34 І всі його брати почули його крики та плач у ямі, і пішли його брати та вийшли з ями, щоб не чути криків Йосипа та його плачу в ямі.

РОЗДІЛ 42

1 І вони пішли й сіли на протилежному боці, приблизно на відстань пострілу з лука, і сіли там їсти хліб. І, ївши, радилися, що з ним зробити, чи вбити його, чи повернути до батька.
2 І коли вони збиралися на нараду, то підвели свої очі й побачили, аж ось, здалеку йде загін ізмаїльтян дорогою до Гілеаду, що спускається до Єгипту.
3 І сказав їм Юда: Яка нам користь, якщо ми вб'ємо нашого брата? Можливо, Бог вимагатиме його від нас. Ось що вам пропонується зробити з ним: Ось ця громада ізмаїльтян іде до Єгипту,
4 Тож тепер ходімо, давайте позбудемося його перед ними, і нехай наша рука не буде на ньому, бо вони поведуть його з собою, і він загубиться серед народу краю, і ми не вб'ємо його власними руками. І сподобалася ця пропозиція його братам, і вони зробили за словом Юди.
5 І коли вони розмовляли про цю справу, і перш ніж до них підійшла громада ізмаїльтян, повз них пройшло семеро мідіянських купців. І, проходячи, вони відчули спрагу. І підвели вони очі свої, та й побачили яму, в якій був замурований Йосип. І подивилися, і ось, на ньому всілякі птахи.
6 І побігли ці мідіянітяни до ями, щоб напитись води, бо думали, що там вода. І, підійшовши до ями, почули голос Йосипа, який плаче та плаче в ямі. І вони зазирнули в яму, і побачили, і ось, там юнак гарної зовнішності та гарної вдачі.
7 І вони покликали його та й сказали: «Хто ти такий, і хто привів тебе сюди, і хто поклав тебе в цю яму в пустелі?» І всі вони допомогли підняти Йосипа, і витягли його, і витягли його з ями, і взяли його, і пішли своєю дорогою, і пройшли повз його братів.

8 А ці сказали їм: «Навіщо ви це робите, що забрали від нас нашого слугу та й пішли геть? Ми ж кинули цього юнака в яму, бо він збунтувався проти нас, а ви прийшли, вивели його та відвели геть. А тепер поверніть нам нашого слугу».
9 І відповіли мідіянітяни й сказали синам Якова: Чи це ваш раб, чи цей чоловік вам служить? Можливо, ви всі йому раби, бо він гарніший за всіх вас і найгарніший з вигляду. Чому ж ви всі говорите нам неправду?
10 Тож тепер ми не будемо слухати твоїх слів і не будемо звертати на тебе уваги, бо ми знайшли юнака в ямі в пустині та взяли його; тому ми підемо далі.
11 І всі сини Якова підійшли до них, і встали проти них, і сказали їм: «Поверніть нам нашого раба, бо чому ви всі маєте помирати від вістря меча?» І мідіянітяни закричали проти них, і вихопили мечі свої, і підійшли, щоб битися з синами Якова.
12 І ось Симеон устав з місця свого проти них, скочив на землю, вихопив меча свого та й підійшов до мідіянітян. І він видав страшний крик перед ними, так що крик його було чути здалеку, і земля затряслася від крику Симеона.
13 І мідіянітяни злякалися Симеона та голосу його крику, і впали обличчям до землі, і дуже злякалися.
14 І сказав їм Симеон: Воістину я Симеон, син Якова єврея, який зруйнував місто Сихем та міста аморейські з моїм братом. Так нехай зробить мені Бог, що якби всі ваші брати, мідіяни, та царі ханаанські, прийшли з вами, вони не змогли б воювати проти мене.
15 А тепер поверни нам юнака, якого ти взяв, щоб я не віддав твого тіла птахам небесним та звірам земним.
16 Мідіянітяни ще більше боялися Симеона, і вони підійшли до синів Якова з жахом та переляком, і з жалібними словами, кажучи:
17 Ти ж казав, що юнак — твій раб, і що він збунтувався проти тебе, тому ти й кинув його в яму. Що ж ти зробиш із рабом, який збунтувався проти свого господаря? А тепер продай його нам, і ми дамо тобі все, що тобі потрібно за нього. І Господь зрадів зробити це, щоб сини Якова не вбили свого брата.
18 І побачили мідіянітяни, що Йосип був гарного вигляду та гарного вигляду, і вони побажали його всім серцем своїм, і наполегливо хотіли купити його від його братів.
19 І послухалися сини Якова мідіянітян, і продали їм свого брата Йосипа за двадцять срібняків. А брата їхнього Рувима не було з ними. І мідіянітяни взяли Йосипа та й пішли далі до Гілеаду.
20 Вони йшли дорогою, і мідіянітяни покаялися за те, що зробили, купивши юнака, і сказали один одному: Що це ми зробили, забравши цього юнака від євреїв, який гарний на вигляд і гарний на вигляд?
21 Можливо, цього юнака викрали з землі євреїв, тож навіщо ми це зробили? І якщо його будуть шукати і знайдуть у наших руках, ми помремо через нього.
22 Тепер, безперечно, хоробрі та могутні люди продали його нам, силу одного з тих, кого ви бачили сьогодні; можливо, вони викрали його з його землі своєю силою та могутньою рукою, і тому продали його нам за ту малу ціну, яку ми їм дали.
23 І коли вони так розмовляли між собою, вони подивилися, і ось, гурт ізмаїльтян, який йшов спочатку, і якого бачили сини Якова, наступав на мідіянітян. І сказали мідіяніти один одному: Ходімо, продаймо цього юнака гурту ізмаїльтян, який йшов на нас, і ми візьмемо за нього те мало, що дали за нього, і врятуємося від його зла.
24 І вони так і зробили, і дійшли до ізмаїльтян, а мідіянітяни продали Йосипа ізмаїльтянам за двадцять срібняків, які вони дали за нього його братам.
25 І мідіянітяни вирушили дорогою до Гілеаду, а ізмаїльтяни взяли Йосипа, посадили його на одного з верблюдів і повели його до Єгипту.
26 І почув Йосип, що ізмаїльтяни прямують до Єгипту, і Йосип плакав і сумував через це, що він мав бути так далеко від землі Ханаанської, від свого батька, і він гірко плакав, їхаючи на верблюді, і один з їхніх людей помітив його і змусив його зійти з верблюда та йти пішки, і, незважаючи на це, Йосип продовжував плакати та плакати, і він сказав: О мій батько, мій батько!
27 І один ізмаїльтянин устав і вдарив Йосипа по щоці, а той все продовжував плакати; і Йосип змучений був у дорозі і не міг йти далі через гіркоту душі своєї. І всі били його та мучили його в дорозі, і лякали його, щоб він перестав плакати.
28 І побачив Господь амбіції Йосипа та його біду, і навів Господь на тих людей темряву та сум'яття, і рука кожного, хто бив його, засохла.
29 І сказали вони один одному: Що це Бог зробив нам у дорозі? А вони не знали, що це сталося з ними через Йосипа. І пішли ті люди дорогою, і пройшли дорогою Ефрати, де похована Рахіль.
30 І Йосип дійшов до могили своєї матері, і Йосип поспішив, і побіг до могили своєї матері, і впав на могилу, і заплакав.
31 І Йосип голосно плакав на гробниці своєї матері, кажучи: «Мати моя, мати моя, ти, що породила мене! Прокинься, встань і подивися на сина свого! Його продали в рабство, і немає нікого, хто б змилосердився над ним».
32 Устань і подивися на сина свого, плач зі мною через мої біди та побач серце моїх братів.
33 Розбуди мою матір, пробудися, прокинься для мене від сну свого, і керуй своїми битвами проти моїх братів! О, як вони зняли з мене одяг, і продали мене вже двічі в рабство, і розлучили мене з моїм батьком, і немає нікого, хто б пожалів мене.
34 Устань і виклади свою справу проти них перед Богом, і подивися, кого Бог виправдає на суді, а кого засудить.
35 Встань, о мати моя, встань, прокинься від сну свого та подивися на мого батька, як його душа сьогодні зі мною, і втіш його, і заспокої його серце.
36 І Йосип продовжував говорити ці слова, і Йосип голосно плакав і гірко плакав на могилі своєї матері; і він перестав говорити, і від гіркоти серця завмер, як камінь на могилі.
37 І почув Йосип голос, що говорив до нього з-під землі, і відповів йому з гіркотою серця, і голосом плачу та молитви такими словами:

38 Сину мій, сину мій Йосипе, Я чув голос твого плачу та голос твого голосіння, Я бачив твої сльози, Я знаю твої біди, сину мій, і мені сумно за тебе, і до мого горя додається ще більший смуток.
39 А тепер, сину мій, Йосипе, сину мій, поклади надію на Господа, і чекай на Нього, і не бійся, бо Господь з тобою, Він визволить тебе від усякої біди.
40 Устань, сину мій, зійди до Єгипту з твоїми панами, і не бійся, бо Господь з тобою, сину мій. І вона продовжувала говорити Йосипові ці слова, і мовчала.
41 І почув це Йосип, і дуже здивувався цьому, і продовжував плакати; і після цього один з ізмаїльтян побачив, як він плаче та ридає на могилі, і розгнівався його на нього, і вигнав його звідти, і вдарив його, і прокляв його.
42 І сказав Йосип до тих людей: Нехай знайду я милість у ваших очах, щоб ви повернули мене до дому мого батька, і він дасть вам щедрість.
43 А вони відповіли йому, кажучи: Хіба ти не раб, і де твій батько? Якби в тебе був батько, то не був би ти вже двічі проданий у рабство за таку мізерну ціну. І їхній гнів все ще палав на нього, і вони продовжували бити його та карати його, а Йосип гірко плакав.
44 І побачив Господь горе Йосипа, і знову вдарив Господь цих людей, і покарав їх, і Господь зробив так, що темрява огорнула їх на землю, і спалахнула блискавка, і загримів грім, і земля затряслася від голосу грому та сильного вітру, і люди були налякані та не знали, куди їм йти.
45 І зупинилися звірі та верблюди, і вони повели їх, але ті не хотіли йти, били їх, і вони присіли на землю. І сказали люди один одному: Що це Бог зробив нам? Які наші провини та які наші гріхи, що таке нас спіткало?
46 І один із них відповів і сказав їм: «Можливо, через гріх утиску цього раба сталося з нами це сьогодні; тож тепер благайте Його рішуче простити нам, і тоді ми дізнаємося, через кого спіткало нас це лихо, і якщо Бог змилується над нами, тоді ми дізнаємося, що все це приходить до нас через гріх утиску цього раба».
47 І зробили так ті люди, і благали Йосипа, і благали його простити їм, і казали вони: «Ми згрішили перед Господом і перед тобою. А тепер звольця просити Бога твого, щоб Він усунув цю смерть з-поміж нас, бо ми згрішили перед Ним».
48 І Йосип зробив за їхніми словами, і Господь послухав Йосипа, і Господь відвів від себе кару, яку Він навів на тих людей через Йосипа, і звірі піднялися з землі, і вони повели їх, і вони йшли далі, і люта буря вщухла, і земля заспокоїлася, і люди продовжили свою подорож, щоб піти до Єгипту, і люди знали, що це лихо спіткало їх через Йосипа.
49 І сказали вони один одному: «Ось ми знаємо, що через його горе спіткало нас це лихо; тож навіщо нам накликати цю смерть на наші душі? Порадьмося, що робити з цим рабом».
50 І один відповів і сказав: «Напевно, він наказав нам повернути його до батька; тож ходімо, візьмімо його назад, і підемо на місце, про яке він нам скаже, і візьмемо з його родини ціну, яку ми за нього дали, і тоді підемо».
51 І один відповів знову та й сказав: «Ось, ця порада дуже добра, але ми не можемо її виконати, бо шлях дуже далекий від нас, і ми не можемо зійти з нашої стежки».
52 А інший відповів і сказав їм: «Ось рада, якої ми маємо дотримуватися, ми не відхилимося від неї: ось ми сьогодні йдемо до Єгипту, а коли прийдемо до Єгипту, продамо його там за високу ціну, і будемо врятовані від його зла».
53 І ця річ сподобалася людям, і вони так і зробили, і продовжили свою подорож до Єгипту з Йосипом.

РОЗДІЛ 43

1 А коли сини Якова продали свого брата Йосипа мідіянітянам, їхні серця зворушилися через нього, і вони покаялися у своїх вчинках, і шукали Його, щоб повернути Його, але не могли знайти Його.
2 І повернувся Рувим до ями, в яку був похований Йосип, щоб витягнути його та повернути його батькові. Рувим стояв біля ями, і не чув жодного слова. І він гукнув: «Йосипе! Йосипе!», але ніхто не відповів і не вимовив жодного слова.
3 І сказав Рувим: Йосип помер від страху, або якийсь змій спричинив його смерть. І Рувим спустився в яму, і шукав Йосипа, але не знайшов його в ямі, і вийшов знову.
4 І роздер Рувим свій одяг і сказав: «Дитини немає, і як я помирюся з батьком через нього, якщо він помер?» І він пішов до своїх братів і знайшов їх, що сумували за Йосипом і радилися між собою, як помиритися з батьком через нього. І сказав Рувим своїм братам: «Я прийшов до ями, і ось Йосипа там немає. Що ж нам сказати нашому батькові? Бо мій батько тільки шукатиме хлопчика від мене».
5 І відповіли йому брати його, кажучи: «Так і так ми вчинили, і наші серця потім вразилися через цей вчинок, і ми тепер сидимо, щоб знайти привід, як нам примирити нашого батька з цим».
6 І сказав їм Рувим: Що це ви зробили, що звели сивину нашого батька в смутку до могили? Недобре це те, що ви зробили.
7 І сів Рувим з ними, і всі вони встали, і поклялися один одному не розповідати про це Якову, і всі вони сказали: «Хто розповість це нашому батькові чи його дому, або хто розповість про це комусь із дітей цього краю, то ми всі повстанемо проти нього та й уб'ємо його мечем».
8 І боялися сини Якова один одного через цю справу, від найменшого до найстаршого, і ніхто не промовив ані слова, і вони затаїли цю справу в серцях своїх.
9 І сіли вони після цього, щоб вирішити та вигадати, що сказати своєму батькові Якову про все це.
10 І сказав їм Іссахар: «Ось вам порада, якщо вам це подобається: візьміть Йосипів одяг, роздеріть його та заколіть козеня, та й умочіть його в його кров».
11 І відправте це нашому батькові, і коли він побачить це, то скаже, що його з'їв злий звір, тому розірвіть його одяг, і ось його кров буде на його одягу, і завдяки цьому ми звільнимося від нарікань нашого батька.

12 І порада Іссахара була їм до вподоби, і вони послухалися його, і зробили за словом Іссахара, яке він їм порадив.
13 І вони поспішили, взяли Йосипів одяг, роздерли його, і зарізали козеня, і вмочили одяг у кров козеня, і потоптали його в поросі, і послали одяг до свого батька Якова через Нефталима, і наказали йому сказати ці слова:
14 Ми зібрали худобу й дійшли аж до дороги до Сихему й далі, і раптом знайшли на дорозі в пустині цей одяг, залитий кров'ю та порохом; тож тепер знай, чи це одяг твого сина, чи ні.
15 І пішов Нефталим, і прийшов до свого батька, і той дав йому вбрання, і переповів йому всі слова, які наказали йому його брати.
16 І Яків побачив Йосипів одяг, і пізнав його, і впав обличчям до землі, і заціпенів, як камінь. А потім устав і закричав гучним голосом плачу: Це одяг мого сина Йосипа!
17 І Яків поспішив, і послав одного зі своїх слуг до синів своїх. Той пішов до них і знайшов їх, як вони йшли дорогою з отарою.
18 І прийшли сини Якова до свого батька надвечір, і ось їхній одяг був роздертий, і порох був на їхніх головах, і вони знайшли свого батька, який кричав і плакав гучним голосом.
19 І Яків сказав своїм синам: Скажи мені правду, яке лихо ви сьогодні на мене накликали? І вони відповіли своєму батькові Якову, кажучи: Ми йшли сьогодні після того, як отару зібрали, і прийшли аж до міста Сихем дорогою в пустелі, і знайшли цей одяг, заляпаний кров'ю, на землі, і ми знайшли це, і послали до тебе, якщо ти можеш це знати.
20 І почув Яків слова своїх синів, і скрикнув гучним голосом, та й сказав: Це вбрання мого сина, лютий звір з'їв його! Йосип роздертий на шматки, бо я послав його сьогодні, щоб побачити, чи все гаразд з тобою та чи все гаразд з отарами, і щоб принести мені звістку від тебе. І він пішов, як я йому наказав, і це сталося з ним сьогодні, коли я думав, що мій син з тобою.
21 А сини Якова відповіли й сказали: «Він не приходив до нас, і ми не бачили його відтоді, як вийшли ми від тебе, аж дотепер».
22 І почув Яків їхні слова, то знову голосно скрикнув, і встав, і роздер свій одяг, і поклав веретище на стегна свої, і гірко заплакав, і заплакав, і підняв свій голос у плачі, і вигукнув, і промовив ці слова:
23 Йосипе, сину мій, о сину мій Йосипе, Я послав тебе сьогодні, щоб твоїм братам було добре, а ти розірваний на шматки; через мою руку це сталося з моїм сином.
24 Сумно мені за тобою, Йосипе, сину мій, сумно мені за тобою; який милий ти був для мене за життя, а тепер яка ж гірка для мене твоя смерть.
25 0 якби я помер замість тебе, Йосипе, сину мій, бо мені дуже сумно за тебе, сину мій, сину мій. Йосипе, сину мій, де ти, і куди тебе потягнуло? Встань, встань з твого місця, і прийди і подивися на мій смуток за тебе, сину мій Йосипе.
26 Прийди ж і перелічи сльози, що ллються з моїх очей по моїх щоках, і принеси їх перед Господа, щоб гнів Його відвернувся від мене.
27 0 Йосипе, сину мій, як ти впав від руки того, від кого ніхто не впав від початку світу до цього дня; бо ти був убитий поразкою ворога, завданою жорстокості, але я точно знаю, що це сталося з тобою через безліч моїх гріхів.
28 Устань же й побач, яка гірка моя скорбота за тебе, сину мій, бо я тебе не виховав, не створив тебе, не дав тобі дихання й душі, але це Бог, що створив тебе, збудував твої кості, покрив їх плоттю, вдихнув у ніздрі твої подих життя, і дав тебе мені.
29 Тепер справді Бог, що дав тебе мені, Він забрав тебе від мене, і ось що сталося з тобою.
30 І Яків продовжував говорити подібні слова про Йосипа, і гірко заплакав, упав на землю та й замовк.
31 І всі сини Якова, побачивши горе свого батька, покаялися за те, що зробили, і гірко плакали.
32 І Юда встав, підняв голову свого батька з землі та поклав її собі на коліна, і витер сльози батька з його щік. І Юда заплакав дуже великим плачем, а голова його батька лежала йому на колінах, нерухома, як камінь.
33 І сини Якова побачили горе свого батька, і підняли вони свій голос, і продовжували плакати, а Яків все ще лежав на землі нерухомо, як камінь.
34 І всі його сини, і його слуги, і діти його слуги встали, і стали навколо нього, щоб потішити його, та він відмовився бути потішеним.
35 І встав увесь дім Якова, і голосили великим сумом за Йосипом та за горем свого батька. І дійшла звістка до Ісаака, сина Авраама, батька Якова. І він гірко плакав за Йосипом, він та весь його дім. І пішов він з місця свого перебування в Хевроні, і люди його з ним. І втішив він Якова, сина свого, та той відмовився бути втішеним.
36 І після цього Яків устав із землі, і сльози текли по його щоках, і він сказав своїм синам: «Устаньте, візьміть свої мечі та луки, і вийдіть у поле, і пошукайте, чи можете ви знайти тіло мого сина, і принести його мені, щоб я міг його поховати».
37 Шукайте також серед звірів та половіть їх, і що перше прийде, перш ніж ви схопите та принесете це до мене, можливо, Господь сьогодні змилується над моїм горем і приготує перед вами те, що розірвало мого сина на шматки, і принесе це до мене, і я помщуся за справу мого сина.
38 І зробили сини його, як наказав їм батько. І встали вони рано-вранці, і взяли кожен меча свого та лука свого в руку свою, і вийшли в поле полювати на звірів.
39 А Яків все ще голосно кричав та плакав, і ходив по дому туди-сюди, і плескав руками, кажучи: Йосипе, сину мій, Йосипе, сину мій!
40 І пішли сини Якова в пустелю, щоб схопити звірів, і ось, на них вийшов вовк, і вони схопили його, і привели його до свого батька, і сказали йому: Це перший, кого ми знайшли, і ми привели його до тебе, як ти наказав нам, але тіла твого сина ми не могли знайти.
41 І Яків узяв звіра з рук своїх синів, і закричав гучним та плачучим голосом, тримаючи звіра в руці своїй, і з гірким серцем промовив до звіра: Чому ти з'їв мого

сина Йосипа? Як ти не злякався Бога землі та мого горя за мого сина Йосипа?
42 І ти пожер мого сина даремно, бо він не вчинив насильства, і тим самим зробив мене винним через нього, тому Бог покарає того, кого переслідують.
43 І відкрив Господь уста звіра, щоб потішити Якова своїми словами, і він відповів Якову, і сказав йому ці слова,
44 Як живий Бог, що створив нас на землі, і як жива душа твоя, пане мій, я не бачив твого сина і не розірвав його на шматки, але я прийшов з далекої землі, щоб знайти мого сина, який сьогодні пішов від мене, і я не знаю, чи живий він, чи мертвий.
45 І я сьогодні прийшов у поле шукати сина свого, і знайшли мене ваші сини, і схопили мене, і посилили мій біль, і сьогодні привели мене перед вас, і я ось сказав вам усі свої слова.
46 А тепер, сину людський, я в твоїх руках, і зроби зі мною сьогодні, як тобі здається добрим. Але як живий Бог, що створив мене, я не бачив твого сина, і не розривав його, і людське тіло не входило в мої уста за всі дні мого життя.
47 І коли Яків почув слова звіра, він дуже здивувався, і випустив звіра з руки своєї, і він пішов своєю дорогою.
48 А Яків все ще голосно плакав та плакав за Йосипом день у день, і сумував за сином своїм багато днів.

РОЗДІЛ 44

1 І сини Ізмаїла, що купили Йосипа від мідіян, що купили його від його братів, пішли з Йосипом до Єгипту, і прийшли вони до меж Єгипту. І коли вони наблизилися до Єгипту, то зустріли чотирьох чоловіків із синів Медана, сина Авраамового, що вийшли з єгипетського краю в дорогу.
2 І сказали їм ізмаїльтяни: «Чи хочете ви купити цього раба в нас?» А вони відказали: «Віддайте його нам». І вони віддали їм Йосипа, і вони побачили його, що він дуже гарний юнак, і купили його за двадцять шекелів.
3 І продовжили ізмаїльтяни свою подорож до Єгипту, і меданські також повернулися того дня до Єгипту. І меданські сказали один одному: «Ось ми чули, що Потіфар, царедворець фараона, начальник охорони, шукає доброго слугу, який би стояв перед ним, щоб служити йому та зробити його наглядачем над його домом та всім його майном».
4 Тож тепер продаймо його йому за те, що нам потрібно, якщо він зможе дати нам те, що нам потрібно для нього.
5 І пішли ці меданські мешканці, і прийшли до дому Потіфара, та й сказали йому: «Ми чули, що ти шукаєш доброго раба для себе. Ось у нас є раб, який буде тобі до вподоби, якщо ти можеш дати нам те, що ми хочемо, і ми продамо його тобі».
6 І Потіфар сказав: «Приведи його до мене, і я побачу його, і якщо він буде вподобаний мені, я дам тобі все, що ти будеш потребувати для нього».
7 І пішли медяни, і привели Йосипа, і поставили його перед Потіфаром, і той побачив його, і дуже догодив йому. І Потіфар сказав їм: Скажіть мені, чого ви хочете для цього юнака?
8 І сказали вони: «Ми хочемо для нього чотириста срібняків». Потіфар сказав: «Я дам тобі, якщо ти принесеш мені запис про його продаж і розповість мені його історію, бо, можливо, його вкрали, бо цей юнак не раб і не син раба, але я бачу в ньому вигляд гарного та вродливого чоловіка».
9 І пішли медійці, і привели до нього ізмаїльтян, що продали його їм, і вони сказали йому, кажучи: Він раб, і ми продали його їм.
10 І почув Потіфар слова ізмаїльтян, як він віддав срібло меданцям, і меданці взяли срібло та й вирушили в дорогу, а ізмаїльтяни також повернулися додому.
11 І Потіфар узяв Йосипа, і привів його до свого дому, щоб служити йому. І Йосип знайшов милість в очах Потіфара, і той довірився йому, і призначив його над своїм домом, і все, що належало йому, він передав у його руки.
12 І Господь був з Йосипом, і він став чоловіком процвітаючим, і Господь поблагословив дім Потіфара заради Йосипа.
13 І Потіфар залишив усе, що мав, у руки Йосипа, а Йосип був тим, хто керував усім, що входило та виходило, і все в домі Потіфара регулювалося його волею.
14 А Йосип був вісімнадцяти років, юнак з гарними очима та вродливою зовнішністю, і такого, як він, не було в усій єгипетській землі.
15 Того часу, коли він був у домі свого пана, входив і виходив з дому та служив своєму пану, Зеліка, жінка його пана, звіла очі свої на Йосипа, і побачила його, аж ось, він був юнак, гарний на вигляд та гарного вигляду.
16 І вона пожадала його краси в своєму серці, і її душа була прив'язана до Йосипа, і вона вабила його день у день. І Зеліка щодня вмовляла Йосипа, але Йосип не звів очей, щоб побачити жінку свого пана.
17 І сказала йому Зеліка: «Яка ж гарна твоя зовнішність і постать! Я справді бачив усіх рабинь, але не бачив такої вродливої рабині, як ти». І сказав їй Йосип: «Той, хто створив мене в утробі матері моєї, створив і всю людську сутність».
18 І сказала вона йому: Які гарні очі твої, що ними ти осліпив усіх мешканців Єгипту, чоловіків і жінок. А він сказав їй: Які гарні вони, поки ми живі! Але якби ти побачив їх у могилі, то напевно б відійшов від них.
19 І сказала вона йому: Які ж гарні й приємні всі слова твої! Візьми ж арфу, що в домі, та й заграй руками своїми, і дай нам послухати слова твої.
20 І сказав він до неї: «Які гарні й приємні мої слова, коли я промовляю хвалу Богу моєму та Його славу». А вона сказала йому: «Яке гарне волосся твоєї голови! Ось золотий гребінець, що в домі, візьми його та завий волосся своєї голови».
21 І сказав він їй: «Доки ти будеш говорити ці слова? Перестань говорити мені ці слова, встань і займайся своїми хатніми справами».
22 А вона сказала йому: «У моєму домі нікого немає, і нема про що турбуватися, окрім твоїх слів та твого бажання». Однак, незважаючи на все це, вона не могла привести до себе Йосипа, і він не подивився на неї, а лише спрямував свої очі на землю.

23 І Зеліка бажала Йосипа в серці своєму, щоб він лежав з нею. І того часу, як Йосип сидів у домі та виконував свою роботу, Зеліка приходила й сідала перед ним, і вона щодня спокушала його своїми словами, щоб він лежав з нею або хоч раз подивився на неї, але Йосип не слухав її.
24 А вона сказала йому: «Якщо ти не зробиш за моїми словами, то покараю тебе карою смерті та накладу на тебе залізне ярмо».
25 І сказав їй Йосип: Воістину, Бог, що створив людину, розв'язує кайдани в'язнів, і саме Він визволить мене з твоєї в'язниці та з твого суду.
26 І коли вона не могла переконати його, і душа її все ще була прив'язана до нього, її бажання ввергло її в тяжку хворобу.
27 І всі жінки Єгипту прийшли відвідати її та й сказали їй: «Чому ти така занедбана? Ти нічого не маєш! Твій чоловік — великий і шанований князь в очах царя. Хіба тобі бракує чогось із того, чого прагне твоє серце?»
28 І відповіла їм Зеліка, кажучи: «Сьогодні вам стане відомо, звідки цей безлад, у якому ви мене бачите». І вона наказала своїм служницям приготувати їжу для всіх жінок, і влаштувала для них бенкет, і всі жінки їли в домі Зеліки.
29 І вона дала їм ножі, щоб чистити цитрони та з'їсти їх, і наказала одягнути Йосипа в дорогий одяг, і щоб він з'явився перед ними. І Йосип з'явився перед їхніми очима, і всі жінки дивилися на Йосипа, і не могли відвести від нього очей, і всі вони порізали собі руки ножами, що були в їхніх руках, і всі цитрони, що були в їхніх руках, були наповнені кров'ю.
30 І вони не знали, що накоїли, але продовжували дивитися на красу Йосипа і не відводили від нього очей своїх.
31 І побачила Зеліка, що вони зробили, і сказала їм: Що це за робота, яку ви зробили? Ось я дала вам цитрони їсти, а ви всі порізали свої руки.
32 І всі жінки побачили їхні руки, і ось, вони були повні крові, і їхня кров стікала на їхній одяг, і вони сказали їй: Цей раб у твоєму домі переміг нас, і ми не могли відвести від нього повік через його красу.
33 А вона сказала їм: «Напевно, це сталося з вами тієї ж миті, як ви подивилися на нього, і не могли стриматися від нього. Як же я можу стриматися, коли він постійно в моєму домі, і я бачу його день у день, як він входить і виходить з мого дому? Як же я можу уникнути занепаду або навіть загибелі через це?»
34 І вони сказали їй: «Слова правдиві, бо хто може побачити цю прекрасну постать у домі та утриматися від Нього? Хіба ж Він не твій раб і слуга в твоєму домі, і чому ти не кажеш йому те, що в твоєму серці, і допускаєш, щоб твоя душа загинула через цю справу?»
35 А вона їм сказала: «Я щодня намагаюся переконати його, але він не погоджується з моїми бажаннями. Я обіцяла йому все добре, але не змогла отримати від нього жодної відповіді. Тому я перебуваю в занепаді, як бачите».
36 І Зеліка дуже захворіла через своє кохання до Йосипа, і вона дуже страждала від кохання через нього, і всі люди з дому Зеліки та її чоловіка нічого не знали про це, що Зеліка захворіла через своє кохання до Йосипа.
37 І всі люди її дому питали її, кажучи: «Чому ти хвора та знемагаєш, і нічого не маєш?» А вона відповіла їм: «Я не знаю цієї хвороби, яка щодня посилюється.
38 І всі жінки та її подруги щодня приходили до неї, і розмовляли з нею, а вона сказала їм: Це може бути тільки через любов Йосипа. А вони сказали їй: Зманіть його та схопіть його таємно, може, він послухає вас і відверне від вас цю смерть.
39 І Зеліка ще більше зневірилася в Йосипові, і вона все більше занепадала, аж поки ледве в неї не залишилося сил стояти.
40 І сталося одного дня, коли Йосип виконував роботу свого господаря в домі, Зеліка прийшла таємно та й напала на нього раптово. Йосип повстав на неї, і був сильніший за неї, і повалив її на землю.
41 І Зеліка плакала через бажання свого серця до нього, і благала його плачем, і сльози текли по її щоках, і вона говорила до нього голосом благання та з гіркотою душі, кажучи:
42 Чи чув ти коли-небудь, бачив чи знав про таку прекрасну жінку, як я, або кращу за мене, яка щодня розмовляє з тобою, занепадає через кохання до тебе, віддає тобі всю цю шану, а ти все одно не слухаєш мого голосу?
43 А якщо це через страх перед паном твоїм, щоб він не покарав тебе, то як живий цар, тож ніякої шкоди не станеться тобі від пана твого через це. Тож тепер, будь ласка, послухай мене і погодися заради честі, яку я тобі виявив, і відверни від мене цю смерть, і навіщо мені вмирати заради тебе? І вона перестала говорити.
44 А Йосип відповів їй, кажучи: «Залиш мене, і залиш цю справу моєму пану. Мій пан не знає, що в мене в домі, бо все, що йому належить, він передав у мою руку. Як же я зроблю це в домі мого пана?»
45 Бо він також дуже шанував мене в своєму домі, і він також поставив мене над своїм домом, і він підняв мене, і немає нікого більшого за мене в цьому домі, і мій пан не стримав від мене нічого, крім тебе, яка є його дружиною, як же ти можеш говорити мені ці слова, і як я можу зробити це велике зло та гріх перед Богом та перед твоїм чоловіком?
46 А тепер стримайся від мене і не кажи більше таких слів, бо я не слухатиму твоїх слів. Але Зеліка не слухала Йосипа, коли він говорив їй ці слова, але вона щодня вмовляла його послухати її.
47 І саме після цього потік Єгипетський наповнився з усіх боків своїх, і всі мешканці Єгипту вийшли, а також цар і князі вийшли з тимпанами та танцями, бо це була велика радість у Єгипті, і свято під час розливу моря Сіхор, і вони пішли туди радіти цілий день.
48 І коли єгиптяни вийшли до річки, щоб повеселитися, як було їхнім звичаєм, усі люди з дому Потіфара пішли з ними, але Зеліка не хотіла йти з ними, бо сказала: «Я хвора». І вона залишилася сама в домі, і нікого більше не було з нею в домі.
49 І вона встала й зійшла до свого храму в домі, і одяглася в князівський одяг, і поклала на голову свою дорогоцінне каміння з оніксу, інкрустоване сріблом та золотом, і прикрасила своє обличчя та шкіру всілякими

жіночими очисними рідинами, і вона напахла храм і дім касією та ладаном, і намазала миррою та алое, і потім вона сіла біля входу до храму, у проході дому, через який проходив Йосип, щоб виконувати свою роботу. І ось Йосип прийшов з поля і ввійшов до дому, щоб виконувати роботу свого господаря.
50 І він прийшов до місця, через яке мав пройти, і побачив усю роботу Зеліки, і повернувся назад.
51 І побачила Зеліка, що Йосип відвернувся від неї, і вона гукнула до нього, кажучи: Що тобі, Йосипе? Іди до своєї роботи, а я звільню тобі місце, аж поки ти не перейдеш до свого місця.
52 І Йосип повернувся, і прийшов до дому, і звідти перейшов на місце свого сидіння, і сів, щоб виконувати роботу свого господаря, як завжди. І ось, Зеліка прийшла до нього і стала перед ним у князівському одязі, і запах від її одягу поширився здалеку.
53 І вона поспішила, схопила Йосипа та його одяг і сказала йому: «Як живий цар, якщо ти не виконаєш мого прохання, то сьогодні помреш!» І вона поспішила, простягла другу руку, витягла меч з-під одягу, поклала його на шию Йосипа та й сказала: «Устань і виконай моє прохання, а якщо ні, то сьогодні помреш».
54 І Йосип злякався її, що вона зробила це, і встав, щоб утекти від неї, а вона схопила його за передню частину одягу, і від жаху його втечі одяг, який схопила Зеліка, розірвався, і Йосип залишив одяг у руці Зеліки, а сам утік і вибрався, бо боявся.
55 І коли Зеліка побачила, що Йосипів одяг розірваний, і що він залишив його в її руці та втік, вона злякалася за своє життя, щоб не поширилася чутка про неї. І вона встала, і вчинила хитрістю, і скинула з себе одяг, у який була одягнена, і одягла свій інший одяг.
56 І взяла вона Йосипів одяг, і поклала його поруч із собою, і пішла, і сіла на тому місці, де сиділа під час хвороби, перш ніж люди з її дому пішли до річки, і покликала вона юнака, який тоді був у домі, і наказала йому покликати до неї людей з дому.
57 І, побачивши їх, сказала їм гучним голосом та плачем: «Подивіться, якого єврея привів до мене ваш пан до дому, бо він прийшов сьогодні, щоб лежати зо мною».
58 Бо коли ти вийшов, він прийшов до дому, і, побачивши, що в домі нікого немає, підійшов до мене та й схопив мене, щоб лягти зі мною.
59 І я схопив його за одяг, роздер його та закричав на нього гучним голосом. А коли я підняв свій голос, він злякався за своє життя, залишив свій одяг переді мною та й утік.
60 А люди її дому нічого не сказали, але їхній гнів дуже запалився на Йосипа, і вони пішли до його пана та й переказали йому слова його підступу.
61 І повернувся Потіфар додому розгніваний, а його жінка закричала до нього, кажучи: Що це ти мені зробив, привівши раба-бровара до мого дому? Він прийшов до мене сьогодні, щоб погратися зі мною. Так він зробив мені сьогодні.
62 І почув Потіфар слова своєї жінки, і наказав суворо покарати Йосипа, і так йому й зробили.
63 І коли вони били його, Йосип скрикнув гучним голосом, і звів очі свої до неба, та й сказав: Господи Боже, Ти знаєш, що я невинний у всьому цьому, то чому ж я маю померти сьогодні через неправду, від руки цих необрізаних лиходіїв, яких Ти знаєш?
64 І поки люди Потіфара били Йосипа, він продовжував кричати та плакати, а там була дитина одинадцяти місяців. І Господь відкрив уста дитини, і вона промовила ці слова перед людьми Потіфара, які били Йосипа, кажучи:
65 Чого ви хочете від цієї людини, і чому ви чините їй таке зло? Моя мати говорить неправду та бреше; так було вчинено.
66 І дитина точно розповіла їм усе, що сталося, і всі слова Зеліки до Йосипа день у день він сповіщав їм.
67 І всі чоловіки почули слова дитини, і дуже здивувалися словам дитини, і дитина перестала говорити й замовкла.
68 І Потіфар дуже засоромився слів свого сина, і він наказав своїм людям більше не бити Йосипа, і люди перестали бити Йосипа.
69 І Потіфар взяв Йосипа та й наказав привести його до суду перед священиками, які були суддями царя, щоб розсудити його в цій справі.
70 І Потіфар та Йосип прийшли до священиків, які були царськими суддями, і він сказав їм: «Розсудіть, будь ласка, який суд належить рабові, бо так він зробив».
71 І сказали священики Йосипові: «Чому ти так зробив своєму пану?» І Йосип відповів їм, кажучи: «Не так, панове мої, така була річ.» І Потіфар сказав Йосипові: «Я ж довірив у твої руки все, що належало мені, і нічого не приховав від тебе, крім моєї жінки, тож як ти міг зробити таке зло?»
72 А Йосип відповів і сказав: «Не так, пане мій! Як живий Господь і як жива душа твоя, пане мій! Слово, яке ти чув від своєї жінки, неправдиве, бо так сталося сьогодні».
73 Минув рік, відколи я живу в твоєму домі; чи бачив ти в мені якусь провину, чи щось таке, що могло б спонукати тебе вимагати моєї душі?
74 І сказали священики Потіфару: «Пошли, будь ласка, і нехай принесуть нам розірваний одяг Йосипа, і нехай ми побачимо дірку на ньому. Якщо ж дірка буде перед одягом, то його обличчя мало бути навпроти неї, і вона мала схопити його, щоб він прийшов до неї, і твоя жінка обманом зробила все, що сказала».
75 І принесли вони Йосипів одяг перед священиків, які були суддями, і побачили вони, і ось, дірка була перед Йосипом, і всі священики-судді зрозуміли, що вона тиснула на нього, і сказали вони: «Суд смерті не належить цьому рабу, бо він нічого не зробив, але його суд такий, щоб його посадили до в'язниці через чутку, яка через нього пішла на твою дружину».
76 І почув Потіфар їхні слова, і посадив його до в'язниці, до місця, де ув'язнені царські в'язні, і Йосип був у в'язниці дванадцять років.
77 І незважаючи на це, дружина його господаря не відвернулася від нього, і вона не переставала говорити з ним день у день, щоб послухати її, і через три місяці Зеліка продовжувала ходити до Йосипа до дому ув'язнення день у день, і вона спокушала його послухати її. І Зеліка сказала Йосипу: «Як довго ти

залишатимешся в цьому домі? Але послухайся мого голосу, і я виведу тебе з цього дому».
78 І відповів їй Йосип, кажучи: Краще мені залишатися в цьому домі, ніж слухати твоїх слів, щоб грішити проти Бога. А вона сказала йому: Якщо ти не виконаєш моєї волі, я вирву тобі очі, закую тобі кайдани на ноги та віддам тебе в руки тих, яких ти не знав раніше.
79 І Йосип відповів їй і сказав: «Ось Бог усієї землі може визволити мене від усього, що ти можеш мені зробити, бо Він відкриває очі сліпим і розв'язує зв'язаних, і береже всіх чужинців, які не знають цієї землі».
80 І коли Зеліка не змогла переконати Йосипа послухати її, вона перестала йти спокушати його; і Йосип все ще був ув'язнений у домі ув'язнення. А Яків, батько Йосипа, та всі його брати, що були в землі Ханаанській, все ще сумували та плакали в ті дні за Йосипом, бо Яків відмовився втішитися за свого сина Йосипа, і Яків голосно плакав, і плакав та сумував усі ті дні.

РОЗДІЛ 45

1 І сталося того року, року, коли Йосип зійшов до Єгипту, після того, як його продали брати, Рувим, син Якова, пішов до Тімни, і взяв собі за жінку Еліюрам, дочку ханаанеянина Аві, і прийшов до неї.
2 І завагітніла Еліюрам, жінка Рувима, і породила йому Ханоха, Палу, Хецрона та Кармі, чотирьох синів; а брат його Симеон взяв за дружину його сестру Діну, і вона породила йому Мемуїла, Яміна, Огада, Яхіна та Зохара, п'ятьох синів.
3 І прийшов він потім до Буни, ханаанянки, це та Буна, яку Симеон узяв у полон із міста Сихем. Буна була перед Діною та служила їй. І прийшов до неї Симеон, і вона породила йому Саула.
4 І пішов Юда того часу до Адулама, і прийшов він до чоловіка з Адулама, а ім'я йому було Хіра. І побачив там Юда дочку одного ханаанського чоловіка, а ім'я їй було Аліят, дочка Шуї. І взяв її, і прийшов до неї. І породила Аліят Юді Ера, Онана та Шіло, трьох синів.
5 І пішов Левій та Іссахар до краю сходу, і взяли собі за жінок дочок Йовава, сина Йоктана, сина Евера. А Йовав, син Йоктана, мав дві дочки: ім'я старшої Адіна, а ім'я молодшої Аріда.
6 І Левій узяв Адіну, а Іссахар взяв Аріду, і прийшли вони до Ханаанського краю, до дому свого батька. І породила Адіна Левію: Гершона, Кехата та Мерарі, трьох синів.
7 Аріда породила Іссахарові Толу, Пуву, Йова та Шомрона, чотирьох синів. Дан же пішов до краю Моавського, і взяв собі за дружину Афлалет, дочку моавітянина Хамудана, і привів її до краю Ханаанського.
8 А Афлалет була неплідна, не мала вона дітей. І згадав Бог про Афлалет, жінку Дана. Вона завагітніла, і породила сина, і назвала його ім'ям Хушим.
9 І пішов Ґад та Нефталим до Харану, і взяли звідти дочок Амурама, сина Уца, сина Нахора, за дружин.
10 А оце імена дочок Амурама: ім'я старшої Меріма, а ім'я молодшої Узіт; і Нафталі взяв Меріму, а Ґад взяв Узіта, і привів їх до землі Ханаанської, до дому їхнього батька.
11 А Меріма породила Нефталиму Яхцеїла: Гуні, Язера та Шалема, чотирьох синів; а Узіт породила Ґад-Цефіону Хагі, Шуні, Ецбона, Ері, Ароді та Аралі, сімох синів.
12 І вийшов Асир, і взяв Адон, дочку Афлала, сина Гадада, сина Ізмаїла, за жінку, і привів її до Ханаанського краю.
13 І померла Адон, жінка Асира, тими днями; у неї не було дітей. І сталося по смерті Адона, і Асир пішов на той бік річки, і взяв собі за дружину Хадуру, дочку Авімаїла, сина Евера, сина Симового.
14 А та молода жінка була гарної на вигляд і розумна, і вона була дружиною Малкіїла, сина Елама, сина Симового.
15 І породила Хадура Малкіїлу дочку, і він назвав їй ім'я Серах. І помер Малкіїл після цього, а Хадура пішла та й залишилася в домі свого батька.
16 А по смерті жінки в Асира він пішов, узяв Хадуру за дружину та привів її до Ханаанського краю. Також він привів із собою дочку її Серах. Вона була трирічна. Дівчина виховувалась у домі Якова.
17 А дівчина була гарної зовнішності, і ходила вона святими дорогами дітей Якова; їй нічого не бракувало, і Господь дав їй мудрості та розуму.
18 І завагітніла Хадура, жінка Асира, і породила йому Ймну, Ішву, Ішві та Берію, чотирьох синів.
19 І пішов Завулон до Мідіяну, і взяв собі за жінку Меріш, дочку Молада, сина Авіди, сина Мідіяна, і привів її до Ханаанського краю.
20 І Меруша породила Завулонові Середа Елона та Яхлеїла; три сини.
21 І послав Яків до Арама, сина Цови, сина Тераха, і взяв він для сина свого Веніямина Мехалію, дочку Арам, і вона прийшла до Ханаанського краю, до дому Якова. А Веніямину було десять літ, коли він узяв Мехалію, дочку Арам, за жінку.
22 І завагітніла Мехалія, і породила Веніямину Белу, Бехера, Ашбела, Геру та Наамана, п'ятьох синів; а Веніамін пішов потім і взяв собі за дружину Арібат, дочку Шомрона, сина Авраама, окрім своєї першої жінки, а йому було вісімнадцять років; і Арібат породила Веніямину Ахі, Воша, Мупіма, Хупіма та Орда, п'ятьох синів.
23 І пішов Юда до дому Сима, і взяв Тамар, дочку Елама, сина Сима, за дружину для свого первістка Ера.
24 І прийшов Ер до своєї жінки Тамари, і вона стала йому за дружину. І коли він прийшов до неї, то зовні винищив своє потомство, і діло його було зле в очах Господа, і Господь убив його.
25 І сталося по смерті Ера, первістка Юдиного, що Юда сказав Онану: «Іди до жінки брата свого, візьми її за дружину, як найближчу родичку, і встанови потомство братові своєму».
26 І взяв Онан Тамару за жінку, і прийшов до неї. А Онан робив те саме, що й брат його, і злим було діло його в очах Господа, і Він убив і його.
27 І помер Онан, і сказав Юда до Тамари: Залишайся в домі батька свого, аж поки не виросте син мій Шіло.

Юда вже не хотів віддавати Тамару Шіло, бо сказав собі: Може, й він помре, як його брати.
28 І встала Тамара, пішла та й залишилася в домі свого батька. І була Тамара в домі свого батька деякий час.
29 І померла Алія, дружина Юди; і Юда втішався за свою жінку. І по смерті Алії пішов Юда з другом своїм Хірою до Тімни стригти їхніх овець.
30 І почула Тамар, що Юда пішов до Тімни стригти овець, і що Шіло виросло, і Юда не вподобав її.
31 І встала Тамара, скинула з себе одяг свого вдівства, поклала на себе покривало, і повністю покрилася, і пішла й сіла на громадському провулку, що на дорозі до Тімни.
32 І пройшов Юда, і побачив її, і взяв її, і прийшов до неї, і вона завагітніла від нього. І сталося, як народжувала вона, ось близнюки в утробі її. І він назвав ім'я першому Перец, а другому Зара.

РОЗДІЛ 46

1 У ті дні Йосип все ще був ув'язнений у в'язниці в єгипетській землі.
2 У той час перед фараоном стояли слуги, головний чашник та головний пекар, що належали єгипетському цареві.
3 І взяв чашник вина, і поставив його перед царем, щоб він їв, а пекар поставив перед царем хліб, щоб він їв. І цар пив вино та їв хліб, він і його слуги та слуги, що їли за царським столом.
4 І поки вони їли та пили, чашник та пекар залишилися там. І знайшли фараонові слуги багато мух у вині, яке приніс чашник, а в хлібі пекаря знайшли каміння салітри.
5 І начальник царської сторожі поставив Йосипа слугою при фараонових евнухах, і фараонові евнухи були ув'язнені один рік.
6 І в кінці року їм обом снилися сни однієї ночі в місці ув'язнення, де вони були. А вранці Йосип прийшов до них, щоб, як завжди, звернутися до них, і побачив їх, аж ось їхні обличчя були похмурі та сумні.
7 І спитав їх Йосип: «Чому ваші обличчя сьогодні сумні та похмурі?» А вони відказали йому: «Нам снився сон, а немає кому його витлумачити». І сказав їм Йосип: «Розкажіть мені ваш сон, і Бог дасть вам відповідь миру, як ви бажаєте».
8 І чашник розповів свій сон Йосипу, кажучи: «Я бачив у своєму сні, і ось переді мною велика виноградна лоза, і на тій лозі я побачив три гілки, і виноградна лоза швидко розквітла і досягла великої висоти, а її грона дозріли і стали виноградом».
9 І взяв я виноград, вичавив його в чашу та дав у руку фараонові, і він пив. І сказав йому Йосип: Три гілки, що були на виноградній лозі, це три дні.
10 Але за три дні цар накаже вивести тебе і поверне тебе на твою посаду, і ти будеш пити цареві його вино, як і раніше, коли був його чашником. Але нехай я знайду милість у очах твоїх, щоб ти згадав про мене перед фараоном, коли тобі буде добре, і щоб ти зробив мені милість, і щоб вивев мене з цієї в'язниці, бо мене викрали з землі Ханаанської та продали в рабство на цьому місці.
11 А також те, що тобі розповідали про дружину мого пана, неправда, бо мене даремно посадили до цієї в'язниці. І чашник відповів Йосипові, кажучи: Якщо цар добре вчинить зі мною, як спочатку, як ти мені востаннє витлумачив, то я зроблю все, чого ти бажаєш, і виведу тебе з цієї в'язниці.
12 І пекар, побачивши, що Йосип точно витлумачив сон чашника, також підійшов і розповів Йосипові ввесь свій сон.
13 І сказав він йому: «Уві сні мені було видно три білі кошики на голові моєї. Я подивився, аж ось у найвищому кошику всілякі печені м’яса для фараона, і птахи клювали їх з моєї голови».
14 І сказав йому Йосип: Три кошики, що ти бачив, це три дні, але за три дні фараон зніме тобі голову та повісить тебе на дереві, і птахи клюватимуть твоє тіло з тебе, як ти бачив у своєму сні.
15 У ті дні цариця мала народжувати, і того дня вона народила сина єгипетському цареві. І сповістили, що цар отримав свого первістка, і весь народ Єгипту разом із вельможами та слугами фараона дуже зрадів.
16 А третього дня після його народження фараон справив бенкет для своїх евнухів та слуг, для війська землі Цоар та землі Єгипетської.
17 І ввесь народ Єгипту та слуги фараона прийшли їсти та пити з царем на бенкеті сина його, та радіти царевій радощі.
18 І всі царські офіцери та його слуги раділи того часу вісім днів на святі, і вони веселилися під усілякі музичні інструменти, під тимпани та танці в царському домі вісім днів.
19 А чашник, якому Йосип розтлумачив його сон, забув про Йосипа і не згадав про нього цареві, як обіцяв, бо це було від Господа, щоб покарати Йосипа за те, що він покладався на людину.
20 І Йосип залишався після цього у в'язниці два роки, доки не виповнилося йому дванадцять років.

РОЗДІЛ 47

1 Ісак, син Авраамів, ще жив у ті дні в землі Ханаанській; він був дуже старий, ста вісімдесяти літ. А Ісав, син його, брат Якова, був у землі Едом, і він та сини його мали володіння в ній серед синів Сеїру.
2 І почув Ісав, що наближається час смерті його батька, і прийшов він, сини його та його дім до Ханаанського краю, до дому батька свого. А Яків та сини його вийшли з місця, де вони жили в Хевроні, і всі вони прийшли до Ісаака, батька свого, і знайшли Ісава та синів його в наметі.
3 І Яків та сини його сиділи перед батьком своїм Ісааком, а Яків все ще сумував за сином своїм Йосипом.
4 І сказав Ісак до Якова: «Приведи до мене сюди своїх синів, і я благословлю їх». І Яків привів одинадцятьох своїх дітей перед свого батька Ісаака.
5 І поклав Ісак руки свої на всіх синів Якова, і обійняв їх, і поцілував їх одного за одним. І поблагословив їх Ісак того дня, і сказав до них: Нехай Бог ваших батьків благословить вас і нехай розмножить ваше потомство, як зорі на небі, числом.

6 І поблагословив Ісаак синів Ісава, кажучи: Нехай Бог зробить тебе страхом та жахом для всіх, хто тебе побачить, та для всіх твоїх ворогів.
7 І покликав Ісаак Якова та синів його, і всі вони прийшли та сіли перед Ісааком. Ісаак сказав до Якова: Господь, Бог усієї землі, сказав мені: Нащадкам твоїм дам Я цю землю у спадок, якщо сини твої будуть пильнувати Моїх постанов та Моїх доріг, і Я виконаю над ними клятву, якою Я клявся Авраамові, батькові твоєму.
8 А тепер, сину мій, навчи своїх дітей та дітей своїх дітей боятися Господа та ходити доброю дорогою, яка буде до вподоби Господу, Богу твоєму. Бо якщо ти будеш дотримуватися Господніх доріг та Його постанов, то Господь також дотримається для тебе Свого заповіту з Авраамом, і буде добре чинити тобі та твоєму потомству по всі дні.
9 І коли Ісак закінчив наказувати Якову та дітям своїм, то помер, і приєднався до народу свого.
10 Яків та Ісав упали на обличчя свого батька Ісаака та й плакали. Ісаакові було сто вісімдесят років, коли він помер у землі Ханаанській, у Хевроні. І сини його віднесли його до печери Махпели, яку Авраам купив у синів Хетових на володіння для поховання.
11 І всі царі ханаанського краю пішли з Яковом та Ісавом ховати Ісаака, і всі царі ханаанського виявили Ісаакові велику шану після його смерті.
12 А сини Якова та сини Ісава ходили босоніж навколо, йдучи та голосячи, аж поки не дійшли до Кіреат-Арби.
13 І поховали Яків та Ісав батька свого Ісаака в печері Махпела, що в Кіреат-Арбі в Хевроні, і поховали його з великою честю, як це роблять на похороні царів.
14 І Яків, і сини його, і Ісав, і сини його, і всі царі ханаанські вчинили велику та тяжку жалобу, і поховали його, і голосили за ним багато днів.
15 І по смерті Ісаака він залишив свою худобу, майно та все, що належало йому, своїм синам. І сказав Ісав до Якова: «Ось, благаю тебе, усе, що залишив наш батько, ми поділимо на дві частини, і я виберу». І сказав Яків: «Ми так і зробимо».
16 І взяв Яків усе, що Ісаак залишив у землі Ханаанській, худобу та майно, і поставив їх на дві частини перед Ісавом та його синами, і сказав Ісаву: «Ось усе це перед тобою; вибери собі половину, яку візьмеш».
17 І сказав Яків до Ісава: Послухай же, що я скажу тобі: Господь, Бог неба й землі, говорив до наших батьків, Авраама та Ісаака, кажучи: Нащадкам твоїм дам Я цю землю у спадок навіки.
18 А тепер усе, що залишилося в нашого батька, перед тобою, і ось увесь край перед тобою; вибери собі з них, що тобі заманеться.
19 Якщо ти бажаєш усієї землі, візьми її собі та своїм дітям назавжди, а я візьму це багатство, і якщо ти бажаєш цього багатства, візьми його собі, а я візьму цю землю собі та своїм дітям, щоб вони успадкували її назавжди.
20 А Невайот, син Ізмаїла, був тоді в тому краї з його дітьми. І пішов того дня Ісав, і порадився з ним, кажучи:
21 Так говорив мені Яків, і так відповів мені. А тепер дай свою пораду, і ми послухаємо.
22 І сказав Невайот: Що це Яків сказав тобі? Ось усі сини Ханаану живуть безпечно на своїй землі, а Яків каже, що успадкує її з потомством своїм по всі дні.
23 Тож іди тепер, візьми все багатство свого батька, а брата свого Якова залиш у землі, як він говорив.
24 І встав Ісав, і повернувся до Якова, і зробив усе, що порадив Невайот, син Ізмаїлів. І забрав Ісав усе багатство, що залишилося в Ісаака, душі, худобу, худобу та майно, і все багатство; він нічого не дав своєму братові Якову. І забрав Яків усю землю Ханаанську від потоку Єгипетського до річки Євфрат, і забрав її у вічне володіння, і для своїх дітей, і для свого потомства по ньому навіки.
25 Яків також забрав від свого брата Ісава печеру Махпелу, що в Хевроні, яку Авраам купив у Ефрона на володіння, щоб поховати її собі та потомству своєму навіки.
26 І Яків записав усі ці речі в купівельну книгу, і підписав її, і засвідчив усе це перед чотирма вірними свідками.
27 А ось ті слова, що Яків написав у книзі, кажучи: Земля Ханаанська та всі міста хіттеїв, хіввеїв, євусеїв, амореїв, періззеїв та герґашеїв, усі сім народів від річки Єгипетської до річки Євфрат.
28 А місто Хеврон, Кіреат-Арбу, та печеру, що в ньому, усе це Яків купив у свого брата Ісава за ціну, на володіння та на спадщину для свого потомства по ньому навіки.
29 І Яків узяв книгу купівлі та підпис, заповідь та устави, і книгу об'явлення, і поклав їх у глиняну посудину, щоб вони довго зберігалися, і передав їх у руки своїх дітей.
30 І забрав Ісав усе, що залишив йому батько його після смерті його від брата Якова, і забрав усе майно, від людини до худоби, від верблюда до осла, від вола до ягняти, срібло та золото, каміння та бделій, і все багатство, що належало Ісааку, синові Авраама; не залишилося нічого, чого б Ісав не забрав собі з усього, що залишилося в Ісаака після його смерті.
31 І взяв усе це Ісав, і пішов він та його діти додому, до краю Сеїру-хореянина, далеко від Якова, свого брата, та від його дітей.
32 І мав Ісав володіння серед синів Сеїру, і від того дня й згодом Ісав не повернувся до Ханаанського краю.
33 І вся земля Ханаанська стала спадщиною для синів Ізраїля, спадщиною вічною, а Ісав та всі його діти успадкували гору Сеїр.

РОЗДІЛ 48

1 У ті дні, по смерті Ісаака, Господь наказав і навів голод на всю землю.
2 У той час фараон, цар єгипетський, сидів на своєму престолі в єгипетській землі. Він лежав у своєму ліжку та бачив сни. І фараон побачив у своєму сні, що він стоїть на березі єгипетської річки.
3 І коли він стояв, то побачив, аж ось виходять із річки семеро корів, огрядних тілом і гарних на вигляд.

4 А за ними вийшли семеро інших корів, худих тілом і бридких на вигляд, і семеро бридких на вигляд поглинули гарних на вигляд, і їхній вигляд був таким самим бридким, як і спочатку.
5 І прокинувся він, і знову заснув, і снилося йому вдруге, і побачив він, аж ось, на одному стеблі виросло сім колосків, густих та гарних, а за ними виросло сім тонких колосків, висушених східним вітром, і тонкі колоски поглинули повні. І прокинувся фараон від свого сну.
6 А вранці цар згадав свої сни, і дух його занепокоївся через ці сни. І цар поспішив, і послав, і покликав усіх єгипетських чарівників та мудреців, і вони прийшли та стали перед фараоном.
7 І цар сказав їм: «Я бачив сни, та немає нікого, хто б їх витлумачив». І вони сказали цареві: «Розкажи свої сни своїм рабам, і ми їх послухаємо».
8 І цар розповів їм свої сни, і всі вони відповіли та сказали одним голосом цареві: «Хай цар живе навіки!» А ось тлумачення твоїх снів.
9 Сім добрих корів, яких ти бачив, означають сім дочок, що народяться тобі в останні дні, а сім корів, яких ти бачив, як вони вийшли за ними та поглинули їх, є знаком того, що дочки, що народяться тобі, всі помруть за життя царя.
10 А те, що ти бачив у другому сні, про сім повних добрих колосків, що виростають на одному стеблі, ось їхнє тлумачення: ти збудуєш собі в останні дні сім міст по всій землі Єгипетській; і те, що ти бачив, як сім випалених колосків виростають за ними та поглинають їх, поки ти дивився на них своїми очима, це знак того, що міста, які ти збудуєш, будуть усі зруйновані в останні дні, за життя царя.
11 І коли вони говорили ці слова, цар не прихилив свого вуха до їхніх слів, і не звернув на них свого серця, бо цар знав у своїй мудрості, що вони не дали правильного тлумачення снів. І коли вони закінчили говорити перед царем, цар відповів їм, кажучи: Що це за річ, яку ви мені сказали? Справді, ви говорили неправду та говорили неправду; тому тепер скажіть правильного тлумачення моїх снів, щоб вам не померти.
12 І цар наказав після цього, і послав, і знову покликав інших мудреців, і вони прийшли та стали перед царем, і цар розповів їм свої сни, і всі вони відповіли йому за першим тлумаченням. І запалився гнів царя, і він дуже розгнівався, і цар сказав їм: «Ви справді говорите неправду та неправду в тому, що говорите».
13 І цар наказав оголосити по всій єгипетській землі, говорячи: «Цар та його вельможі постановили, що кожен мудрий чоловік, який знає та розуміє тлумачення снів і не прийде сьогодні перед царя, буде покараний смертю».
14 А той чоловік, хто розповість цареві правильне тлумачення його снів, буде йому дано все, чого він вимагатиме від царя. І прийшли всі мудреці єгипетського краю перед царя, а також усі чарівники та чаклуни, що були в Єгипті, і в Гошені, і в Рамесесі, і в Тахпанхесі, і в Цоарі, і по всіх місцях на кордонах Єгипту, і всі вони стали перед царем.
15 І зібралися всі вельможі, князі та царські слуги з усіх міст Єгипту, і всі вони сіли перед царем. І цар розповів свої сни мудрецям та князям, і всі, хто сидів перед царем, були вражені цим видінням.
16 І всі мудреці, що були перед царем, дуже розділилися в тлумаченні його снів; деякі з них витлумачили їх цареві, кажучи: Сім добрих корів — це сім царів, які з царського потомства будуть поставлені над Єгиптом.
17 А сім злих корів — це сім князів, які повстануть проти них в останні дні та знищать їх; а сім колосків — це сім великих князів, що належать Єгипту, які потраплять до рук семи менш могутніх князів їхніх ворогів у війнах нашого пана царя.
18 А деякі з них витлумачили цареві так, кажучи: Сім добрих корів — це міцні міста Єгипту, а сім злих корів — це сім народів землі Ханаанської, які прийдуть на сім міст Єгипту в останні дні та знищать їх.
19 А те, що ти бачив у другому сні, про сім добрих і поганих колосків зерна, є знаком того, що єгипетське правління знову повернеться до твого потомства, як і спочатку.
20 І за його царювання мешканці єгипетських міст повстануть проти семи ханаанських міст, які сильніші за них, і знищать їх, і єгипетська влада повернеться до твого потомства.
21 А деякі з них сказали цареві: «Ось тлумачення твоїх снів: сім добрих корів — це сім цариць, яких ти візьмеш собі за дружин наприкінці, а сім поганих корів означають, що всі ці жінки помруть за життя царя».
22 А сім добрих і поганих колосків, яких ти бачив у другому сні, це чотирнадцять дітей, і станеться це в останні дні, що вони встануть і будуть битися між собою, і семеро з них поб'ють сімох сильніших.
23 І деякі з них сказали цареві такі слова, кажучи: Сім добрих корів означають, що в тебе народиться семеро дітей, і вони вб'ють семеро дітей твоїх дітей в останні дні; а сім добрих колосків, які ти бачив у другому сні, це ті князі, проти яких семеро інших, менш могутніх князів, воюватимуться і знищать їх в останні дні, і помстяться за справу твоїх дітей, і правління знову повернеться до твого потомства.
24 І почув цар усі слова єгипетських мудреців та їхнє тлумачення його снів, і жоден з них не сподобався цареві.
25 І цар у своїй мудрості зрозумів, що вони не зовсім правильно говорили всі ці слова, бо це було від Господа, щоб зіпсувати слова єгипетських мудреців, щоб Йосип міг вийти з дому ув'язнення і щоб він став великим у Єгипті.
26 І побачив цар, що ніхто з усіх мудреців та чарівників Єгипту не говорив з ним правильно. І розгнівався цар, і лють його запалилася в ньому.
27 І цар наказав усім мудрецям та чарівникам вийти з-перед нього, і всі вони вийшли з-перед царя з ганьбою та соромом.
28 І цар наказав розіслати по всьому Єгипту повість, щоб убити всіх чарівників, що були в Єгипті, і щоб жодному з них не залишилося в живих.
29 І встали начальники царської сторожі, і кожен вихопив свій меч, і почали бити єгипетських чарівників та мудреців.

30 А після цього прийшов Мерод, головний чашник царя, і вклонився цареві, та й сів перед ним.
31 І чашник сказав цареві: «Нехай цар живе навіки, а влада його нехай буде піднесена в краї!»
32 Ти розгнівався на свого раба в ті дні, а минуло вже два роки, і посадив мене під варту, і я був деякий час під вартою, я та начальник пекарів.
33 А з нами був єврейський раб, начальник варти, на ім'я Йосип, бо його пан розгнівався на нього й віддав його до дому в'язниці, і він там служив нам.
34 І сталося через деякий час після того, як ми були в сторожі, нам снилися сни однієї ночі, мені та начальнику пекарів; кожному снилося за його тлумаченням сну.
35 І ми прийшли вранці й розповіли їх тому слузі, і він витлумачив нам наші сни, кожному згідно з його сном, чи правильно він витлумачив.
36 І сталося так, як він нам витлумачив, так і сталося; жодне з його слів не залишилося здійсненим.
37 А тепер, пане мій і царю, не вбивайте народ Єгипту даремно; ось той раб досі ув'язнений у домі начальником варти, його паном, у домі ув'язнення.
38 Якщо цареві це подобається, нехай покличе його, щоб він прийшов до тебе, і він повідомить тобі правильне тлумачення сну, який тобі наснився.
39 І почув цар слова головного чашника, і наказав цар не вбивати єгипетських мудреців.
40 І наказав цар своїм слугам привести Йосипа до нього, і цар сказав їм: Ідіть до нього, і не лякайте його, щоб він не збентежився і не знав, як правильно говорити.
41 І пішли царські слуги до Йосипа, і поспішно вивели його з в'язниці. І царські слуги поголили його, і він змінив свій в'язничний одяг, і прийшов перед царя.
42 А цар сидів на своєму царському троні в князівському вбранні, оперезана золотим ефодом, а щире золото, що було на ньому, виблискувало, а карбункул, рубін і смарагд разом з усіма дорогоцінними каменями, що були на царській голові, засліплювали очі. І Йосип дуже дивувався цареві.
43 А трон, на якому сидів цар, був покритий золотом і сріблом, і камінням оніксу, і мав сімдесят сходинок.
44 І був їхній звичай по всій землі Єгипетській, що кожен чоловік, який приходив говорити до царя, якщо він був князем або шанованим в очах царя, піднімався на царський трон аж до тридцять першого сходинки, а цар спускався на тридцять шосту сходинку та розмовляв з ним.
45 Якщо він був із простого люду, то піднімався на третю сходинку, а цар спускався на четверту і розмовляв з ним, і їхній звичай полягав у тому, що кожен, хто розумів усі сімдесят мов, піднімався сімдесятьма сходинками і йшов нагору, аж поки не доходив до царя.
46 А кожен, хто не міг пройти сімдесят, піднімався на стільки сходинок, скільки мов він знав.
47 І було за звичаєм у ті дні в Єгипті, що ніхто не царював над ними, окрім того, хто розумів сімдесят мов.
48 І коли Йосип прийшов перед царем, він поклонився цареві до землі, і той піднявся на третю сходинку, а цар сів на четвертій сходинці та й розмовляв з Йосипом.
49 І сказав цар Йосипові: «Мені снився сон, і немає тлумачача, щоб він його правильно витлумачив. І я наказав сьогодні, щоб усі єгипетські чарівники та мудреці прийшли до мене. Я розповів їм свої сни, і ніхто не витлумачив їх мені правильно».
50 І по цьому я сьогодні почув про тебе, що ти мудра людина і можеш правильно витлумачити кожен сон, який чуєш.
51 І відповів Йосип фараонові, кажучи: Нехай фараон розповість свої сни, які йому снилися; адже тлумачення їхні від Бога. І фараон розповів Йосипові свої сни, сон про корів та сон про колоски, і цар перестав говорити.
52 І Йосип тоді був одягнений у Духа Божого перед царем, і він знав усе, що мало статися з царем від того дня й надалі, і він знав правильне тлумачення царського сну, і він говорив перед царем.
53 І знайшов Йосип милість в очах царя, і цар прихилив свої вуха та своє серце, і вислухав усі слова Йосипа. І сказав Йосип цареві: Не думай, що це два сни, бо це лише один сон, бо те, що Бог вирішив зробити по всій землі, Він показав цареві у сні його, і ось правильне тлумачення твого сну:
54 Сім добрих корів і колосків – це сім років, і сім поганих корів і колосків – це також сім років; це один сон.
55 Ось, сім років, що наступають, буде великий достаток по всій землі, а після них настануть сім років голоду, дуже тяжкий голод; і весь достаток буде забутий з землі, і голод пожере мешканців землі.
56 Цареві наснився один сон, і сон повторили фараонові, бо річ ця визначена Богом, і Бог незабаром здійснить її.
57 А тепер Я дам тобі пораду й визволю твою душу та душі мешканців цього краю від лиха голоду, щоб ти пошукав у своєму царстві чоловіка дуже розсудливого та мудрого, який знає всі справи управління, і призначив його наглядачем над єгипетським краєм.
58 А чоловік, якого ти поставиш над Єгиптом, нехай призначить під собою урядовців, щоб вони збирали всю їжу майбутніх добрих років, і нехай вони складали збіжжя та складали його до призначених тобі сховищ.
59 І нехай вони збережуть ту їжу на сім років голоду, щоб вона знайшлася для тебе, для твого народу та для всієї твоєї землі, і щоб ти та твоя земля не були винищені голодом.
60 Нехай також буде наказано всім мешканцям землі, щоб кожен збирав урожай свого поля, усіляку їжу, протягом семи добрих років, і щоб вони складали це у свої сховища, щоб це можна було знайти для них у дні голоду, і щоб вони могли жити цим.
61 Це правильне тлумачення твого сну, і це порада, дана для спасіння твоєї душі та душ усіх твоїх підданих.
62 І цар відповів і сказав Йосипові: «Хто це каже, і хто знає, що слова твої правдиві?» І він сказав цареві: «Це буде тобі знаком щодо всіх моїх слів, що вони правдиві, і що моя порада добра для тебе».

63 Ось, твоя дружина сьогодні сидить на пологовому стільці, і вона народить тобі сина, і ти будеш радіти з ним; коли твоя дитина вийде з утроби матері своєї, твій первісток, який народився два роки тому, помре, і ти будеш втішений дитиною, яка народиться тобі сьогодні.
64 І закінчив Йосип говорити ці слова до царя, і вклонився цареві, і вийшов. І коли Йосип вийшов від царя, ті ознаки, що Йосип говорив цареві, збулися того дня.
65 І цариця народила того дня сина, і цар почув радісну звістку про свого сина, і зрадів. А коли вісник вийшов від царя, царські слуги знайшли первістка царевого, що лежав мертвим на землі.
66 І був великий плач і галас у царському домі, і цар почув це, та й сказав: Що це за галас і плач, що я чув у домі? І вони розповіли цареві, що його первісток помер. Тоді цар зрозумів, що всі слова Йосипа, які він говорив, були правдивими, і цар утішився за свого сина дитиною, яка народилася в нього того дня, як Йосип говорив.

РОЗДІЛ 49

1 Після цих подій цар послав і зібрав усіх своїх урядовців та слуг, і всіх князів та вельмож, що належали цареві, і всі вони прийшли перед царя.
2 І цар сказав їм: «Ось ви бачили й чули всі слова цього єврея, і всі ознаки, про які він говорив, що вони здійсняться, і жодне з його слів не збулося».
3 Ти знаєш, що він дав правильне тлумачення сну, і він неодмінно збудеться. Тож тепер порадися та знай, що тобі робити, і як край буде врятований від голоду.
4 Шукайте ж і подивіться, чи знайдеться такий, що в серці його мудрість і знання, і Я поставлю його над землею.
5 Бо ти чув, що порадив єврей, щоб врятувати землю від голоду, і я знаю, що земля не врятується від голоду, як тільки за порадою єврея, того, хто порадив мені.
6 І всі вони відповіли цареві й сказали: «Добра порада, яку дав єврей щодо цього. А тепер, пане наш і царю, ось увесь край у твоїй руці. Зроби, що тобі добре».
7 Кого ти обереш, і кого ти у своїй мудрості знаєш, що він мудрий і здатний своєю мудрістю спасти землю, того цар призначить собі над землею.
8 І сказав цар усім офіцерам: «Я подумав, що оскільки Бог об’явив євреєю все, що Він говорив, то немає в усій землі такого розсудливого та мудрого, як він. Якщо це буде вам до вподоби, я поставлю його над землею, бо він спасе землю своєю мудрістю».
9 І всі урядники відповіли цареві й сказали: «Але ж справді написано в законах Єгипту, і цього не можна порушувати, що ніхто не може царювати над Єгиптом і бути другим після царя, хіба що той, хто знає всі мови синів людських».
10 Отже, пане наш і царю, ось цей єврей може говорити лише єврейською мовою, тож як же він може бути над нами другим під керівництвом, якщо навіть мови нашої не знає?
11 А тепер благаємо тебе, пошли по нього, і нехай він прийде до тебе, і випробуй його в усьому, і зроби, як вважаєш за потрібне.
12 І сказав цар: «Завтра буде зроблено, і річ, яку ти сказав, добра». І всі урядовці прийшли того дня перед царя.
13 І тієї ночі Господь послав одного зі Своїх ангелів-служителів, і той прийшов до Єгипетської землі до Йосипа. І ангел Господній став над Йосипом. Аж ось Йосип лежав у ліжку вночі в домі свого пана в підземеллі, бо пан його знову повернув його до підземелля через його жінку.
14 І ангел розбудив його від сну, і Йосип устав, і став на ноги свої. І ось ангел Господній стоїть навпроти нього; і ангел Господній говорив з Йосипом, і навчив його всіх людських мов тієї ночі, і він назвав йому ім'я Йосип.
15 І ангел Господній відійшов від нього, а Йосип повернувся та й ліг на своє ліжко. Йосип був вражений видінням, яке бачив.
16 І сталося вранці, що цар послав по всіх своїх евнухів та слуг, і всі вони прийшли та сіли перед царем. І цар наказав привести Йосипа. І пішли царські слуги, і привели Йосипа перед фараона.
17 І цар вийшов і зійшов сходами трону, і Йосип говорив до царя всіма мовами, і Йосип підійшов до нього і говорив до царя, аж поки той не прийшов до царя на сімдесятій сходинці, і той сів перед царем.
18 І цар дуже зрадів за Йосипа, і всі царські евнухи дуже зраділи разом із царем, коли почули всі слова Йосипа.
19 І ця річ здалася доброю в очах царя та сановників, щоб поставити Йосипа другим після царя над усією єгипетською землею. І цар сказав Йосипу, кажучи:
20 Ти ж порадив мені поставити мудрого чоловіка над єгипетським краєм, щоб своєю мудрістю врятувати край від голоду. А тепер, коли Бог об’явив тобі все це та всі слова, які ти говорив, то немає в усій країні розумного та мудрого чоловіка, подібного до тебе.
21 І не буде вже ім'я твоє Йосип, але Цафнат-Панеах буде ім'я твоє; ти будеш другим після мене, і за словом твоїм будуть усі справи мого правління, і за словом твоїм виходитиме й входитиме народ мій.
22 Також з-під твоєї руки мої раби та урядники отримають свою платню, яка їм дається щомісяця, і тобі вклонятиметься весь народ краю; тільки моїм престолом я буду більшим за тебе.
23 І цар зняв перстень свій з руки своєї, і надів його на руку Йосипа, і цар одягнув Йосипа в князівський одяг, і поклав золотий вінець на його голову, і поклав золотий ланцюг на його шию.
24 І цар наказав своїм слугам, і вони посадили його на другу царську колісницю, що їхала навпроти царської колісниці. І він посадив його на великого та міцного коня з царських коней, і провів його вулицями єгипетського краю.
25 І цар наказав усім, хто грав на тимпанах, арфах та інших музичних інструментах, вирушити з Йосипом; тисяча тимпанів, тисяча мехолотів та тисяча невалімів пішли за ним.
26 І п'ять тисяч чоловіків з оголеними мечами, що блищали в руках їхніх, йшли та гралися перед Йосипом, і двадцять тисяч вельмож царя, підперезаних поясами зі шкіри, покритої золотом, йшли праворуч від Йосипа,

а двадцять тисяч ліворуч від нього, і всі жінки та дівчата ходили по дахах або стояли на вулицях, граючись та радіючи Йосипу, і дивилися на вигляд Йосипа та на його красу.
27 А царські люди йшли перед ним і позаду нього, пахучи дорогу ладаном, касією та всілякими вишуканими пахощами, і розкидали по дорозі смирну та алое. Двадцять чоловіків проголошували ці слова перед ним по всій країні гучним голосом:
28 Бачите цього чоловіка, якого цар обрав своїм помічником? Усі справи уряду будуть управлятися ним, а хто порушить його накази, або хто не вклониться йому до землі, той помре, бо він повстане проти царя та його помічника.
29 А коли глашатаї перестали проголошувати, увесь народ Єгипту вклонився Йосипу до землі й сказав: «Хай живе цар, і хай живе його другий!» І всі мешканці Єгипту вклонилися дорогою, а коли глашатаї підійшли до них, вони вклонилися й раділи всілякими тимпанами, мехолом та невалом перед Йосипом.
30 І Йосип, сидячи на коні, звів очі свої до неба, і кликнув, та й сказав: «Він піднімає бідного з пороху, Він піднімає нужденного з гною. Господи Саваот, блаженна людина, що на Тебе надіється».
31 І Йосип пройшов по всій єгипетській землі з фараоновими рабами та евнухами, і вони показали йому всю єгипетську землю та всі царські скарби.
32 І повернувся Йосип, і прийшов того дня перед фараона, і цар дав Йосипові володіння в Єгипетській землі, володіння полями та виноградниками. І дав цар Йосипові три тисячі талантів срібла та тисячу талантів золота, і каміння оніксу, і бделію, і багато подарунків.
33 А наступного дня цар наказав усьому народові Єгипту приносити Йосипу дари та подарунки, а того, хто порушить царський наказ, треба покарати смертю. І зробили вони пагірок на вулиці міста, і розстелили там одяг, і кожен, хто приносив щось Йосипу, клав це на пагірок.
34 І ввесь народ Єгипту кидав щось на пагірку, один золоту сережку, а інший персні та сережки, і різний посуд золотої та срібної роботи, і каміння оніксу та бделію кидав він на пагірку; кожен дав щось зі свого майна.
35 І Йосип узяв усе це та й поклав у свої скарбниці, і всі царські чиновники та вельможі звеличували Йосипа, і давали йому багато подарунків, бачачи, що цар обрав його своїм другим слугою.
36 І послав цар до Потіфера, сина Ахірама, жерця Она, і взяв його молоду дочку Оснату, та й дав її Йосипові за жінку.
37 А дівчина була дуже вродлива, діва, якої чоловік не знав, і Йосип узяв її за дружину. І сказав цар Йосипу: Я фараон, і крім тебе ніхто не наважиться підняти свою руку чи ногу, щоб правити моїм народом у всій єгипетській землі.
38 Йосипу було тридцять літ, коли він став перед фараоном. І вийшов Йосип від царевого обличчя, і став другим при цареві в Єгипті.
39 І цар дав Йосипу сто слуг, щоб служили йому в його домі, і Йосип також послав і купив багато слуг, і вони залишилися в домі Йосипа.
40 Тоді Йосип збудував собі дуже величний дім, подібний до царських будинків, перед двором царського палацу, і він збудував у домі великий храм, дуже елегантний на вигляд і зручний для свого проживання; три роки Йосип зводив свій дім.
41 І зробив собі Йосип дуже вишуканий трон з великої кількості золота та срібла, і покрив його камінням оніксу та бделієм, і зробив на ньому подобу всієї землі Єгипетської та подобу річки Єгипетської, що напоює всю землю Єгипетську; і Йосип безпечно сидів на своєму троні в своєму домі, і Господь помножив мудрість Йосипа.
42 І всі мешканці Єгипту, і раби фараона, і його князі дуже любили Йосипа, бо це було від Господа для Йосипа.
43 І мав Йосип військо, що виходило війною, військами та загонами числом сорок тисяч і шістсот чоловік, озброєних, щоб допомогти цареві та Йосипу проти ворога, окрім царських офіцерів та його слуг та мешканців Єгипту без числа.
44 І дав Йосип своїм лицарям та всьому своєму війську щити та списи, шапки та панцирі та каміння для пращ.

РОЗДІЛ 50

1 Того часу сини Таршішу вийшли на синів Ізмаїла та воювали з ними, і сини Таршішу довго грабували ізмаїльтян.
2 А діти Ізмаїла були нечисленні в ті дні, і вони не могли перемогти дітей Таршішу, і їх дуже гнобили.
3 І послали старійшини ізмаїльтян до єгипетського царя записку, говорячи: Пошли ж до своїх рабів офіцерів та військо, щоб вони допомогли нам воювати з синами Таршішу, бо ми вже давно їх нищимо.
4 І послав фараон Йосипа з лицарями та військом, що було з ним, а також лицарів своїх з царського дому.
5 І пішли вони до краю Хавіла до синів Ізмаїла, щоб допомогти їм проти синів Таршішу. І сини Ізмаїла воювали з синами Таршішу. І Йосип побив таршішян, і підкорив увесь їхній край, і сини Ізмаїла живуть у ньому аж до цього дня.
6 А коли край Таршішу був підкорений, усі таршішійці повтікали й прийшли до границі своїх братів, синів Явана. А Йосип з усіма своїми лицарями та військом повернувся до Єгипту, і жодного з них не бракувало.
7 А під час зміни року, другого року царювання Йосипа над Єгиптом, Господь дав великий достаток по всій землі на сім літ, як Йосип говорив, бо Господь благословив увесь урожай землі за тих днів на сім літ. І їли вони й дуже наситилися.
8 І Йосип мав того часу під своїм керівництвом урядовців, і вони збирали всю їжу добрих років, і насипали збіжжя рік за роком, і клали його до скарбниць Йосипа.
9 І щоразу, коли вони збирали їжу, Йосип наказував їм приносити колоски, а також приносити з ними трохи польової землі, щоб вона не зіпсувалася.
10 І робив Йосип так рік у рік, і нагромадив він збіжжя, як морського піску, дуже багато, бо запаси його були величезні, і їх не можна було злічити від великої кількості.

11 А також усі мешканці Єгипту зібрали всіляку їжу у свої запаси у великій кількості протягом семи добрих років, але вони не чинили з нею так, як Йосип.
12 І вся їжа, яку Йосип та єгиптяни зібрали протягом семи років достатку, була забезпечена для краю в запаси на сім років голоду, для прожиття всієї землі.
13 І мешканці Єгипту наповнили кожен свою комори та своє сховище зерном, щоб прогодуватися під час голоду.
14 І Йосип розклав усю їжу, яку зібрав, по всіх єгипетських містах, і замкнув усі комори, і поставив над ними вартових.
15 І породила Йосипова жінка Осната, дочка Потіфери, йому двох синів, Манасію та Єфрема. Йосипові було тридцять чотири роки, коли він їх породив.
16 І виросли юнаки, і ходили його дорогами та його настановами, не відхилялися від дороги, якої навчав їх батько, ні праворуч, ні ліворуч.
17 І Господь був з юнаками, і вони виросли, і набули розуміння та вміння в усій мудрості та в усіх справах управління. І всі царські евнухи та його вельможі з мешканців Єгипту звеличували юнаків, і вони були виховані серед царських дітей.
18 І закінчилися сім років достатку, що були по всій землі, і настали по них сім років голоду, як сказав був Йосип, і голод був по всій землі.
19 І побачив увесь народ Єгипту, що в єгипетській землі почався голод, і ввесь народ Єгипту відчинив свої запаси збіжжя, бо голод міцнішав над ними.
20 І знайшли вони всю їжу, що була в їхніх запасах, повну шкідників, непридатну для їжі. І голод настав по всій землі. І всі мешканці Єгипту прийшли й плакали перед фараоном, бо голод тяжко їх мучив.
21 І сказали вони фараонові: Дай їжі своїм рабам, бо нащо нам помирати з голоду на очах твоїх, нам і нашим дітям?
22 І відповів їм фараон, кажучи: «Чого ви кличете до мене? Хіба Йосип не наказав зберігати збіжжя на сім років достатку на роки голоду? Чому ж ви не послухалися його голосу?»
23 І відповів народ Єгипту цареві, кажучи: Як жива душа твоя, пане наш, твої раби зробили все, що наказав Йосип, бо твої раби також зібрали всі врожаї своїх полів за сім років достатку, і склали їх у комори, і так є аж до цього дня.
24 А коли голод напав на твоїх рабів, ми відчинили наші комори, і ось, усі наші продукти були повні шкідників і непридатні для їжі.
25 І коли цар почув усе, що сталося з мешканцями Єгипту, цар дуже злякався голоду, і дуже налякався; і цар відповів єгипетському народу, кажучи: Оскільки все це сталося з вами, ідіть до Йосипа, робіть усе, що він вам скаже, не порушуйте його наказів.
26 І вийшов увесь народ Єгипту, і прийшов до Йосипа, та й сказав йому: Дай нам їжі, бо навіщо нам помирати перед тобою з голоду? Бо ми збирали врожай наш сім років, як ти наказав, і складали його в запаси, і так сталося з нами.
27 І коли Йосип почув усі слова єгипетських людей і те, що з ними сталося, то Йосип відкрив усі свої запаси плодів і продав їх єгипетським людям.
28 І голод панував по всій землі, і голод був у всіх краях, але в єгипетській землі були продукти на продаж.
29 І всі мешканці Єгипту приходили до Йосипа купувати збіжжя, бо голод посилював їх, і все їхнє збіжжя було зіпсоване, і Йосип щодня продавав його всім єгипетським народам.
30 І всі мешканці Ханаанського краю, филистимляни та ті, що були по той бік Йордану, і сини сходу, і всі міста далеких і близьких земель почули, що в Єгипті є збіжжя, і всі вони прийшли до Єгипту купувати збіжжя, бо голод посилював їх.
31 І Йосип відкрив сховища збіжжя, і поставив над ними сторожів, і вони щодня стояли та продавали всім, хто приходив.
32 І знав Йосип, що його брати також прийдуть до Єгипту купити збіжжя, бо голод панував по всій землі. І Йосип наказав усьому своєму народові, щоб вони розповіли про це по всій єгипетській землі, кажучи:
33 Цареві, його другому вельможі та їхнім вельможам угодно, щоб кожен, хто хоче купити збіжжя в Єгипті, не посилав своїх слуг до Єгипту купувати, але його синам, а також кожному єгиптянину чи ханаанею, який прийде з будь-яких запасів, купуючи збіжжя в Єгипті, і піде продавати його по всій землі, той помре, бо ніхто не купуватиме, окрім як для утримання своєї родини.
34 А кожен, хто веде двох чи трьох худобин, помре, бо людина вестиме лише свою власну худобу.
35 І поставив Йосип вартових при брамах Єгипту й наказав їм, кажучи: «Кожен, хто прийде купувати збіжжя, не впускайте його, доки не буде записано його ім'я, і ім'я його батька, і ім'я батька його батька. А що буде записано вдень, надішліть мені їхні імена ввечері, щоб я міг знати їхні імена».
36 І поставив Йосип намісників по всьому єгипетському краю, і наказав їм робити все це.
37 І Йосип зробив усе це, і встановив ці постанови, щоб знати, коли його брати прийдуть до Єгипту купувати збіжжя; і народ Йосипів щодня оголошував це в Єгипті згідно з цими словами та постановами, які наказав Йосип.
38 І почули всі мешканці сходу й заходу, і всієї землі про постанови та закони, які Йосип видав у Єгипті. І приходили мешканці кінців землі, і купували збіжжя в Єгипті день у день, а потім відходили.
39 І всі єгипетські урядовці зробили так, як наказав Йосип. І кожного, хто приходив до Єгипту купувати збіжжя, вартові воротарів записували їхні імена та імена їхніх батьків, і щодня ввечері приносили їх перед Йосипа.

РОЗДІЛ 51

1 І почув Яків потім, що в Єгипті є збіжжя, і покликав він своїх синів, щоб вони пішли до Єгипту купити збіжжя, бо й на них напав голод. І він покликав своїх синів, кажучи:
2 Чую, що в Єгипті є збіжжя, і всі люди землі ходять туди купувати. Чому ж ви хочете насититися перед усією землею? Піди й ти до Єгипту та купи нам трохи

збіжжя серед тих, хто туди приходить, щоб нам не померти.
3 І сини Якова послухали голосу свого батька, і встали, щоб піти до Єгипту, щоб купити збіжжя серед інших, хто туди приходив.
4 І наказав їм Яків, батько їхній, кажучи: Коли ви входите до міста, не входьте разом однією брамою через мешканців того краю.
5 І вийшли сини Якова, і прийшли вони до Єгипту, і сини Якова зробили все, як наказав їм батько їхній. А Яків не послав Веніямина, бо сказав: Щоб не трапилося з ним нещастя в дорозі, як з його братом. І вийшли десять синів Якова.
6 І коли сини Якова йшли дорогою, вони покаялися за те, що зробили Йосипові, і сказали один одному, кажучи: Ми знаємо, що наш брат Йосип пішов до Єгипту, і тепер ми будемо шукати його там, куди підемо, і якщо знайдемо його, то візьмемо його з рук його господаря за викуп, а якщо ні, то силою помремо за нього.
7 І сини Якова погодилися на це, і зміцнилися заради Йосипа, щоб визволити його з руки його пана. І пішли сини Якова до Єгипту. І коли вони наблизилися до Єгипту, вони розлучилися один від одного, і пройшли через десять єгипетських воріт. І вартові воріт написали їхні імена того дня, і принесли їх до Йосипа ввечері.
8 І Йосип прочитав імена з руки сторожів міських воріт, і знайшов, що його брати ввійшли десятьма воротами міста. І Йосип того часу наказав оголосити про це по всій єгипетській землі, кажучи:
9 Вийдіть усі охоронці коморів, зачиніть усі зернові комори і залиште відкритим лише один, щоб ті, хто приходить, могли купувати з нього.
10 І всі Йосипові слуги зробили так того часу, і вони зачинили всі комори, залишивши відкритою лише одну.
11 І Йосип дав написані імена своїх братів тому, хто був поставлений над коморами, і сказав йому: «Хто прийде до тебе купувати збіжжя, запитай його ім'я, і коли люди з цими іменами прийдуть до тебе, схопи їх та пошли їх». І вони так і зробили.
12 І коли сини Якова прийшли до міста, вони зібралися в місті, щоб шукати Йосипа, перш ніж купити собі збіжжя.
13 І вони пішли до стін блудниць, і шукали Йосипа в стінах блудниць три дні, бо думали, що Йосип прийде в стіни блудниць, бо Йосип був дуже гарний на вигляд і гарний. І сини Якова шукали Йосипа три дні, і не могли знайти його.
14 А чоловік, що був поставлений над коморою, шукав ті імена, що дав йому Йосип, та не знайшов їх.
15 І послав він до Йосипа, кажучи: Минуло вже три дні, а ті люди, чиї імена ти мені назвав, не прийшли. Тому Йосип послав рабів, щоб вони розшукали тих людей по всьому Єгипту та привели їх до Йосипа.
16 І пішли раби Йосипа, і прийшли до Єгипту, та не знайшли їх, і пішли до Гошену, та їх там не було, і пішли до міста Рамесес, та не знайшли їх.
17 І послав Йосип шістнадцятьох слуг шукати своїх братів, і вони пішли та розійшлися по чотирьох кутах міста. І четверо слуг зайшли до дому повій, і знайшли там десятьох чоловіків, які шукали свого брата.
18 І ті четверо чоловіків взяли їх, і привели їх перед Нього, і вклонилися Йому до землі. А Йосип сидів на своєму престолі в храмі своєму, одягнений у князівський одяг, а на голові його був великий золотий вінець, і всі могутні люди сиділи навколо нього.
19 І побачили сини Якова Йосипа, і його постать, і краса, і велич обличчя здавалися дивними в їхніх очах, і вони знову вклонилися йому до землі.
20 І Йосип побачив своїх братів, і він пізнав їх, але вони не пізнали його, бо Йосип був дуже великим в їхніх очах, тому вони не пізнали його.
21 І Йосип сказав їм, кажучи: Звідки ви прийшли? І всі вони відповіли та сказали: Твої раби прийшли з землі Ханаанської купити збіжжя, бо голод панує по всій землі. І твої раби почули, що в Єгипті є збіжжя, тому вони прийшли разом з іншими прибульцями купити збіжжя для своєї їжі.
22 І відповів їм Йосип, кажучи: Якщо ви прийшли купити, як кажете, то чому ви проходите через десять воріт міста? Можливо, ви прийшли тільки розвідати землю.
23 І всі вони разом відповіли Йосипові, кажучи: «Не так, пане мій, ми маємо рацію. Твої раби не шпигуни, але ми прийшли купити збіжжя. Бо всі твої раби брати, сини одного чоловіка в землі Ханаанській. І батько наш наказав нам, кажучи: Коли ви прийдете до міста, не входьте разом однією брамою через мешканців тієї землі».
24 І Йосип знову відповів їм і сказав: «Ось те, що я говорив вам: ви прийшли розвідати край, тому ви всі пройшли десятьма брамами міста; ви прийшли побачити наготу краю.
25 Напевно, кожен, хто приходить купувати збіжжя, іде своєю дорогою, а ти вже три дні в цій країні, а що ти робиш у стінах блудниць, де ти вже три дні? Напевно, шпигуни роблять подібне.
26 І сказали вони Йосипові: «Нехай наш пан не говорить так, бо ми дванадцять братів, сини нашого батька Якова, в землі Ханаанській, сина Ісаака, сина Авраама, єврея. І ось найменший сьогодні з нашим батьком у землі Ханаанській, а одного немає, бо він загубився від нас, і ми подумали, що, можливо, він у цій землі, тому ми шукаємо його по всій землі, і прийшли навіть до домів блудниць, щоб шукати його там».
27 І сказав їм Йосип: «І шукали ви Його по всій землі, що вам залишився тільки Єгипет, щоб шукати Його? І що ж робитиме ваш брат у домах повій, коли він буде в Єгипті? Хіба ви не сказали: «Ви з синів Ісаака, сина Авраамового?» Що ж тоді робитимуть сини Якова в домах повій?
28 І сказали вони йому: «Ми чули, що ізмаїльтяни вкрали його від нас, і нам розповіли, що продали його до Єгипту, а твій раб, наш брат, дуже гарний на вигляд і гарний на вигляд, тому ми подумали, що він справді буде в домах повій. Тому твої раби пішли туди, щоб знайти його та дати за нього викуп».
29 А Йосип відповів їм і сказав: «Ви говорите неправду та брешете, кажучи про себе, що ви сини Авраама! Як

живий фараон, ви шпигуни, тому й прийшли до домів блудниць, щоб вас не впізнали».
30 І сказав їм Йосип: «Якщо ви знайдете його, і його пан зажадає від вас великої ціни, чи дасте ви за нього?» А вони відказали: «Дадуть».
31 І сказав він їм: «А коли його пан не погодиться розлучитися з ним за велику ціну, що ви зробите йому через нього?» А вони відповіли йому, кажучи: «Якщо він не дасть його нам, ми вб'ємо його, а нашого брата візьмемо та й підемо геть».
32 І сказав їм Йосип: «Ось що я вам і сказав: ви шпигуни, бо ви прийшли повбивати мешканців цього краю. Ми ж чули, що двоє ваших братів повбили всіх мешканців Сихему в Ханаанському краї через вашу сестру, а ви тепер прийшли зробити те саме в Єгипті через вашого брата».
33 Тільки з цього я дізнаюся, що ви чесні люди: якщо ви пошлете одного з-поміж себе, щоб він забрав вашого найменшого брата від вашого батька та привів його сюди до мене, то, зробивши це, я дізнаюся, що ви праві.
34 І покликав Йосип сімдесят своїх хоробрих воїнів і сказав їм: «Візьміть цих людей і приведіть їх до варти».
35 І взяли ті сильні люди десятьох чоловіків, схопили їх і віддали до в'язниці, і вони були в тій в'язниці три дні.
36 А третього дня Йосип вивів їх із зали табору й сказав їм: «Зробіть собі ось що, якщо ви чесні люди, щоб ви залишилися живими: один із ваших братів буде ув’язнений у залі, а ви підете й заберете збіжжя для вашої родини до землі Ханаанської, і візьмете вашого наймолодшого брата, і приведете його сюди до мене, щоб я знав, що ви чесні люди, коли зробите це».
37 І вийшов Йосип від них, і ввійшов до кімнати, і заплакав великим плачем, бо пройняв до них жаль. І вмився він обличчям своїм, і повернувся до них знову. І взяв від них Симеона, і наказав зв'язати його, але Симеон не хотів цього зробити, бо був дуже могутньою людиною, і вони не могли зв'язати його.
38 І Йосип покликав своїх лицарів, і сімдесят хоробрих чоловіків вийшли перед ним з оголеними мечами в руках, і сини Якова злякалися їх.
39 І сказав їм Йосип: Схопіть цього чоловіка та замкніть його у в'язниці, доки не прийдуть до нього його брати. І поспішили хоробрі люди Йосипа, і всі вони схопили Симеона, щоб зв'язати його. І Симеон видав гучний і страшний крик, і крик був чутний здалеку.
40 І всі хоробрі люди Йосипа злякалися від звуку крику, так що вони попадали обличчям долілиць, і дуже злякалися, і повтікали.
41 І всі люди, що були з Йосипом, повтікали, бо дуже боялися за своє життя, і залишилися там тільки Йосип та Манасія, син його. Манасія, син Йосипів, побачив силу Симеона та дуже розгнівався.
42 І Манасса, син Йосипів, устав на Симеона, і Манасса сильно вдарив Симеона кулаком по потилиці, і Симеон заспокоївся від люті.
43 І Манасса схопив Симеона, і схопив його сильно, і зв'язав його, і відвів його до дому в'язниці. І всі сини Якова були вражені вчинком юнака.
44 І сказав Симеон до своїх братів: «Нехай ніхто з вас не каже, що це вбивство єгиптянина, але що це вбивство дому мого батька».
45 І після цього Йосип наказав покликати того, хто був призначений над комором, щоб наповнити їхні мішки зерном, скільки вони могли нести, і повернути кожному гроші в його мішок, і дати їм їжі на дорогу, і так він зробив з ними.
46 І наказав їм Йосип, кажучи: Стережіться, щоб не порушити моїх наказів привести вашого брата, як я вам сказав. І станеться, коли ви приведете вашого брата сюди до мене, тоді я знатиму, що ви чесні люди, і ви будете торгувати в цій землі, і я поверну вам вашого брата, і ви повернетеся з миром до вашого батька.
47 І всі вони відповіли та сказали: «Як скаже наш пан, так і зробимо». І вклонилися йому до землі.
48 І кожен з них взяв своє збіжжя на осла свого, і вийшли, щоб іти до Ханаанського краю до свого батька. І прийшли вони до готелю, і розгорнув Левій свій мішок, щоб дати паші своєму ослу, коли побачив, аж ось, гроші його, повна вага, все ще в його мішку.
49 І той чоловік дуже злякався, і сказав своїм братам: «Моє срібло повернуто, і ось воно навіть у моєму мішку». І ті люди дуже злякалися, і сказали: «Що це Бог зробив нам?»
50 І всі вони сказали: «Де ж милість Господня до наших батьків, до Авраама, Ісаака та Якова, що Господь сьогодні віддав нас у руки єгипетського царя, щоб він замишляв проти нас?»
51 І сказав їм Юда: «Справді, ми винні гріхи перед Господом, Богом нашим, продавши брата нашого, власне тіло наше. Чому ж ви кажете: Де милість Господня до наших батьків?»
52 І сказав їм Рувим: Чи ж не казав я вам: Не грішіть проти юнака, а ви не послухалися мене? Тепер Бог вимагає Його від нас, і як ви смієте казати: Де милість Господня до наших батьків, коли ви грішили Господу?
53 І вони переночували в тому місці, а рано-вранці встали, навантажили збіжжя на ослів, повели їх і пішли далі, і прийшли до дому свого батька в землі Ханаанській.
54 І вийшов Яків та його дім назустріч синам його, і побачив Яків, аж ось, їхнього брата Симеона немає з ними. І сказав Яків до своїх синів: Де ваш брат Симеон, якого я не бачу? І розповіли йому сини його все, що трапилося з ними в Єгипті.

РОЗДІЛ 52

1 І ввійшли вони до свого дому, і кожен відкрив свій мішок, і побачили, ось, там кожного пакунок грошей. І дуже налякалися вони та їхній батько.
2 І сказав їм Яків: Що це ви мені зробили? Я послав вашого брата Йосипа запитати про ваше здоров'я, а ви сказали мені: Дикий звір з'їв його.
3 І Симеон пішов з вами купити їжі, а ви кажете, що єгипетський цар замкнув його у в'язниці, і ви хочете взяти Веніямина, щоб убити й його, і звести мою сивину від горя до могили через Веніямина та його брата Йосипа.

4 А тепер мій син не піде з вами, бо його брат помер, і він залишився сам, і може спіткати його лихо дорогою, як спіткало його брата.
5 І сказав Рувим до батька свого: Ти вб'єш двох синів моїх, якщо я не приведу твого сина і не поставлю його перед тобою. А Яків сказав синам своїм: Залишайтеся тут і не йдіть до Єгипту, бо син мій не піде з вами до Єгипту і не помре, як його брат.
6 І сказав їм Юда: «Стривайтеся від нього, доки не скінчиться збіжжя, і тоді він скаже: «Зведіть вашого брата», коли його життя та життя його дому будуть у небезпеці через голод».
7 І в ті дні голод сильно поширився по всій землі, і всі люди землі пішли та прийшли до Єгипту, щоб купити їжі, бо голод сильно поширився серед них, і сини Якова залишалися в Ханаані рік і два місяці, поки не закінчилося їхнє збіжжя.
8 І сталося, як їхнє збожевілля закінчилося, увесь дім Якова знемагав від голоду, і всі немовлята синів Якова зібралися разом, і підійшли до Якова, і всі оточили його, і сказали йому: Дай нам хліба, і навіщо нам усім гинути з голоду перед тобою?
9 Яків почув слова дітей свого сина, і заплакав великим плачем, і пробудився його жаль до них. І Яків покликав своїх синів, і всі вони прийшли та сіли перед ним.
10 І сказав їм Яків: Хіба ви не бачили, як ваші діти сьогодні плакали надо мною, кажучи: Дайте нам хліба, а немає? Тож поверніться та купіть нам трохи їжі.
11 І відповів Юда та й сказав своєму батькові: Якщо ти пошлеш нашого брата з нами, ми зійдемо й купимо тобі збіжжя, а якщо ти не пошлеш його, то ми не підемо, бо єгипетський цар наказав нам, кажучи: Не побачите мого обличчя, якщо ваш брат не буде з вами, бо єгипетський цар — сильний та могутній цар, і якщо ми підемо до нього без нашого брата, то всі ми будемо вбиті.
12 Хіба ти не знаєш і хіба ти не чув, що цей цар дуже могутній і мудрий, і немає такого, як він, на всій землі? Ось ми бачили всіх царів землі, і не бачили жодного, подібного до того царя, царя Єгипту; справді, серед усіх царів землі немає більшого за Авімелеха, царя филистимського, проте цар Єгипту більший і могутніший за нього, а Авімелеха можна порівняти лише з одним із його офіцерів.
13 Отче, ти не бачив його палацу та його престолу, і всіх його слуг, що стояли перед ним; ти не бачив того царя на його престолі в його пишноті та царському вигляді, одягненого в його царські шати з великою золотою короною на голові; ти не бачив честі та слави, які Бог дав йому, бо немає подібного до нього на всій землі.
14 Отче, ти не бачив мудрості, розуміння та знання, що Бог дав Йому в серце, і не чув Його солодкого голосу, коли Він говорив до нас.
15 Ми не знаємо, отче, хто повідомив йому наші імена та все, що з нами сталося. Але він також запитав про тебе, кажучи: Чи твій батько ще живий, і чи все з ним гаразд?
16 Ти не бачив, щоб він керував справами єгипетського правління, не питаючи фараона, його пана; ти не бачив страху та страху, які він вселяв у всіх єгиптян.
17 А коли ми відійшли від нього, ми погрожували зробити з Єгиптом те саме, що й з рештою міст аморейських, і ми дуже розгнівалися на всі його слова, які він говорив про нас як про шпигунів, і тепер, коли ми знову постанемо перед ним, його жах нападе на всіх нас, і жоден з нас не зможе сказати йому ні малого, ні великого слова.
18 А тепер, отче, пошли з нами юнака, і ми зійдемо й купимо тобі їжі для нашої підтримки, щоб не померти з голоду. А Яків сказав: «Чому ти так погано вчинив зі мною, сказавши цареві, що в тебе є брат? Що ти мені зробив?»
19 І сказав Юда до Якова, батька свого: «Віддай юнака мені, і ми встанемо, підемо до Єгипту, купимо збіжжя, а потім повернемося. А коли ми повернемося, якщо юнака не буде з нами, то я буду винним перед тобою навіки».
20 Чи бачив Ти, як усі наші немовлята плачуть над Тобою від голоду, і немає в Твоїй руці сили нагодувати їх? Нехай же тепер Твоє змилосердя з них і відпусти нашого брата з нами, і ми підемо.
21 Бо як же тобі явиться милість Господня до наших предків, коли ти кажеш: «Цар Єгипетський забере твого сина?» Як живий Господь, я не залишу його, доки не приведу його та не поставлю його перед тобою. Але помолися за нас до Господа, щоб Він вчинив з нами милосердно, щоб цар Єгипетський та його люди прийняли нас прихильно та доброзичливо. Бо якби ми не зволікали, то вже б повернулися вдруге з твоїм сином.
22 І сказав Яків синам своїм: Я покладаюся на Господа Бога, що Він визволить вас і дасть вам милість в очах єгипетського царя та в очах усіх його людей.
23 А тепер устань та йди до того чоловіка, і візьми йому в руки свої дарунок з того, що можна знайти в краї, і принеси його перед ним, і нехай Всемогутній Бог дасть тобі милість перед Ним, щоб Він послав з тобою ваших братів Веніямина та Симеона.
24 І всі люди встали, і взяли свого брата Веніямина, і взяли в руки великі дари з найкращого краю, і взяли вони також подвійну порцію срібла.
25 І Яків суворо наказав своїм синам щодо Веніямина, кажучи: Стережіться його в дорозі, якою ви йдете, і не відступайте від нього в дорозі, ані в Єгипті.
26 І Яків устав з-поміж синів своїх, і простягнув руки свої, і молився Господеві за синів своїх, кажучи: Господи, Боже неба й землі, згадай заповіта Твого з нашим батьком Авраамом, згадай його з моїм батьком Ісааком, і вчини милосердно з моїми синами, і не віддай їх у руки єгипетського царя; зроби це, благаю Тебе, Боже, ради Твого милосердя, і викупи всіх моїх дітей, і врятуй їх від єгипетської влади, і пошли їм двох їхніх братів.
27 І всі дружини синів Якова та їхні діти звили очі свої до неба, і всі вони плакали перед Господом, і кликали до Нього, щоб визволив їхніх батьків з руки царя Єгипту.
28 І Яків написав записку до єгипетського царя, і дав її в руки Юди та в руки його синів для єгипетського царя, кажучи:

29 Від раба твого Якова, сина Ісаака, сина Авраама єврея, князя Божого, могутньому та мудрому цареві, що відкриває таємниці, цареві Єгипту, вітання.
30 Хай буде відомо моєму пану, цареві єгипетському, що голод сильно мучив нас у Ханаанському краї, і я послав до тебе своїх синів, щоб купити нам у тебе трохи їжі для нашого прожиття.
31 Бо сини мої оточили мене, а я, будучи дуже старим, не можу бачити своїми очима, бо очі мої дуже поважчали від віку, а також від щоденного плачу за сином моїм, за Йосипом, який загубився від мене, і я наказав синам своїм, щоб вони не входили в ворота міста, коли прийдуть до Єгипту, через мешканців того краю.
32 І Я також наказав їм ходити по Єгипту, щоб шукати мого сина Йосипа, можливо, вони знайдуть його там, і вони так і зробили, і ти вважав їх шпигунами того краю.
33 Хіба ми не чули про тебе, що ти розтлумачив фараонов сон і говорив йому правду? Як же ти у своїй мудрості не знаєш, чи мої сини шпигуни, чи ні?
34 А тепер, пане мій і царю, ось я послав сина свого перед тобою, як ти говорив синам моїм; благаю тебе, зверни на нього очі свої, поки він не повернеться до мене з миром з братами своїми.
35 Хіба ти не знаєш, чи не чув ти, що зробив наш Бог фараону, коли взяв мою матір Сарру, і що зробив Він Авімелеху, цареві филистимлян, через неї, а також що зробив наш батько Авраам дев'яти царям Еламським, як він убив їх усіх кількома людьми, що були з ним?
36 А також що зробили мої два сини Симеон і Левій з вісьмома містами аморейців, як вони знищили їх через їхню сестру Діну?
37 А також через свого брата Веніямина вони втішали себе втратою його брата Йосипа; що ж вони тоді зроблять для нього, коли побачать, як рука будь-якого народу перемагає їх заради нього?
38 Хіба ти не знаєш, царю єгипетський, що сила Божа з нами, і що Бог завжди чує наші молитви і не залишає нас по всі дні?
39 І коли мої сини розповіли мені про твої стосунки з ними, я не кликав до Господа через тебе, бо тоді ти б загинув зі своїми людьми, перш ніж мій син Веніямин прийде до тебе. Але я подумав, що оскільки мій син Симеон був у твоєму домі, можливо, ти зможеш вчинити з ним милосердно, тому я не зробив тобі цього.
40 А тепер ось, мій син Веніямин іде до тебе з моїми синами, пильнуй його та пильнуй його, і тоді Бог зверне свої очі на тебе та на все твоє царство.
41 Тепер я розповів тобі все, що в мене на серці. Ось мої сини йдуть до тебе з братом своїм, оглянь заради них обличчя всієї землі та відпусти їх назад у мирі з їхніми братами.
42 І Яків передав літопис своїм синам під опіку Юди, щоб ті віддали його цареві Єгипту.

РОЗДІЛ 53

1 І встали сини Якова, і взяли Веніямина та всі дари, і пішли, і прийшли до Єгипту, і стали перед Йосипом.
2 І побачив Йосип свого брата Веніямина серед них, і привітав їх, і ці люди прийшли до Йосипового дому.
3 І Йосип наказав управителю свого дому дати братам його їсти, і той так і зробив їм.
4 І послав Йосип по людей, щоб вони прийшли до нього з Веніямином. І люди розповіли доглядачеві Йосипового дому про срібло, яке повернули в їхні мішки. А він сказав їм: «Буде вам добре, не бійтеся». І він привів до них їхнього брата Симеона.
5 І сказав Симеон своїм братам: «Володар Єгипту вчинив зі мною дуже милосердно, він не тримав мене зв'язаним, як ви бачили своїми очима, бо коли ви вийшли з міста, він відпустив мене на волю і вчинив зі мною милосердно у своєму домі».
6 І взяв Юда Веніямина за руку, і вони підійшли до Йосипа, і вклонилися йому до землі.
7 І чоловіки дали дарунок Йосипу, і всі сіли перед ним, і Йосип сказав їм: «Чи гаразд з вами, чи гаразд з вашими дітьми, чи гаразд з вашим старим батьком?» А вони сказали: «Гаразд». І Юда взяв запис, який послав Яків, і дав його в руки Йосипа.
8 І Йосип прочитав листа, і впізнав почерк свого батька, і захотів плакати, і пішов він до внутрішньої кімнати, і заплакав великим плачем; і вийшов.
9 І звів він очі свої, і побачив свого брата Веніямина, і сказав: Чи це твій брат, про якого ти мені говорив? І підійшов Веніямина до Йосипа, і Йосип поклав руку йому на голову та й сказав йому: Нехай Бог буде милостивий до тебе, сину мій.
10 І коли Йосип побачив свого брата, сина своєї матері, то знову захотів плакати. І ввійшов він до кімнати, і плакав там. І вмився він обличчям своїм, і вийшов, і перестав плакати, і сказав: «Приготуйте їжу».
11 І мав Йосип чашу, з якої пив, і вона була зі срібла, гарно інкрустована камінням оніксу та бделієм, і Йосип вдарив чашею на очах у своїх братів, коли вони сиділи з ним їсти.
12 І сказав Йосип людям: «Я знаю з цієї чаші, що первородний Рувим, Симеон, Левій, Юда, Іссахар та Завулон — діти від однієї матері. Сідайте їсти за родами вашими.»
13 І він також розмістив інших за їхнім народженням, і сказав: «Я знаю, що цей ваш найменший брат не має брата, і я, як і він, не маю брата, тому нехай він сяде їсти зі мною».
14 І Веніямин піднявся перед Йосипом і сів на троні, і люди побачили вчинки Йосипа, і вони були вражені ними; і люди їли та пили того часу з Йосипом, і він тоді дав їм подарунки, і Йосип дав один подарунок Веніямину, і Манасія та Єфрем побачили вчинки свого батька, і вони також дали йому подарунки, і Оснат дав йому один подарунок, і це було п'ять подарунків у руці Веніямина.
15 І Йосип приніс їм вина пити, та вони не хотіли пити, та й сказали: Від дня, коли Йосип зник, ми не пили вина й не їли жодної смачної їжі.
16 І Йосип поклявся їм, і наполегливо наполягав на них, і вони того дня багато пили з ним. А потім Йосип звернувся до свого брата Веніямина, щоб поговорити з ним, а Веніями́н все ще сидів на троні перед Йосипом.
17 І сказав йому Йосип: Чи в тебе є діти? А той відказав: У твого раба десять синів, а ось їхні імена: Бела, Бехер, Ашбал, Гера, Нааман, Ахі, Рош, Мупім,

Хупім та Орд. Я назвав їх іменами мого брата, якого я не бачив.
18 І він наказав їм принести перед ним його карту зірок, за якою Йосип знав усі часи. І Йосип сказав Веніямину: «Я чув, що євреї знають усю мудрість. Чи знаєш ти щось про це?»
19 І сказав Веніямин: Твій раб знає всю мудрість, якої навчив мене мій батько. І сказав Йосип до Веніямина: Подивись на цей інструмент і зрозумій, де твій брат Йосип у Єгипті, про якого ти сказав, що він пішов до Єгипту.
20 І побачив Веніямин той інструмент із картою небесних зірок, і він став мудрим і зазирнув туди, щоб дізнатися, де його брат, і Веніямин розділив усю землю Єгипетську на чотири частини, і він знайшов, що той, хто сидів на троні перед ним, був його братом Йосипом, і Веніямин дуже здивувався, і коли Йосип побачив, що його брат Веніямин так вражений, він сказав Веніяминові: Що ти бачив, і чому ти вражений?
21 І сказав Веніямин Йосипу: «Я бачу з цього, що Йосип, брат мій, сидить тут зі мною на престолі». А Йосип сказав йому: «Я — Йосип, брат твій, не розкривай цього своїм братам. Ось я пошлю тебе з ними, коли вони підуть, і я накажу повернути їх назад до міста, і я заберу тебе від них».
22 І якщо вони ризикнуть своїм життям і будуть битися за тебе, тоді я знатиму, що вони покаялися в тому, що зробили мені, і я дамся їм знати. А якщо вони покинуть тебе, коли я візьму тебе, тоді ти залишишся зі мною, а я буду сперечатися з ними, і вони підуть, а я не дамся їм знати.
23 Того часу Йосип наказав своєму евнуху наповнити їхні мішки їжею, а гроші кожного покласти до його мішка, а чашу покласти до мішка Веніямина та дати їм їжі на дорогу. І вони так і зробили з ними.
24 А наступного дня рано-вранці встали ті люди, навантажили збіжжя на ослів своїх і вирушили з Веніямином, і пішли вони до землі Ханаанської з братом своїм Веніямином.
25 Не встигли вони відійти далеко від Єгипту, як Йосип наказав тому, хто був над його домом, кажучи: Устань, переслідуй цих людей, поки вони не відійшли надто далеко від Єгипту, та й скажи їм: Чому ви вкрали чашу мого господаря?
26 І встав слуга Йосипів, підійшов до них і переповів їм усі слова Йосипові. І коли вони почули це, то дуже розгнівалися та й сказали: «У кого знайдеться чаша твого пана, той помре, а ми також станемо рабами».
27 І вони поспішили, і кожен зняв свій мішок з осла свого, і заглянули в свої сумки, і чаша знайшлася в сумці Веніяминовій. І всі вони роздерли свій одяг, і повернулися до міста, і били Веніямина на дорозі, били його безперервно, аж поки він не прийшов до міста, і вони стали перед Йосипом.
28 І розгнівався Юда, і він сказав: Цей чоловік повернув мене лише для того, щоб сьогодні знищити Єгипет.
29 І прийшли ті люди до Йосипового дому, і знайшли Йосипа, що сидів на своєму престолі, а всі лицарі стояли праворуч і ліворуч від нього.
30 І сказав їм Йосип: Що це за вчинок ви зробили, що забрали мою срібну чашу та пішли? Але я знаю, що ви взяли мою чашу, щоб дізнатися, в якій частині землі ваш брат.
31 І сказав Юда: Що нам сказати нашому панові, що нам говорити та як нам виправдатися? Бог сьогодні знайшов провину всіх твоїх рабів, тому й зробив нам сьогодні це.
32 І встав Йосип, і схопив Веніямина, і силоміць відібрав його від братів його. І прийшов він до дому, і замкнув перед ними двері. І наказав Йосип тому, хто був над своїм домом, сказати їм: Так каже цар: Ідіть з миром до вашого батька. Ось я взяв чоловіка, в чиїй руці знайшлася моя чаша.

РОЗДІЛ 54

1 І коли Юда побачив, що Йосип робив з ними, то підійшов до нього, вибив двері та й прийшов з братами своїми до Йосипа.
2 І сказав Юда до Йосипа: «Нехай це не буде зайвим в очах мого пана! Нехай раб твій промовить слово перед тобою?» І сказав йому Йосип: «Говори».
3 І Юда говорив перед Йосипом, а його брати стояли там перед ними. І сказав Юда Йосипові: «Коли ми вперше прийшли до нашого пана купити їжі, ти вважав нас шпигунами того краю, і ми привели Веніямина перед тебе, а ти й донині глузуєш з нас».
4 А тепер нехай цар почує мої слова, і нехай пошле нашого брата, щоб він пішов з нами до нашого батька, щоб не загинула душа твоя сьогодні з усіма душами мешканців Єгипту.
5 Хіба ти не знаєш, що двоє моїх братів, Симеон і Левій, зробили з містом Сихем і з сімома містами аморейськими через нашу сестру Діну, а також що вони хотіли зробити заради свого брата Веніямина?
6 А я, з моєю силою, більший та могутніший за них обох, прийду сьогодні на тебе та твою землю, якщо ти не захочеш послати нашого брата.
7 Хіба ти не чув, що зробив фараонові наш Бог, що вибрав нас, через Сарру, матір нашу, яку Він забрав від нашого батька, що Він ударив його та його дім тяжкими карами, про що єгиптяни розповідають один одному про це чудо? Так само зробить тобі наш Бог через Веніямина, якого ти сьогодні забрав від його батька, і через ті лиха, які ти сьогодні нагромаджуєш на нас у твоїй землі. Бо згадає наш Бог Свого заповіта з нашим батьком Авраамом і наведе на тебе лихо, бо ти сьогодні засмутила душу нашого батька.
8 А тепер послухай мої слова, що я сьогодні сказав тобі, і відпусти нашого брата, щоб він не пішов, щоб ти та народ твого краю не загинули від меча, бо ви всі не зможете перемогти мене.
9 І відповів Йосип Юді, кажучи: Чому ти широко відкрив свої уста, і чому ти хвалишся над нами, кажучи: З тобою сила? Як живий фараон, якщо я накажу всім моїм хоробрим людям воювати з вами, то ти та ці твої брати потонете в багнюці.
10 І сказав Юда до Йосипа: «Справді личить тобі та народові твоєму боятися мене! Як живий Господь, якщо я витягну меча свого разу, то не вкладу його в

піхви, аж поки сьогодні не поб'ю всього Єгипту, і почну з тебе, а закінчу фараоном, паном твоїм».
11 І відповів Йосип і сказав йому: «Справді, сила не тільки в тобі. Я сильніший і могутніший за тебе. Якщо ти витягнеш свого меча, я покладу його на шию тобі та на шиї всіх твоїх братів».
12 І сказав йому Юда: «Якщо я сьогодні відкрию свої уста на тебе, то проковтну тебе, і ти будеш знищений з землі, і ти загинеш сьогодні з твого царства». А Йосип сказав: «Якщо ти відкриєш свої уста, то маю силу та могутність замкнути твої уста каменем, аж поки ти не зможеш вимовити й слова. Подивись, скільки каміння перед нами! Я можу взяти камінь, запхати його тобі в уста та зламати твої щелепи».
13 І сказав Юда: «Бог свідок між нами, що ми досі не хотіли воювати з тобою; тільки віддай нам нашого брата, і ми підемо від тебе». А Йосип відповів і сказав: «Як живий фараон, якщо всі царі ханаанські зберуться з тобою, ви не візьмете його з моєї руки».
14 А тепер іди до батька свого, а брат твій буде мені рабом, бо він пограбував царський дім. А Юда сказав: Що тобі до того та до царської особистості? Цар розсилає зі свого дому по всій країні срібло та золото, чи то подарунки, чи то витрати, а ти ще говориш про свою чашу, яку ти поклав у торбу нашого брата, і кажеш, що він украв її у тебе?
15 Нехай Бог боронить нашого брата Веніямина чи будь-кого з насіння Авраама, щоб зробити це, щоб обкрасти тебе чи когось іншого, чи то царя, чи князя, чи будь-яку людину.
16 А тепер припини це звинувачення, щоб не почула вся земля твоїх слів, що кажуть: За невелику суму срібла цар єгипетський сварився з тими людьми, і звинуватив їх, і взяв їхнього брата собі за раба.
17 А Йосип відповів і сказав: «Візьміть цю чашу, і йдіть від мене, і залиште брата вашого як раба, бо це суд злодія — бути рабом».
18 І сказав Юда: «Чому тобі не соромно за слова твої, що ти покинув нашого брата та взяв свою чашу? Навіть якщо ти даси нам свою чашу, або в тисячу разів більше, ми не покинемо нашого брата навіть за срібло, що знайдеться в чиїйсь руці, щоб нам не померти через нього».
19 А Йосип відповів: «Чому ж ти покинув свого брата та продав його за двадцять срібняків і донині? Чому ж ти не зробиш так само й цьому своєму братові?»
20 І сказав Юда: Господь свідок між мною та тобою, що ми не хочемо твоїх битв. Тож тепер дай нам нашого брата, і ми підемо від тебе без сварки.
21 І відповів Йосип і сказав: «Якби збралися всі царі краю, вони не зможуть забрати вашого брата з моєї руки». І Юда сказав: «Що скажемо нашому батькові, коли він побачить, що наш брат не йде з нами, і буде сумувати за ним?»
22 І відповів Йосип і сказав: «Ось що ти скажеш своєму батькові, кажучи: Мотузка пішла за відром».
23 І сказав Юда: «Справді ж ти цар! Чому ти говориш таке, виносячи неправдиві суди? Горе цареві, який подібний до тебе!»
24 А Йосип відповів і сказав: «Немає неправди в слові, яке я говорив про вашого брата Йосипа, бо ви продали його мідіянітянам за двадцять срібняків, а ви відреклися від цього своєму батькові, кажучи йому: Лютий звір з'їв його, Йосипа розірвано».
25 І сказав Юда: «Ось, вогонь Семів палає в моєму серці, тепер я спалю всю твою землю вогнем». А Йосип відповів і сказав: «Справді, твоя невістка Тамара, яка вбила твоїх синів, загасила вогонь Сихему».
26 І сказав Юда: «Якщо я вирву хоч одну волосину з тіла свого, то наповню весь Єгипет його кров'ю».
27 А Йосип відповів і сказав: «Такий у тебе звичай, як ти зробив з братом своїм, якого продав, і ти вмочив його одяг у кров і приніс його батькові, щоб він сказав: «Люди звір його з'їв, і ось його кров».
28 І коли Юда почув цю річ, він дуже розгнівався, і гнів його запалився в ньому. І ось, перед ним на тому місці був камінь, вагою близько чотирьохсот шекелів. І запалився гнів Юди, і він узяв камінь у руку, кинув його до неба та й спіймав його лівою рукою.
29 І він поклав його потім під ноги свої, і сів на нього з усієї сили своєї, і камінь перетворився на порох від сили Юди.
30 І побачив Йосип цей вчинок Юди, і дуже злякався, але наказав Манассі, синові своєму, і той також зробив з іншим каменем подібне до вчинку Юди. І сказав Юда своїм братам: Нехай ніхто з вас не каже: Цей чоловік єгиптянин, але через те, що він зробив це, він з роду нашого батька.
31 І сказав Йосип: «Не тільки тобі дана сила, бо ми також сильні люди, тож чому ти будеш хвалитися над нами всіма?» І сказав Юда до Йосипа: «Пошли ж тобі нашого брата, і не спустошуй сьогодні свою землю».
32 І відповів Йосип і сказав їм: Ідіть і скажіть своєму батькові, що лютий звір з'їв його, як ви казали про вашого брата Йосипа.
33 І сказав Юда до свого брата Нефталима, і той сказав йому: «Поспішай, іди та перелічи всі вулиці Єгипту, і прийди та розкажи мені». І сказав йому Симеон: «Нехай ця річ не буде для тебе проблемою. Тепер я піду на гору, візьму з гори один великий камінь, і покладу його на всіх в Єгипті, і повбиваю всіх, хто в ньому».
34 І почув Йосип усі ці слова, що говорили його брати перед ним, та вони не знали, що Йосип розуміє їх, бо думали, що він не знає єврейської мови.
35 І Йосип дуже злякався слів своїх братів, щоб вони не знищили Єгипет, і наказав він синові своєму Манассії, кажучи: Іди ж поспіши та збери до мене всіх мешканців Єгипту та всіх хоробрих вояків, і нехай вони прийдуть до мене верхи та пішки, та з усілякими музичними інструментами. І пішов Манасія та й зробив так.
36 І пішов Нефталим, як наказав йому Юда, бо Нефталим був легконогий, як один із прудких оленів, і йшов по колосках, і вони не ламалися під ним.
37 І пішов він, і перелічив усі вулиці Єгипту, і знайшов їх дванадцять. І він швидко прийшов, і сповістив Юду. А Юда сказав своїм братам: «Поспішайте, і приперіть кожен меча на стегна свої, і ми прийдемо на Єгипет, і поб'ємо їх усіх, і не залишимо жодного залишку».
38 І сказав Юда: «Ось, я знищу три вулиці своєю силою, а ви знищите кожен одну вулицю». І коли Юда

говорив це, ось мешканці Єгипту та всі лицарі вийшли назустріч їм з усілякими музичними інструментами та з гучним криком.
39 А їхнє число було п'ять сотень кінноти та десять тисяч піших, і чотири сотні чоловіків, що могли битися без меча та списа, тільки руками та силою.
40 І всі лицарі прийшли з великим криком та галасом, і всі вони оточили синів Якова та налякали їх, і земля затряслася від звуку їхнього крику.
41 І коли сини Якова побачили ці війська, вони дуже злякалися за своє життя, і Йосип зробив це, щоб налякати синів Якова та заспокоїти їх.
42 І Юда, побачивши деяких своїх братів наляканих, сказав їм: «Чого ви боїтеся, коли з нами Божа благодать?» І коли Юда побачив, що всі єгипетські сини оточують їх за наказом Йосипа, щоб налякати їх, тільки Йосип наказав їм, кажучи: «Не торкайтеся жодного з них».
43 Тоді Юда поспішив, вихопив меча свого та закричав голосно та гірко, і вдарив мечем, і стрибнув на землю, та й кричав на весь народ.
44 І коли він зробив це, Господь навів жах на Юду та його братів, і на хоробрих людей та на весь народ, що їх оточував.
45 І всі вони повтікали від крику, і злякалися, і попадали один на одного, і багато з них померло, падаючи. І всі вони повтікали від Юди та його братів, і від Йосипа.
46 А коли вони втікали, Юда та його брати гналися за ними аж до фараонового дому, і всі вони втекли. І Юда знову сів перед Йосипом, і заревів на нього, як лев, і заревів на нього гучним і жахливим криком.
47 І крик почувся здалеку, і всі мешканці Суккоту почули його, і весь Єгипет затремтів від звуку крику, і також стіни Єгипту та землі Ґошен упали від струсу землі, і також фараон упав з трону свого на землю, і також усі вагітні жінки Єгипту та Ґошену викидали, коли почули шум струсу, бо вони дуже злякалися.
48 І послав фараон, кажучи: Що це сталося сьогодні в єгипетській землі? І прийшли вони й розповіли йому все від початку до кінця. І фараон злякався, і здивувався, і дуже злякався.
49 І його страх посилився, коли він почув усе це, і він послав до Йосипа, кажучи: Ти привів до мене євреїв, щоб знищити весь Єгипет; що ти зробиш із цим злодієм-рабом? Відпусти його, і нехай він іде з братами своїми, і нехай ми не загинемо через їхнє зло, навіть ми, ти та весь Єгипет.
50 А якщо ти не бажаєш робити цього, то кинь від себе всі мої цінні речі та йди з ними до їхньої землі, якщо тобі це подобається, бо вони сьогодні знищать усю мою країну та повбивають увесь мій народ; навіть усі жінки Єгипту викидали через свій крик; подивися, що вони зробили лише своїм криком та розмовами, більше того, якщо вони будуть битися мечем, вони знищать землю; тож тепер вибери те, чого ти бажаєш, чи мене, чи євреїв, чи Єгипет, чи землю євреїв.
51 І прийшли вони, та й розповіли Йосипові всі слова фараона, які він говорив про нього. Йосип дуже злякався слів фараона. Юда та його брати все ще стояли перед Йосипом, обурені та люті. І всі сини Якова ревіли на Йосипа, як реве море та його хвилі.
52 І Йосип дуже боявся своїх братів та фараона, і Йосип шукав приводу, щоб відкритися своїм братам, щоб вони не знищили весь Єгипет.
53 І Йосип наказав своєму синові Манассії, і Манасія пішов, і підійшов до Юди, і поклав руку свою на його плече, і гнів Юди вщух.
54 І сказав Юда до своїх братів: «Нехай ніхто з вас не каже, що це вчинок єгипетського юнака, бо це вчинок дому мого батька».
55 І побачивши Йосип і знаючи, що гнів Юди вщух, він підійшов, щоб говорити з Юдою мовами лагідності.
56 І сказав Йосип до Юди: «Справді, ти говориш правду, і сьогодні підтвердив свої слова щодо сили твоєї, і нехай твій Бог, Який радіє тобі, помножить твоє благополуччя; але скажи мені правду, чому з-поміж усіх твоїх братів ти сваришся зі мною через цього хлопця, коли ніхто з них не сказав мені жодного слова про нього».
57 І відповів Юда Йосипові, кажучи: «Напевно ж ти знаєш, що я був поручителем за юнака його батькові, кажучи: Якщо я не приведу його до нього, то буду винним його навіки».
58 Тому я звернувся до тебе з-поміж усіх моїх братів, бо я бачив, що ти не бажаєш дозволити йому піти від тебе; тому нехай я знайду благодать у твоїх очах, щоб ти відправив його з нами, і ось, я залишуся його заміною, щоб служити тобі в усьому, чого ти бажаєш, бо куди б ти мене не послав, я піду служити тобі з великою енергією.
59 Пошли мене тепер до могутнього царя, який повстав проти тебе, і ти дізнаєшся, що я зроблю з ним та з його землею; навіть якщо в нього буде кіннота та піхота, або надзвичайно могутній народ, я повбиваю їх усіх і принесу тобі голову царя.
60 Хіба ти не знаєш, чи не чув ти, що наш батько Авраам з рабом своїм Еліезером побив усіх царів Еламських з їхнім військом за одну ніч, не залишивши жодного вцілілого? І від того дня сила нашого батька дана нам у спадок, нам і нашому потомству навіки.
61 І відповів Йосип і сказав: «Правду ти говориш, і неправди немає в устах твоїх, бо нам також було сказано, що євреї мають силу, і що Господь, Бог їхній, дуже в них уподобається, і хто ж тоді може встояти перед ними?»
62 Однак за цієї умови я пошлю вашого брата, якщо ви приведете до мене його брата, сина його матері, про якого ви казали, що він пішов від вас до Єгипту; і станеться, коли ви приведете до мене його брата, я візьму його замість нього, бо ніхто з вас не був поручителем для нього перед вашим батьком, а коли він прийде до мене, тоді я пошлю з вами його брата, за якого ви були поручителем.
63 І запалився гнів Юди на Йосипа, коли він сказав це слово, і з очей його потекла кров від гніву, і він сказав до своїх братів: Як цей чоловік сьогодні шукає погибелі собі та всьому Єгипту!
64 І відповів Симеон Йосипу, кажучи: Хіба ми не казали тобі спочатку, що не знаємо точного місця, куди

він пішов, і чи він мертвий, чи живий, і чому пан мій говорить таке?
65 І Йосип, спостерігаючи за обличчям Юди, зрозумів, що його гнів почав спалахувати, коли він сказав йому: «Приведи до мене твого іншого брата замість цього брата».
66 І сказав Йосип до своїх братів: «Ви ж казали, що ваш брат або мертвий, або загинув? Якби ж я покликав його сьогодні, і він прийшов би до вас, чи віддали б ви його мені замість його брата?»
67 І Йосип почав говорити та кликати: Йосипе, Йосипе, прийди сьогодні до мене, і з'явися своїм братам, і сядь перед ними.
68 І коли Йосип сказав це перед ними, вони подивилися кожен в інший бік, щоб побачити, звідки Йосип прийде до них.
69 І Йосип спостерігав за всіма їхніми вчинками та й сказав їм: «Чому ви дивитеся туди-сюди? Я Йосип, якого ви продали до Єгипту. Тож нехай вам не буде сумно, що ви продали мене, бо Бог послав мене перед вами, щоб я був опорою під час голоду».
70 І брати його налякалися ним, коли почули слова Йосипа, а Юда дуже налякався ним.
71 І коли Веніямин почув слова Йосипа, він був перед ними всередині дому. І Веніямин побіг до Йосипа, свого брата, і обійняв його, і впав йому на шию, і вони плакали.
72 І коли брати Йосипа побачили, що Веніямин упав на шию своєму братові та плакав з ним, вони також упали на Йосипа та обійняли його, і плакали великим плачем з Йосипом.
73 І почувся голос у домі Йосипа, що вони брати Йосипа, і це дуже сподобалося фараонові, бо він боявся їх, щоб вони не знищили Єгипет.
74 І послав фараон своїх слуг до Йосипа, щоб привітати його з приходом його братів, які до нього прийшли. І всі начальники військ та військ, що були в Єгипті, прийшли радіти з Йосипом, і весь Єгипет дуже радів за братів Йосипа.
75 І послав фараон своїх рабів до Йосипа, кажучи: Скажи братам своїм, щоб вони взяли все, що їм належить, і нехай прийдуть до мене, і я поселю їх у найкращій частині єгипетського краю. І вони так і зробили.
76 І Йосип наказав тому, хто був призначений над своїм домом, винести своїм братам дари та одяг, і він виніс їм багато одягу, царського вбрання, та багато дарів, і Йосип розділив їх між своїми братами.
77 І він дав кожному зі своїх братів змінний одяг із золота та срібла, і триста срібних монет, і Йосип наказав усім їм одягнути цей одяг і привести їх перед фараона.
78 І фараон, побачивши, що всі брати Йосипа були хоробрі люди та гарного вигляду, дуже зрадів.
79 І вийшли вони потім з-під фараона, щоб піти до Ханаанського краю, до свого батька, а їхній брат Веніямин був з ними.
80 І Йосип устав і дав їм одинадцять колісниць від фараона, а Йосип дав їм свою колісницю, на якій він їхав у день свого коронування в Єгипті, щоб привести свого батька до Єгипту; і Йосип послав усім дітям своїх братів одяг за їхньою кількістю, і по сто срібних монет кожному з них, і він також послав одяг дружинам своїх братів з одягу дружин царя, і він послав їх.
81 І він дав кожному зі своїх братів по десять чоловіків, щоб вони пішли з ними до землі Ханаанської, щоб служити їм, служити їхнім дітям та всім, хто належав їм, коли вони прийшли до Єгипту.
82 І послав Йосип через свого брата Веніямина десять одежі для своїх десяти синів, частку понад решту дітей синів Якова.
83 І послав він кожному по п'ятдесят срібняків і десять колісниць заради фараона, а батькові його послав десять ослів, нав'ючених усіма єгипетськими розкошами, і десять ослиць, нав'ючених зерном, хлібом та їжею для батька його та для всіх, хто був з ним, як запаси на дорогу.
84 І послав він своїй сестрі Діні одяг срібний та золотий, і ладан, і смирну, і алое, і жіночі прикраси у великій кількості, і послав він це від жінок фараона жінкам Веніяминовим.
85 І він дав усім своїм братам, а також їхнім дружинам, усіляке каміння онікс та бделій, і з усіх цінних речей серед великого народу Єгипту не залишилося нічого з усіх коштовних речей, окрім того, що Йосип послав до дому свого батька.
86 І він відпустив своїх братів, і вони пішли, і він відправив з ними свого брата Веніямина.
87 І Йосип вийшов з ними, щоб супроводжувати їх дорогою до меж Єгипту, і він наказав їм щодо свого батька та його родини йти до Єгипту.
88 І сказав він їм: «Не сваріться в дорозі, бо це було від Господа, щоб зберегти великий народ від голоду, бо ще п'ять років буде голод у краї».
89 І він наказав їм, кажучи: Коли ви прийдете до Ханаанського краю, не приходьте несподівано до мого батька в цій справі, але чиніть мудро.
90 І Йосип перестав наказувати їм, і повернувся, і повернувся до Єгипту, а сини Якова пішли до землі Ханаанської з радістю та веселістю до свого батька Якова.
91 І прийшли вони до меж землі, і сказали один одному: Що нам робити в цій справі перед нашим батьком? Бо якщо ми прийдемо до нього раптово та розповімо йому про це, він дуже злякається наших слів і не повірить нам.
92 І йшли вони, аж поки не підійшли близько до своїх домів, і знайшли Серах, дочку Асира, що виходила їм назустріч. Дівчина ж була дуже гарна та хитра, і вміла грати на арфі.
93 І вони покликали її, і вона підійшла до них, і вона поцілувала їх. І вони взяли її, і дали їй арфу, кажучи: Іди перед нашим батьком, і сядь перед ним, і грай на арфі, і промовляй ці слова.
94 І вони наказали їй іти до їхнього дому, а вона взяла арфу, поспішила попереду них і підійшла, і сіла біля Якова.
95 І вона гарно грала й співала, і промовляла солодкими словами: «Мій дядько Йосип живий, і він править усією землею Єгипетською, і він не помер».

96 І вона продовжувала повторювати та промовляти ці слова, і Яків почув її слова, і вони були йому приємні.
97 Він слухав, як вона повторювала їх двічі й тричі, і радість сповнила серце Якова від солодкості її слів, і Дух Божий був на ньому, і він знав, що всі її слова правдиві.
98 І Яків поблагословив Серах, коли вона сказала ці слова перед ним, і він сказав їй: Дочко моя, нехай смерть ніколи не переможе тебе, бо ти оживила мій дух; тільки говори ще переді мною, як ти говорила, бо ти звеселила мене всіма своїми словами.
99 І вона продовжувала співати ці слова, а Яків слухав, і це було йому приємно, і він радів, і Дух Божий був на ньому.
100 Поки він ще розмовляв з нею, ось прийшли до нього його сини з кіньми, колісницями, царським одягом і слугами, що бігли перед ними.
101 І Яків устав їм назустріч, і побачив своїх синів, одягнених у царські шати, і побачив усі скарби, які Йосип послав їм.
102 І сказали вони йому: «Знай, що наш брат Йосип живий, і це він править усією землею Єгипетською, і це він говорив з нами, як ми тобі переказали».
103 І Яків почув усі слова своїх синів, і серце його затремтіло від їхніх слів, бо він не міг їм повірити, доки не побачив усе, що Йосип дав їм, і що він послав йому, і всі ознаки, які Йосип говорив їм.
104 І вони розгорнули перед ним, і показали йому все, що надіслав Йосип, вони дали кожному те, що надіслав йому Йосип, і він знав, що вони говорили правду, і він надзвичайно зрадів розповіді про свого сина.
105 І сказав Яків: Досить мені, що мій син Йосип ще живий, я піду та побачу його, перш ніж помру.
106 І розповіли йому сини його все, що з ними сталося, а Яків сказав: «Я піду до Єгипту, щоб побачити сина мого та його потомство».
107 І Яків устав, і одягнув одяг, який Йосип послав йому, і, помившися та поголивши волосся, поклав на голову завда, який Йосип послав йому.
108 І всі люди дому Якова та їхні жінки одягли одяг, який Йосип послав їм, і дуже зраділи Йосипу, що він ще живий і що він править у Єгипті,
109 І почули про це всі мешканці Ханаану, і прийшли, і дуже зраділи разом з Яковом, що він ще живий.
110 І Яків влаштував для них триденний бенкет, і всі царі Ханаану та вельможі краю їли, пили та раділи в домі Якова.

РОЗДІЛ 55

1 І сталося по цьому, що Яків сказав: «Я піду й побачу сина свого в Єгипті, а потім повернуся до землі Ханаанської, про яку Бог говорив Авраамові, бо я не можу покинути землю мого народження».
2 І було до нього слово Господнє: «Зійди до Єгипту з усім своїм домом і залишайся там. Не бійся йти до Єгипту, бо там Я зроблю тебе великим народом».
3 І Яків сказав собі: «Піду й подивлюся на сина свого, чи страх перед Богом його ще в серці його серед усіх мешканців Єгипту».
4 І сказав Господь до Якова: Не бійся за Йосипа, бо він ще зберігає свою непорочність, щоб служити Мені, як тобі буде добре. І Яків дуже зрадів за свого сина.
5 Того часу Яків наказав своїм синам та дому своєму йти до Єгипту, за словом Господнім до нього. І встав Яків з синами своїми та всім домом своїм, і вийшов він із землі Ханаанської, з Беер-Шеви, з радістю та веселістю серця, і вони пішли до землі Єгипетської.
6 І сталося, коли вони наблизилися до Єгипту, Яків послав Юду перед собою до Йосипа, щоб той показав йому становище в Єгипті. І зробив Юда за словом свого батька. І поспішив, і побіг, і прийшов до Йосипа. І вони визначили їм місце в землі Ґошен для всього його дому. І повернувся Юда, і прийшов дорогою до свого батька.
7 І Йосип запряг колісницю, і зібрав усіх своїх лицарів, і своїх слуг, і всіх єгипетських урядовців, щоб піти назустріч своєму батькові Якову. І проголосили Йосипів наказ у Єгипті: Усі, хто не піде назустріч Якову, помруть.
8 А наступного дня Йосип вийшов з усім Єгиптом, великим і могутнім військом, усі одягнені в одяг з тонкого льону та пурпури, і з срібними та золотими знаряддями та військовими знаряддями.
9 І всі вони пішли назустріч Якову з усілякими музичними інструментами, з барабанами та тимпанами, посипаючи мирру та алое вздовж усієї дороги, і всі вони йшли так, і земля затряслася від їхнього крику.
10 І всі жінки Єгипту вийшли на єгипетські дахи та на мури, щоб зустріти Якова, а на голові Йосипа була царська корона фараона, бо фараон послав її йому, щоб він одягнув її, коли він піде назустріч своєму батькові.
11 І коли Йосип підійшов на п'ятдесят ліктів до свого батька, він зійшов з колісниці та пішов до свого батька. А коли всі єгипетські князі та його вельможі побачили, що Йосип пішов до свого батька, то й вони зійшли та пішли до Якова.
12 І коли Яків підійшов до Йосипового табору, Яків побачив табір, що йшов назустріч йому з Йосипом, і це йому сподобалося, і Яків здивувався цьому.
13 І Яків сказав Юді: «Хто той чоловік, якого я бачу в єгипетському таборі, одягненого в царські шати, у червоному одязі на ньому та з царською короною на голові, що зійшов зі своєї колісниці та йде до нас?» І відповів Юда своєму батькові, кажучи: «Це син твій, цар Йосип». І Яків зрадів, побачивши славу свого сина.
14 І підійшов Йосип до батька свого, і вклонився батькові своєму, і всі люди табору вклонилися разом з ним до землі перед Яковом.
15 І ось Яків побіг, і поспішив до сина свого Йосипа, і впав йому на шию, і поцілував його, і вони плакали. І Йосип також обійняв батька свого, і поцілував його, і вони плакали, і всі єгипетські мешканці плакали з ними.
16 І сказав Яків Йосипові: Тепер я помру з радістю, побачивши обличчя твоє, бо ти ще живий та в славі.
17 І сини Якова, і їхні жінки, і їхні діти, і їхні слуги, і весь дім Якова дуже плакали з Йосипом, і цілували його, і дуже плакали з ним.
18 І повернувся Йосип та ввесь його народ після цього додому до Єгипту. А Яків та його сини та всі діти його

дому прийшли з Йосипом до Єгипту. І Йосип поселив їх у найкращій частині Єгипту, у землі Ґошен.
19 І сказав Йосип батькові своєму та братам своїм: «Я піду й сповіщу фараона, кажучи: Мої брати та дім мого батька та все їхнє прибуло до мене, і ось вони в землі Ґошен».
20 І зробив так Йосип, і взяв з-поміж братів своїх Рувима, Іссахара Завулона та брата свого Веніямина, і поставив їх перед фараоном.
21 І сказав Йосип до фараона, кажучи: Мої брати та дім мого батька та все їхнє, разом з їхніми отарами та худобою, прибули до мене з Ханаанського краю, щоб пожити в Єгипті, бо голод сильно мучив їх.
22 І сказав фараон Йосипові: «Посели батька свого та братів свого в найкращій частині землі, не стримуй від них усього доброго, і дай їм їсти ситість землі».
23 І відповів Йосип, кажучи: Ось я поставив їх у землі Ґошен, бо вони пастухи, тож нехай вони залишаться в Ґошені, щоб пасти свої отари окремо від єгиптян.
24 І сказав фараон Йосипові: Зроби з братами своїми все, що вони скажуть тобі. І сини Якова вклонилися фараонові, і вийшли від нього з миром. А потім Йосип привів свого батька перед фараона.
25 І прийшов Яків, і вклонився фараонові. І поблагословив Яків фараона, і вийшов той. І осівся Яків, і всі сини його, і вся родина його в землі Ґошен.
26 На другому році, це сто тридцятому році життя Якова, Йосип годував батька свого та братів своїх, та ввесь дім батька свого хлібом за їхніми дітьми, по всі дні голоду; їм нічого не бракувало.
27 І дав їм Йосип найкращу частину всієї землі; найкраще з Єгипту мали вони по всі дні Йосипа; і Йосип також давав їм та всьому дому свого батька одяг та шати рік у рік; і сини Якова залишалися безпечно в Єгипті по всі дні свого брата.
28 І Яків завжди їв за столом Йосипа, Яків та сини його не відходили від столу Йосипа ні вдень, ні вночі, окрім того, що споживали сини Якова в своїх домівках.
29 І весь Єгипет їв хліб за днів голоду з дому Йосипа, бо всі єгиптяни продали все, що їм належало, через голод.
30 І Йосип скупив усі землі та поля Єгипту за хліб через фараона, і Йосип постачав хлібом увесь Єгипет усі дні голоду. І Йосип збирав усе срібло та золото, що приходило до нього, за збіжжя, яке вони купували по всій землі, і він накопичив багато золота та срібла, окрім величезної кількості оніксового каміння, бделію та цінного одягу, який вони приносили Йосипу з усіх куточків землі, коли їхні гроші витрачалися.
31 І взяв Йосип усе срібло та золото, що потрапляло йому в руку, близько сімдесяти двох талантів золота та срібла, а також каміння оніксу та бделію у великій кількості, і пішов Йосип і сховав їх у чотирьох частинах, і одну частину він сховав у пустелі біля Червоного моря, а одну частину біля річки Перат, а третю та четверту частини він сховав у пустелі навпроти пустелі Персії та Мідії.
32 І взяв він частину золота та срібла, що залишилося, і роздав усім своїм братам і всьому дому свого батька, і всім жінкам дому свого батька, а решту приніс до фараонового дому, близько двадцяти талантів золота та срібла.
33 І віддав Йосип фараонові все золото та срібло, що залишилося, і фараон поклав його до скарбниці. І дні голоду по тому в краю припинилися. І сіяли й жали по всій землі, і отримували свою звичайну кількість рік у рік; їм нічого не бракувало.
34 І Йосип жив безпечно в Єгипті, і вся земля була під його порадою. Його батько та всі його брати жили в землі Ґошен і володіли нею.
35 Йосип же був дуже старий, похилого віку, а два сини його, Єфрем та Манасія, постійно залишалися в домі Якова разом із дітьми синів Якова, братами їхніми, щоб навчатися доріг Господніх та закону Його.
36 І Яків та сини його оселилися в єгипетській землі, в землі Ґошен, і посіли її, і розплодилися та розмножилися в ній.

РОЗДІЛ 56

1 І жив Яків у єгипетській землі сімнадцять літ, а днів Якова, років життя його, було сто сорок сім літ.
2 У той час Яків захворів на хворобу, від якої помер, і послав він і покликав свого сина Йосипа з Єгипту. І прийшов Йосип, син його, з Єгипту, і Йосип прийшов до свого батька.
3 І сказав Яків Йосипові та синам його: «Ось я помираю, і Бог ваших батьків згадає вас, і поверне вас до землі, яку Господь клявся дати вам і вашим дітям по вас. Тож тепер, коли я помру, поховайте мене в печері, що в Махпелі, в Хевроні, в Ханаанському краї, поруч з моїми батьками».
4 І Яків узяв із себе синів своїх клятвою, що поховають його в Махпелі, в Хевроні, і сини його поклялися йому щодо цієї речі.
5 І наказав він їм, кажучи: Служіть Господу, Богу вашому, бо Той, Хто визволив ваших батьків, визволить і вас від усієї біди.
6 І сказав Яків: «Покличте до мене всіх своїх дітей». І прийшли всі сини Якових синів, і сіли перед ним. І поблагословив їх Яків, і сказав їм: «Господь, Бог ваших батьків, дасть вам тисячу разів більше, і благословить вас, і нехай дасть вам благословення Авраама, батька вашого». І вийшли всі сини Якових синів того дня, після того як Він поблагословив їх.
7 А наступного дня Яків знову покликав своїх синів, і всі вони зібралися, і прийшли до нього, і сіли перед ним. І Яків того дня поблагословив своїх синів перед смертю своєю, кожного благословив він згідно з благословенням своїм; ось це написано в книзі Закону Господнього про Ізраїля.
8 І сказав Яків до Юди: «Я знаю, сину мій, що ти сильний чоловік для братів своїх. Царюй над ними, а сини твої царюватимуть над синами своїми повіки».
9 Тільки навчи синів своїх стріляти з лука та всієї військової зброї, щоб вони могли воювати в битвах свого брата, який пануватиме над своїми ворогами.
10 І Яків знову наказав синам своїм того дня, кажучи: Ось я сьогодні прилучаюся до народу свого; винесіть мене з Єгипту та поховайте мене в печері Махпела, як я наказав вам.

11 Тільки ж стережіться, щоб ніхто з ваших синів не ніс мене, тільки ви самі. Ось так зробите мені, коли понесете моє тіло, щоб піти з ним до Ханаанського краю, щоб поховати мене,
12 Юда, Іссахар та Завулон носитимуть мої носи зі східного боку; Рувим, Симеон та Ґад — з півдня, Єфрем, Манасія та Веніямин — із заходу, Дан, Асир та Нефтали — з півночі.
13 Нехай не носить Левій з тобою, бо він та сини його носитимуть ковчег Господнього заповіту з ізраїльтянами в таборі, а Йосип, син мій, нехай буде слава його, як цар; проте замість них будуть Єфрем та Манасія.
14 Отак зробите мені, коли мене заберете: не нехтуйте нічого з того, що я наказую вам; і станеться, коли ви зробите мені це, то Господь згадає вас і дітей ваших по тобі навіки.
15 А ви, сини мої, шануйте кожен брата свого та родича свого, і наказуйте своїм дітям та дітям дітей ваших після вас служити Господу, Богові ваших батьків, по всі дні.
16 щоб продовжилися дні твої на цій землі, ти й діти твої, і діти дітей твоїх навіки, коли чинитимете добре й праведне в очах Господа, Бога твого, ходитимете всіма Його дорогами.
17 А ти, Йосипе, сину мій, прости, благаю тебе, рани твоїх братів та всі їхні провини за шкоду, яку вони завдали тобі, бо Бог призначив це для твого блага та блага твоїх дітей.
18 І, сину мій, не залишай братів своїх мешканцям Єгипту, і не ображай їхніх почуттів, бо ось я віддаю їх у руку Божу та в руку твою, щоб ти охороняв їх від єгиптян. І відповіли сини Якова своєму батькові, кажучи: О, батьку наш, усе, що ти наказав нам, так ми зробимо; нехай тільки Бог буде з нами.
19 І сказав Яків синам своїм: «Нехай Бог буде з вами, коли ви будете дотримуватися всіх Його доріг, не відхиляйтеся від Його доріг ні праворуч, ні ліворуч, чинячи те, що добре та праведне в Його очах».
20 Бо я знаю, що багато й тяжких бід спіткають вас останніми днями на землі, так, ваші діти та діти дітей, тільки служіть Господу, і Він спасе вас від усієї біди.
21 І станеться, коли ти підеш за Богом, щоб служити Йому, і навчатимеш своїх дітей по собі та дітей дітей твоїх дітей пізнавати Господа, тоді Господь поставить тобі та дітям твоїм слугу з-поміж дітей твоїх, і Господь визволить тебе рукою Своєю від усякого горя, і виведе тебе з Єгипту, і поверне тебе до землі батьків твоїх, щоб ти безпечно її успадкував.
22 І перестав Яків наказувати синам своїм, і втягнув ноги свої в ліжко, і помер, і приєднався до народу свого.
23 І Йосип упав на свого батька, і той закричав, і плакав над ним, і цілував його, і кликав гірким голосом, і казав: О мій батько, мій батько!
24 І прийшли жінки його сина та весь його дім, і напали на Якова, і плакали над ним, і голосили дуже гучним голосом про Якова.
25 І всі сини Якова повстали разом, і роздерли свій одяг, і всі вони поклали веретище на свої стегна, і всі вони попадали на обличчя своє, і кидали порох з головами своїми до неба.
26 І розповіли про це Оснат, жінці Йосипа. І вона встала, одягла мішок, і прийшла вона та всі єгипетські жінки з нею, і голосила та плакала за Яковом.
27 І всі єгипетські мешканці, що знали Якова, зібралися того дня, коли почули про це, і весь Єгипет плакав багато днів.
28 А також із землі Ханаанської прийшли жінки до Єгипту, коли почули, що Яків помер, і вони оплакували його в Єгипті сімдесят днів.
29 І сталося після цього, що Йосип наказав своїм слугам, лікарям, забальзамувати його батька смирною та ладаном, і всіляким ладаном та парфумами, і лікарі забальзамували Якова, як Йосип наказав їм.
30 І ввесь народ Єгипту, і старші, і всі мешканці землі Ґошен плакали та голосили за Яковом, і всі сини його та діти дому його голосили та голосили за батьком своїм Яковом багато днів.
31 І минули дні його плачу, по сімдесяти днях, Йосип сказав фараонові: «Я піду й поховаю батька мого в землі Ханаанській, як він клявся з мене, а потім повернуся».
32 І послав фараон Йосипа, кажучи: Іди та поховай батька свого, як він сказав і як він заприсягся з тебе. І встав Йосип з усіма своїми братами, щоб піти до землі Ханаанської, щоб поховати батька свого Якова, як він наказав їм.
33 І фараон наказав оголосити по всьому Єгипту, кажучи: Хто не піде з Йосипом та братами своїми до землі Ханаанської, щоб поховати Якова, той помре.
34 І почув увесь Єгипет про фараонове слово, і всі вони встали разом, і всі слуги фараона, і старші його дому, і всі старші єгипетського краю пішли з Йосипом, і всі урядники та вельможі фараона пішли, як слуги Йосипа, і пішли поховати Якова в землі Ханаанській.
35 І понесли сини Якова носилки, на яких він лежав; усе, як наказав їм їхній батько, так зробили з ним його сини.
36 А мара була з чистого золота, і навколо була інкрустована камінням оніксу та бделієм; а покриття мара було золотим ткацтвом, зв'язаним нитками, а зверху гачки з каміння оніксу та бделію.
37 І Йосип поклав на голову свого батька Якова велику золоту корону, і вклав у його руку золотий скіпетр, і вони оточили марі, як це було звичаєм царів за їхнього життя.
38 І всі єгипетські війська йшли перед ним у цьому строю, спочатку всі лицарі фараона та лицарі Йосипа, а за ними решта мешканців Єгипту, і всі вони були оперезани мечами та озброєні панцирами, і на них була військова збруя.
39 А всі плакальники та ті, хто голосив, йшли здалеку навпроти мар, ідучи, плачучи та голосячи, а решта народу йшла за марами.
40 І Йосип та його дім підійшли разом до мар, босоніж та плачучи, а решта Йосипових слуг обійшли його; кожен мав на собі свої прикраси, і всі вони були озброєні своєю військовою зброєю.
41 І п'ятдесят рабів Якова йшли перед марами, і розсипали по дорозі смирну, алое та всілякі пахощі. І

всі сини Якова, що несли марі, ходили по пахощах, а раби Якова йшли перед ними, розсипаючи пахощі по дорозі.
42 І Йосип пішов із важким табором, і вони робили так щодня, аж поки не прийшли до землі Ханаанської. І прийшли вони до току Атаду, що був по той бік Йордану, і вони оплакували там дуже велику та тяжку жалобу.
43 І почули про це всі царі ханаанські, і всі вони вийшли, кожен з дому свого, тридцять один цар ханаанський, і всі вони прийшли зі своїми людьми, щоб сумувати та плакати за Яковом.
44 І всі ці царі побачили Яківове одра, і ось, на ньому була корона Йосипа, і вони також поклали свої корони на одра, і оточили його коронами.
45 І всі ці царі вчинили на тому місці велику та тяжку жалобу з синами Якова та Єгипту за Яковом, бо всі царі Ханаану знали хоробрість Якова та синів його.
46 І дійшла звістка до Ісава, кажучи: Яків помер у Єгипті, і сини його та весь Єгипет везуть його до землі Ханаанської, щоб поховати його.
47 І почув Ісав цю річ, і осівся на горі Сеїр. І встав він, сини його, і ввесь його народ, і вся його домівка, народ надзвичайно великий. І прийшли вони голосити та плакати за Яковом.
48 І сталося, коли прийшов Ісав, він став сумувати за своїм братом Яковом. І знову встав увесь Єгипет та весь Ханаан, і вони почали голосити разом з Ісавом за Яковом на тому місці.
49 І Йосип та його брати привели звідти свого батька Якова, і пішли до Хеврону, щоб поховати Якова в печері біля його батьків.
50 І прийшли вони до Кіреат-Арби, до печери. І як вони прийшли, Ісав з синами своїми став у печері навпроти Йосипа та братів своїх, заважаючи їм, і сказав: Яків не буде похований у ній, бо вона наша та нашого батька.
51 І почули Йосип та його брати слова синів Ісава, і дуже розгнівалися. І підійшов Йосип до Ісава, кажучи: Що це за річ, яку вони сказали? Напевно, мій батько Яків купив її від тебе за велике багатство після смерті Ісаака, двадцять п'ять років тому, а також всю землю Ханаанську він купив від тебе та від синів твоїх, і від твого потомства після тебе.
52 І Яків купив її для своїх синів та свого потомства по ньому, у спадок навіки. І нащо ти говориш таке сьогодні?
53 А Ісав відповів і сказав: «Ти говориш неправду та брешеш, бо я не продав нічого, що належить мені, у всій цій землі, як ти кажеш, ані мій брат Яків не купив нічого, що належить мені, у цій землі».
54 І сказав Ісав ці слова, щоб обдурити Йосипа своїми словами, бо Ісав знав, що Йосипа не було в тих днях, коли Ісав продав Якову все, що належало йому в Ханаанському краї.
55 І сказав Йосип Ісаву: «Справді, мій батько вклав це з тобою в купчий запис, і засвідчив запис перед свідками, і ось він у нас в Єгипті».
56 І відповів Ісав, кажучи йому: Принеси запис, усе, що знайдеш у записі, так і зробимо.
57 І покликав Йосип свого брата Нефталима, і той сказав: «Поспішай швидко, не зупиняйся, і біжи до Єгипту, і принеси всі записи: запис купівлі, запечатаний запис і відкритий запис, а також усі перші записи, в яких записані всі правочинні акти первородства, візьми».
58 І приведеш їх до нас сюди, щоб ми дізналися від них усі слова Ісава та синів його, які вони говорили сьогодні.
59 І послухався Нефталим голосу Йосипа, і поспішив, і побіг, щоб іти до Єгипту. А Нефталим був легший за всіх оленів, що були в пустелі, бо він біг по колосках, не розчавлюючи їх.
60 І коли Ісав побачив, що Нефталим пішов забрати записи, він та його сини посилили опір печері, і Ісав та ввесь його народ повстали проти Йосипа та його братів на війну.
61 І всі сини Якова та народ Єгипту воювали з Ісавом та його людьми, і сини Ісава та народ його були побиті синами Якова, і сини Якова повбивали сорок чоловіків з народу Ісава.
62 А Хушим, син Дана, сина Якова, був того часу з синами Якова, але він був приблизно за сотню ліктів від місця битви, бо він залишився з синами синів Якова біля Якового ковчега, щоб охороняти його.
63 І Чушим був німий і глухий, проте він розумів голос жаху серед людей.
64 І він спитав, кажучи: Чому ви не ховаєте мертвих, і що це за велике збентеження? І вони відповіли йому словами Ісава та його синів. І він побіг до Ісава посеред битви, і вбив Ісава мечем, і відрубав йому голову, і вона відскочила вдалину, і Ісав упав серед народу в битві.
65 І коли Хушим зробив це, сини Якова взяли гору над синами Ісава, і сини Якова силоміць поховали свого батька Якова в печері, і сини Ісава бачили це.
66 І поховали Якова в Хевроні, в печері Махпела, яку Авраам купив у синів Хетових для володіння місцем поховання, і поховали його в дуже дорогому одязі.
67 І жодному царю не виявляли такої шани, яку Йосип виявляв своєму батькові після його смерті, бо він поховав його з великою честю, як ховають царів.
68 І Йосип та його брати вчинили семиденну жалобу за своїм батьком.

РОЗДІЛ 57

1 І сталося після цього, що сини Ісава воювали з синами Якова, і сини Ісава воювали з синами Якова в Хевроні, а Ісав все ще лежав мертвий, і не був похований.
2 І битва була важка між ними, і сини Ісава були побиті синами Якова, і сини Якова вбили з синів Ісава вісімдесят чоловіків, і ніхто не помер з народу синів Якова. І рука Йосипа перемогла весь народ синів Ісава. І він узяв у полон Цефо, сина Еліфаза, сина Ісава, та п'ятдесят людей його, і зв'язав їх залізними ланцюгами, і віддав їх у руки своїх слуг, щоб відвести їх до Єгипту.
3 І сталося, коли сини Якова взяли в полон Цефо та його народ, усі, хто залишився, дуже злякалися за своє життя з дому Ісава, щоб і їх не взяли в полон. І всі вони

повтікали з Еліфазом, сином Ісава, та його народом, з тілом Ісава, і пішли дорогою до гори Сеїр.
4 І прийшли вони до гори Сеїр і поховали Ісава в Сеїрі, але голови його не взяли з собою до Сеїру, бо вона була похована на тому місці, де була битва в Хевроні.
5 І сталося, коли сини Ісава повтікали від синів Якова, сини Якова гналися за ними аж до меж Сеїру, але не вбили жодного чоловіка з них, коли ті гналися за ними, бо тіло Ісава, яке вони несли з собою, викликало в них замішання, тому вони повтікали. А сини Якова повернули від них і прийшли до місця, де були їхні брати в Хевроні, і залишалися там того дня та наступного дня, доки не відпочили від битви.
6 І сталося третього дня, що вони зібрали всіх синів Сеїра Хореянина, і зібрали всіх синів сходу, безліч народу, як морський пісок, і пішли, і зійшли до Єгипту, щоб воювати з Йосипом та його братами, щоб визволити своїх братів.
7 І почув Йосип та всі сини Якова, що сини Ісава та діти сходу вийшли на них воювати, щоб визволити своїх братів.
8 І вийшов Йосип та його брати, та сильні єгипетські воїни, та й воювали в місті Рамесес. І Йосип та його брати завдали великої поразки синам Ісава та синам сходу.
9 І вони вбили з них шістсот тисяч чоловіка, і вони вбили між ними всіх лицарів з синів Сеїру Хореянина; залишилося лише небагато з них, і вони також вбили дуже багато синів сходу та синів Ісава; і Еліфаз, син Ісава, та всі сини сходу втекли від Йосипа та його братів.
10 Йосип та його брати гналися за ними, аж поки вони не прийшли до Суккоту, і вони вбили з них у Суккоті тридцять чоловіків, а решта втекла, і кожен утік до свого міста.
11 І Йосип, і брати його, і єгипетські лицарі відвернулися від них з радістю та веселим серцем, бо вони побили всіх їхніх ворогів.
12 А Цефо, син Еліфазів, та його люди все ще були рабами в Єгипті для синів Якова, і їхні страждання посилювалися.
13 І коли сини Ісава та сини Сеїра повернулися до своєї землі, сини Сеїра побачили, що всі вони потрапили до рук синів Якова та єгипетського народу через битву синів Ісава.
14 І сказали сини Сеїра синам Ісава: Ви бачили, і тому знаєте, що цей табір був розбитий через вас, і не залишилося жодного сильного чоловіка чи вправного вояка.
15 А тепер вийдіть з нашої землі, ідіть від нас до землі Ханаанської, до землі, де мешкають ваші батьки; чому ваші діти успадкують нащадки наших дітей у останні дні?
16 І не слухали сини Ісава синів Сеїру, і сини Сеїру задумали розпочати з ними війну.
17 І сини Ісава таємно послали до Ангеї, царя Африки, це ж Дінгава, кажучи:
18 Пошли нам кількох зі своїх людей, і нехай вони прийдуть до нас, і ми будемо битися разом із синами хореянина Сеїра, бо вони вирішили воювати з нами, щоб вигнати нас із цього краю.
19 І зробив так Ангей, цар Дінгави, бо він був у ті дні прихильником синів Ісава, і Ангей послав п'ять сотень хоробрих піхотинців до синів Ісава та вісімсот вершників.
20 І послали сини Сеїру до синів сходу та до синів Мідіяну, кажучи: Ви бачили, що зробили нам сини Ісава, через яких ми майже всі знищені в їхній війні з синами Якова.
21 Тож тепер приходьте до нас і допоможіть нам, і ми будемо битися з ними разом, і ми проженемо їх із землі, і помстимося за справу наших братів, які загинули заради них у битві з їхніми братами, синами Якова.
22 І всі сини сходу послухалися синів Сеїру, і прийшли до них близько восьми сотень чоловіків з оголеними мечами. І сини Ісава воювали того часу з синами Сеїру в пустині Паран.
23 І сини Сеїру перемогли синів Ісава, і сини Сеїру вбили того дня синів Ісава в тій битві близько двохсот чоловік з народу Ангеаса, царя Дінгави.
24 А другого дня знову прийшли сини Ісава, щоб вдруге воювати з синами Сеїру, і битва була жорстока для синів Ісава цього разу, і вона дуже непокоїла їх через синів Сеїру.
25 І побачили сини Ісава, що сини Сеїру стали сильнішими за них, то деякі люди з синів Ісава повернулися та допомагали синам Сеїру, їхнім ворогам.
26 І впало ще з народу дітей Ісава в другій битві п'ятдесят вісім чоловіків з народу при Ангеї, царі Дінхави.
27 А третього дня почули сини Ісава, що деякі з їхніх братів відвернулися від них, щоб воювати з ними в другій битві; і сини Ісава засмутилися, почувши про це.
28 І сказали вони: Що нам робити з нашими братами, які відвернулися від нас, щоб допомогти синам Сеїру, нашим ворогам? І знову послали сини Ісава до Ангея, царя Дінгави, кажучи:
29 Пошли нам ще інших людей, щоб ми могли з ними воювати з синами Сеїру, бо вони вже вдвічі сильніші за нас.
30 І Ангей знову послав до дітей Ісава близько шестисот хоробрих чоловіків, і вони прийшли допомогти дітям Ісава.
31 І через десять днів сини Ісава знову воювали з синами Сеїру в пустині Паран, і битва була дуже жорстока проти синів Сеїру, і сини Ісава перемогли того часу синів Сеїру, і сини Сеїру були побиті синами Ісава, і сини Ісава вбили з них близько двох тисяч чоловіків.
32 І всі лицарі синів Сеїру загинули в цій битві, і залишилися лише їхні малі діти, що залишилися в їхніх містах.
33 І всі мідіяни та сини сходу втекли з місця битви, і покинули синів Сеїру та й повтікали, побачивши, що битва на них запекла. Сини Ісава гналися за всіма синами сходу, аж поки не дійшли до їхнього краю.
34 І сини Ісава вбили з них близько двохсот п'ятдесяти чоловіків, а з народу синів Ісава впало в тій битві близько тридцяти чоловіків, але це лихо спіткало їх через те, що їхні брати відвернулися від них, щоб допомогти синам хореянина Сеїра. І сини Ісава знову

почули про лихі вчинки своїх братів, і знову оплакували цю річ.
35 І сталося після битви, що сини Ісава повернулися назад і прийшли додому до Сеїру. І сини Ісава повбивали тих, хто залишився в краї синів Сеїру; вони також повбивали їхніх жінок та дітей, не залишили жодної живої душі, крім п'ятдесяти юнаків та дівчат, яких вони залишили живими. І сини Ісава не вбили їх, і юнаки стали їхніми рабами, а дівчат вони взяли собі за дружин.
36 І осілися сини Ісава в Сеїрі замість синів Сеїру, і успадкували їхню землю, і посіли її.
37 І взяли сини Ісава все, що належало в краю синам Сеїру, також їхні отари, їхні воли та їхнє майно, і все, що належало синам Сеїру, взяли сини Ісава. І осілися сини Ісава в Сеїрі на місці синів Сеїру аж до цього дня. І поділили сини Ісава землю на уділи п'ятьом синам Ісава, за їхніми родами.
38 І сталося тими днями, що сини Ісава вирішили коронувати над собою царя в землі, яку вони посіли. І сказали вони один одному: Ні, бо він буде царювати над нами в нашій землі, і ми будемо під його порадою, і він буде воювати наші війни проти наших ворогів. І вони так і зробили.
39 І всі сини Ісава поклялися, кажучи: Що ніхто з їхніх братів не буде царем над ними, а тільки чужий чоловік, який не з їхніх братів, бо душі всіх синів Ісава були озлоблені, кожен на свого сина, брата та друга, через зло, яке вони зазнали від своїх братів, коли воювали з синами Сеїру.
40 Тому сини Ісава поклялися, кажучи: Від того дня вони не оберуть собі царя з-поміж братів своїх, а обиратимуть царя з чужої землі, і так і донині.
41 І був там чоловік з народу Ангеаса, царя Дінгави; його ім'я було Бела, син Беора, який був дуже хоробрим чоловіком, гарним і вродливим, і мудрим у всій мудрості, і чоловіком розумним та радим; і не було нікого з народу Ангеаса, подібного до нього.
42 І взяли його всі сини Ісава, помазали його та коронували його на царя, і вклонилися йому та й сказали йому: «Хай живе цар, хай живе цар!»
43 І розстелили вони простирадло, і принесли йому кожен сережки золоті та срібні, або персні, або браслети, і зробили його дуже багатим сріблом та золотом, камінням оніксу та бделієм, і зробили йому царський трон, і поклали на його голову царську корону, і збудували для нього палац, і він жив у ньому, і став він царем над усіма синами Ісава.
44 І взяли мешканці Ангеаса плату за свою битву від дітей Ісава, і пішли, і повернулися того часу до свого пана в Дінгаву.
45 І царював Бела над синами Ісава тридцять років, і сини Ісава осіли в краю замість синів Сеїру, і вони безпечно жили замість них аж до цього дня.

РОЗДІЛ 58

1 І сталося тридцять другого року ходу Ізраїлевих синів до Єгипту, цебто сімдесят першого року життя Йосипа, того року помер фараон, цар єгипетський, і замість нього зацарював син його Маґрон.
2 І фараон наказав Йосипу перед своєю смертю бути батьком для його сина Маґрона, і щоб Маґрон був під опікою Йосипа та під його порадою.
3 І весь Єгипет погодився з цією річчю, щоб Йосип був царем над ними, бо всі єгиптяни любили Йосипа, як і раніше, тільки Маґрон, син фараона, сів на троні свого батька, і він став царем у ті дні замість свого батька.
4 Маґрону було сорок один рік, коли він почав царювати, і сорок років він царював у Єгипті, і весь Єгипет назвав його ім'ям Фараон, на ім'я його батька, як це було звичаєм у Єгипті для кожного царя, що царював над ними.
5 І сталося, коли фараон став царем замість його батька, він передав закони Єгипту та всі справи управління в руки Йосипа, як наказав йому його батько.
6 І став Йосип царем над Єгиптом, бо він правив усім Єгиптом, і весь Єгипет був під його опікою та під його порадою, бо весь Єгипет схилявся до Йосипа після смерті фараона, і вони дуже любили його, щоб він царював над ними.
7 Але серед них були деякі люди, яким він не сподобався, кажучи: «Нехай над нами не царює чужинець». Однак усе правління Єгиптом у ті дні перейшло до Йосипа, після смерті фараона, який був правителем і робив усе, що хотів, по всій землі без жодного втручання.
8 І весь Єгипет був під опікою Йосипа, і Йосип воював з усіма своїми навколишніми ворогами, і він підкорив їх; також усю землю та всіх филистимлян аж до меж Ханаану Йосип підкорив, і всі вони були під його владою, і вони давали щорічний податок Йосипу.
9 І фараон, цар Єгипту, сів на трон замість свого батька, але він був під владою та порадою Йосипа, як спочатку був під владою свого батька.
10 І він царював лише в Єгипетській землі за радою Йосипа, але Йосип царював над усією країною того часу, від Єгипту до великої річки Перат.
11 І Йосип мав успіх у всіх своїх дорогах, і Господь був з ним. І дав Господь Йосипу додаткову мудрість, і честь, і славу, і любов до нього в серцях єгиптян та по всій землі. І Йосип царював над усією країною сорок років.
12 І всі землі филистимлян, і Ханаан, і Сидон, і по той бік Йордану, приносили дари Йосипові по всі його дні, і вся земля була в руці Йосипа, і вони приносили йому щорічну данину, як це було встановлено, бо Йосип воював з усіма своїми навколишніми ворогами та підкорив їх, і вся земля була в руці Йосипа, і Йосип безпечно сидів на своєму троні в Єгипті.
13 А також усі його брати, сини Якова, жили безпечно в цій землі всі дні Йосипа, і вони плодилися та дуже розмножувалися в цій землі, і служили Господу всі свої дні, як наказав їм їхній батько Яків.
14 І сталося по багатьох днях і роках, коли сини Ісава спокійно жили в своїй землі з Белою, своїм царем, що сини Ісава розплодилися та розмножилися в землі, і вони вирішили піти та воювати з синами Якова та з усім Єгиптом, і визволити свого брата Цефо, сина Еліфазового, та його людей, бо вони ще були в ті дні рабами Йосипа.

15 І послали сини Ісава до всіх синів сходу, і ті уклали з ними мир. І прийшли до них усі сини сходу, щоб іти з синами Ісава до Єгипту на війну.
16 І прийшли до них також з народу Ангеаса, царя Дінгави, і вони також послали до синів Ізмаїла, і ті також прийшли до них.
17 І зібрався весь цей народ і прийшов до Сеїру, щоб допомогти синам Ісава в їхній битві, і цей табір був дуже великий і насичений людьми, численними, як морський пісок, близько восьмисот тисяч чоловіка, піхоти та кінноти, і всі ці війська зійшли до Єгипту, щоб воювати з синами Якова, і вони розташувалися табором біля Рамесеса.
18 І вийшов Йосип з братами своїми з єгипетськими лицарями, близько шестисот чоловік, і вони воювали з ними в землі Рамесес. А сини Якова того часу знову воювали з синами Ісава, п'ятдесятого року сходу синів Якова до Єгипту, це тридцятий рік царювання Бели над синами Ісава в Сеїрі.
19 І Господь віддав усіх лицарів Ісава та синів сходу в руку Йосипа та його братів, і народ синів Ісава та синів сходу був побитий перед Йосипом.
20 І з народу Ісава та з дітей сходу, що були побиті, впало перед синами Якова близько двохсот тисяч чоловіка, і їхній цар Бела, син Беора, упав з ними в битві. І коли сини Ісава побачили, що їхній цар упав у битві й мертвий, їхні руки ослабли в битві.
21 А Йосип і його брати та ввесь Єгипет продовжували бити людей з дому Ісава, і ввесь народ Ісава злякався синів Якова та повтік від них.
22 А Йосип і його брати та ввесь Єгипет гналися за ними день дороги, і вони вбили з них близько трьохсот чоловік, продовжуючи бити їх на дорозі; і вони потім повернули від них.
23 І Йосип та всі його брати повернулися до Єгипту, і не зникло з них жодного чоловіка, а з єгиптян полягло дванадцять чоловіків.
24 А коли Йосип повернувся до Єгипту, він наказав ще більше зв'язати Цефо та його людей, і вони скували їх залізними кайданами, і посилили їхній біль.
25 І ввесь народ, діти Ісава, та сини сходу, повернулися з ганьбою, кожен до свого міста, бо всі лицарі, що були з ними, полягли в бою.
26 І побачили сини Ісава, що їхній цар загинув у бою, вони поспішили та взяли чоловіка з народу синів сходу, а ім'я йому було Йовав, син Зараха, з краю Боцра, і вони настановили його царем над собою замість Бели, їхнього царя.
27 І Йовав сів на троні Бели як цар замість нього, і Йовав царював в Едомі над усіма синами Ісава десять років. І сини Ісава більше не ходили воювати з синами Якова від того дня, бо сини Ісава знали хоробрість синів Якова, і дуже боялися їх.
28 Але від того дня й далі сини Ісава зненавиділи синів Якова, і ненависть та ворожнеча були дуже сильні між ними по всі дні аж до цього дня.
29 І сталося по цьому, через десять років, помер Йовав, син Зараха, з Боцри. І взяли сини Ісава чоловіка, на ім'я Хушам, з краю Теман, і настановили його царем над собою замість Йовава. І царював Хушам в Едомі над усіма синами Ісава двадцять років.
30 І Йосип, цар Єгипту, і його брати, і всі діти Ізраїля жили безпечно в Єгипті в ті дні, разом з усіма дітьми Йосипа та його братами, без жодної перешкоди чи злого нещастя, і єгипетська земля була в той час у спокої від війни за днів Йосипа та його братів.

РОЗДІЛ 59

1 А ось імена синів Ізраїлевих, що жили в Єгипті, що прийшли з Яковом, усі сини Якова прийшли до Єгипту, кожен з родиною своєю.
2 Діти Лії були: Рувим, Симеон, Левій, Юда, Іссахар, Завулон та їхня сестра Діна.
3 А сини Рахілі були: Йосип та Веніямин.
4 А сини Зілпи, служниці Лії, були: Ґад та Ашер.
5 А сини Білги, служниці Рахілі, були: Дан та Нефталим.
6 А це були їхні нащадки, що народилися в них у землі Ханаанській, перш ніж вони прийшли до Єгипту з їхнім батьком Яковом.
7 Сини Рувима: Ханох, Паллу, Хецрон та Кармі.
8 А сини Симеона були: Ємуїл, Ямін, Охад, Яхін, Зохар та Саул, син ханаанеянки.
9 А сини Левія були: Ґершон, Кехат і Мерарі, та їхня сестра Йохевед, яка народилася в них, коли вони йшли до Єгипту.
10 А сини Юди були: Ер, Онан, Шелах, Перец та Зарах.
11 І померли Ер та Онан у землі Ханаанській; а сини Переца були: Хецрон та Хамул.
12 А сини Іссахара були: Тола, Пува, Йов та Шомрон.
13 А сини Завулона: Серед, Елон та Яхлеїл, а син Дана — Хушим.
14 А сини Нефталима були: Якцеїл, Гуні, Єтцер та Шилам.
15 А сини Ґада були: Ціфіон, Хаггі, Шуні, Ецбон, Ері, Ароді та Арелі.
16 А сини Асира: Ймна, Їшва, Їшві, Берія та їхня сестра Серах; а сини Берії: Хевер та Малкіїл.
17 А сини Веніямина були: Бела, Бехер, Ашбел, Гера, Нааман, Ахі, Рош, Мупім, Хупім та Орд.
18 А сини Йосипа, що народилися йому в Єгипті, були: Манасія та Єфрем.
19 А всіх душ, що вийшли з стегон Якова, було сімдесят душ; це ті, що прийшли з Яковом, батьком своїм, до Єгипту, щоб там жити. І Йосип та всі брати його жили безпечно в Єгипті, і харчувалися найкращим єгипетським по всі дні життя Йосипа.
20 І прожив Йосип у єгипетській землі дев'яносто три роки, а царював Йосип над усім Єгиптом вісімдесят років.
21 А коли наблизилися дні Йосипа, щоб померти, він послав і покликав своїх братів та весь дім свого батька, і всі вони зійшлися та сіли перед ним.
22 І сказав Йосип своїм братам і всьому дому свого батька: «Ось я помираю, і Бог обов’язково відвідає вас і виведе вас із цієї землі до землі, яку Він клявся вашим батькам дати їм».
23 І станеться, коли Бог відвідає вас, щоб вивести вас звідси до землі ваших батьків, тоді винесете звідси мої кості з собою.

24 І Йосип зобов'язав синів Ізраїлевих клятвою за їхнє потомство по них, кажучи: Бог обов'язково відвідає вас, і ви винесете мої кості з собою звідси.
25 І сталося по цьому, що Йосип помер того року, сімдесят першого року після того, як ізраїльтяни зійшли до Єгипту.
26 Йосипу було сто десять літ, коли він помер у єгипетській землі. І встали всі його брати та всі його слуги, і забальзамували Йосипа, як було їхнім звичаєм. І оплакували його брати та весь Єгипет сімдесят днів.
27 І поклали Йосипа в труну, наповнену пахощами та всілякими пахощами, і поховали його на березі річки, це Сіхор, і синів його, і всіх братів його, і весь дім його батька вчинив семиденну жалобу за ним.
28 І сталося по смерті Йосипа, що всі єгиптяни почали в ті дні правити над синами Ізраїля. І фараон, цар Єгипту, який царював замість свого батька, прийняв усі закони Єгипту та керував усім урядом Єгипту за своєю порадою, і він безпечно царював над своїм народом.

РОЗДІЛ 60

1 І настав рік, сімдесят другий рік від сходу Ізраїлевих синів до Єгипту, по смерті Йосипа, Цефо, син Еліфаза, сина Ісава, утік з Єгипту, він та його люди, і пішли геть.
2 І прибув він до Африки, тобто до Дінгави, до Ангея, царя Африки, і Ангеас прийняв їх з великою честю, і він поставив Зефо начальником свого війська.
3 І Зефо знайшов милість в очах Ангея та в очах свого народу, і Зефо був воєначальником війська Ангея, царя Африки, протягом багатьох днів.
4 І Сефо спокусив Ангея, царя Африки, зібрати все своє військо, щоб піти та воювати з єгиптянами та з синами Якова, і помститися їм за справу своїх братів.
5 Але Ангей не хотів слухати Цефо, бо знав силу синів Якова та те, що вони зробили з його військом у війні з синами Ісава.
6 І був Цефо в ті дні дуже великий в очах Ангея та в очах усього свого народу, і він постійно спокушав їх розпочати війну проти Єгипту, але вони не хотіли.
7 І сталося в ті дні в землі Хіттім жив чоловік у місті Пузімна, на ім'я Узу, і він став обожнюватись дітьми Хіттім, і чоловік помер, і не мав сина, лише одну дочку, на ім'я Янія.
8 А дівчина була надзвичайно гарна, вродлива та розумна, не було нікого, подібного до неї за красою та мудрістю, по всій країні.
9 І побачив її народ Ангея, царя Африки, і прийшов, і похвалив її йому. І Ангеас послав до дітей Хіттіма, і попросив взяти її собі за дружину, і народ Хіттіма погодився дати її йому за дружину.
10 І коли посланці Ангеаса вирушили з землі Хіттім, щоб вирушити в дорогу, ось посланці Турна, царя Бібенту, прибули до Хіттім, бо Турн, цар Бібенту, також послав своїх посланців просити Янію для себе, щоб взяти її собі за дружину, бо всі його люди також хвалили її йому, тому він послав до неї всіх своїх слуг.
11 І прийшли слуги Турнуса до Хіттіму й попросили Янію, щоб взяти її за дружину своєму цареві Турнусу.
12 І сказали їм мешканці Хіттіму: «Ми не можемо її віддати, бо Ангеас, цар Африки, бажав, щоб вона взяла її йому за дружину ще до вашого приходу, і щоб ми віддали її йому, а тепер ми не можемо зробити цього, щоб позбавити Ангеа дівчини, щоб віддати її Турну».
13 Бо ми дуже боїмося Ангея, щоб він не вийшов на нас війною та не знищив нас, і Турн, твій господар, не зможе врятувати нас від його руки.
14 І коли посланці Турнуса почули всі слова дітей Хіттіма, вони повернулися до свого пана та передали йому всі слова дітей Хіттіма.
15 І діти Хіттіма надіслали Ангею допис, кажучи: «Ось Турн послав по Янію, щоб взяти її собі за дружину, і так ми йому відповіли; і ми чули, що він зібрав усе своє військо, щоб піти війною проти тебе, і він має намір пройти дорогою Сардунії, щоб воювати з твоїм братом Луком, а потім він прийде воювати з тобою».
16 І почув Ангеас слова дітей Хіттіма, які вони передали йому в записці, і запалився його гнів, і він устав, зібрав усе своє військо та прийшов через острови моря, дорогою до Сардунії, до свого брата Лука, царя Сардунії.
17 І Ніблос, син Лука, почув, що його дядько Ангей іде, і вийшов йому назустріч з важким військом, і поцілував його та обійняв, і Ніблос сказав Ангею: «Коли ти запитаєш мого батька про його благополуччя, коли я піду з тобою воювати з Турном, попроси його зробити мене вождем свого війська». І Ангей так і зробив, і він прийшов до свого брата, і його брат вийшов йому назустріч, і він запитав його про його благополуччя.
18 І Ангей запитав свого брата Лука про його благополуччя та щоб він призначив свого сина Ніблоса начальником війська. Лук так і зробив. Ангей та його брат Лук встали та пішли на Турн на битву, і з ними було велике військо та важкий народ.
19 І він прибув на кораблях, і вони прибули до області Аштараш, і ось Турн прямував їм назустріч, бо він вирушив до Сардунії і мав намір зруйнувати її, а потім перейти звідти до Ангеї, щоб воювати з ним.
20 І зустрілися Ангей та його брат Лук з Турном у долині Канопії, і між ними там була запекла та люта битва.
21 І битва була жорстокою для Лука, царя Сардунії, і все його військо полягло, і Ніблос, його син, також загинув у тій битві.
22 І його дядько Ангей наказав своїм слугам, і вони зробили для Ніблоса золоту труну, і поклали його в неї, і Ангей знову розпочав битву проти Турна, і Ангей був сильніший за нього, і він убив його, і він уразив весь його народ лезом меча, і Ангей помстився за справу Ніблоса, сина свого брата, і за справу війська свого брата Лука.
23 А коли Турн помер, руки тих, хто вижив у битві, ослабли, і вони втекли від Ангея та його брата Лука.
24 Ангей та його брат Лук переслідували їх аж до великої дороги, що між Алфаном та Ромою, і вони вбили все військо Турна лезом меча.
25 І Лук, цар Сардунії, наказав своїм слугам зробити мідну труну і покласти в неї тіло його сина Ніблоса, і поховали його на тому місці.

26 І вони збудували на ній високу вежу там, на великій дорозі, і назвали її на честь Ніблоса, що так називається аж донині, і також поховали там, на тому місці, разом з Ніблосом, царя Бібенту Турна.
27 І ось, на великій дорозі між Алфаном та Ромою, з одного боку гробниця Ніблоса, а з іншого — гробниця Турна, а між ними бруківка, що й донині.
28 А коли Ніблоса поховали, його батько Лук повернувся зі своїм військом до своєї землі Сардунії, а його брат Ангей, цар Африки, пішов зі своїм народом до міста Бібенту, тобто міста Турнус.
29 І мешканці Бібенту почули про його славу і дуже злякалися його, і вийшли йому назустріч із плачем і благаннями, і мешканці Бібенту благали Ангеаса не вбивати їх і не руйнувати їхнє місто; і він так і зробив, бо Бібенту в ті дні вважався одним із міст дітей Хіттіма; тому він не зруйнував місто.
30 Але від того дня війська африканського царя ходили до Хіттіму, щоб спустошити та пограбувати його, і щоразу, коли вони йшли, з ними йшов і Сефо, воєначальник війська Ангеаса.
31 І саме після цього Ангей повернувся зі своїм військом, і вони прийшли до міста Пузімна, і Ангей взяв звідти Янію, дочку Узу, за дружину і привів її до свого міста в Африці.

РОЗДІЛ 61

1 І сталося того часу, і фараон, цар єгипетський, наказав усьому своєму народові збудувати для нього міцний палац у Єгипті.
2 І він також наказав синам Якова допомагати єгиптянам у будівництві, і єгиптяни збудували прекрасний і елегантний палац для царської резиденції, і він жив у ньому, і він оновив свій уряд, і він царював безпечно.
3 І помер Завулон, син Якова, того року, це сімдесят другого року сходження Ізраїлевих синів до Єгипту. І помер Завулон ста чотирнадцяти років, і був покладений у труну та відданий на руки своїх дітей.
4 А сімдесят п'ятого року помер його брат Симеон, якому було сто двадцять років, коли він помер. Його також поклали в труну та віддали на руки його дітей.
5 А Цефо, син Еліфаза, сина Ісава, начальник війська Ангея, царя Дінгави, щодня вмовляв Ангея приготуватися до битви, щоб воювати з синами Якова в Єгипті. Але Ангеяс не хотів цього робити, бо його слуги розповіли йому про всю подвиг синів Якова, що вони зробили з ними в битві з синами Ісава.
6 І Сефо в ті дні щоденно підбурював Ангея воювати з синами Якова в ті дні.
7 І через деякий час Ангей послухав слів Цефо та погодився з ним воювати з синами Якова в Єгипті. І Ангей зібрав увесь свій народ, народ численний, як пісок на березі моря, і вирішив піти до Єгипту на війну.
8 А серед слуг Ангеаса був юнак п'ятнадцяти років, на ім'я Валаам, син Беора, і юнак був дуже мудрий і знав мистецтво чаклунства.
9 І сказав Ангіас до Валаама: «Будь ласка, почаруй нас чаклунством, щоб ми могли знати, хто переможе в цій битві, до якої ми тепер приступаємо».
10 І Валаам наказав принести йому віск, і він зробив з нього подобу колісниць та вершників, що представляли військо Ангея та військо Єгипту, і він поклав їх у хитро підготовлені води, які він мав для цієї мети, і він взяв у руку гілки миртових дерев, і він застосував свою хитрість, і він з'єднав їх над водою, і йому з'явилися у воді подібні образи військ Ангея, що падали перед подібними образами єгиптян та синів Якова.
11 І Валаам розповів про це Ангею, і Ангеяс зневірився і не озброївся, щоб піти до Єгипту на війну, і залишився у своєму місті.
12 І коли Зефо, син Еліфаза, побачив, що Ангеас зневірився йти на війну з єгиптянами, Зефо втік від Ангеаса з Африки, і пішов, і прийшов до Хіттіму.
13 І всі мешканці Хіттіму прийняли його з великою пошаною, і найняли його, щоб він щодня воював у їхніх битвах. І Зефо надзвичайно розбагатів у ті дні, і війська царя Африки все ще розширювалися в ті дні, і сини Хіттіму зібралися та пішли на гору Куптізію через війська Ангея, царя Африки, які наступали на них.
14 І сталося одного дня, що Цефо загубив молоду телицю, і пішов шукати її, і почув, як вона мукає навколо гори.
15 І пішов Цефо, і побачив, і ось, велика печера біля підніжжя гори, і там був великий камінь при вході до печери. І Цефо розколов камінь, і ввійшов до печери. І побачив, і ось, велика тварина пожирала вола; від середини догори вона була схожа на людину, а від середини донизу вона була схожа на тварину. І Цефо встав на тварину та й убив її своїми мечами.
16 І почули мешканці Хіттіму про це, і дуже зраділи, та й сказали: Що нам робити з цим чоловіком, який убив цю тварину, що пожирала нашу худобу?
17 І зібралися всі вони, щоб присвятити йому один день у році, і назвали його ім'ям Сефо, і приносили йому питні жертви рік у рік того дня, і приносили йому дари.
18 У той час Янія, дочка Узу, дружина царя Ангея, захворіла, і її хвороба тяжко відчувалася Ангеєм та його вельможами, і Ангеєм сказав своїм мудрецям: «Що мені зробити з Янією і як мені вилікувати її від хвороби?» І сказали йому його мудреці: «Тому що повітря нашої країни не таке, як повітря землі Хіттім, а наша вода не така, як їхня вода, тому й захворіла цариця».
19 Бо через зміну повітря та води вона захворіла, а також тому, що у своїй країні пила лише воду з Пурми, яку її предки привезли сюди мостами.
20 І Ангеас наказав своїм слугам, і вони принесли йому в посудинах води Пурми, що належить Хіттіму, і вони зважили ті води з усіма водами африканської землі, і вони виявили, що ті води легші за води Африки.
21 І побачив це Ангеас, і наказав усім своїм офіцерам зібрати каменерубів тисячами й десятками тисяч, і вони тесали каміння без числа, і прийшли будівельники, і вони збудували надзвичайно міцний міст, і вони провели джерело води з землі Хіттім до Африки, і ці води були для цариці Янії та для всіх її турбот, щоб пити з них і пекти, митися та купатися нею,

а також поливати нею все насіння, з якого можна отримати їжу, і всі плоди землі.
22 І цар наказав привезти землю з Хіттіму на великих кораблях, і вони також привезли каміння для будівництва з нього, і будівельники збудували палаци для цариці Янії, і цариця одужала від своєї хвороби.
23 А під час зміни року війська Африки продовжували приходити до землі Кіттім, щоб грабувати, як завжди. І почув про них Цефо, син Еліфаза, звістку, і дав накази щодо них, і воював з ними, і вони втекли від нього, і він визволив землю Кіттім від них.
24 І побачили сини Хіттіма хоробрість Цефо, і сини Хіттіма зважилися, і настановили над собою Цефо царем, і він став царем над ними, і поки він царював, вони пішли підкорювати синів Тувала та всі навколишні острови.
25 І їхній цар Сефо пішов на чолі їх, і вони війною розпочали Тувал та острови, і вони підкорили їх, і коли вони повернулися з битви, то відновили для нього його правління, і вони збудували для нього дуже великий палац для його царської резиденції та престолу, і вони зробили для нього великий трон, і Сефо царював над усією землею Хіттім та над землею Італії п'ятдесят років.

РОЗДІЛ 62

1 Того року, сімдесят дев'ятого року сходження Ізраїлевих синів до Єгипту, помер Рувим, син Якова, в єгипетській землі. Рувим був віку ста двадцяти п'яти років, коли помер. І поклали його в труну, і віддали його на руки його дітей.
2 А на вісімдесятому році помер його брат Дан; йому було сто двадцять років, коли він помер, і його також поклали в труну та віддали на руки його дітей.
3 І того року помер Хушам, цар Едому, а після нього царював Гадад, син Бедада, тридцять п'ять років; а вісімдесят першого року помер Іссахар, син Якова, в Єгипті. Іссахару було сто двадцять два роки, коли він помер. Його поклали в труну в Єгипті та віддали в руки його дітей.
4 А Асир, брат його, помер у вісімдесят другому році. Йому було сто двадцять три роки, коли він помер. Його поклали в труну в Єгипті та віддали в руки його дітей.
5 А вісімдесят третього року помер Гад, ста двадцяти п'яти років, коли помер. Його поклали в труну в Єгипті та віддали в руки його дітей.
6 І сталося вісімдесят четвертого року, це п'ятдесятого року царювання Гадада, сина Бедада, царя Едому, що Гадад зібрав усіх синів Ісава, і він приготував усе своє військо, близько чотирьохсот тисяч чоловік, і він вирушив до землі Моав, і він пішов воювати з Моавом і зробити їх даниною для себе.
7 І почули моавські сини цю річ, і дуже злякалися, і послали до мідіянських синів, щоб допомогти їм у битві з Гададом, сином Бедада, царем едомським.
8 І прийшов Гадад до краю Моавського, і вийшли Моав та сини Мідіяна назустріч йому, і вишикувалися проти нього в бойовий порядок на полі Моавському.
9 І воював Гадад з Моавом, і впало багато вбитих з синів Моава та синів Мідіяна, близько двохсот тисяч чоловіків.
10 І битва була дуже жорстока проти Моава. І коли сини Моава побачили, що битва для них запекла, вони ослабли руки, відступили та залишили синів Мідіяна вести битву.
11 А мідіяніти не знали намірів Моава, але зміцнилися в битві та воювали з Гададом та всім його військом, і весь мідіянітський народ упав перед ним.
12 І Гадад завдав тяжкої поразки всім мідіянам, і повбивав їх вістрям меча, не залишивши нікого вцілілого з тих, хто прийшов допомогти Моаву.
13 А коли всі мідіянські діти загинули в битві, а моавські діти втекли, Гадад зробив усіх моавців того часу собі даниною, і вони стали під його владою, і вони сплачували щорічний податок, як було встановлено. І Гадад повернувся до своєї землі.
14 А на зміну року, коли решта мідіянців, що були в краї, почула, що всі їхні брати полягли в битві з Гададом за Моава, бо моавські сини відступили в битві та залишили мідіянців воювати, тоді п'ятеро мідіянських князів вирішили з рештою своїх братів, що залишилися в їхньому краї, воювати з Моавом, щоб помститися за справу своїх братів.
15 І послали мідіянські сини до всіх своїх братів, синів сходу, і всі їхні браття, усі сини Кетури, прийшли допомогти мідіянітянам воювати з Моавом.
16 І почули моавські сини цю річ, і дуже злякалися, що всі сини сходу зібралися проти них на війну. І послали моавські сини пам'ятку до краю Едома до Гадада, сина Бедада, говорячи:
17 Прийдіть до нас і допоможіть нам, і ми поб'ємо мідіянців, бо всі вони зібралися разом і вийшли проти нас з усіма своїми братами, синами сходу, щоб помститися за мідіянців, які полегли в битві.
18 І вийшов Гадад, син Бедада, цар Едому, з усім своїм військом і пішов до краю Моавського, щоб воювати з Мідіяном. І воювали Мідіяни та сини сходу з Моавом на полі Моавському, і битва була дуже запекла між ними.
19 І Гадад уразив усіх мідіянців та дітей сходу вістрям меча, і Гадад того часу визволив Моава з руки мідіянців. А ті, що залишилися з мідіянців та дітей сходу, втекли перед Гададом та його військом. Гадад переслідував їх до їхньої землі та завдав їм дуже тяжкої поразки, і вбиті падали на дорозі.
20 І Гадад визволив Моава з руки Мідіяна, бо всі сини Мідіяна полягли від леза меча. Гадад повернувся до своєї землі.
21 І від того дня й далі сини Мідіяну зненавиділи синів Моава, бо ті полягли в бою через них, і між ними була велика та сильна ворожнеча по всі дні.
22 І всі мідіяніти, що були знайдені на дорозі до краю Моавського, загинули від меча Моава, і всі моавці, що були знайдені на дорозі до краю Мідіянського, загинули від меча Мідіянського; так чинив Мідіян Моавові, а Моав Мідіяну багато днів.
23 І сталося того часу, що Юда, син Якова, помер у Єгипті, на вісімдесят шостому році після того, як Яков зійшов до Єгипту. Юді було сто двадцять дев'ять років,

коли він помер. І забальзамували його, і поклали його в труну, і віддали його в руки дітей його.
24 А вісімдесят дев'ятого року помер Нефталим, йому було сто тридцять два роки, і його поклали в труну та віддали на руки його дітей.
25 І сталося дев'яноста першого року ходу Ізраїлевих синів до Єгипту, цебто тридцятого року царювання Цефо, сина Еліфаза, сина Ісава, над синами Хіттіма, що сини Африки напали на синів Хіттіма, щоб пограбувати їх, як завжди, але вони не нападали на них протягом цих тринадцяти років.
26 І прийшли вони до них того року, і вийшов на них Цефо, син Еліфаза, з деякими своїми людьми та жорстоко їх уразив. І війська Африки втекли від Цефо, і вбиті падали перед ним. А Цефо та його люди переслідували їх, йдучи та вражаючи їх, аж поки вони не наблизилися до Африки.
27 І почув Ангей, цар Африки, про те, що зробив Сефо, і це його дуже засмутило, і Ангей боявся Сефо всі дні.

РОЗДІЛ 63

1 І помер Левій, син Якова, в Єгипті дев'яноста третього року. Левій був сто тридцять сім років, коли помер. І поклали його в труну, і віддали його в руки дітей його.
2 І сталося по смерті Левія, коли весь Єгипет побачив, що сини Якова, брати Йосипа, померли, то всі єгиптяни почали гнобити синів Якова та гірчити їм життя від того дня аж до дня виходу їх з Єгипту. І вони забрали з їхніх рук усі виноградники та поля, що дав їм Йосип, і всі пишні будинки, в яких жили сини Ізраїля, і весь добрячий маєток Єгипту. Єгиптяни забрали все у синів Якова за тих днів.
3 І рука всього Єгипту тими днями ставала дедалі важчою проти синів Ізраїля, і єгиптяни кривдили синів Ізраїля, аж поки сини Ізраїля не знесиліли через єгиптян.
4 І сталося тими днями, сто й другого року сходу Ізраїля до Єгипту, що помер фараон, цар єгипетський, і став царем замість нього син його Мелол. І всі лицарі єгипетські та все те покоління, що знало Йосипа та братів його, померли тими днями.
5 І на їхнє місце повстало інше покоління, яке не знало синів Якова та всього добра, яке вони їм зробили, і всієї їхньої могутності в Єгипті.
6 Тож увесь Єгипет від того дня почав гірчити життя синам Якова та гнобити їх усілякими тяжкими працями, бо вони не знали своїх предків, які визволили їх у дні голоду.
7 І це також було від Господа для дітей Ізраїля, щоб принести їм користь в їхні останні дні, щоб усі діти Ізраїля могли пізнати Господа Бога свого.
8 і щоб знати ознаки та могутні чудеса, які Господь мав зробити в Єгипті заради народу Свого Ізраїля, щоб сини Ізраїля боялися Господа, Бога своїх батьків, і ходили всіма Його дорогами, вони та їхнє потомство по них по всіх днях.
9 Мелолу було двадцять років, коли він почав царювати, і царював дев'яносто чотири роки. І весь Єгипет назвав його фараоном, на ім'я його батька, як це було звичаєм у їхніх народів, що царював над ними в Єгипті.
10 У той час усі війська Ангея, царя Африки, вирушили, щоб розійтися по землі Хіттім, як завжди, для здобичі.
11 І почув Цефо, син Еліфаза, сина Ісава, їхню звістку, і вийшов їм назустріч зі своїм військом, і бився з ними там на дорозі.
12 І Сефо побив військо царя Африки вістрям меча, і не залишив з них жодного вцілілого, і ніхто не повернувся до свого пана в Африці.
13 І почув Ангей про те, що зробив Цефо, син Еліфазів, усім своїм військам, що він їх знищив. І зібрав Ангей усе своє військо, усіх людей африканського краю, народ численний, як пісок на березі моря.
14 І послав Ангеас до свого брата Лука, кажучи: «Прийди до мене з усіма своїми людьми та допоможи мені вразити Зефо та всіх дітей Хіттіма, які знищили моїх людей». І прийшов Лук з усім своїм військом, дуже великою силою, щоб допомогти своєму братові Ангеасу воювати з Зефо та дітьми Хіттіма.
15 І почули Цефо та сини Хіттіму цю річ, і дуже злякалися, і великий жах напав на їхні серця.
16 І послав Цефо листа до краю Едому до Гадада, сина Бедада, царя Едому, та до всіх синів Ісава, говорячи:
17 Я чув, що Ангей, цар Африки, йде до нас зі своїм братом на війну проти нас, і ми дуже боїмося його, бо його військо дуже велике, особливо тому, що він йде проти нас зі своїм братом і його військом також.
18 Тож тепер підійди зі мною і допоможи мені, і ми будемо битися разом проти Ангея та його брата Лука, і ти врятуєш нас від їхніх рук. А якщо ні, то знай, що ми всі помремо.
19 І послали сини Ісава листа до синів Хіттіма та до їхнього царя Цефо, говорячи: Ми не можемо воювати з Ангеєм та його народом, бо між нами вже багато років існує мирний завіт, від днів Бели, першого царя, та від днів Йосипа, сина Якова, царя Єгипетського, з яким ми воювали по той бік Йордану, коли він поховав свого батька.
20 І почув Сефо слова своїх братів, синів Ісава, і стримався від них, і Сефо дуже боявся Ангеада.
21 І вишикували Ангей та Лук, брат його, все своє військо, близько восьмисот тисяч чоловік, проти синів Хіттіма.
22 І всі сини Хіттіма сказали до Цефо: «Помолися за нас до Бога твоїх батьків, може Він визволить нас з руки Ангея та його війська, бо ми чули, що Він великий Бог, і що Він визволить усіх, хто на Нього надіється».
23 І почув Сефо їхні слова, і звернувся Сефо до Господа, та й сказав:
24 Господи, Боже Авраама та Ісаака, моїх предків, сьогодні я знаю, що Ти — правдивий Бог, а всі боги народів — марні та нікчемні.
25 Згадай мені сьогодні заповіт Твій з Авраамом, нашим батьком, який нам розповіли наші предки, і вчини зі мною сьогодні заради Авраама та Ісаака, наших батьків, і спаси мене та дітей Хіттімів від руки царя Африки, що йде проти нас на війну.

26 І почув Господь голос Цефо, і зглянувся на нього через Авраама та Ісаака, і визволив Господь Цефо та дітей Хіттіма з руки Ангея та його народу.
27 І того дня Цефо воював з Ангеасом, царем Африки, та з усім його народом, і Господь віддав увесь народ Ангеаса в руки синів Хіттіма.
28 І битва була жорстока проти Ангея, і Зефон уразив усіх людей Ангея та Лука, брата його, вістрям меча, і полягло від них до вечора того дня близько чотирьохсот тисяч чоловік.
29 І коли Ангей побачив, що всі його люди загинули, він послав листа до всіх мешканців Африки, щоб вони прийшли до нього, щоб допомогти йому в битві, і написав у листі: «Усі, хто знаходиться в Африці, нехай приходять до мене від десяти років і старше; нехай усі приходять до мене, і якщо він не прийде, то помре, і все, що він має, з усім його домом, забере цар».
30 І всі інші мешканці Африки були налякані словами Ангея, і вийшли з міста близько трьохсот тисяч чоловіків і хлопців, від десяти років і вище, і прийшли до Ангея.
31 І через десять днів Ангеас відновив битву проти Цефо та синів Хіттіма, і битва була дуже велика та запекла між ними.
32 А з війська Ангея та Лука Зефон послав йому на допомогу багатьох поранених, близько двох тисяч чоловік, і Сосіфтар, воєначальник війська Ангея, загинув у тій битві.
33 А коли Сосіфтар упав, африканські війська повернулися до втечі, і вони втекли, а з ними були Ангей та його брат Лук.
34 І Сефо та сини Хіттіма гналися за ними, і вони ще сильно били їх на дорозі, близько двохсот чоловік. І вони переслідували Аздрубала, сина Ангеаса, який утік з батьком своїм, і вбили двадцять його людей на дорозі, і Аздрубал утік від синів Хіттіма, і вони не вбили його.
35 Ангей та його брат Лук утекли з рештою своїх людей, і вони врятувалися, і прийшли до Африки в жаху та переляку, і Ангей боявся весь час, щоб Зефо, син Еліфаза, не пішов з ним воювати.

РОЗДІЛ 64

1 А Валаам, син Беора, був того часу з Ангеасом у битві. Коли він побачив, що Цефо переміг Ангеаса, то втік звідти й прийшов до Хіттіму.
2 І Сефо та сини Хіттіму прийняли його з великою честю, бо Сефо знав мудрість Валаама, і Сефо дав Валааму багато дарів, і той залишився з ним.
3 А коли Цефо повернувся з війни, він наказав перерахувати всіх синів Хіттіма, які пішли з ним у війну, і ось, жоден не пропав.
4 І зрадів Цефо з цього, і він відновив своє царство, і влаштував бенкет для всіх своїх підданих.
5 Але Цефо не пам’ятав Господа й не зважав на те, що Господь допоміг йому в битві, і що Він визволив його та його народ з руки царя Африки, а все ще ходив дорогами синів Хіттіма та нечестивих синів Ісава, щоб служити іншим богам, яких навчили його його брати, сини Ісава; тому й кажуть: Від нечестивого виходить нечестивість.
6 І Сефо царював безпечно над усіма синами Кіттіма, але не знав Господа, який визволив його та весь його народ з руки царя Африки; і війська Африки більше не приходили до Кіттіма грабувати, як завжди, бо знали про силу Сефо, який уразив їх усіх лезом меча, тому Ангеас боявся Сефо, сина Еліфаза, та синів Кіттіма всі дні.
7 У той час, коли Цефо повернувся з війни, і коли Цефо побачив, як він переміг усіх народів Африки та розбив їх у битві лезом меча, тоді Цефо порадив синам Хіттіма йти до Єгипту, щоб воювати з синами Якова та з фараоном, царем Єгипту.
8 Бо Цефо почув, що єгипетські лицарі померли, і що Йосип та його брати, сини Якова, померли, і що всі їхні діти, сини Ізраїля, залишилися в Єгипті.
9 І задумав Цефо піти воювати з ними та з усім Єгиптом, щоб помститися за своїх братів, синів Ісава, яких Йосип з братами своїми та всім Єгиптом побив у землі Ханаанській, коли вони пішли поховати Якова в Хевроні.
10 І послав Цефо послів до Гадада, сина Бедада, царя Едому, та до всіх його братів, синів Ісава, кажучи:
11 Хіба ти не казав, що не будеш воювати з царем Африки, бо він є членом твого заповіту? Ось, я воював з ним і побив його та весь його народ.
12 Отже, тепер Я постановив воювати з Єгиптом та з синами Якова, що там, і помщуся їм за те, що Йосип, його брати та його предки зробили нам у землі Ханаанській, коли вони пішли поховати свого батька в Хевроні.
13 А тепер, якщо ти бажаєш прийти до мене, щоб допомогти мені у боротьбі проти них та Єгипту, тоді ми помстимося за справу наших братів.
14 І послухали сини Ісава слів Цефо, і зібралися сини Ісава, дуже великий народ, і пішли допомагати Цефо та синам Хіттіма в битві.
15 І послав Цефо до всіх синів сходу та до всіх синів Ізмаїла слова подібні до цих, і вони зібралися та прийшли на допомогу Цефо та синам Хіттіма у війні з Єгиптом.
16 І вийшли всі ці царі, цар Едому, і сини сходу, і всі сини Ізмаїла, і Цефо, цар хіттімський, і вишикувалися всі свої війська в Хевроні.
17 А табір був дуже важкий, простягаючись на три дні ходи, а народ був численний, як пісок на березі моря, який не можна злічити.
18 І всі ці царі та їхні війська зійшли, і виступили війною проти всього Єгипту, і разом розташувалися табором у долині Патрос.
19 І почув увесь Єгипет їхню звістку, і зібралися також вони, ввесь народ єгипетського краю та всіх міст, що належали Єгипту, близько трьохсот тисяч чоловіків.
20 І єгипетські сини послали також до синів Ізраїлевих, що були в ті дні в землі Ґошен, щоб прийти до них, щоб піти та воювати з тими царями.
21 І зібралися ізраїльтяни, і було їх близько ста п'ятдесяти чоловіків, і вони пішли в бій, щоб допомогти єгиптянам.
22 І вийшли люди Ізраїлеві та Єгиптяни, близько трьохсот тисяч чоловіка та ста п'ятдесяти чоловіка, і

пішли вони на бій проти тих царів, і розташувалися з-за землі Гошен навпроти Патросу.
23 І єгиптяни не вірили Ізраїлеві, щоб піти з ними разом у їхні табори на війну, бо всі єгиптяни говорили: Можливо, сини Ізраїля видадуть нас у руки синів Ісава та Ізмаїла, бо вони їхні брати.
24 І сказали всі єгиптяни до синів Ізраїля: Залишайтеся тут разом на своєму місці, а ми підемо та будемо воювати з синами Ісава та Ізмаїла. Якщо ж ці царі переможуть нас, то ви самі прийдете на них і допоможете нам. І так і зробили сини Ізраїля.
25 І Цефо, син Еліфаза, сина Ісава, цар Хіттіму, і Гадад, син Бедада, цар Едому, і всі їхні табори, і всі сини сходу, і сини Ізмаїла, народ численний, як пісок, отаборилися разом у долині Патрос навпроти Тахпанхесу.
26 А Валаам, син Беора Сиріянина, був там у таборі Цефо, бо він прийшов з синами Хіттіму на битву. А Валаам був чоловіком дуже шанованим в очах Цефо та його людей.
27 І сказав Цефо до Валаама: Поворож нам, і ми дізнаємося, хто переможе в битві, ми чи єгиптяни.
28 І встав Валаам, і спробував мистецтво ворожіння, і був він вправний у знанні цього, але він заплутався, і робота була знищена в його руці.
29 І він знову спробував, але це не мало успіху. І Валаам зневірився, і покинув це, і не докінчив, бо це було від Господа, щоб Цефо та його народ потрапили в руки синів Ізраїля, які покладалися на Господа, Бога своїх батьків, у своїй війні.
30 І вишикувалися Цефо та Гадад до бою, і всі єгиптяни вийшли самі проти них, близько трьохсот тисяч чоловіка, і жодного ізраїльтянина не було з ними.
31 І всі єгиптяни воювали з цими царями проти Патроса та Тахпанхеса, і битва була жорстока проти єгиптян.
32 І царі були сильніші за єгиптян у тій битві, і того дня впало близько ста вісімдесяти єгиптян, і близько тридцяти чоловіків із війська царів, і всі єгипетські люди втекли перед царями, тому сини Ісава та Ізмаїла переслідували єгиптян, продовжуючи бити їх аж до місця, де був табір синів Ізраїля.
33 І всі єгиптяни кликали до синів Ізраїля, кажучи: Поспішайте до нас, допоможіть нам і врятуйте нас від руки Ісава, Ізмаїла та синів Хіттіма!
34 І сто п'ятдесят чоловіків із Ізраїлевих синів побігли зі свого місця до таборів тих царів, і Ізраїлеві сини кликали до Господа, Бога свого, щоб Він визволив їх.
35 І вислухав Господь Ізраїля, і віддав Господь усіх людей царів у їхню руку, і сини Ізраїля воювали з тими царями, і сини Ізраїля побили близько чотирьох тисяч людей царів.
36 І Господь навів велике занепокоєння на табір царів, так що страх перед Ізраїлевими синами напав на них.
37 І всі війська царів повтікали перед синами Ізраїля, а сини Ізраїля гналися за ними, продовжуючи бити їх аж до меж землі Куш.
38 І вбили з них сини Ізраїля на дорозі ще дві тисячі чоловіків, і з синів Ізраїля не впав ніхто.
39 І коли єгиптяни побачили, що сини Ізраїля воювали з царями з такою малою кількістю людей, і що битва була дуже жорстока проти них,
40 Усі єгиптяни дуже злякалися за своє життя через запеклий бій, і всі єгиптяни втекли, кожен ховався від шикованого війська, і всі сховалися на дорозі, а ізраїльтян залишили воювати.
41 І завдали сини Ізраїлеві жахливої поразки царським людям, і повернулися від них, прогнавши їх до межі землі Куш.
42 І ввесь Ізраїль знав, що зробили їм єгиптяни, що вони втекли від них у бою та залишили їх воювати самі.
43 Тож і сини Ізраїля вчинили хитрістю. Коли сини Ізраїля поверталися з бою, то знайшли єгиптян на дорозі та й побили їх там.
44 І поки вони їх вбивали, вони сказали їм такі слова:
45 Чому ви пішли від нас і покинули нас, нечисленний народ, щоб воювати з цими царями, які мали великий народ, щоб побити нас, щоб таким чином врятувати власні душі?
46 А про деяких, яких ізраїльтяни зустріли на дорозі, сини Ізраїлеві говорили один одному, кажучи: Бийте, бийте, бо він ізмаїльтянин, або едомлянин, або з синів Хіттіма. І вони стали над ним, та й убили його, і пізнали, що він єгиптянин.
47 І сини Ізраїля чинили це хитро проти єгиптян, бо ті покинули їх у бою та втекли від них.
48 І сини Ізраїля побили так ізраїльтян на дорозі близько двохсот чоловіків.
49 І всі єгипетські люди побачили зло, яке заподіяли їм сини Ізраїля, тому весь Єгипет дуже налякався синів Ізраїля, бо бачили їхню велику силу, і що жоден чоловік з них не впав.
50 І всі сини Ізраїля повернулися з радістю дорогою своєю до Гошену, а решта Єгипту повернулася кожен до свого місця.

РОЗДІЛ 65

1 І сталося по цих подіях, що зібралися всі радники фараона, царя єгипетського, і всі старійшини єгипетські, і прийшли перед царя, і вклонилися до землі, і сіли перед ним.
2 І радники та старійшини Єгипту звернулися до царя, кажучи:
3 Ось народ синів Ізраїлевих більший і могутніший за нас, і Ти знаєш усе те зло, яке вони заподіяли нам у дорозі, коли ми поверталися з битви.
4 І ти також бачив їхню могутню силу, бо ця сила їм від їхніх батьків, бо лише кілька чоловіків повстали проти народу, численного, як пісок, і вразили їх вістрям меча, і з них самих ніхто не впав, так що якби вони були численні, то вони б повністю знищили їх.
5 А тепер дайте нам пораду, що нам робити з ними, доки ми поступово не винищимо їх з-поміж себе, щоб вони не стали надто численними для нас у краї.
6 Бо якщо сини Ізраїлеві розмножаться в краю, вони стануть нам перешкодою, а якщо почнеться війна, то вони з великою силою своєю приєднаються до нашого ворога проти нас і воюватимуть з нами, винищать нас з краю та підуть з нього.

7 І відповів цар єгипетським старшим і сказав їм: «Ось задум, що був радий Ізраїлеві, від якого ми не відступимо,
8 Ось у цьому краї є Пітом і Рамесес, міста, неукріплені для бою; нам і тобі належить збудувати їх та укріпити.
9 А тепер іди й ти, вчини з ними хитрістю, і з наказу царя оголоси в Єгипті та в Ґошені, кажучи:
10 Усі ви, єгипетські мужі, ґошенські, патроські та всі їхні мешканці! цар наказав нам будувати Пітом і Рамесес і укріплювати їх для бою. Хто з вас, з усього Єгипту, з синів Ізраїлевих та з усіх мешканців міст, бажає будувати з нами, кожному буде виплачуватися щоденна платня за царським наказом. Тож ідіть ви перші та зробіть хитро, зберіться та прийдіть до Пітома та Рамесесу будувати.
11 А поки ви будете будувати, накажіть, щоб щодня по всьому Єгипту оголошували таке за наказом царя.
12 А коли деякі з Ізраїлевих синів прийдуть будувати з тобою, то даси їм їхню платню щоденно протягом кількох днів.
13 А коли вони будуватимуть з вами за свою щоденну плату, то щодня один за одним таємно віддаляйтеся від них, а потім встаньте та станьте їхніми наглядачами та урядовцями, а потім залишите їх будувати без заробітної плати, а якщо вони відмовиться, тоді примусьте їх будувати всіма силами.
14 І якщо ти зробиш це, то нам буде добре зміцнити наш край проти дітей Ізраїля, бо через виснаження будівництва та роботи діти Ізраїля зменшаться, бо ти будеш день у день позбавляти їх жінок.
15 І всі старійшини Єгипту послухали пораду царя, і та порада здалася доброю в їхніх очах, і в очах рабів фараона, і в очах усього Єгипту, і вони зробили за словом царя.
16 І всі слуги пішли від царя, і вони наказали оголосити по всьому Єгипті, в Тахпанхесі та в Гошені, та по всіх містах, що навколо Єгипту, кажучи:
17 Ти бачив, що зробили нам сини Ісава та Ізмаїла, які прийшли воювати проти нас і хотіли нас знищити.
18 Отже, цар наказав нам укріпити край, збудувати міста Пітом і Рамесес і укріпити їх для битви, якщо вони знову виступлять проти нас.
19 Кожен із вас з усього Єгипту та з синів Ізраїля прийде будувати з нами, тому цар дасть йому денну плату, як він наказав нам.
20 І почув Єгипет та всі сини Ізраїлеві все, що говорили фараонові раби, то прийшли від єгиптян та від синів Ізраїлевих, щоб будувати з фараоновими рабами, Пітомом та Рамесесом, але ніхто з синів Левія не прийшов будувати з їхніми братами.
21 І всі слуги фараона та його князі спочатку прийшли з обманом будувати з усім Ізраїлем як наймані робітники, і вони давали Ізраїлеві свою денну плату спочатку.
22 І будували раби фараона з усім Ізраїлем, і займалися цією роботою з Ізраїлем цілий місяць.
23 А наприкінці місяця всі слуги фараона почали щодня таємно відступати від народу Ізраїля.
24 І Ізраїль продовжував роботу того часу, але вони тоді отримували свою щоденну плату, бо деякі з єгипетських чоловіків ще працювали в Ізраїлі того часу; тому єгиптяни давали Ізраїлеві свою плату в ті дні, щоб вони, єгиптяни, їхні співробітники, також могли брати плату за їхню працю.
25 А через рік і чотири місяці всі єгиптяни відступили від синів Ізраїля, і сини Ізраїля залишилися самі зайняті роботою.
26 А коли всі єгиптяни відступили від синів Ізраїля, вони повернулися та стали над ними гнобителями та наглядачами, а деякі з них стали над синами Ізраїля як наглядачі, щоб брати від них усе, що вони давали їм за їхню працю.
27 І так чинили єгиптяни з синами Ізраїлевими день-у-день, щоб гнобити їх у роботі.
28 І всі сини Ізраїля самі займалися цією роботою, а єгиптяни відтоді й й надалі не давати жодної платні синам Ізраїля.
29 А коли деякі з ізраїльтян відмовилися працювати, бо їм не давали платні, тоді поганці та слуги фараона почали гнобити їх, бити їх тяжкими побоями та змушувати їх знову працювати з їхніми братами. Так робили всі єгиптяни з синами Ізраїля по всі дні.
30 І всі сини Ізраїля дуже боялися єгиптян через це, і всі сини Ізраїля повернулися та працювали самі без оплати.
31 І збудували сини Ізраїлеві Пітом та Рамесес, і всі сини Ізраїлеві виконували роботу, одні робили цеглу, а інші будували. І сини Ізраїлеві збудували та зміцнили всю землю Єгипетську та її мури. І сини Ізраїлеві займалися роботою багато років, аж поки не настав час, коли Господь згадав про них і вивів їх з Єгипту.
32 Але сини Левія не були зайняті роботою з братами своїми Ізраїлевими від початку до дня виходу їхнього з Єгипту.
33 Бо всі сини Левія знали, що єгиптяни говорили всі ці слова з обманом ізраїльтянам, тому сини Левія утрималися від того, щоб приступити до роботи разом зі своїми братами.
34 А єгиптяни не звернули своєї уваги на те, щоб потім змушувати дітей Левія працювати, бо вони не були зі своїми братами спочатку, тому єгиптяни залишили їх у спокої.
35 І руки єгипетських чоловіків були спрямовані з постійною суворістю проти дітей Ізраїля в цій роботі, і єгиптяни змушували дітей Ізраїля працювати дуже важко.
36 І єгиптяни огидли життя синам Ізраїля важкою працею, обробкою глини та цегли, а також усілякою роботою в полі.
37 І сини Ізраїлеві називали Мелола, царя єгипетського, «Мерор, цар єгипетський», бо за його днів єгиптяни огрубіли собі життя всілякою працею.
38 І всю роботу, яку єгиптяни змушували працювати дітей Ізраїля, вони виконували суворо, щоб утискати дітей Ізраїля. Але чим більше вони їх утискали, тим більше вони зростали та зростали. І єгиптяни були засмучені через дітей Ізраїля.

РОЗДІЛ 66

1 У той час помер Гадад, син Бедада, царя Едому, а замість нього зацарював Самла з Месреки, з краю синів сходу.
2 Тринадцятого року царювання фараона, царя єгипетського, це був сто двадцять п'ятий рік зійшовши Ізраїлевих синів до Єгипту, Самла царював над Едомом вісімнадцять років.
3 А коли він став царем, то вирушив у похід, щоб воювати проти Зефо, сина Еліфазового, та синів Хіттіма, бо вони воювали проти Ангея, царя Африки, і знищили все його військо.
4 Але він не вступився з ним у бій, бо діти Ісава перешкодили йому, кажучи: Він їхній брат. Тож Самла послухався голосу дітей Ісава, і повернувся з усім своїм військом до краю Едома, і не пішов воювати з Цефо, сином Еліфазовим.
5 І почув фараон, цар єгипетський, цю річ, кажучи: Самла, цар едомський, вирішив воювати з синами Хіттіма, а потім він прийде воювати з Єгиптом.
6 І коли єгиптяни почули про цю справу, вони посилили роботу для Ізраїлевих синів, щоб Ізраїльтяни не зробили з ними так, як вони зробили з ними під час війни з синами Ісава за днів Гадада.
7 І сказали єгиптяни до синів Ізраїлевих: Поспішайте та робіть свою роботу, і закінчуйте свою роботу, і зміцнюйте землю, щоб не прийшли сини Ісава, ваші брати, воювати з нами, бо через вас вони прийдуть проти нас.
8 І сини Ізраїля день-у-день виконували роботу єгипетських синів, а єгиптяни гнобили синів Ізраїля, щоб зменшити їхню кількість у краї.
9 Але оскільки єгиптяни збільшували працю для дітей Ізраїля, так само зростали та розмножувалися діти Ізраїля, і весь Єгипет наповнився дітьми Ізраїля.
10 А сто двадцять п'ятого року сходження Ізраїля до Єгипту всі єгиптяни побачили, що їхній задум не здійснився проти Ізраїля, але що вони розмножилися та розрослися, і єгипетська земля та земля Ґошен наповнилися синами Ізраїля.
11 І всі старійшини Єгипту та його мудреці прийшли перед царя, і вклонилися йому, і сіли перед ним.
12 І сказали всі старійшини Єгипту та мудреці його до царя: «Хай цар живе навіки! Ти порадив нам раду проти синів Ізраїля, і ми вчинили з ними за словом царя».
13 Але пропорційно до збільшення праці, так вони множаться та ростуть на землі, і ось, уся країна наповнена ними.
14 А тепер, пане наш і царю, очі всього Єгипту звернені на тебе, щоб ти дав їм пораду своєю мудрістю, щоб вони могли перемогти Ізраїля, винищити його або витіснити його з землі. І цар відповів їм, кажучи: Дайте ви пораду в цій справі, і ми знаємо, що нам робити з ними.
15 І відповів цареві царедворець, один із царських радників, на ім'я Йов, з Месопотамії, що в краю Уц, і сказав:
16 Якщо цареві це подобається, нехай він послухає пораду свого раба. І цар сказав йому: «Говори».
17 І Йов промовив перед царем, князями та перед усіма старійшинами Єгипту, кажучи:
18 Ось порада царя, яку він дав раніше щодо праці синів Ізраїля, дуже добра, і ти не повинен відлучати тих, хто працює вічно.
19 Але ось порада, якою ви можете пом’якшити їх, якщо цареві буде завгодно їх утискати.
20 Ми вже давно боялися війни і казали: Коли Ізраїль розплодиться на цій землі, то, якщо почнеться війна, вони виженуть нас із неї.
21 Якщо цареві це буде до вподоби, нехай вийде царський указ, і нехай буде записаний у законах Єгипту, який не буде скасовано, що кров кожного хлопчика, що народиться в ізраїльтян, буде пролита на землю.
22 І коли ви зробите це, то коли всі сини чоловічої статі Ізраїля помруть, то припиниться зло їхніх війн; нехай цар зробить так і пошле по всіх єврейських повитух, і накаже їм у цій справі виконати її; і ця річ була до вподоби цареві та князям, і цар зробив за словом Йова.
23 І послав цар покликати єврейських повитух, з яких ім'я однієї було Шефра, а ім'я другої Пуа.
24 І прийшли повитухи перед царя, і стали перед ним.
25 І сказав їм цар: «Коли ви будете робити службу повитухи єврейським жінкам і побачите їх на стільцях, то якщо це син, то вб'єте його, а якщо дочка, то вона житиме».
26 Але якщо ти цього не зробиш, то Я спалю тебе та всі твої доми вогнем.
27 Але повитухи боялися Бога і не слухали єгипетського царя та його слів. І коли єврейські жінки народжували повитусі сина чи дочку, тоді повитуха робила все, що було потрібно для дитини, і залишала її живою; так робили повитухи по всі дні.
28 І розповіли цареві про це, і він послав, і покликав повитух, і сказав їм: Чому ви зробили це та залишили дітей живими?
29 І відповіли повитухи, та й говорили разом перед царем, кажучи:
30 Нехай цар не думає, що єврейські жінки такі ж, як єгипетські, бо всі сини Ізраїля здорові, і перш ніж до них приходить повитуха, вони вже народжують. А ми, твої служниці, вже багато днів жодна єврейська жінка не народжувала в нас, бо всі єврейські жінки самі собі повитухи, бо вони здорові.
31 І почув фараон їхні слова, і повірив їм у цій справі. І пішли повитухи від царя, і Бог зробив їм добре, і народ розмножився та дуже розмножився.

РОЗДІЛ 67

1 Був у єгипетській землі чоловік з насіння Левія, на ім'я йому Амрам, син Кехата, сина Левія, сина Ізраїля.
2 І пішов цей чоловік і взяв собі жінку, а саме Йохевед, дочку Левія, сестри його батька, а їй було сто двадцять шість років, і він прийшов до неї.
3 І завагітніла та жінка, і породила дочку, і назвала їй ім'я Міріам, бо в ті дні єгиптяни озлобили життя синів Ізраїля.
4 І вона знову завагітніла, і породила сина, і назвала йому ім'я Аарон, бо в дні її зачаття фараон почав проливати кров чоловічої статі Ізраїлевих дітей.

5 У ті дні помер Цефо, син Еліфаза, сина Ісава, царя Хіттіму, і замість нього зацарював Янеас.
6 А час царювання Цефо над синами Хіттім був п'ятдесят років. Він помер і був похований у місті Навна в землі Хіттім.
7 А Янеас, один із могутніх чоловіків із синів Хіттіма, царював після нього, і царював п'ятдесят років.
8 І сталося по смерті царя Хіттімського, що Валаам, син Беора, утік із землі Хіттімської, і пішов, і прибув до Єгипту до фараона, царя єгипетського.
9 І фараон прийняв його з великою честю, бо чув про його мудрість, і дав йому подарунки, і зробив його радником, і звеличив його.
10 І жив Валаам у Єгипті, з пошаною серед усіх вельмож царя, і вельможі звеличували його, бо всі вони прагнули навчитися його мудрості.
11 А сто тридцятого року після сходу Ізраїля до Єгипту фараонові снилося, що він сидить на своєму царському престолі. І звів він очі свої, та й побачив старого, що стояв перед ним, а в руках старого були терези, такі терези, якими користуються купці.
12 І старий взяв терези, та й повісив їх перед фараоном.
13 І взяв старий усіх старійшин Єгипту, усіх його вельмож та вельмож, зв'язав їх разом і поклав на одну терезу.
14 І взяв він молочне козеня, і поклав його на інші терези, і козеня взяло вагу над усіма.
15 І фараон здивувався цьому страшному видінню, чому козеня переважає над усіма. І фараон прокинувся, і ось, це був сон.
16 І встав фараон рано-вранці, і покликав усіх своїх рабів, і розповів їм сон. І люди дуже злякалися.
17 І сказав цар усім своїм мудрецям: «Будь ласка, розтлумачте сон, який мені наснився, щоб я міг його зрозуміти».
18 І відповів Валаам, син Беора, цареві й сказав йому: «Це не що інше, як велике лихо, що станеться з Єгиптом наприкінці днів».
19 Бо в Ізраїля народиться син, який знищить увесь Єгипет та його мешканців і виведе ізраїльтян з Єгипту могутньою рукою.
20 А тепер, царю, порадься щодо цієї справи, щоб зруйнувати надію синів Ізраїля та їхнє сподівання, перш ніж це лихо станеться на Єгипет.
21 І сказав цар Валааму: «Що ж нам робити з Ізраїлем? Звичайно, певним чином ми спочатку радилися проти них, але не змогли перемогти їх».
22 Тож тепер дай тобі пораду проти них, щоб ми могли перемогти їх.
23 І відповів Валаам цареві, кажучи: Пошли й поклич двох своїх радників, і ми побачимо, що вони порадять у цій справі, а потім говоритиме твій раб.
24 І послав цар, і покликав двох своїх радників, мідіянітянина Реуїла та узіянина Йова, і вони прийшли та й сіли перед царем.
25 І сказав їм цар: «Ось ви чули сон, який мені снився, і його значення. Тож тепер порадьтеся, пізнайте та побачте, що робити з Ізраїлевими синами, щоб ми могли перемогти їх, перш ніж їхнє зло обрушиться на нас».
26 І відповів мідіянітянин Реуел цареві й сказав: «Хай живе цар, хай живе цар навіки!»
27 Якщо це цареві подобається, нехай він перестане спілкуватися з євреями та залишить їх, і нехай не простягає на них руки своєї.
28 Бо це ті, кого Господь вибрав у дні давні, і взяв їх як жереб Своєї спадщини з-поміж усіх народів землі та царів землі; і хто простягнув руку на них безкарно, за кого їхній Бог не був помщений?
29 Хіба ти не знаєш, що коли Авраам зійшов до Єгипту, фараон, колишній цар Єгипту, побачив Сарру, свою жінку, та й взяв її собі за жінку, бо Авраам сказав: Вона моя сестра, бо боявся, щоб єгипетські люди не вбили його через жінку його?
30 А коли єгипетський цар узяв Сарру, то Бог уражав його та його дім важкими карами, аж поки він не повернув Авраамові Сарру, жінку його, тоді він одужав.
31 А Авімелеха, герарейця, царя филистимлян, покарав Бог через Сарру, жінку Авраама, зачинивши кожну утробу від людини до тварини.
32 Коли їхній Бог прийшов до Авімелеха уві сні нічному та налякав його, щоб повернути Авраамові Сару, яку він забрав, і після цього всі мешканці Герару були покарані через Сару, то Авраам молився за них до свого Бога, і він був ублаганий ним, і він зцілив їх.
33 І Авімелех злякався всього цього лиха, що спіткало його та його народ, і повернувся до Авраама, його жінки Сари, і дав йому разом з нею багато дарів.
34 Так само Він зробив Ісаакові, коли вигнав його з Герару, і Бог учинив з ним дива, так що всі водні потоки Герару висохли, і їхні плодоносні дерева не родили.
35 Аж поки не прийшли до нього Авімелех із Герару, і Ахуззат, один із його друзів, та Піхол, начальник його війська, і не вклонилися йому до землі.
36 І вони просили його, щоб він за них помолився, і він помолився за них Господу, і Господь почув його прохання, і зцілив їх.
37 Яків також, людина проста, був врятований своєю непорочністю від руки свого брата Ісава та від руки Лавана Сиріянина, брата його матері, який шукав його життя, а також від руки всіх царів ханаанських, що змовилися проти нього та його дітей, щоб знищити їх, і Господь визволив їх з їхніх рук, так що вони обернулися проти них та побили їх, бо хто колись простягнув свою руку на них безкарно?
38 Справді, фараон, колишній батько твого батька, підняв Йосипа, сина Якова, понад усіх князів єгипетського краю, коли побачив його мудрість, бо своєю мудрістю він визволив усіх мешканців краю від голоду.
39 Після цього він наказав Якову та його дітям спуститися до Єгипту, щоб завдяки їхній чесноті єгипетська земля та земля Ґошен були врятовані від голоду.
40 А тепер, якщо це добре в очах твоїх, перестань винищувати синів Ізраїля. А якщо не буде тобі волі, щоб вони жили в Єгипті, то випусти їх звідси, щоб вони пішли до землі Ханаанської, до землі, де жили їхні предки.

41 І коли фараон почув слова Їтра, то дуже розгнівався на нього, так що встав з засоромом з-перед царя, і пішов до Мідіяну, до свого краю, і взяв із собою палицю Йосипа.
42 І сказав цар до Йова Узіянина: Що ти кажеш, Йове, і яка твоя порада щодо євреїв?
43 І сказав Йов цареві: «Ось усі мешканці цього краю в твоїй владі, нехай цар робить, як йому завгодно».
44 І сказав цар до Валаама: Що ти кажеш, Валааме, скажи своє слово, і ми почуємо його?
45 І сказав Валаам цареві: «З усього, що цар радив проти євреїв, вони будуть врятовані, і цар не зможе перемогти їх жодною порадою».
46 Бо якщо ти думаєш зменшити їх палаючим вогнем, то не здолаєш їх, бо їхній Бог справді визволив Авраама, їхнього батька, з Уру Халдейського; а якщо ти думаєш знищити їх мечем, то справді Ісаак, їхній батько, був визволений з нього, і на його місце було поставлено барана.
47 І якщо ти думаєш послабити їх важкою та суворою працею, то й у цьому не впораєшся, бо їхній батько Яків служив Лавану всілякою важкою працею і мав успіх.
48 А тепер, царю, послухай мої слова, бо це порада, що дається проти них, нею ти переможеш їх і від якої не відступиш.
49 Якщо цареві буде завгодно, нехай він накаже кинути у воду всіх їхніх дітей, які народяться відтепер, бо цим ти можеш зітреш їхнє ім'я, бо нікого з них, ані їхніх батьків, не спокушали таким чином.
50 І почув цар слова Валаама, і ця річ була до вподоби цареві та князям, і цар зробив за словом Валаама.
51 І цар наказав видати оголошення та видати закон по всій єгипетській землі, кажучи: Кожного хлопчика, що народиться в євреїв від цього дня й й надалі, кинуть у воду.
52 І покликав фараон усіх своїх рабів, кажучи: Ідіть і пошукайте по всій землі Ґошен, де живуть Ізраїлеві сини, і переконайтеся, що кожного сина, народженого євреями, кинуть у річку, а кожну дочку залишите живою.
53 І коли сини Ізраїлеві почули цю річ, яку фараон наказав кидати своїх дітей чоловічої статі в річку, то деякі з людей відділилися від своїх жінок, а інші пристали до них.
54 І від того дня, коли наставав час пологів для тих жінок Ізраїля, які залишилися з чоловіками своїми, вони йшли в поле, щоб там народити, і народжували в полі, а дітей своїх залишали на полі та поверталися додому.
55 І Господь, що клявся їхнім предкам розмножити їх, послав одного зі своїх ангелів-служителів, що на небесах, щоб обмити кожну дитину водою, помазати та сповити її, і вкласти в її руки два гладенькі камені, з одного з яких вона смоктала молоко, а з другого мед, і Він зробив так, що її волосся відросло до колін, щоб вона могла ним покриватися, щоб заспокоїти її та приєднатися до неї через Свою співчутливість до неї.
56 І коли Бог змилувався над ними та забажав розмножити їх на лиці землі, Він наказав своїй землі прийняти їх, щоб зберегти їх на ній до часу їхнього дорослішання, після чого земля відкрила свої уста та виплюнула їх, і вони проросли з міста, як трава земна та трава лісова, і вони повернулися кожен до своєї родини та до дому свого батька, і вони залишилися з ними.
57 А немовлята дітей Ізраїлевих були на землі, як польова трава, завдяки Божій благодаті до них.
58 І коли всі єгиптяни побачили це, вони вийшли, кожен на своє поле зо своїм ярмом волів та своїм плугом, і орали його, як оре землю під час сівби.
59 А коли вони орали, то не могли завдати шкоди немовлятам Ізраїлевих дітей, тому народ множився та дуже зростав.
60 І фараон наказав своїм служкам щодня ходити до Гошену шукати немовлят Ізраїлевих синів.
61 І коли вони пошукали й знайшли одну, то силоміць вирвали її з лона матері її та кинули в річку, а дівчинку залишили з матір'ю її. Так чинили єгиптяни з ізраїльтянами по всі дні.

РОЗДІЛ 68

1 І сталося того часу, як Дух Божий зійшов на Маріям, дочку Амрама, сестру Аарона. І вийшла вона, і пророкувала по дому, кажучи: «Ось цього разу народиться нам син від мого батька та матері, і він спасе Ізраїля з руки Єгипту».
2 І коли Амрам почув слова своєї дочки, він пішов і взяв свою жінку назад до дому, після того як вигнав її тоді, коли фараон наказав кинути кожного хлопчика з дому Якова у воду.
3 І взяв Амрам Йохевед за жінку свою, через три роки після того, як він її вигнав, і прийшов до неї, і вона завагітніла.
4 І через сім місяців від зачаття свого вона породила сина, і весь дім наповнився великим світлом, немов світлом сонця й місяця під час їхнього сяйва.
5 І коли жінка побачила дитину, що вона гарна та приємна на вигляд, то сховала її в кімнаті три місяці.
6 У ті дні єгиптяни змовилися винищити там усіх євреїв.
7 І пішли єгипетські жінки до Ґошену, де були сини Ізраїлеві, і носили на плечах своїх дітей, немовлят, які ще не вміли говорити.
8 А в ті дні, коли жінки синів Ізраїлевих народжували, кожна жінка ховала свого сина від єгиптян, щоб єгиптяни не дізналися про їхні пологи та не винищили їх із землі.
9 І прийшли єгипетські жінки до Гошену, а їхні діти, що не могли говорити, були на їхніх плечах. І коли єгиптянка ввійшла до дому єврейської жінки, її немовля почало плакати.
10 І коли воно закричало, дитина, що була в кімнаті, відповіла йому. Тож єгипетські жінки пішли й розповіли про це в домі фараона.
11 І послав фараон своїх слуг, щоб вони взяли дітей та повбивали їх; так чинили єгиптяни з єврейськими жінками по всі дні.
12 І сталося того часу, приблизно через три місяці після того, як Йохеведа сховала свого сина, що про це стало відомо в домі фараона.

13 І жінка поспішила забрати свого сина, перш ніж прийшли слуги, і взяла для нього ковчег з очерету, і обмазала його слизом та смолою, і поклала туди дитину, і поклала його на плитах на березі річки.
14 А сестра його Маріям стояла здалеку, щоб дізнатися, що з ним буде, і що станеться з її слів.
15 І послав Бог того часу жахливу спеку на єгипетську землю, яка палила тіло людське, як сонце на своєму колі, і дуже гнітила єгиптян.
16 І всі єгиптяни сходили купатися в річці через палючу спеку, яка палила їхнє тіло.
17 І Батія, дочка фараона, також пішла купатися в річці через випалювальну спеку, а її служниці ходили берегом річки, а також усі жінки Єгипту.
18 І Батія звіла очі свої на річку, і побачила ковчег на воді, і послала свою служницю, щоб принесла його.
19 І вона відчинила його, і побачила дитину, аж ось плаче немовля. І змилосердилася вона над ним і сказала: «Це одне з єврейських дітей».
20 І всі жінки єгипетські, що ходили берегом річки, бажали годувати його грудьми, але він не хотів смоктати, бо це було від Господа, щоб повернути його до грудей матері його.
21 А сестра його Маріям була того часу серед єгипетських жінок на березі річки. І побачила вона це та й сказала дочці фараона: Чи не піти мені й покликати няньку з єврейських жінок, щоб вона вигодувала тобі дитину?
22 І сказала їй фараонова дочка: «Іди». І пішла дівчина, і покликала матір дитини.
23 І сказала фараонова дочка Йохеведі: «Візьми цю дитину та годуй її грудьми для мене, а я даватиму тобі твою плату, два срібні шекелі на день». І взяла жінка дитину та й годувала її.
24 А як минуло два роки, як дитина виросла, вона привела її до фараонової дочки, і він став їй за сина. І вона назвала йому ім'я: Мойсей, бо сказала: Я витягла його з води.
25 І назвав його батько Амрам ім'ям Хабар, бо сказав: Через нього він зблизився з жінкою своєю, яку відвернув.
26 І назвала його мати Йохевед ім'я йому Єкутіїл, бо сказала вона: «Я покладала на нього надію на Всемогутнього, і Бог повернув його мені».
27 А сестра його Міріам назвала його Єредом, бо спустилася за ним до річки, щоб дізнатися, який буде його кінець.
28 А Аарон, брат його, назвав йому ім'я Абі-Занух, кажучи: Мій батько покинув мою матір і повернувся до неї через себе.
29 І Кехат, батько Амрама, назвав йому ім'я Абігдор, бо через нього Бог залатав руїну в домі Якова, так що вони більше не могли кидати своїх дітей чоловічої статі у воду.
30 І назвала його їхня няня: Абі Сохо, кажучи: У своїй скинії він переховувався три місяці через дітей Хама.
31 І ввесь Ізраїль назвав його ім'ям Шемая, син Натанаїла, бо казали: За його днів Бог почув їхній крик і визволив їх від їхніх гнобителів.
32 І Мойсей був у домі фараона, і був він сином Батії, дочки фараона, і Мойсей виріс серед царських дітей.

РОЗДІЛ 69

1 І помер цар Едому в ті дні, на вісімнадцятому році свого царювання, і був похований у своєму храмі, який він збудував собі як царську резиденцію в землі Едому.
2 І послали сини Ісава до Петору, що над річкою, і привели звідти юнака гарних очей і вродливої зовнішності, на ім'я йому Саул, і настановили його царем над собою замість Самли.
3 І царював Саул над усіма синами Ісава в краї Едома сорок років.
4 І побачив фараон, цар єгипетський, що порада Валаама, яку він давав щодо синів Ізраїлевих, не збулася, а вони все ще плодилися, розмножувалися та росли по всій єгипетській землі,
5 Тоді фараон наказав у ті дні оголосити по всьому Єгипту серед синів Ізраїля: «Жодна людина не повинна зменшувати нічого від своєї щоденної праці».
6 А чоловік, який буде знайдений невдалим у своїй щоденній праці, чи то в розчині, чи то в цеглі, то на його місце буде поставлений його наймолодший син.
7 І праця Єгипту посилювалася для дітей Ізраїля в ті дні, і ось, якщо в когось бракувало однієї цеглини в щоденній праці, то єгиптяни силоміць забирали його наймолодшого сина від матері та клали його в будівлю на місце цеглини, якої бракувало його батько.
8 І так робили єгипетські сини всім ізраїльтянам день у день, по всі дні протягом довгого часу.
9 Але плем'я Левія того часу не співпрацювало з ізраїльтянами, своїми братами, від початку, бо сини Левія знали хитрість єгиптян, яку вони спочатку використовували проти ізраїльтян.

РОЗДІЛ 70

1 А третього року від народження Мойсея фараон сидів на бенкеті, а цариця Алпараніт сиділа праворуч від нього, а Батія ліворуч, а юнак Мойсей лежав на її грудях, а Валаам, син Беора, з двома синами своїми, та всі князі царства сиділи за столом перед царем.
2 І юнак простягнув руку свою на голову царя, і зняв корону з голови царя, і поклав її собі на голову.
3 І коли цар і князі побачили роботу, яку виконав хлопець, цар і князі злякалися, і один чоловік висловив подив своєму сусідові.
4 І сказав цар до князів, що сиділи перед ним за столом: Що ви кажете і що ви кажете, князі, про цю справу, і який має бути суд над юнаком через цей вчинок?
5 І відповів Валаам, син Беора, чарівник, перед царем та князями, та й сказав: Згадай же, пане мій і царю, сон, що снився тобі багато днів тому, і що тлумачив тобі раб твій.
6 Отже, це дитина з єврейських дітей, у якій Дух Божий, і нехай мій пан цар не думає, що цей юнак зробив це без відома.
7 Бо він єврейський юнак, і мудрість та розум з ним, хоч він ще дитина, і з мудрістю він зробив це та вибрав собі царство Єгипту.

8 Бо такий звичай у всіх євреїв — обманювати царів та їхніх вельмож, робити все це хитро, щоб змусити тремтіти земних царів та їхніх людей.
9 Хіба ти знаєш, що Авраам, їхній батько, так чинив, що обманув військо Німрода, царя Вавилонського, та Авімелеха, царя Герарського, і що він заволодів землею синів Хетових та всіма царствами Ханаану.
10 І що він зійшов до Єгипту та сказав про свою жінку Сару: «Вона моя сестра», щоб звести Єгипет та його царя.
11 Так само зробив і син його Ісаак, коли пішов до Герару та осівся там, і сила його переважила військо Авімелеха, царя филистимського.
12 Він також думав про те, щоб спокусити царство филистимлян, кажучи, що його жінка Ребекка — його сестра.
13 Яків також зрадив свого брата, і забрав з його руки його первородство та його благословення.
14 Тоді він пішов до Падану арамейського, до дому Лавана, брата своєї матері, і хитрощами забрав у нього його дочку, його худобу та все, що йому належало, та й утік, і повернувся до Ханаанського краю до свого батька.
15 Його сини продали свого брата Йосипа, який пішов до Єгипту та став рабом і був ув'язнений у в'язниці на дванадцять років.
16 Аж поки попередній фараон не почав бачити сни, і не вивів його з в'язниці, і не звеличив його над усіма князями в Єгипті за те, що він тлумачив йому його сни.
17 І коли Бог наслав голод по всій землі, Він послав по батька свого та всіх братів своїх, і весь дім свого батька, і утримував їх безцінь та винагороди, а єгиптян купив у раби.
18 А тепер, пане мій царю, ось ця дитина повстала замість них у Єгипті, щоб чинити за їхніми вчинками та жартома ставитися до кожного царя, князя та судді.
19 Якщо цареві подобається, нехай тепер проллємо його кров на землю, щоб він не виріс і не забрав влади з твоєї руки, і щоб не загинула надія Єгипту після його царювання.
20 І сказав Валаам цареві: «Покличмо всіх єгипетських суддів та його мудреців, і скажемо нам, чи заслуговує цей хлопець на смерть, як ти сказав, і тоді ми його вб'ємо».
21 І послав фараон, і покликав усіх єгипетських мудреців, і вони прийшли перед царя, і ангел Господній з'явився серед них, і він був як один із єгипетських мудреців.
22 І сказав цар мудрецям: «Ви ж чули, що зробив цей єврейський юнак, що в домі, і так розсудив Валаам у цій справі».
23 А тепер розсудіть і ви, і подивіться, що належить хлопцеві за вчинок, який він скоїв.
24 І відповів ангел, який виглядав як один із мудреців фараона, і сказав так перед усіма мудрецями Єгипту, і перед царем та князями:
25 Якщо цареві буде завгодно, нехай цар пошле по людей, які принесуть перед ним камінь онікс та вугілля, що розжарюється, і покладуть їх перед дитиною, і якщо дитина простягне руку та візьме камінь онікс, тоді ми знатимемо, що юнак мудро зробив усе, що він зробив, і ми повинні його вбити.
26 А коли він простягне руку на вугілля, тоді ми знатимемо, що він зробив це несвідомо, і він буде жити.
27 І ця річ здалася доброю в очах царя та князів, і цар зробив за словом ангела Господнього.
28 І цар наказав принести оніксовий камінь та вугілля й покласти перед Мойсеєм.
29 І вони поставили хлопчика перед собою, і юнак спробував простягнути руку до оніксового каменя, але ангел Господній взяв його руку та поклав її на вугілля, і вугілля згасло в його руці, і він підняв його та поклав до рота, і обпік частину своїх губ і частину свого язика, і йому стало важко в роті та язиці.
30 І коли цар і князі побачили це, вони зрозуміли, що Мойсей вчинив немудро, знявши корону з голови царя.
31 Тож цар та князі не вбили дитину, і Мойсей залишився в домі фараона, зростаючи, а Господь був з ним.
32 І поки хлопець був у царському домі, його одягали в пурпуру, і він ріс серед царських дітей.
33 І коли Мойсей виріс у царському домі, Батія, дочка фараона, вважала його сином, і весь дім фараона шанував його, і всі єгипетські люди боялися його.
34 І він щодня виходив і приходив до землі Ґошен, де були його брати, сини Ізраїлеві, і Мойсей щодня бачив їх задиханих та тяжко працюючих.
35 І Мойсей спитав їх, кажучи: Навіщо вам ця щоденна праця?
36 І вони розповіли йому все, що з ними сталося, і всі накази, які фараон дав їм ще до свого народження.
37 І вони розповіли йому всі поради, які порадив проти них Валаам, син Беора, і що він також порадив проти нього, щоб убити його, коли той зніме з його голови царську корону.
38 І коли Мойсей почув це, його гнів запалився на Валаама, і він шукав, як убити його, і щодня влаштовував йому засідку.
39 І Валаам боявся Мойсея, і встав він та двоє його синів, і вийшли з Єгипту, і втекли, і врятували свої душі, і прибули до землі Куш до Кікіана, царя Куша.
40 І був Мойсей у царському домі, виходячи й входячи, і Господь дав йому милість в очах фараона, і в очах усіх його рабів, і в очах усього єгипетського народу, і вони дуже полюбили Мойсея.
41 І настав день, коли Мойсей пішов до Гошену, щоб побачити своїх братів, і побачив він синів Ізраїлевих у їхніх тягарях та тяжкій праці, і Мойсей засумував через них.
42 І повернувся Мойсей до Єгипту, і прийшов до дому фараона, і прийшов перед царя, і Мойсей вклонився цареві.
43 І сказав Мойсей фараонові: «Благаю тебе, пане мій, я прийшов просити в тебе невелике прохання. Не відвертай мого обличчя порожнім». І сказав йому фараон: «Говори».
44 І сказав Мойсей фараонові: Нехай буде дано рабам твоїм, синам Ізраїлевим, що в Ґошені, один день, щоб відпочити там від своєї праці.

45 І цар відповів Мойсеєві й сказав: «Ось, я підняв обличчя твоє в цій справі, щоб виконати твоє прохання».
46 І фараон наказав оголосити по всьому Єгипту та Гошені, говорячи:
47 До вас, усі сини Ізраїлеві, так каже цар: Шість днів будете робити свою працю та трудитися, а сьомого дня будете відпочивати і не будете робити жодної роботи. Так будете робити всі дні, як наказав цар та Мойсей, син Батії.
48 І Мойсей зрадів цій справі, яку цар дав йому, і всі сини Ізраїля зробили так, як наказав їм Мойсей.
49 Бо це було від Господа для синів Ізраїля, бо Господь почав згадувати синів Ізраїля, щоб спасти їх заради їхніх батьків.
50 І був Господь з Мойсеєм, і слава про нього пішла по всьому Єгипту.
51 І став Мойсей великим в очах усіх єгиптян та в очах усіх синів Ізраїля, шукаючи добра для народу свого Ізраїля та промовляючи до царя слова миру щодо нього.

РОЗДІЛ 71

1 І коли Мойсеєві виповнилося вісімнадцять років, він захотів побачити свого батька та матір, і він пішов до них у Гошен. І коли Мойсей наблизився до Гошену, він прийшов до місця, де сини Ізраїлеві працювали, і він спостерігав за їхніми тягарями, і він побачив єгиптянина, який б'є одного з його братів-євреїв.
2 І коли чоловік, якого били, побачив Мойсея, він побіг до нього по допомогу, бо чоловік Мойсей був дуже шанований у домі фараона. І сказав він до нього: «Пане мій, зверни на мене увагу! Цей єгиптянин прийшов до мого дому вночі, зв'язав мене, і прийшов до моєї жінки в моїй присутності, а тепер хоче забрати моє життя».
3 І коли Мойсей почув цю злу річ, його гнів запалився на єгиптянина, і він звернув туди й сюди. І побачив, що там нікого немає, то вдарив єгиптянина, сховав його в піску та визволив єврея з руки того, хто його бив.
4 І пішов єврей до свого дому, а Мойсей повернувся до свого дому, і вийшов, і повернувся до царського дому.
5 І коли чоловік повернувся додому, він задумав відпустити свою дружину, бо не годиться в домі Якова, щоб хтось приходив до своєї жінки після того, як вона була осквернена.
6 І пішла жінка й розповіла своїм братам, а брати тієї жінки хотіли його вбити, та він утік до свого дому й урятувався.
7 А другого дня вийшов Мойсей до братів своїх, і побачив, аж ось двоє чоловіків сваряться. І сказав він до лиходія: Навіщо ти б'єш свого ближнього?
8 І відповів він йому й сказав йому: Хто тебе поставив князем і суддею над нами? Чи ти думаєш убити мене, як ти вбив єгиптянина? І Мойсей злякався та й сказав: Чи ж невідомо про цю річ?
9 І почув фараон про цю справу, і наказав убити Мойсея. Тоді Бог послав свого ангела, і він з'явився фараонові в подобі начальника охорони.
10 І Ангел Господній вирвав меча з руки начальника охорони, та й відтяв ним йому голову, бо образ начальника охорони перетворився на образ Мойсея.
11 І Ангел Господній узяв Мойсея за правицю, і вивів його з Єгипту, і поставив його з-за меж Єгипту, на відстань сорока днів подорожі.
12 А Аарон, його брат, залишився сам у єгипетській землі та пророкував синам Ізраїля, кажучи:
13 Так говорить Господь, Бог ваших батьків: «Відкиньте кожен гидоти очей своїх і не осквернюйте себе єгипетськими ідолами».
14 І збунтувалися сини Ізраїлеві й не хотіли слухати Аарона того часу.
15 І Господь задумав винищити їх, якби ж не згадав Господь заповіту, який Він уклав з Авраамом, Ісааком та Яковом.
16 У ті дні рука фараона була суворою проти синів Ізраїля, і він тиснув та гнобив їх аж до того часу, коли Бог послав Своє слово та звернув на них увагу.

РОЗДІЛ 72

1 І було в ті дні велика війна між синами Куша та синами сходу та Арамом, і вони повстали проти царя Куша, в руках якого були.
2 Тож вийшов Кікіан, цар Куша, з усіма синами Куша, народом численним, як пісок, і пішов воювати з Арамом та синами сходу, щоб поневолити їх.
3 А коли Кікіан вийшов, він залишив Валаама, волхва, з двома його синами, щоб охороняти місто та найнижчий рід людей краю.
4 Тож Кікіан вийшов на Арам та дітей сходу, і воював з ними та розбив їх, і всі вони попадали поранені перед Кікіаном та його народом.
5 І він багатьох із них узяв у полон і підкорив їх, як і спочатку, і розташувався табором на їхній землі, щоб збирати з них данину, як завжди.
6 А Валаам, син Беора, коли цар Куша залишив його стерегти місто та бідних міста, він устав і порадив народу краю повстати проти царя Кікіана, щоб не пускати його до міста, коли він повернеться додому.
7 І послухався його народ краю, і присягнув йому, і настановив його царем над собою, а двох його синів начальниками війська.
8 Тож вони встали та збудували міські мури на обох кутах і збудували надзвичайно міцну будівлю.
9 А на третьому куті викопали вони безкількість ровів між містом та річкою, що оточувала всю землю Куш, і зробили так, що там вирвалася вода річки.
10 На четвертому розі вони зібрали безліч змій своїми заклинаннями та чарами, і вони укріпили місто та оселилися в ньому, і ніхто не виходив і не входив перед ними.
11 І Кікіан воював проти Сирії та дітей сходу, і він підкорив їх, як і раніше, і вони дали йому свою звичайну данину, і він пішов і повернувся до своєї землі.
12 І коли Кікіан, цар Куша, підійшов до свого міста, і всі начальники військ з ним, то вони підняли очі й побачили, що міські мури були збудовані та дуже високі, тому люди були здивовані цим.
13 І сказали вони один одному: «Вони побачили, що ми затрималися в битві, і дуже налякалися нас, тому й

зробили це, і збудували міські мури та укріпили їх, щоб царі ханаанські не могли виступити проти них війною».
14 І підійшов цар і військо до міських воріт, і подивилися вгору, і ось, усі міські брами зачинені. І вони гукнули до вартових, кажучи: Відчиніть нам, щоб ми могли ввійти до міста.
15 Але вартові відмовилися відчинити їм, за наказом Валаама, ворожбита, їхнього царя, і не дозволили їм увійти до їхнього міста.
16 Тож вони розпочали з ними бій навпроти міської брами, і того дня впало сто тридцять чоловіків з війська Кікіана.
17 А наступного дня вони продовжували битися, і билися вони на березі річки; вони намагалися пройти, але не змогли, тому деякі з них потонули в ямах і загинули.
18 Тож цар наказав їм зрубати дерева, щоб зробити плоти, на яких вони могли б переправитися до них, і вони так і зробили.
19 А коли вони підійшли до місця ровів, вода закружляла від млинів, і двісті людей на десяти плотах потонули.
20 А третього дня вони прийшли битися з того боку, де були змії, але не могли підійти туди, бо змії вбили з них сто сімдесят чоловік. І вони перестали воювати з Кушем, і облягали Куш дев'ять років, ніхто не виходив і не входив.
21 У той час, коли тривала війна та облога проти Куша, Мойсей утік з Єгипту від фараона, який хотів убити його за те, що він убив єгиптянина.
22 А Мойсеєві було вісімнадцять років, коли він утік з Єгипту від фараона, і він утік і сховався до табору Кікіана, який у той час облягав Куш.
23 І був Мойсей дев'ять років у таборі Кікіана, царя Куша, весь час, коли вони облягали Куш, і Мойсей виходив і повертався з ними.
24 І цар, і князі, і всі воїни любили Мойсея, бо він був великий та гідний, його зріст був немов благородний лев, його обличчя було немов сонце, а сила його була немов у лева, і він був радником царя.
25 А через дев'ять років Кікіана спіткала смертельна хвороба, і хвороба взяла гору над ним, і він помер на сьомий день.
26 Тож його слуги забальзамували його, віднесли та поховали навпроти міської брами, на північ від єгипетського краю.
27 І вони збудували над ним елегантну, міцну та високу будівлю, а знизу поклали велике каміння.
28 І царські писарі викарбували на тих каменях усю могутність свого царя Кікіана та всі його битви, які він провів, ось вони записані там і донині.
29 Після смерті царя Кушу Кікіана його люди та військо дуже засмутилися через війну.
30 І сказали вони один одному: «Дайте нам пораду, що нам робити цього часу, адже ми дев’ять років живемо в пустелі далеко від наших домівок».
31 Якщо ми скажемо, що будемо воювати проти міста, багато хто з нас буде поранений або вбитий, а якщо ми залишимося тут в облозі, то ми також помремо.
32 Бо тепер усі царі Сирії та синів сходу почують, що наш цар помер, і нападуть на нас раптово та вороже, і воюватимуть з нами, і не залишать з нас жодного залишку.
33 Тож тепер ходімо й настановімо над собою царя, і залишаймося в облозі, доки місто не буде нам видане.
34 І того дня вони хотіли обрати собі царя з війська Кікіана, але не знайшли нікого подібного до Мойсея, щоб царювати над ними.
35 І вони поспішили, і зняли з кожного свій одяг, і кинули його на землю, і зробили велику купу, і поклали на неї Мойсея.
36 І вони встали, засурмили в сурми та вигукували перед ним: «Хай живе цар, хай живе цар!»
37 І весь народ і вельможі поклялися йому дати йому за дружину Адонію, царицю кушитську, дружину Кікіана, і того дня вони настановили над собою Мойсея царем.
38 І того дня всі мешканці Куша оголосили: «Кожен чоловік повинен дати Мойсеєві щось із того, що є в нього».
39 І розстелили вони простирадло на купі, і кожен кинув туди щось зі свого майна: один золоту сережку, а інший монету.
40 Також сини Куша кидали Мойсеєві на купу оніксу, бделію, перлів та мармуру, а також срібла та золота у великій кількості.
41 І взяв Мойсей усе срібло та золото, усі речі, бделій та онікс, що дали йому всі сини Куша, і поклав їх у свої скарби.
42 І Мойсей царював над синами Куша того дня замість Кікіана, царя Куша.

РОЗДІЛ 73

1 П'ятдесят п'ятого року царювання фараона, царя єгипетського, це сто п'ятдесят сьомого року переселення Ізраїлевих синів до Єгипту, зацарював Мойсей у Куші.
2 Мойсеєві було двадцять сім років, коли він почав царювати над Кушем, і сорок років він царював.
3 І дав Господь Мойсеєві милість та благодать в очах усіх синів Куша, і сини Куша дуже любили його, тому Мойсей був милістю в Господа та в людей.
4 А сьомого дня його царювання зібралися всі сини Куша, і прийшли перед Мойсея, і вклонилися йому до землі.
5 І всі діти говорили разом перед царем, кажучи: Дай нам пораду, і ми побачимо, що нам робити з цим містом.
6 Бо вже дев'ять років ми облягаємо місто і не бачили наших дітей та наших жінок.
7 І відповів їм цар, кажучи: Якщо ви будете слухатися мого голосу в усьому, що я вам накажу, то Господь віддасть місто в наші руки, і ми його підкоримо.
8 Бо якщо ми будемо битися з ними, як у попередній битві, яку ми мали з ними перед смертю Кікіана, то багато хто з нас упаде пораненим, як і раніше.
9 А тепер ось тобі порада в цій справі: якщо ти послухаєш мого голосу, то місто буде віддане в наші руки.
10 І все військо відповіло цареві, кажучи: Усе, що накаже наш пан, ми зробимо.

11 І сказав їм Мойсей: «Перейдіть і оголосіть по всьому табору до всього народу, кажучи:
12 Так каже цар: «Іди до лісу та візьми з собою молодих лелек, кожен візьми молоде в руці.
13 А кожен, хто порушить слово царя і не приведе свого сина, буде покараний смертю, а цар забере все, що йому належало.
14 А коли ти їх приведеш, вони будуть у тебе під опікою, ти будеш їх вирощувати, поки вони не виростуть, і ти навчиш їх стріляти, як це роблять молоді яструби.
15 І почули всі сини Куша слова Мойсея, і встали, і оголосили по всьому табору, кажучи:
16 Вам, усі діти Куша, царський наказ: йдіть усі разом до лісу, і зловіть там молодих лелек, кожен своє молоде в руку, і принесіть їх додому.
17 А кожен, хто порушить царський наказ, буде покараний смертю, а цар забере все, що йому належить.
18 І всі люди так і зробили, і вийшли вони до лісу, і вилізли на смереки, і зловили, кожен молоде в руку, усіх молодих лелек, і принесли їх у пустелю та виростили їх за наказом царя, і навчили їх стріляти, подібно до молодих яструбів.
19 А після того, як молодих лелек виростили, цар наказав морити їх голодом три дні, і весь народ так і зробив.
20 А третього дня цар сказав їм: «Зміцніться та станьте хоробрими людьми, і одягніть кожен свою зброю, підпережіть себе мечем, і сідайте кожен на свого коня, і візьміть кожен свого молодого лелеки в руку».
21 І ми встанемо та будемо битися з містом на місці, де змії; і ввесь народ зробив так, як наказав цар.
22 І взяли вони кожен своє молоде лелеку в руку свою, та й пішли геть. І коли вони прийшли до місця, де були змії, цар сказав їм: «Випустіть кожен свого молодого лелеку на змій».
23 І вони вислали кожен свого молодого лелеки за царським наказом, і молоді лелеки накинулися на змій, і пожерли їх усіх, і винищили їх з того місця.
24 І коли цар і народ побачили, що всі змії були знищені на тому місці, увесь народ зчинив великий крик.
25 І вони підійшли, воювали проти міста, здобули його та підкорили його, і ввійшли до міста.
26 І померло того дня тисяча й сто чоловіків з мешканців міста, всі, хто мешкав у місті, але з людей, що облягали, не помер ніхто.
27 І всі діти Куша пішли кожен до свого дому, до своєї жінки та до своїх дітей, та до всього, що належало йому.
28 А Валаам, чарівник, побачивши, що місто взяте, відчинив браму, і втік сам, двоє його синів та вісім братів, і повернувся до Єгипту до фараона, царя єгипетського.
29 Це ті чаклуни та ворожбити, про яких згадується в книзі закону, що повстали проти Мойсея, коли Господь навів кари на Єгипет.
30 Тож Мойсей своєю мудрістю здобув місто, і сини Куша посадили його на трон замість Кікіана, царя Куша.
31 І поклали вони царську корону на його голову, і дали йому за дружину Адонію, царицю кушитську, дружину Кікіана.
32 І Мойсей боявся Господа, Бога батьків своїх, тому не прийшов до неї, і не звернув на неї очей своїх.
33 Бо Мойсей згадав, як Авраам закляв свого раба Еліезера, кажучи йому: Не візьмеш жінки з дочок ханаанських для сина мого Ісаака.
34 Також те, що зробив Ісаак, коли Яків утік від свого брата, коли той наказав йому, кажучи: Не бери жінки з дочок ханаанських, і не вступай у зв'язок з жодною з дітей Хама.
35 Бо Господь, Бог наш, дав Хама, сина Ноєвого, і дітей його, і все його потомство, за рабів синам Симовим та синам Яфетовим, і їхньому потомству по них, за рабів навіки.
36 Тому Мойсей не звернув свого серця та очей до жінки Кікіана по всі дні свого царювання над Кушем.
37 І боявся Мойсей Господа, Бога свого, усе своє життя, і ходив Мойсей перед Господнім лицем у правді, усім своїм серцем і всією своєю душею, не ухилявся він від прямої дороги по всі дні свого життя; не ухилявся він від дороги ні праворуч, ні ліворуч, якою ходили Авраам, Ісаак та Яків.
38 І Мойсей зміцнився в царстві синів Куша, і він провадив синів Куша з властивою йому мудрістю, і Мойсей процвітав у своєму царстві.
39 І почули того часу Арам та сини сходу, що помер Кікіан, цар Куша, тому Арам та сини сходу повстали проти Куша в ті дні.
40 І зібрав Мойсей усіх дітей Куша, народ дуже могутній, близько тридцяти тисяч чоловік, і вийшов воювати з Арамом та синами сходу.
41 І вони спочатку пішли до синів сходу, і коли сини сходу почули їхню звістку, вони вийшли їм назустріч і вступили з ними в бій.
42 І війна була жорстокою проти синів сходу, і Господь віддав усіх синів сходу в руки Мойсея, і впало близько трьохсот чоловік, убитих.
43 І всі сини сходу повернулися назад і відступили, тож Мойсей та сини Куша переслідували їх, підкорили їх і наклали на них податок, як це було в їхньому звичаї.
44 Тож Мойсей та ввесь народ, що був з ним, перейшли звідти до землі Сирії на війну.
45 І вийшли назустріч їм і сирійці, і воювали з ними, і Господь віддав їх у руки Мойсея, і багато сирійців попадало пораненими.
46 Арам також був упокорений Мойсеєм та народом Куша, і також сплачував свій звичайний податок.
47 І Мойсей підкорив Арам та синів сходу синам Куша, і Мойсей та ввесь народ, що був з ним, повернулися до землі Куш.
48 І зміцнився Мойсей у царстві синів Куша, і Господь був з ним, і всі сини Куша боялися його.

РОЗДІЛ 74

1 Наприкінці років помер Саул, цар Едому, і замість нього зацарював Баал-Ханан, син Ахбора.

2 Шістнадцятого року царювання Мойсея над Кушем зацарював Баал-Ханан, син Ахбора, в землі Едом над усіма синами Едому тридцять вісім років.
3 За його днів Моав повстав проти влади Едому, бо був під Едомом від днів Гадада, сина Бедада, який побив їх та мідіян, і підкорив Моав Едому.
4 І коли над Едомом зацарював Баал-Ханан, син Ахбора, то всі сини Моава відступили від Едому.
5 І помер Ангеас, цар Африки, в ті дні, і замість нього став царем син його Аздрубал.
6 І в ті дні помер Янеас, цар синів Хіттімів, і його поховали в його храмі, який він збудував для себе в рівнині Канопії як резиденцію, і Латин зацарював замість нього.
7 У двадцять другому році царювання Мойсея над синами Куша Латин царював над синами Хіттіма сорок п'ять років.
8 І він також збудував для себе велику й могутню вежу, і він збудував у ній вишуканий храм для своєї резиденції, щоб здійснювати своє правління, як це було заведено.
9 На третій рік свого царювання він наказав оголосити всіх своїх вправних людей, і вони збудували для нього багато кораблів.
10 І Латин зібрав усе своє військо, і вони прибули на кораблях, і вирушили туди, щоб воювати з Аздрубалом, сином Ангея, царем Африки, і вони прибули до Африки та вступили в бій з Аздрубалом та його військом.
11 І Латин переміг Аздрубала, і Латин забрав у Аздрубала акведук, який його батько приніс від дітей Хіттіма, коли взяв за дружину Янію, дочку Узі. Тоді Латин перекинув міст акведука і завдав сильної поразки всьому війську Аздрубала.
12 І зміцніли решта сильних воїнів Аздрубала, і їхні серця сповнилися заздрістю, і вони зажадали смерті, і знову вступили в бій з Латином, царем Хіттіму.
13 І битва була жорстокою для всіх чоловіків Африки, і всі вони впали пораненими перед Латином та його народом, і цар Аздрубал також загинув у тій битві.
14 А в царя Аздрубала була дуже гарна дочка, на ім'я Ушпезена, і всі чоловіки Африки вишивали її зображення на своєму одязі через її велику красу та привабливий вигляд.
15 І побачили люди Латина Ушпезену, дочку Аздрубала, і похвалили її перед своїм царем Латином.
16 І Латин наказав привести її до себе, і Латин взяв Ушпезену за дружину, і повернувся назад дорогою до Хіттіму.
17 І сталося після смерті Аздрубала, сина Ангея, коли Латин повернувся з битви до своєї землі, тоді всі мешканці Африки повстали, взяли Анібала, сина Ангея, молодшого брата Аздрубала, і зробили його царем замість його брата над усією землею Африки.
18 І коли він став царем, він вирішив піти на Хіттім, щоб воювати з синами Хіттім, щоб помститися за справу свого брата Аздрубала та за справу мешканців Африки, і він так і зробив.
19 І він збудував багато кораблів, і прибув на них з усім своїм військом, і пішов до Хіттіму.
20 Тож Анібал воював із синами Хіттіма, і сини Хіттіма впали пораненими перед Анівалом та його військом, і Анібал помстився за свого брата.
21 І Анібал продовжував війну з синами Хіттіма вісімнадцять років, і Анібал жив у землі Хіттіма і таборував там довгий час.
22 І Анівал дуже жорстоко побив синів Хіттіма, і повбивав їхніх вельмож та князів, а з решти народу він повбив близько вісімдесяти тисяч чоловіків.
23 І в кінці днів і років Анібал повернувся до своєї землі Африки, і він безпечно царював замість свого брата Аздрубала.

РОЗДІЛ 75

1 Того часу, сто вісімдесятого року сходження Ізраїлевих синів до Єгипту, вийшли з Єгипту хоробрі люди, тридцять тисяч піших, з Ізраїлевих синів, усі з племені Йосипа, з синів Єфрема, сина Йосипа.
2 Бо вони казали, що виповнився той час, який Господь призначив дітям Ізраїля у давнину, про який Він говорив Авраамові.
3 І ці люди підперезалися, і кожен поклав свій меч на бік свій, і кожен свою зброю на себе, і вони покладалися на свою силу, і вийшли разом з Єгипту з могутньою рукою.
4 Але вони не взяли з собою жодної їжі на дорогу, тільки срібло та золото, навіть хліба на той день не взяли з собою, бо думали отримати свою їжу за плату від филистимлян, а якби ні, то забрали б її силою.
5 А ці люди були дуже могутні та хоробрі, один міг переслідувати тисячу, а двоє могли розгромити десять тисяч, тому вони покладалися на свою силу та йшли разом, як були.
6 І вони рушили до землі Ґат, і зійшли, і знайшли пастухів Ґатських, що пасли худобу синів Ґатських.
7 І сказали вони пастухам: Дайте нам трохи овець за плату, щоб ми могли поїсти, бо ми голодні, бо сьогодні не їли хліба.
8 А пастухи сказали: «Чи це наші вівці чи велика рогата худоба, що ми маємо давати їх вам навіть за плату?» Тож підійшли сини Єфрема, щоб забрати їх силою.
9 І пастухи Ґату закричали над ними, так що їхній крик було чути здалеку, і всі сини Ґату вийшли до них.
10 І побачили сини Ґата лихі вчинки синів Єфрема, то повернулися, зібрали людей Ґата, і кожен одягнув свою зброю, та й вийшов на бій проти синів Єфрема.
11 І вони вступили в бій з ними в долині Ґат, і битва була жорстока, і того дня вони побили один одного дуже багато.
12 А другого дня сини Гату послали до всіх филистимських міст, щоб ті прийшли їм на допомогу, кажучи:
13 Прийди до нас і допоможи нам, щоб ми могли побити синів Єфрема, що вийшли з Єгипту, щоб забрати нашу худобу та воювати з нами без причини.
14 А душі синів Єфрема виснажувалися голодом та спрагою, бо вони не їли хліба три дні. І сорок тисяч чоловік вийшли з филистимських міст на допомогу мешканцям Гату.

15 І ці люди вступили в бій із синами Єфрема, і Господь віддав синів Єфрема в руки филистимлян.
16 І вони повбивали всіх синів Єфрема, усіх, хто вийшов з Єгипту, не залишилося жодного, крім десяти чоловіків, що втекли з бою.
17 Бо це зло було від Господа на синів Єфрема, бо вони переступили слово Господнє, вийшовши з Єгипту, перш ніж настав час, який Господь призначив Ізраїлеві за днів давніх.
18 Також і филистимлян упало дуже багато, близько двадцяти тисяч чоловіка, і їхні брати понесли їх і поховали в своїх містах.
19 І вбиті з синів Єфрема залишалися покинутими в долині Ґат багато днів і років, і не були поховані, і долина була наповнена людськими кістками.
20 А ті, хто втік з битви, прийшли до Єгипту та й розповіли всім Ізраїлевим синам усе, що з ними сталося.
21 І їхній батько Єфрем багато днів сумував за ними, і його брати прийшли втішати його.
22 І прийшов він до своєї жінки, і вона породила сина, і він назвав йому ім'я Берія, бо вона була нещаслива в його домі.

РОЗДІЛ 76

1 А Мойсей, син Амрама, все ще царював у землі Куш у ті дні, і він процвітав у своєму царстві, і він правив синами Кушовими справедливо, праведно та в цілісності.
2 І всі сини Куша любили Мойсея по всі дні, коли він царював над ними, і всі мешканці землі Куш дуже боялися його.
3 А сорокового року царювання Мойсея над Кушем Мойсей сидів на царському троні, а цариця Адонія була перед ним, а навколо нього сиділи всі вельможі.
4 І сказала цариця Адонія перед царем та князями: Що це за річ, яку ви, сини Куша, робите вже стільки часу?
5 Хіба ти не знаєш, що сорок років, відколи цей чоловік царює над Кушем, він не наближався до мене і не служив богам синів Куша?
6 Тож тепер слухайте, сини Куша, і нехай цей чоловік більше не царює над вами, бо він не від нашого тіла.
7 Ось, мій син Менакр виріс, нехай він царює над тобою, бо краще тобі служити синові твого пана, ніж служити чужинцю, рабу єгипетського царя.
8 І ввесь народ та вельможі синів Куша почули слова, що цариця Адонія говорила їм у вуха.
9 І весь народ готувався до вечора, а вранці встали рано-вранці та й настановили над собою царем Менакра, сина Кікіана.
10 І всі сини Куша боялися простягнути руку на Мойсея, бо Господь був з Мойсеєм, і сини Куша пам'ятали клятву, якою вони клялися Мойсеєві, тому не заподіяли йому жодної шкоди.
11 Але сини Куша дали Мойсеєві багато подарунків і відпустили його від себе з великою честю.
12 І вийшов Мойсей із землі Куш, і повернувся додому, і перестав царювати над Кушем. А Мойсеєві було шістдесят шість років, коли він вийшов із землі Куш, бо це було від Господа, бо настав час, який Він призначив у давні дні, щоб вивести Ізраїля з утиску синів Хама.
13 Тож Мойсей пішов до Мідіяну, бо боявся повернутися до Єгипту через фараона. І пішов він, і сів біля криниці води в Мідіяні.
14 І вийшли семеро дочок мідіянітянина Реуїла пасти отару свого батька.
15 І прийшли вони до криниці й набрали води, щоб напоїти отару свого батька.
16 Тож прийшли мідіянські пастухи та прогнали їх, а Мойсей устав, допоміг їм і напоїв отару.
17 І вони повернулися додому до свого батька Реуїла, і розповіли йому, що зробив для них Мойсей.
18 А вони сказали: «Один єгиптянин визволив нас з рук пастухів, він начерпав нам води та напоїв отару».
19 І сказав Реуел до своїх дочок: «Де ж він? Чому ви покинули того чоловіка?»
20 І послав по нього Реуел, і взяв його, і привів його додому, і той їв з ним хліб.
21 І Мойсей розповів Реуелу, що він утік з Єгипту і царював сорок років над Кушем, і що потім вони забрали в нього владу та відпустили його з миром з честю та з дарами.
22 І почув Реуїл слова Мойсея, і сказав собі: «Я покладу цього чоловіка до в'язниці, щоб умилостивити дітей Куша, бо він утік від них».
23 І взяли його, та й посадили до в'язниці, і Мойсей був у в'язниці десять років. І поки Мойсей був у в'язниці, Ціппора, дочка Реуїла, зглянулася над ним і весь час годувала його хлібом та водою.
24 А всі сини Ізраїлеві ще були в єгипетському краї, виконуючи всіляку важку роботу для єгиптян, і рука Єгипту за тих днів була суворою над синами Ізраїлевими.
25 Того часу Господь уразив фараона, царя єгипетського, і той уразив його проказою від підошви ноги до тім'я голови; через жорстоке поводження з синами Ізраїлевими була ця кара того часу від Господа на фараоні, царі єгипетському.
26 Бо Господь вислухав молитву Свого народу, синів Ізраїлевих, і їхній зойк досяг Його через їхню важку працю.
27 Гнів його не відвернувся від них, і рука фараона все ще була простягнута на синів Ізраїля. І фараон зробив затверділою свою шию перед Господом, і посилив своє ярмо над синами Ізраїля, і зробив їхнє життя гірким усілякою важкою працею.
28 І коли Господь навів кару на фараона, царя єгипетського, Він попросив своїх мудреців та чаклунів вилікувати його.
29 І сказали йому його мудреці та чарівники: Якби кров малих дітей поклали на рани, він би видужав.
30 І фараон послухав їх, і послав своїх слуг до Ґошену до синів Ізраїлевих, щоб забрати їхніх малих дітей.
31 І пішли слуги фараона, і силоміць забрали немовлят Ізраїлевих синів з лона їхніх матерів, і приводили їх до фараона щодня, по одній дитині щодня, а лікарі вбивали їх і прикладали до виразки; так вони робили всі дні.
32 А число дітей, яких убив фараон, було триста сімдесят п'ять.

33 Але Господь не послухав лікарів єгипетського царя, і моровиця все посилювалася.
34 І фараон десять років страждав від цієї кари, але серце фараона все більше запеклішало проти дітей Ізраїля.
35 А по десяти роках Господь продовжував уражати фараона руйнівними карами.
36 І Господь уразив його злою пухлиною та хворобою в шлунку, і та пораза перетворилася на сильний гнійник.
37 У той час прийшли два слуги фараона з землі Ґошен, де були всі сини Ізраїля, і прийшли до дому фараона та й сказали йому: «Ми бачили, як сини Ізраїля недбало ставилися до своєї роботи та недбало ставилися до своєї праці».
38 І коли фараон почув слова своїх слуг, то дуже розгнівався його на дітей Ізраїлевих, бо він дуже засмучений був через біль свого тіла.
39 І він відповів і сказав: Тепер, коли сини Ізраїля дізналися, що я хворий, вони повернулися та насміхаються з нас. Тож запряжіть мені мою колісницю, і я піду до Гошену та побачу глузування синів Ізраїля, якими вони насміхаються з мене. Тож його слуги запрягли йому колісницю.
40 І взяли його та посадили на коня, бо він не міг сам їздити верхи;
41 І взяв він із собою десять вершників та десять піших, і пішов до синів Ізраїлевих до Гошену.
42 І коли вони прибули до кордону Єгипту, царський кінь пройшов у вузьке місце, що було на узвишші в западині виноградника, обгороджене з обох боків, а з іншого боку була низина та рівнина.
43 І коні швидко бігли в тому місці та тиснули один на одного, а інші коні тиснули на царського коня.
44 І впав царський кінь у низину, поки цар їхав на ньому, і коли він упав, колісниця перевернулася на цареве обличчя, і кінь упав на царя, і цар закричав, бо тіло його дуже боліло.
45 І тіло цареве було роздерте з нього, і кості його були зламані, і він не міг їздити верхи, бо це було від Господа до нього, бо Господь почув крики Свого народу, синів Ізраїлевих, та їхнє горе.
46 І несли його слуги на своїх плечах, потроху, і повернули його до Єгипту. І вершники, що були з ним, також повернулися до Єгипту.
47 І поклали його в ліжко, і цар зрозумів, що настав його кінець — померти. Тоді прийшла цариця Апараніт, його дружина, і плакала перед царем, і цар плакав разом з нею великим плачем.
48 І всі його вельможі та слуги прийшли того дня, і побачили царя в тому горі, і плакали разом з ним великим плачем.
49 І князі царя та всі його радники порадили цареві, щоб він поставив царем замість себе в краю того, кого він вибере зо своїх синів.
50 І було в царя троє синів та дві дочки, яких породила йому Апараніт, цариця, його жінка, окрім царських дітей від наложниць.
51 А ось їхні імена: первісток Отрі, другий Адікам, третій Моріон, а їхні сестри, ім'я старшої Батія та іншого Акузі.
52 А Отрі, первісток царя, був дурнем, поспішним і квапливим у своїх словах.
53 Адікам же був чоловік хитрий та мудрий, що знав усю єгипетську мудрість, але негарного вигляду, огрядний тілом та дуже низький на зріст; зріст його був один лікоть.
54 І коли цар побачив, що його син Адікам розумний і мудрий у всьому, цар постановив, що він буде царем замість нього після його смерті.
55 І взяв він собі за жінку Ґедуду, дочку Авілота. Йому було десять років, і вона породила йому чотирьох синів.
56 А потім він пішов і взяв собі трьох дружин і породив вісьмох синів та трьох дочок.
57 І безлад дуже панував над царем, і тіло його смерділо, як м'ясо трупа, кинутого на поле влітку, під час сонячної спеки.
58 І коли цар побачив, що хвороба його дуже посилилась, він наказав привести до нього сина свого Адікама, і вони зробили його царем над землею замість нього.
59 І помер цар через три роки, соромлячись, ганьби та огиди, і його слуги понесли його та й поховали його в гробниці єгипетських царів у Цоан-Міцраїмі.
60 Але вони не забальзамували його, як це було звичайно для царів, бо тіло його гнило, і вони не могли підійти, щоб забальзамувати його через сморід, тому поховали його поспішно.
61 Бо це зло було від Господа на нього, бо Господь відплатив йому злом за зло, яке він учинив Ізраїлеві за своїх днів.
62 І помер він у жаху та з ганьбою, а замість нього зацарював син його Адікам.

РОЗДІЛ 77

1 Адікам був віку двадцяти років, коли він став царем над Єгиптом, і царював чотири роки.
2 У двісті шостому році після переселення Ізраїля до Єгипту Адікам зацарював над Єгиптом, але він не так довго царював над Єгиптом, як царювали його батьки.
3 Його батько Мелол царював у Єгипті дев'яносто чотири роки, але він десять років хворів і помер, бо був нечестивий перед Господом.
4 І всі єгиптяни назвали ім'я фараона Адікам, як ім'я його батьків, як це було звичаєм у них в Єгипті.
5 І всі мудреці фараона назвали Адікаму ім'я Ахуза, бо скорочено Ахуза називають єгипетською мовою.
6 А Адікам був надзвичайно потворний, і був він лікоть і п'ядь на зріст, і мав велику бороду, яка сягала до підошов його ніг.
7 І фараон сів на трон свого батька, щоб царювати над Єгиптом, і він керував Єгиптом мудро.
8 І під час свого царювання він перевершив свого батька та всіх попередніх царів у беззаконні, і посилив своє ярмо над синами Ізраїля.
9 І пішов він зо своїми рабами до Ґошену до синів Ізраїлевих, і посилив їхню роботу, і сказав їм: «Виконуйте свою роботу, завдання кожного дня, і нехай ваші руки не лінуються від нашої роботи від цього дня й й й далі, як ви робили за днів мого батька».

10 І він поставив над ними наглядачів з-поміж синів Ізраїля, а над цими наглядачами поставив наглядачів з-поміж своїх слуг.
11 І він поклав на них міру цегли, щоб вони робили її за тим числом, день у день, і повернувся, і пішов до Єгипту.
12 Того часу фараонові наглядачі наказали писарям синів Ізраїлевих, за наказом фараона, кажучи:
13 Так говорить фараон: Роби свою роботу щодня, і закінчуй свою роботу, і дотримуйся щоденної міри цегли; не зменшуй нічого.
14 І станеться, що якщо вам не вистачатиме вашої щоденної цегли, я поставлю на їхнє місце ваших малих дітей.
15 І єгипетські наглядачі зробили так у ті дні, як наказав їм фараон.
16 І щоразу, коли виявлялася якась нестача в мірі щоденної цегли, яку вимірювали Ізраїлеві сини, то фараонові наглядачі йшли до жінок Ізраїлевих синів і брали немовлят Ізраїлевих синів за кількістю цегли, що не вистачало, і силоміць забирали їх з колін їхніх матерів, і клали їх у будівлю замість цегли;
17 А їхні батьки й матері плакали над ними та ридали, чуючи плач своїх немовлят у стіні будівлі.
18 І наглядачі наполягали на Ізраїлі, щоб ізраїльтяни помістили своїх дітей у будівлі. Тож один чоловік помістив свого сина в стіну та обмазав його вапном, а очі його плакали над ним, і сльози його котилися на його дитину.
19 І так чинили єгипетські наглядачі з немовлятами Ізраїлевими багато днів, і ніхто не змилувався над немовлятами Ізраїлевих синів і не співчував їм.
20 А кількість усіх дітей, убитих у будівлі, була двісті сімдесят, деякі з яких були забудовані замість цегли, якої бракувало їхніх батьків, а деякі з яких вони витягли мертвими з будівлі.
21 І праця, накладена на дітей Ізраїля за днів Адікама, перевищувала тяжкість тієї, яку вони виконували за днів його батька.
22 І зітхали сини Ізраїлеві щодня через важку свою працю, бо казали собі: «Ось, коли фараон помре, його син повстане та й полегшить нашу працю!»
23 Але вони помножили останню роботу більше, ніж першу, і сини Ізраїля зітхали з цього приводу, і їхній крик піднявся до Бога через їхню працю.
24 І почув Бог голос синів Ізраїлевих та їхній крик у ті дні, і згадав Бог їм Свій заповіт, який Він уклав з Авраамом, Ісааком та Яковом.
25 І побачив Бог тягар синів Ізраїлевих та їхню важку працю в ті дні, і Він постановив визволити їх.
26 А Мойсей, син Амрамів, був ув'язнений тими днями в ямі, в домі мідіянітянина Реуїла, а Ціппора, дочка Реуїла, таємно годувала його їжею день-у-день.
27 І Мойсей був ув'язнений у в'язниці в домі Реуїла десять років.
28 А по десяти роках, що були першим роком царювання фараона над Єгиптом, замість його батька,
29 І сказала Ціппора своєму батькові Реуелу: Ніхто не розпитує й не шукає того єврея, якого ти зв’язав у в’язниці вже десять років.
30 А тепер, якщо це тобі подобається, пошлімо й подивимося, чи він живий, чи мертвий. Але батько її не знав, що вона його підтримувала.
31 І відповів Реуел, її батько, та й сказав їй: Чи траплялося таке, щоб чоловіка замкнули у в'язниці без їжі десять років, і він залишився живим?
32 І Ціппора відповіла своєму батькові, кажучи: «Чув ти, що Бог євреїв великий і грізний, і що творить для них чудеса повсякденно».
33 Він визволив Авраама з Уру Халдейського, Ісаака від меча батька його та Якова від ангела Господнього, що боровся з ним при броді Яббук.
34 Він також багато зробив із цим чоловіком, визволив його з річки Єгипетської, від меча фараона та від синів Куша, тож тепер Він може визволити його від голоду та дати йому життя.
35 І ця річ здалася доброю в очах Реуїла, і він зробив за словом своєї дочки, і послав до в'язниці, щоб дізнатися, що сталося з Мойсеєм.
36 І він побачив, аж ось, чоловік Мойсей жив у в'язниці, стоячи на ногах своїх, хвалячи та молячись Богові своїх предків.
37 І звелів Реуел вивести Мойсея з в'язниці, і вони поголили його, і він переодягнув свій в'язничний одяг і з'їв хліб.
38 А потім Мойсей пішов до саду Реуїла, що був за домом, і там помолився Господу, Богу своєму, який учинив для нього великі чудеса.
39 І сталося, коли він молився, він подивився навпроти себе, і ось, сапфірова палиця була покладена в землю, яка була посаджена посеред саду.
40 І він підійшов до палиці, і подивився, аж ось, ім'я Господа, Бога Саваота, було викарбувано на ній, написане та розгорнуте на палиці.
41 І він прочитав його, простягнув руку та й зірвав його, немов лісове дерево з хащів, а палиця була в його руці.
42 І це та палиця, якою були виконані всі діла нашого Бога, після того, як Він створив небо та землю, і все їхнє військо, моря, річки та всі їхні риби.
43 І коли Бог вигнав Адама з Едемського саду, він узяв палицю в руку свою, пішов і обробляв землю, з якої був узятий.
44 І палиця дійшла до Ноя, і була дана Симові та його нащадкам, аж поки не потрапила вона до руки Авраама єврея.
45 І коли Авраам віддав усе, що мав, синові своєму Ісааку, він дав йому також цю палицю.
46 І втік Яків до Падану арамейського, і взяв його в свою руку, і, повернувшись до батька свого, не залишив його після себе.
47 І коли він зійшов до Єгипту, то взяв його в свою руку та й дав Йосипові, на одну частку більше, ніж його братам, бо Яків силоміць забрав його у свого брата Ісава.
48 А по смерті Йосипа прийшли єгипетські вельможі до Йосипового дому, і палиця потрапила до руки мідіянітянина Реуела. І, вийшовши з Єгипту, він узяв її та й посадив у своєму саду.

49 І всі лицарі кінейців намагалися зірвати його, коли намагалися взяти його дочку Ціппору, але їм це не вдалося.
50 Так та палиця залишалася посадженою в саду Реуела, аж поки не прийшов той, хто мав на неї право, і не забрав її.
51 І коли Реуел побачив палицю в руці Мойсея, він здивувався їй і дав йому за дружину свою дочку Ціппору.

РОЗДІЛ 78

1 У той час помер Баал-Ханнан, син Ахбора, царя Едому, і був похований у своєму домі в краї Едому.
2 А по його смерті послали сини Ісава до краю Едомського, і взяли звідти чоловіка, що був в Едомі, на ім'я Гадад, і настановили його царем над собою замість Баал-Ханнана, свого царя.
3 І царював Гадад над синами Едому сорок вісім років.
4 І коли він став царем, то вирішив воювати з синами Моава, щоб підкорити їх під владу синів Ісава, як вони були раніше, але він не зміг, бо сини Моава почули це, і вони встали, і поспішили обрати над собою царя з-поміж своїх братів.
5 І вони зібрали після цього великий народ, і послали до синів Аммона, своїх братів, по допомогу воювати проти Гадада, царя Едому.
6 І почув Гадад про те, що зробили моавські сини, і дуже злякався їх, і перестав воювати з ними.
7 У ті дні Мойсей, син Амрама, в Мідіяні, взяв собі за дружину Ціппору, дочку мідіянітянина Реуїла.
8 І Ціппора ходила дорогами дочок Якова, вона була не менша за праведність Сари, Ревеки, Рахілі та Лії.
9 І завагітніла Ціппора, і породила сина, і назвала йому ім'я Ґершом, бо сказав: «Я приходько в чужій землі». Але він не обрізав крайньої плоті своєї за наказом тестя свого Реуїла.
10 І вона завагітніла ще й породила сина, але обрізала крайню плоть його, і назвала ім'я йому Еліезер, бо Мойсей сказав: «Бог батьків моїх був мені помічником і визволив мене від меча фараона».
11 І фараон, цар єгипетський, дуже помножив працю синів Ізраїля за тих днів, і ще більше обтяжував своє ярмо для синів Ізраїля.
12 І він наказав оголосити в Єгипті, кажучи: «Не давайте більше людям соломи для виготовлення цегли, нехай вони йдуть і збирають собі солому, яку знайдуть».
13 Також нехай дають щодня кількість цегли, яку вони зроблять, і не зменшують з них нічого, бо вони ліниві у своїй роботі.
14 І почули це сини Ізраїлеві, і вони сумували, і зітхали, і кликали до Господа через гіркоту душ своїх.
15 І почув Господь крики синів Ізраїлевих і побачив утиск, яким єгиптяни їх гнобили.
16 І Господь заздрив народові Своєму та спадщині Своїй, і почув їхній голос, і Він постановив вивести їх з єгипетського горя, щоб дати їм землю Ханаанську у володіння.

РОЗДІЛ 79

1 І пас Мойсей отару Реуїла, мідіянітянина, тестя свого, за пустинею Сін, а палиця, яку він взяв від тестя свого, була в його руці.
2 І сталося одного дня, що козеня заблукало від отари, і Мойсей погнався за ним, і воно прийшло до Божої гори, до Хориву.
3 І коли він прийшов до Хориву, Господь явився йому там у кущі, і він знайшов, що кущ горить вогнем, але вогонь не мав влади над кущем, щоб поглинути його.
4 І Мойсей був дуже вражений цим видовищем, тому кущ не згорів, і він підійшов, щоб побачити цю могутню річ, і Господь покликав Мойсея з вогню та наказав йому піти до Єгипту, до фараона, царя Єгипетського, щоб відпустити дітей Ізраїля з його служби.
5 І сказав Господь до Мойсея: Іди, повернися до Єгипту, бо всі ті люди, що шукали твоєї душі, померли. І ти скажеш фараонові, щоб він відпустив синів Ізраїлевих з його землі.
6 І показав йому Господь чинити знамення та чудеса в Єгипті перед очима фараона та перед очима його підданих, щоб вони повірили, що Господь послав його.
7 І послухав Мойсей усе, що Господь наказав йому, і повернувся до тестя свого, і розповів йому про це. А Реуел сказав йому: Іди з миром.
8 І встав Мойсей, щоб іти до Єгипту, і взяв із собою жінку свою та синів свою. І був він у заїзді при дорозі, і зійшов до нього ангел Божий, і шукав приводу проти нього.
9 І він хотів убити його через його первістка, бо той не обрізав його та порушив заповіт, який Господь уклав з Авраамом.
10 Бо Мойсей послухався слів тестя свого, що той говорив йому, щоб не обрізати свого первістка, тому й не обрізав його.
11 І побачила Ціппора ангела Господнього, який шукав приводу проти Мойсея, і зрозуміла вона, що це сталося через те, що він не обрізав її сина Гершома.
12 І Ціппора поспішила, взяла гостре каміння, що було там, і обрізала сина свого, і врятувала чоловіка свого та сина свого від руки ангела Господнього.
13 А Аарон, син Амрама, брата Мойсея, був того дня в Єгипті, прогулюючись берегом річки.
14 І з'явився йому Господь на тому місці та й сказав йому: «Іди ж назустріч Мойсеєві в пустиню». І він пішов, і зустрів його на Божій горі, і поцілував його.
15 І звів Аарон очі свої, і побачив Ціппору, жінку Мойсея, та дітей її, та й сказав Мойсеєві: Хто вони для тебе?
16 І сказав йому Мойсей: «Це моя жінка та сини, яких Бог дав мені в Мідіяні». І засмутився Аарон через ту жінку та її дітей.
17 І сказав Аарон до Мойсея: «Відпусти жінку та її дітей, щоб вони пішли до дому її батька». І Мойсей послухався слів Аарона та й зробив так.
18 І повернулася Ціппора з дітьми своїми, і вони пішли до дому Реуїла, і залишалися там, аж поки не настав час, коли Господь відвідав народ Свій і вивів їх з Єгипту з руки фараона.

19 І прийшли Мойсей та Аарон до Єгипту до громади синів Ізраїля, і вони говорили їм усі слова Господні. І народ зрадів дуже великою радістю.
20 І встали Мойсей та Аарон рано наступного дня, і пішли до фараонового дому, і взяли в руки свої палицю Божу.
21 І коли вони підійшли до царської брами, там були ув'язнені два молоді леви із залізними знаряддями, і ніхто не виходив і не входив перед ними, хіба що ті, кому цар наказав прийти, коли прийшли чарівники та відволікли левів своїми заклинаннями, і це привело їх до царя.
22 І Мойсей поспішив, і підняв палицю на левів, і відпустив їх. І ввійшов Мойсей та Аарон до царського дому.
23 Леви також прийшли з ними з радістю, і вони пішли за ними та раділи, як радіє собака за свого господаря, коли той повертається з поля.
24 І коли фараон побачив це, він здивувався з цього, і дуже злякався цієї звістки, бо їхній вигляд був подібний до вигляду дітей Божих.
25 І сказав фараон до Мойсея: «Чого ти вимагаєш?» А вони відповіли йому, кажучи: «Господь, Бог євреїв, послав нас до тебе сказати: Відпусти Мій народ, щоб вони служили Мені».
26 І почув фараон їхні слова, і дуже злякався їх, і сказав їм: Ідіть сьогодні, а завтра поверніться до мене. І вони зробили за словом царя.
27 А коли вони пішли, фараон послав по Валаама, волхва, та до Яннеса та Ямврія, синів його, та до всіх волхвів, чарівників та радників, що були царя, і всі вони прийшли та сіли перед царем.
28 І цар переповів їм усі слова, що Мойсей та його брат Аарон говорили йому. А чарівники сказали цареві: «Але як прийшли до тебе ці люди через левів, що були ув'язнені біля брами?»
29 І цар сказав: Бо вони підняли свою палицю на левів, і відпустили їх, і прийшли до мене, і леви також раділи їм, як собака радіє зустрічі зі своїм господарем.
30 І відповів Валаам, син Беора, чарівник, цареві, кажучи: Це не хто інший, як чарівники, як і ми.
31 А тепер пошліть по них, нехай вони прийдуть, і ми їх випробуємо. І цар так і зробив.
32 А вранці фараон послав по Мойсея та Аарона перед царя. Вони взяли жезл Божий, прийшли до царя та й сказали йому:
33 Так говорить Господь, Бог євреїв: «Відпусти Мій народ, щоб вони служили Мені».
34 І цар сказав їм: «Хто ж вам повірить, що ви посланці Бога і що ви прийшли до мене за Його наказом?»
35 Тож тепер зроби якесь диво або знамення в цій справі, і тоді словам, які ти говориш, повірять.
36 І Аарон поспішив і кинув жезл із руки своєї перед фараоном та перед його слугами, і жезл перетворився на змія.
37 І чаклуни побачили це, і кожен кинув свій жезл на землю, і вони перетворилися на змій.
38 І змій з палиці Аарона підняв свою голову та відкрив свою пащу, щоб проковтнути палиці чарівників.
39 І відповів Валаам, чарівник, і сказав: Це траплялося з давніх-давен, що змій ковтає свого ближнього, і що живі істоти пожирають одна одну.
40 Тож тепер поверни його палиці, як вона була спочатку, і ми також повернемо наші палиці, як вони були спочатку, і якщо твоя палиця проковтне наші палиці, тоді ми знатимемо, що в тобі Дух Божий, а якщо ні, то ти лише майстер, як і ми.
41 І Аарон поспішив, простягнув руку свою та й схопив хвіст змія, і той став жезлом у його руці, і чаклуни зробили те саме зі своїми жезлами, і схопили кожен хвіст свого змія, і вони стали жезлами, як спочатку.
42 А коли вони повернулися до палиць, палиця Аарона поглинула їхні палиці.
43 І коли цар побачив це, він наказав принести книгу літописів, що стосувалися єгипетських царів, і вони принесли книгу літописів, літописи єгипетських царів, у якій були записані всі єгипетські ідоли, бо вони думали знайти там ім'я Господа, але не знайшли його.
44 І сказав фараон Мойсеєві та Ааронові: «Я не знайшов імені вашого Бога написаного в цій книзі, і імені Його я не знаю».
45 І відповіли радники та мудреці цареві: «Ми чули, що Бог євреїв — син мудрих, син царів стародавніх».
46 І фараон обернувся до Мойсея та Аарона та й сказав їм: «Я не знаю Господа, про якого ви проповідували, і народу Його не пошлю».
47 І вони відповіли та й сказали цареві: Господь, Бог Богів, – Його ім’я, і Він проголосив Своє ім’я над нами від днів наших батьків, і послав нас, кажучи: Ідіть до фараона та й скажіть йому: Відправ Мій народ, щоб вони служили Мені.
48 А тепер пошли нас, і ми вирушимо в триденну подорож пустелею, і там принесемо Йому жертву, бо від днів нашого приходу до Єгипту Він не брав з наших рук ні цілопалення, ні жертви, ні жертви. Якщо ти не пошлеш нас, то запалиться Його гнів на тебе, і Він поб'є Єгипет або мором, або мечем.
49 І сказав їм фараон: «Скажіть мені тепер про Його силу та могутність Його». І вони сказали йому: «Він створив небо та землю, моря та всі їхні риби, Він утворив світло, створив темряву, послав дощ на землю та напоїв її, і змусив проростати траву та зефір, Він створив людину та звіра, і лісових звірів, птахів небесних та риб морських, і Його устами вони живуть і вмирають».
50 Він створив тебе в утробі матері твоєї, вклав у тебе дихання життя, виховав тебе та посадив тебе на царському престолі Єгипту. Він забере від тебе дихання твоє та душу твою та поверне тебе до землі, звідки тебе взято.
51 І запалився гнів царя на їхні слова, і він сказав їм: «Хто ж з усіх богів народів може це зробити? Річка моя — моя власна, і я створив її для себе».
52 І Він прогнав їх від Себе, і наказав, щоб праці на Ізраїля були важчі, ніж були вчора та позавчора.
53 І вийшли Мойсей та Аарон від царя, і побачили синів Ізраїлевих у жалюгідному стані, бо наглядачі зробили їхню працю дуже важкою.

54 І вернувся Мойсей до Господа та й сказав: Чому Ти так погано поводився з народом Твоїм? Бо відколи я прийшов сказати фараонові, з якою метою Ти мене послав, він дуже погано поводився з синами Ізраїлевими.
55 І сказав Господь до Мойсея: «Ось ти побачиш, що фараон простягнутою рукою та важкими карами відпустить синів Ізраїля з його землі».
56 І Мойсей та Аарон жили серед своїх братів, синів Ізраїля, в Єгипті.
57 А єгиптяни гірчили життя синам Ізраїля важкою працею, яку накладали на них.

РОЗДІЛ 80

1 А через два роки Господь знову послав Мойсея до фараона, щоб вивести синів Ізраїля та вивести їх із єгипетського краю.
2 І пішов Мойсей, і прийшов до дому фараона, і передав йому слова Господа, що послав його. Але фараон не послухався голосу Господнього. І Бог обурився силою Свою в Єгипті на фараона та його підданих. І вдарив Бог фараона та його народ дуже великими та тяжкими карами.
3 І послав Господь через Аарона, і перетворив усі води Єгипту на кров, усі їхні потоки та річки.
4 І прийшов один єгиптянин пити та зачерпнути води, і подивився у свій глечик, аж ось вся вода перетворилася на кров; і коли він підійшов пити зі своєї чаші, вода в чаші перетворилася на кров.
5 А коли жінка місила тісто й готувала їжу, її вигляд змінювався на вигляд крові.
6 І Господь знову послав і зробив так, що з усієї їхньої води вийшли жаби, і всі жаби прийшли до єгипетських домів.
7 А коли єгиптяни пили, їхні животи наповнювалися жабами, і вони танцювали в животах своїх, як танцюють у річці.
8 І вся їхня питна вода та вода для приготування їжі перетворилися на жаб, а також, коли вони лежали у своїх ліжках, їхній піт виводив жаб.
9 При всьому цьому гнів Господній не відвернувся від них, і рука Його простяглася на всіх єгиптян, щоб уразити їх усілякою тяжкою карою.
10 І послав він, і розтрощив їхній порох на вошей, і воші стали в Єгипті на землі заввишки два лікті.
11 Воші також були дуже численні в тілі людини та тварини, у всіх мешканців Єгипту, також на царя та царицю Господь послав вошей, і це дуже засмутило Єгипет через вошей.
12 Та гнів Господній не відвернувся, і рука Його все ще була простягнута над Єгиптом.
13 І послав Господь усіляких польових звірів до Єгипту, і вони прийшли та винищили ввесь Єгипет, людину й худобу, і дерева, і все, що було в Єгипті.
14 І послав Господь вогняних змиїв, скорпіонів, мишей, ласок, жаб разом з іншими, що повзали по поросі.
15 Мухи, шершні, блохи, комахи та мошки, кожен роїться за своїм родом.
16 І всілякі плазуни та крилаті звірі за їхнім родом прийшли до Єгипту та дуже засмутили єгиптян.
17 І блохи та мухи потрапили в очі та вуха єгиптян.
18 І напав на них шершень і прогнав їх, і вони забралися звідти до своїх внутрішніх кімнат, а він переслідував їх.
19 А коли єгиптяни сховалися через рой звірів, вони замкнули за собою двері, і Бог наказав Сулануту, що був у морі, піднятися та піти до Єгипту.
20 І руки в неї були довгі, десять ліктів завдовжки, як лікоть людський.
21 І вона вийшла на дахи, відкрила крокви та підлогу, зрізала їх, простягнула руку свою в дім, зняла замок та засув і відчинила єгипетські доми.
22 Після цього налетіла звірина на єгипетські доми, і звірина знищила єгиптян, і це дуже засмутило їх.
23 Та гнів Господній не відвернувся від єгиптян, і рука Його все ще була простягнута на них.
24 І послав Бог моровицю, і моровиця проникла в Єгипет на коней та ослів, і на верблюдів, на стада волів та овець, і на людей.
25 А коли єгиптяни встали рано-вранці, щоб вигнати свою худобу на пасовище, то знайшли всю свою худобу мертвою.
26 І зостався з єгипетської худоби лише один з десяти, а з худоби Ізраїлевої в Ґошені не здохло жодне.
27 І послав Бог пекуче запалення на тіло єгиптян, яке розірвало їхню шкіру, і це стало сильним свербінням на всіх єгиптянах від підошов їхніх ніг до тім'я їхніх голів.
28 І на їхньому тілі було багато гнійників, так що їхнє тіло нило, аж поки не стало гнилим та гнилим.
29 Та гнів Господній не відвернувся, і рука Його все ще була простягнута над усім Єгиптом.
30 І Господь послав дуже сильний град, який уразив їхні виноградники, поламав їхні плодові дерева та висушив їх, так що вони впали на них.
31 Також кожна зелена трава висохла та загинула, бо серед граду зійшов вогонь, що змішувався, тому град і вогонь поглинули все.
32 Також люди та звірі, яких знайшли надворі, загинули від полум'я вогню та граду, і всі молоді леви виснажилися.
33 І послав Господь і навів на Єгипет численні сарани: Хасел, Салом, Харгол і Хагол, сарану за родом своїм, і вони пожерли все, що залишилося після граду.
34 Тоді єгиптяни раділи сарані, хоч вони й поїдали врожай поля, і вони ловили її вдосталь і солили її на їжу.
35 І Господь звернув сильний морський вітер, який забрав усю сарану, навіть ту, що була солоною, і скинув її в Червоне море; жодна сарана не залишилася в межах Єгипту.
36 І послав Бог темряву на Єгипет, так що вся земля Єгипетська та Патрос стали темними на три дні, так що людина не могла бачити своєї руки, коли підносила її до уст своїх.
37 У той час померло багато з народу Ізраїля, які повстали проти Господа, не слухали Мойсея та Аарона, і не вірили, що послав їх Бог.
38 І хто сказав: «Ми не вийдемо з Єгипту, щоб не загинути з голоду в пустелі безлюдній», і хто не послухався голосу Мойсея.

39 І Господь покарав їх у три дні темряви, і поховали їх ізраїльтяни в ті дні, а єгиптяни не знали про них і не раділи з них.
40 І темрява була дуже велика в Єгипті три дні, і кожен, хто стояв, коли настала темрява, залишався стояти на своєму місці, і той, хто сидів, залишався сидіти, і той, хто лежав, залишався лежати в тому ж стані, і той, хто йшов, залишався сидіти на землі на тому ж місці; і це траплялося з усіма єгиптянами, аж поки темрява не минула.
41 І минули дні темряви, і послав Господь Мойсея та Аарона до синів Ізраїлевих, кажучи: Святкуйте ваше свято та влаштуйте вашу Пасху, бо ось Я прийду посеред ночі серед усіх єгиптян, і поб'ю кожного первістка їхнього, від первістка людини до первістка худоби, і коли Я побачу вашу Пасху, Я обмину вас.
42 І зробили сини Ізраїлеві все, як Господь наказав був Мойсеєві та Ааронові, так і зробили вони тієї ночі.
43 І сталося опівночі, що вийшов Господь посеред Єгипту, і вразив усіх первістків єгиптян, від первістка людини до первістка худоби.
44 І встав фараон уночі, він і всі його слуги та всі єгиптяни. І знявся великий плач по всьому Єгипту тієї ночі, бо не було дому, де не було б мертвого.
45 Також зображення первістків Єгипту, що були вирізьблені на стінах їхніх домів, були знищені та впали на землю.
46 Навіть кістки їхніх первістків, які померли раніше і яких вони поховали у своїх домівках, тієї ночі згрібли єгипетські пси, притягнули їх перед єгиптянами та кинули перед ними.
47 І всі єгиптяни побачили це лихо, що раптово прийшло на них, і всі єгиптяни закричали гучним голосом.
48 І всі родини Єгипту плакали тієї ночі, кожен за сином своїм, і кожен за дочкою своєю, бо вона була первістка, і галас Єгипту був чутний здалеку тієї ночі.
49 І вийшла Батія, дочка фараона, з царем тієї ночі, щоб шукати Мойсея та Аарона в їхніх домах, і знайшли їх у їхніх домах, як вони їли, пили та раділи з усім Ізраїлем.
50 І сказала Батія Мойсеєві: Чи це нагорода за те добро, що я тобі зробила, що виховала тебе та розтягнула тебе, а ти навів це зло на мене та на дім мого батька?
51 І сказав їй Мойсей: «Десять кар Господь навів на Єгипет; чи спіткало тебе якесь зло від якоїсь із них? Чи вразила тебе одна з них?» А вона відказала: «Ні».
52 І сказав їй Мойсей: «Хоча ти первістка у матері своєї, ти не помреш, і жодне лихо не спіткає тебе серед Єгипту».
53 А вона сказала: Яка мені користь, коли я бачу царя, мого брата, і весь його дім та підданих у цьому лиху, що їхні первістки гинуть з усіма первістками Єгипту?
54 І сказав їй Мойсей: «Напевно, твій брат та його дім, та піддані, родини єгипетські, не послухалися слів Господніх, тому й прийшло на них це лихо».
55 І фараон, цар єгипетський, підійшов до Мойсея та Аарона, і до деяких із синів Ізраїлевих, що були з ними в тому місці, і помолився до них, кажучи:
56 Устаньте, візьміть своїх братів, усіх синів Ізраїля, що в краю, з їхніми дрібними та волами, і все, що їм належить, нехай нічого не залишиться, тільки помоліться за мене до Господа, Бога вашого.
57 І сказав Мойсей фараонові: «Хоча ти й первісток матері твоєї, не бійся, бо ти не помреш, бо Господь наказав тобі жити, щоб показати тобі Свою велику силу та міцну витягнуту руку».
58 І фараон наказав відпустити синів Ізраїля, і всі єгиптяни зміцнилися, щоб відпустити їх, бо казали: Ми всі гинемо.
59 І всі єгиптяни відпустили ізраїльтян з великим багатством, вівцями та волами та коштовностями, згідно з клятвою Господньою між Ним та нашим батьком Авраамом.
60 І зволікали сини Ізраїлеві виходити вночі. І коли єгиптяни прийшли до них, щоб вивести їх, вони сказали їм: Хіба ми злодії, що виходимо вночі?
61 І попросили сини Ізраїлеві в єгиптян посуд срібний, і посуд золотий, та одяг, і сини Ізраїлеві обдерли єгиптян.
62 І Мойсей поспішив, устав і пішов до річки Єгипетської, і виніс звідти труну Йосипа, і взяв її з собою.
63 І сини Ізраїля принесли, кожен чоловік, труну свого батька з собою, і кожен чоловік труни свого племені.

РОЗДІЛ 81

1 І вирушили сини Ізраїлеві з Рамесесу до Суккоту, близько шестисот тисяч піших чоловіків, окрім дітей та їхніх жінок.
2 Також із ними пішов натовп різної юрби, а також отари та стада, навіть багато великої рогатої худоби.
3 А час перебування синів Ізраїлевих, що жили в єгипетській землі в тяжкій праці, тривав двісті десять років.
4 А по двохсот десяти роках Господь вивів синів Ізраїлевих з Єгипту сильною рукою.
5 І вирушили сини Ізраїлеві з Єгипту, і з Гошену, і з Рамесесу, і таборували в Суккоті п'ятнадцятого дня першого місяця.
6 І єгиптяни ховали всіх своїх первістків, яких уразив Господь, і всі єгиптяни ховали своїх убитих три дні.
7 І вирушили сини Ізраїлеві з Суккоту й таборували в Етомі, на кінці пустині.
8 А третього дня після того, як єгиптяни поховали своїх первістків, багато людей повстали з Єгипту та й пішли переслідувати Ізраїля, щоб повернути його до Єгипту, бо вони покаялися, що відпустили ізраїльтян з їхнього рабства.
9 І сказав один чоловік своєму сусідові: «Напевно, Мойсей та Аарон говорили фараонові: Ми підемо триденною дорогою в пустелю та принесемо жертву Господу, Богу нашому».
10 А тепер устаньмо рано-вранці та й повернемо їх. І станеться, що якщо вони повернуться з нами до Єгипту до своїх панів, тоді ми знатимемо, що є в них віра. А якщо вони не повернуться, тоді будемо воювати з ними та повернемо їх великою силою та міцною рукою.
11 І встали всі вельможі фараона вранці, а з ними близько семисот тисяч чоловіка, і вийшли того дня з Єгипту, і прийшли до місця, де були сини Ізраїля.

12 І всі єгиптяни бачили, і ось, Мойсей та Аарон та всі сини Ізраїлеві сиділи перед Пі-Гахіротом, їли, пили та святкували свято Господнє.
13 І всі єгиптяни сказали синам Ізраїля: «Ви ж казали: Ми підемо триденною дорогою в пустелю, принесемо жертву нашому Богу та й повернемося?»
14 Тож сьогодні вже п'ять днів, як ти пішов. Чому ж ти не повертаєшся до своїх панів?
15 І відповіли їм Мойсей та Аарон, кажучи: Бо Господь, Бог наш, свідчив про нас, кажучи: Ви більше не повернетеся до Єгипту, але ми підемо до краю, що тече молоком та медом, як Господь, Бог наш, клявся нашим батькам дати нам.
16 І коли єгипетські вельможі побачили, що сини Ізраїля не послухалися їх, щоб повернутися до Єгипту, вони приготувалися воювати з Ізраїлем.
17 І зміцнив Господь серця синів Ізраїлевих над єгиптянами, і вони сильно їх побили, і битва була жорсткою для єгиптян, і всі єгиптяни повтікали перед синами Ізраїлевими, бо багато з них загинуло від руки Ізраїля.
18 І пішли вельможі фараона до Єгипту, і сповістили фараона, кажучи: Сини Ізраїля повтекли і більше не повернуться до Єгипту. І так говорили з нами Мойсей та Аарон.
19 І почув фараон цю річ, і серце його та серця всіх його підданих обернулися проти Ізраїля, і вони пошкодували, що послали Ізраїля; і всі єгиптяни радили фараонові переслідувати дітей Ізраїля, щоб повернути їх до їхніх тягарів.
20 І сказали вони кожен своєму братові: Що це ми зробили, що випустили Ізраїля з нашого рабства?
21 І Господь зміцнив серця всіх єгиптян, щоб вони переслідували ізраїльтян, бо Господь хотів повалити єгиптян у Червоному морі.
22 І фараон устав, запряг свою колісницю та наказав усім єгиптянам зібратися, і не залишилося жодного чоловіка, крім дітей та жінок.
23 І всі єгиптяни вийшли з фараоном переслідувати синів Ізраїля, а табір єгипетський був надзвичайно великий і важкий, близько десятисот тисяч чоловік.
24 І весь цей табір пішов і гнався за синами Ізраїлевими, щоб повернути їх до Єгипту, і вони наздогнали їх, коли вони таборували біля Червоного моря.
25 І підвели сини Ізраїлеві очі свої, та й побачили, що всі єгиптяни женуться за ними. І дуже налякалися сини Ізраїлеві перед ними, і кликали сини Ізраїлеві до Господа.
26 І поділилися сини Ізраїля на чотири частини через єгиптян, і думки їхні були неоднозначні, бо боялися єгиптян, і Мойсей говорив з кожним із них.
27 Перший загін складався з дітей Рувима, Симеона та Іссахара, і вони вирішили кинутися в море, бо дуже боялися єгиптян.
28 І сказав їм Мойсей: «Не бійтеся, стойте спокійно та побачте спасіння Господнє, яке Він сьогодні здійснить для вас».
29 Другий загін складався з синів Завулона, Веніямина та Нефталима, і вони вирішили повернутися до Єгипту з єгиптянами.
30 І сказав їм Мойсей: Не бійтеся, бо як ви бачили єгиптян сьогодні, так ви більше не побачите їх повіки.
31 Третій загін складався з дітей Юди та Йосипа, і вони вирішили йти назустріч єгиптянам, щоб воювати з ними.
32 І сказав їм Мойсей: «Стійте на своїх місцях, бо Господь буде воювати за вас, а ви мовчіть».
33 А четвертий відділ був із синів Левія, Гада та Асира, і вони вирішили піти до єгиптян, щоб збентежити їх. І Мойсей сказав їм: Залишайтеся на своїх місцях і не бійтеся, тільки кличте до Господа, і Він визволить вас з їхньої руки.
34 Після цього Мойсей устав з-посеред народу, помолився Господу та й сказав:
35 Господи, Боже всієї землі! Спаси нині народ Твій, якого Ти вивів з Єгипту, і нехай єгиптяни не хваляться, що їхня сила та могутність.
36 І сказав Господь до Мойсея: «Чого ти кличеш до Мене? Скажи синам Ізраїля, щоб вони йшли, і простягни свою палицю на море, і розділи його, і сини Ізраїля перейдуть через нього».
37 І Мойсей так і зробив, і підняв свою палицю над морем, і розколов його.
38 І води моря розділилися на дванадцять частин, і сини Ізраїля переходили пішки, у взутті, як людина переходить дорогою, приготованою дорогою.
39 І явив Господь синам Ізраїля Свої чудеса в Єгипті та на морі рукою Мойсея та Аарона.
40 І коли сини Ізраїлеві ввійшли в море, єгиптяни погналися за ними, і морські води знову накрили їх, і всі вони потонули у воді, і не залишилося жодної людини, крім фараона, який подякував Господу та повірив у нього, тому Господь не дав йому загинути того часу з єгиптянами.
41 І Господь наказав ангелу взяти його з-поміж єгиптян, які кинули його на землю Ніневію, і він царював над нею довгий час.
42 І того дня Господь спас Ізраїля з руки Єгипту, і всі сини Ізраїля побачили, що єгиптяни загинули, і побачили велику руку Господа в тому, що Він учинив у Єгипті та на морі.
43 Тоді Мойсей та сини Ізраїлеві заспівали цю пісню Господеві того дня, коли Господь зробив так, що єгиптяни впали перед ними.
44 І весь Ізраїль співав однодушно, кажучи: «Співатиму Господу, бо Він дуже піднявся, коня та вершника його Він кинув у море». Ось це написано в книзі Закону Божого.
45 Після цього сини Ізраїля рушили в дорогу свою й таборували в Мері. І дав Господь синам Ізраїля постанови та закони в тому місці в Мері. І наказав Господь синам Ізраїля ходити всіма Його дорогами та служити Йому.
46 І вирушили вони з Мери й прийшли до Еліму, а в Елімі було дванадцять джерел води та сімдесят фінікових дерев, і діти розташувалися там табором при воді.
47 І вирушили вони з Еліму й прибули до пустелі Сін п'ятнадцятого дня другого місяця після виходу їхнього з Єгипту.

48 Того часу Господь дав манну синам Ізраїля, щоб вони їли, і Господь щодня посилав дощем з неба хліб на синів Ізраїля.
49 І їли сини Ізраїлеві манну сорок років, усі дні, що були вони в пустелі, аж поки не прийшли до землі Ханаанської, щоб посісти її.
50 І вирушили вони з пустині Сін і таборували в Алуші.
51 І вирушили вони з Алуша й таборували в Рефідімі.
52 А коли сини Ізраїлеві були в Рефідімі, прийшов Амалек, син Еліфаза, сина Ісава, брата Цефо, щоб воювати з Ізраїлем.
53 І він привів із собою вісімсот одну тисячу чоловіків, чарівників та ворожбитів, і приготувався до битви з Ізраїлем у Рефідімі.
54 І вони розпочали велику та жорстоку битву з Ізраїлем, і Господь видав Амалика та його народ у руки Мойсея та синів Ізраїля, і в руки Ісуса Навина, сина Навина, ефратянина, раба Мойсея.
55 І побили сини Ізраїлеві Амалика та його народ вістрям меча, але битва була дуже запекла для синів Ізраїлевих.
56 І сказав Господь до Мойсея: «Напиши це слово собі на пам'ять у книзі, і дай його в руку Ісуса Навина, сина Навина, твого раба, і накажеш синам Ізраїля, кажучи: Коли ти прийдеш до Ханаанського краю, то зітреш зовсім пам'ять про Амалика з-під неба».
57 І Мойсей так і зробив, і взяв книгу, і написав на ній ці слова, кажучи:
58 Пам’ятай, що зробив тобі Амалек у дорозі, коли ти виходив з Єгипту.
59 Хто зустрів тебе на дорозі та вдарив по твоєму тилу, навіть тих, хто був кволий позаду тебе, коли ти був слабий та змучений.
60 І станеться, коли Господь, Бог твій, дасть тобі спокій від усіх ворогів твоїх навколо в Краї, що Господь, Бог твій, дає тобі в спадок, щоб ти посідав його, тоді зітри пам'ять про Амалика з-під неба, не забудеш її.
61 А цар, який змилується над Амаликом, або над його пам’яттю, або над його потомством, ось Я вимагатиму це від нього, і Я винищу його з-посеред його народу.
62 І Мойсей записав усі ці речі в книзі, і він наказав синам Ізраїля щодо всіх цих справ.

РОЗДІЛ 82

1 І рушили сини Ізраїлеві з Рефідіму й таборували в пустелі Сінай третього місяця після виходу з Єгипту.
2 Того часу прийшов Реуел, мідіянітянин, тесть Мойсея, з дочкою своєю Ціппорою та двома її синами, бо почув він про чудеса Господа, які Він учинив для Ізраїля, що визволив їх з руки Єгипту.
3 І прийшов Реуел до Мойсея в пустиню, де той таборував, де була Божа гора.
4 І вийшов Мойсей назустріч тестеві своєму з великою честю, і весь Ізраїль був з ним.
5 І Реуїл та його діти залишалися серед ізраїльтян багато днів, і Реуїл знав Господа з того дня й й далі.
6 А третього місяця від виходу Ізраїлевих синів з Єгипту, шостого дня його, Господь дав Ізраїлеві десять заповідей на горі Синай.
7 І почув увесь Ізраїль усі ці заповіді, і ввесь Ізраїль дуже зрадів у Господі того дня.
8 І слава Господня спочила на горі Синай, і Він покликав Мойсея, і Мойсей прийшов посеред хмари та й зійшов на гору.
9 І був Мойсей на горі сорок днів і сорок ночей; хліба не їв і води не пив, і Господь навчав його постанов та законів, щоб навчати дітей Ізраїлевих.
10 І написав Господь десять заповідей, які Він наказав синам Ізраїля, на двох кам'яних скрижалях, які Він дав Мойсеєві, щоб він наказав синам Ізраїля.
11 І сталося по сорока днях і сорока ночах, коли Господь закінчив говорити з Мойсеєм на горі Синай, тоді Господь дав Мойсеєві кам'яні скрижалі, написані перстом Божим.
12 І побачили сини Ізраїлеві, що Мойсей забарився спуститися з гори, то зібралися навколо Аарона та й сказали: «Ми не знаємо, що сталося з цим чоловіком, Мойсеєм».
13 А тепер устань, зроби нам бога, який ходитиме перед нами, щоб ти не помер.
14 А Аарон дуже злякався народу, і наказав їм принести йому золото, і зробив з нього лите теля для народу.
15 І сказав Господь до Мойсея, перш ніж той зійшов з гори: Зійди, бо зіпсувався народ твій, якого ти вивів з Єгипту.
16 Вони зробили собі лите тельце і вклонилися йому. Тож тепер залиште мене, і я винищу їх із землі, бо вони народ твердошиїй.
17 І Мойсей благав обличчя Господнє, і молився Господеві за народ через теляти, якого вони зробили. І зійшов він з гори, а в руках у нього були дві кам'яні таблиці, які Бог дав йому, щоб він наказав ізраїльтянам.
18 І коли Мойсей підійшов до табору й побачив теля, якого зробив народ, то розгнівався Мойсей, і він розбив таблиці під горою.
19 І прийшов Мойсей до табору, і взяв теля, і спалив його вогнем, і змолов його, аж поки воно не стало дрібним порохом, і розсипав його по воді, і дав синам Ізраїля пити.
20 І полягло з народу від мечів один одного близько трьох тисяч чоловіків, що зробили тельця.
21 А наступного дня Мойсей сказав до народу: «Я піднімуся до Господа, може, спокутую ваші гріхи, якими ви згрішили перед Господом».
22 І Мойсей знову піднявся до Господа, і перебував з Господом сорок днів і сорок ночей.
23 І протягом сорока днів Мойсей благав Господа за дітей Ізраїля, і Господь вислухав молитву Мойсея, і Господь був умолений ним за Ізраїля.
24 Тоді Господь сказав Мойсеєві, щоб він витесав дві кам'яні таблиці та приніс їх до Господа, і щоб Господь написав на них десять заповідей.
25 І зробив Мойсей так, і зійшов, і розрубав дві таблиці, і зійшов на гору Синай до Господа, і Господь написав десять заповідей на таблицях.
26 І Мойсей залишався ще з Господом сорок днів і сорок ночей, і Господь навчав його постанов та законів, щоб він передавав їх Ізраїлеві.

27 І наказав йому Господь щодо синів Ізраїлевих, щоб вони збудували святиню для Господа, щоб Ім'я Його перебувало в ній. І показав йому Господь подобу святині та подобу всіх її речей.
28 А по скінченні сорока днів Мойсей зійшов з гори, а в руці його були дві таблиці.
29 І прийшов Мойсей до синів Ізраїлевих, і промовив до них усі слова Господні, і навчив їх законів, постанов та прав, яких навчив його Господь.
30 І Мойсей передав синам Ізраїля слово Господнє, щоб йому було збудовано святилище, щоб він перебував серед синів Ізраїля.
31 І народ дуже зрадів усім тим добрим речам, що Господь говорив їм через Мойсея, і сказали вони: Ми зробимо все, що Господь говорив тобі.
32 І встав народ, як один чоловік, і вони принесли щедрі дари для святині Господньої, і кожен чоловік приніс дари Господу на роботу святині та на все її служіння.
33 І всі сини Ізраїлеві приносили кожен усе, що знаходилося в його володінні, для роботи в Господній святині, золото, срібло та мідь, і все, що було корисне для святині.
34 І прийшли всі мудрі люди, досвідчені в роботі, та й збудували святиню Господню, згідно з усім, що наказав був Господь, кожен у тій роботі, в якій він був досвідчений; і всі мудрі серцем зробили святиню, її речі та всі речі для святої служби, як наказав був Господь Мойсеєві.
35 І робота святилища скинії була завершена по п'яти місяцях, і сини Ізраїля зробили все, що Господь наказав був Мойсеєві.
36 І принесли вони святилище та все його начиння до Мойсея; за образом, який Господь показав Мойсеєві, так зробили сини Ізраїля.
37 І побачив Мойсей ту роботу, і ось, вони зробили її, як наказав йому Господь, і Мойсей благословив їх.

РОЗДІЛ 83

1 А дванадцятого місяця, двадцять третього дня місяця, взяв Мойсей Аарона та синів його, і одягнув їх у їхній одяг, і помазав їх, і зробив з ними, як наказав йому Господь. І приніс Мойсей усі жертви, які наказав йому Господь того дня.
2 Після цього Мойсей взяв Аарона та синів його та й сказав їм: «Сім день перебуватимете при вході скинії, бо так мені наказано».
3 І Аарон та сини його зробили все, що Господь наказав їм через Мойсея, і залишалися вони сім день при вході скинії.
4 А восьмого дня, першого дня першого місяця, другого року від виходу ізраїльтян з Єгипту, Мойсей збудував святиню, і Мойсей поставив усі речі скинії та всі речі святині, і зробив усе, що Господь наказав йому.
5 І покликав Мойсей Аарона та синів його, і вони принесли цілопалення та жертву за гріх за себе та за синів Ізраїля, як Господь наказав був Мойсеєві.
6 Того дня взяли два сини Аарона, Надав та Авігу, чужий вогонь і принесли його перед Господом, який не наказав їм. І вийшов вогонь з-перед Господа та й пожер їх, і вони померли перед Господом того дня.
7 Тоді, в день, коли Мойсей закінчив будувати святиню, князі синів Ізраїлевих почали приносити свої дари перед Господа для освячення жертовника.
8 І вони приносили свої дари кожен князь на один день, один князь щодня протягом дванадцяти днів.
9 І всі жертви, які вони приносили, кожен чоловік свого дня, одну срібну миску вагою сто й тридцять шекелів, одну срібну чашу сімдесят шекелів за шекелем святилища, обидві повні пшеничної муки, змішаної з олією, для хлібної жертви.
10 Одна ложка, вагою десять шекелів золота, повна ладану.
11 Один молодий тель, один баран, одне ягня однорічне на цілопалення.
12 І одне козеня як жертва за гріх.
13 А на жертву мирну: два воли, п’ять баранів, п’ять козлів, п’ять ягнят однорічних.
14 Так робили дванадцять князів Ізраїлевих день у день, кожен у свій день.
15 І сталося після цього, тринадцятого дня місяця, що Мойсей наказав синам Ізраїля святкувати Пасху.
16 І справили сини Ізраїля Пасху свого часу, чотирнадцятого дня місяця, як Господь наказав був Мойсеєві, так зробили сини Ізраїля.
17 А другого місяця, першого дня його, Господь промовляв до Мойсея, кажучи:
18 Перелічи голів усіх чоловічої статі серед синів Ізраїлевих від двадцяти років і вище, ти і твій брат Аарон, та дванадцять князів Ізраїлевих.
19 І Мойсей так і зробив, і прийшов Аарон з дванадцятьма князями Ізраїлевими, і вони перерахували дітей Ізраїлевих у Синайській пустині.
20 А число Ізраїлевих синів за домами їхніх батьків, від двадцяти років і вище, було шістсот три тисячі п'ятсот п'ятдесят.
21 А діти Левія не були зараховані до своїх братів, дітей Ізраїля.
22 А число всіх чоловічої статі синів Ізраїлевих від одного місяця й вище було двадцять дві тисячі двісті сімдесят три.
23 А число дітей Левія від одного місяця й вище було двадцять дві тисячі.
24 І поставив Мойсей священиків та левитів, кожного чоловіка, на його службу та на його ношу, щоб служити у святині скинії, як Господь наказав був Мойсеєві.
25 А двадцятого дня місяця хмара зникла з-під скинії свідчення.
26 Того часу сини Ізраїля рушили з пустині Сінай, і вони йшли три дні, і хмара зупинилася над пустинею Паран; там запалився гнів Господній на Ізраїля, бо вони прогнівили Господа, просячи в Нього їжі, щоб їсти.
27 І Господь почув їхній голос і дав їм їжу, яку вони їли один місяць.
28 Але після цього гнів Господній запалився на них, і Він ударив їх великою поразкою, і вони були поховані там, на тому місці.

29 І назвали сини Ізраїля те місце Кеврот-Гаттаава, бо там ховали людей, що жадали плоті.
30 І вирушили вони з Кеврот-Гаттаави й таборували в Хацероті, що в пустині Паран.
31 І коли сини Ізраїлеві були в Хацероті, запалився гнів Господній на Маріям через Мойсея, і вона стала прокаженою, біла, як сніг.
32 І її ув'язнили поза табором сім днів, аж поки її не прийняли знову після прокази.
33 І вирушили сини Ізраїлеві з Хацероту й таборували на кінці пустині Паран.
34 Того часу Господь промовив до Мойсея, щоб він вислав дванадцятьох чоловіків з Ізраїлевих синів, по одному чоловікові з племені, щоб піти та розвідати Ханаан-край.
35 І послав Мойсей дванадцятьох мужів, і вони прийшли до Ханаанського краю, щоб розвідати та дослідити його, і вони дослідили весь край від пустині Сін до Рехова, як йдеш до Хамоту.
36 І сталося по сорока днях, коли вони прийшли до Мойсея та Аарона, вони донесли йому звістку, як було в їхніх серцях. Десять чоловіків рознесли злу звістку серед Ізраїлевих синів про землю, яку вони досліджували, кажучи: Краще нам повернутися до Єгипту, ніж йти до цієї землі, що пожирає своїх мешканців.
37 Але Ісус Навин, син Навин, та Калев, син Єфунеїв, що були з тих, що досліджували той край, сказали: Цей край дуже-дуже хороший.
38 Якщо Господь буде в захваті від нас, то Він приведе нас до цієї землі та дасть її нам, бо це земля, що тече молоком та медом.
39 Але сини Ізраїля не хотіли їх слухати, а послухалися слів десяти чоловіків, що поширювали злу чутку про той край.
40 І почув Господь нарікання дітей Ізраїля, і розгнівався, і присягнув, кажучи:
41 Жоден чоловік із цього злого покоління не побачить землі від двадцяти років і вище, окрім Калева, сина Єфунея, та Ісуса Навина, сина Навина.
42 Але ж це нечестиве покоління загине в цій пустелі, а їхні діти прийдуть до землі та посядуть її. Тому запалився гнів Господній на Ізраїля, і Він змусив їх блукати пустелею сорок років аж до кінця того нечестивого покоління, бо вони не йшли за Господом.
43 І люди довго жили в пустелі Паран, а потім вони рушили в пустелю дорогою до Червоного моря.

РОЗДІЛ 84

1 Того часу Корах, син Єтцера, сина Кехата, сина Левія, взяв багато чоловіків з Ізраїлевих синів, і вони повстали, та й посварилися з Мойсеєм та Ааароном та з усією громадою.
2 І розгнівався Господь на них, і земля відкрила свої уста, та й поглинула їх, їхні будинки та все, що було їм, і всіх людей, що належали Корея.
3 І по цьому Бог довго довів народ до обходу дорогою гори Сеїр.
4 Того часу Господь сказав Мойсеєві: «Не провокуй війни на синів Ісава, бо Я не дам вам нічого з того, що належить їм, навіть стільки, скільки може ступити стопа ноги, бо Я дав гору Сеїр у спадок Ісаву».
5 Тому воювали сини Ісава з синами Сеїру в давні часи, і Господь віддав синів Сеїру в руки синів Ісава, і винищив їх перед ними, і сини Ісава осіли замість них аж до цього дня.
6 Тому Господь сказав до Ізраїлевих синів: «Не воюйте з синами Ісава, вашими братами, бо ніщо в їхній землі не належить вам, але ви можете купувати в них їжу за гроші та їсти її, і можете купувати в них воду за гроші та пити її».
7 І сини Ізраїля зробили за словом Господнім.
8 І ходили сини Ізраїлеві по пустині, обходячи навколо гори Синай, довгий час, і не торкалися синів Ісава, і залишалися в тій місцевості дев'ятнадцять років.
9 У той час помер Латин, цар синів Хіттімів, на сорок п'ятому році свого царювання, що є чотирнадцятим роком виходу синів Ізраїля з Єгипту.
10 І поховали його на його місці, яке він збудував собі в землі Хіттім, а Авімнас царював замість нього тридцять вісім років.
11 І перейшли сини Ізраїлеві границю синів Ісава тими днями, по дев'ятнадцяти роках, і прийшли, і пройшли дорогою Моавської пустині.
12 І сказав Господь до Мойсея: Не облягай Моава й не воюй з ним, бо Я не дам тобі нічого з їхньої землі.
13 І сини Ізраїля проходили дорогою Моавської пустині дев'ятнадцять літ, і не воювали з ними.
14 А тридцять шостого року виходу Ізраїлевих синів з Єгипту Господь уразив серце Сигона, царя аморейського, і він розпочав війну, і вийшов воювати з синами Моава.
15 І послав Сигон послів до Беора, сина Янеаса, сина Валаама, радника єгипетського царя, та до Валаама, сина його, щоб прокляти Моав, і щоб його віддали в руки Сигона.
16 І пішли посланці, і привели Беора, сина Янеаса, та Валаама, сина його, з Петора в Месопотамії. І прийшли Беор та Валаам, син його, до міста Сигона, і прокляли вони Моава та їхнього царя перед Сигоном, царем аморейським.
17 І вийшов Сигон з усім своїм військом, і пішов він на Моав, і воював з ними, і покорив їх, і Господь видав їх у його руки, і Сигон убив царя Моава.
18 І здобув Сигон усі міста Моава в битві; він також взяв у них Хешбон, бо Хешбон був одним із міст Моава, і Сигон осадив своїх князів та своїх вельмож у Хешбоні, і Хешбон належав Сигону в ті дні.
19 Тому проповідники притч Беор та Валаам, син його, промовили ці слова, кажучи: «Ходімо до Хешбону, і місто Сигона буде відбудоване та укріплене».
20 Горе тобі, Моаве! Ти загинув, народе Кемоша! Ось це написано в книзі закону Божого.
21 І коли Сигон завоював Моав, він поставив сторожу в містах, які взяв у Моава, і чимало синів Моава впало в бою в руки Сигона, і він взяв у полон багатьох із них, синів та дочок, і вбив їхнього царя; і повернувся Сигон до своєї землі.
22 І дав Сигон численні дари срібла та золота Беору та Валааму, синові своєму, і відпустив їх, і вони пішли до Месопотамії, до своєї домівки та країни.

23 Того часу всі сини Ізраїля перейшли дорогою Моавської пустині, і повернулися, і обійшли Едомську пустиню.
24 І прийшла вся громада до пустелі Сін першого місяця сорокового року після виходу їхнього з Єгипту, і сини Ізраїля оселилися там у Кадеші, в пустелі Сін. І померла там Міріам, і була там похована.
25 Того часу Мойсей послав послів до Гадада, царя едомського, кажучи: Так говорить твій брат Ізраїль: Дозволь мені пройти через твій край. Ми не перейдемо полем чи виноградником, і не будемо пити воду з криниці, а підемо царською дорогою.
26 І сказав йому Едом: «Ти не перейдеш через мій край». І вийшов Едом назустріч синам Ізраїля з народом могутнім.
27 І сини Ісава відмовилися дозволити синам Ізраїля перейти через їхню землю, тому ізраїльтяни відійшли від них і не воювали з ними.
28 Бо перед цим Господь наказав був синам Ізраїля, кажучи: «Не воюйте з синами Ісава». Тому сини Ізраїля відступили від них і не воювали з ними.
29 І вирушили сини Ізраїлеві з Кадешу, а ввесь народ прийшов до гори Гор.
30 Того часу Господь сказав до Мойсея: «Скажи братові своєму Ааронові, що він помре там, бо не ввійде до землі, яку Я дав синам Ізраїля».
31 І зійшов Аарон, за наказом Господнім, на гору Гор, сорокового року, п'ятого місяця, першого дня місяця.
32 Аарону було сто двадцять три роки, коли він помер на горі Гор.

РОЗДІЛ 85

1 І цар Араду, ханаанеянин, що жив на півдні, почув, що ізраїльтяни прийшли шляхом розвідників, і вишикував свої війська, щоб воювати з ізраїльтянами.
2 І сини Ізраїлеві дуже боялися його, бо в нього було велике та важке військо, тому сини Ізраїлеві вирішили повернутися до Єгипту.
3 І повернулися сини Ізраїлеві на триденну дорогу до Масерату Бені-Яакону, бо дуже боялися царя Араду.
4 І не хотіли сини Ізраїлеві повернутися до своїх місць, тому вони залишалися в Бені-Яаконі тридцять днів.
5 І побачили сини Левія, що сини Ізраїля не відступають, і запалилися вони заздрістю заради Господа, і повстали, і воювали з синами Ізраїлевими, своїми братами, і вбили їх дуже багато, і змусили їх повернутися на їхнє місце, на гору Гор.
6 А коли вони повернулися, цар Араду все ще готував своє військо до битви проти ізраїльтян.
7 І склав Ізраїль обітницю, кажучи: Якщо ти віддаси цей народ у мою руку, то я повністю знищу їхні міста.
8 І почув Господь голос Ізраїля, і віддав ханаанеян у їхню руку, і зробив їх закляттям, і винищив їх та їхні міста, і назвав ім'я тому місцю: Хорма.
9 І рушили сини Ізраїлеві з гори Гор і таборували в Овоті, і рушили вони з Овоту й таборували в Іє-Аварімі, на границі Моава.
10 І послали сини Ізраїлеві до Моава, кажучи: Дозволь нам перейти через твій край до нашого місця. Але сини Моава не дозволили синам Ізраїлевим перейти через їхній край, бо сини Моава дуже боялися, щоб сини Ізраїлеві не зробили з ними так, як зробив з ними Сигон, цар аморейський, який забрав їхній край і повбивав багатьох з них.
11 Тому Моав не дозволив ізраїльтянам перейти через його край, і Господь наказав синам Ізраїля, кажучи: «Не воюйте з Моавом». І вирушили ізраїльтяни з Моава.
12 І рушили сини Ізраїлеві з границі Моава, і прийшли на той бік Арнону, границі Моава, між Моавом та Амореями, і розташувалися табором на границі Сигона, царя Амореїв, у пустині Кедемот.
13 І послали сини Ізраїлеві послів до Сигона, царя аморейського, кажучи:
14 Дозволь нам пройти через твій край, не звернемо на поля чи у виноградники, підемо царською дорогою, аж поки не перейдемо твоєї границі. Але Сигон не дозволив ізраїльтянам перейти.
15 І зібрав Сигон усіх амореїв, і вийшов у пустелю назустріч Ізраїлевим синам, і воював з Ізраїлем у Яаці.
16 І Господь віддав Сигона, царя аморейського, в руки Ізраїлевих синів, і Ізраїль побив усіх синів Сигона вістрям меча, і помстився за справу Моава.
17 І сини Ізраїля посіли землю Сигона від Араму до Явуку, до синів Аммонових, і забрали всю здобич із міст.
18 І Ізраїль здобув усі ці міста, і осівся Ізраїль у всіх містах амореїв.
19 І всі сини Ізраїля постановили воювати з синами Аммона, щоб захопити також і їхню землю.
20 І сказав Господь до синів Ізраїля: Не облягайте синів Аммона, і не починайте війни проти них, бо Я не дам вам нічого з їхньої землі. І сини Ізраїля послухалися слова Господнього, і не воювали з синами Аммона.
21 І повернулися сини Ізраїлеві, та й пішли дорогою Башану до краю Ога, царя Башану. І вийшов Ог, цар Башану, щоб зустріти ізраїльтян на війну, і з ним було багато хоробрих людей та дуже сильне військо з амореїв.
22 А Ог, цар Башану, був дуже могутній чоловік, але син його Наарон був надзвичайно могутній, навіть сильніший за нього.
23 І сказав Ог у своєму серці: «Ось увесь Ізраїлів табір займає простір у три парси, тепер я вразю їх без меча та списа».
24 І вийшов Ог на гору Ягца, і взяв звідти один великий камінь, три парси завдовжки, і поклав його собі на голову, і вирішив кинути його на табір синів Ізраїля, щоб уразити тим каменем усіх ізраїльтян.
25 І прийшов ангел Господній, і пробив камінь на голові Ога, і камінь упав на шию Ога, так що Ог упав на землю через вагу каменя на його шиї.
26 Того часу Господь сказав до Ізраїлевих синів: «Не бійтеся його, бо Я віддав його та ввесь його народ і всю його землю у ваші руки, і ви зробите з ним так, як ви зробили з Сигоном».
27 І зійшов до нього Мойсей з невеликою кількістю Ізраїлевих синів, і Мойсей ударив Ога палицею по щиколотках його ніг, і вбив його.

28 І погналися сини Ізраїлеві за синами Ога та всім його народом, і били їх та нищили їх, аж поки не залишилося від них жодного залишку.
29 Після цього Мойсей послав деяких ізраїльтян розвідати Яазер, бо Яазер був дуже відомим містом.
30 І пішли шпигуни до Язера, і розвідали його, і шпигуни покладалися на Господа, і воювали з людьми Язера.
31 І ці люди здобули Яазер та його села, і Господь дав їх у їхню руку, і вони вигнали амореїв, що жили там.
32 І сини Ізраїля захопили землю двох царів аморейських, шістдесят міст, що були по той бік Йордану, від потоку Арнон до гори Герман.
33 І вирушили сини Ізраїлеві, і прийшли до рівнини Моав, що по цей бік Йордану, навпроти Єрихону.
34 І почули сини Моава про все те зло, що сини Ізраїля заподіяли двом аморейським царям, Сигону та Огу, тому всі моавські люди дуже налякалися ізраїльтян.
35 І сказали старші Моава: «Ось два царі аморейські, Сигон та Ог, що були могутніші за всіх царів землі, не могли встояти перед синами Ізраїля, як же ж ми можемо встояти перед ними?»
36 Напевно, вони й раніше послали до нас звістку, щоб ми пройшли через наш край їхнім шляхом, а ми не хотіли їм дозволити. Тепер вони обернуться проти нас зі своїми важкими мечами та знищать нас. Моав був у скрутному становищі через дітей Ізраїля, і вони дуже боялися їх, і вони радилися між собою, що робити з дітьми Ізраїля.
37 І старші моавські вирішили, і взяли одного з людей своїх, Балака, сина Ціппора моавітянина, і настановили його царем над собою того часу. А Балак був дуже мудра людина.
38 І встали старші Моава й послали до мідіянців, щоб укласти з ними мир, бо велика війна та ворожнеча була в ті дні між Моавом та мідіянами, від днів Гадада, сина Бедада, царя едомського, який побив мідіянців на полі Моава, і аж до цих днів.
39 І послали моавські сини до мідіянських синів, і ті уклали з ними мир. І прийшли мідіянські старші до краю моавського, щоб укласти мир заради мідіянських синів.
40 І радилися старійшини Моава зо старійшинами Мідіяну, що робити, щоб врятувати своє життя від Ізраїля.
41 І сказали всі сини Моава до старших Мідіяну: «Тепер сини Ізраїля вилизують усе, що навколо нас, як віл вилизує траву на полі, бо так вони вчинили з двома царями Аморея, що сильніші за нас».
42 І сказали старші мідіянські до Моава: Ми чули, що того часу, коли Сигон, цар аморейський, воював з вами, коли він переміг вас і забрав ваш край, він послав з Месопотамії до Беора, сина Янеаса, та до Валаама, сина його, і вони прийшли та прокляли вас; тому рука Сигона переважила вас, і він забрав ваш край.
43 А тепер пошли тебе також до Валаама, сина його, бо він ще перебуває в своїй землі, і дай йому плату, щоб він прийшов і прокляв увесь народ, якого ти боїшся. І почули про це старші Моава, і їм сподобалося послати до Валаама, сина Беора.
44 Тоді Балак, син Ціппорів, цар моавський, послав послів до Валаама, кажучи:
45 Ось народ вийшов з Єгипту, ось вони вкрили поверхню землі та осіли навпроти мене.
46 А тепер прийди та прокляни мені цей народ, бо він сильніший за мене. Можливо, я зможу воювати з ним і вигнати його. Бо я чув, що кого ти благословиш, той благословенний, а кого ти проклянеш, той проклятий.
47 Тож посланці Балака пішли до Валаама й привели його, щоб той прокляв народ і воював з Моавом.
48 І прийшов Валаам до Валака, щоб проклясти Ізраїля, і Господь сказав Валааму: Не проклинай цей народ, бо він благословенний.
49 І Балак день-у-день наполягав на Валаамі, щоб він прокляв Ізраїля, але Валаам не слухав Балака через слово Господнє, яке той говорив Валааму.
50 І побачив Балак, що Валаам не погоджується з його бажанням, то встав і пішов додому. Валаам також повернувся до своєї землі, і звідти пішов до Мідіяну.
51 І рушили сини Ізраїлеві з рівнини Моавської, і таборували біля Йордану від Бет-Єсімоту аж до Авел-Шіттіму, що на краю рівнини Моавської.
52 І коли сини Ізраїлеві осіли в рівнині Шиттім, вони почали чинити розпусту з дочками Моава.
53 І сини Ізраїлеві підійшли до Моава, і сини Моава розташували намети навпроти табору синів Ізраїлевих.
54 І сини Моава боялися синів Ізраїля, і сини Моава взяли всіх їхніх дочок та їхніх жінок гарного вигляду та вродливої зовнішності, та й одягали їх у золото, срібло та дорогі шати.
55 І сини Моава посадили тих жінок при вході до своїх наметів, щоб сини Ізраїля побачили їх і звернулися до них, і не воювали з Моавом.
56 І всі сини Моава зробили це з синами Ізраїлевими, і кожен чоловік поставив свою жінку та дочку біля входу свого намету. І всі сини Ізраїлеві побачили вчинок синів Моава, і сини Ізраїлеві звернулися до дочок Моава, і пожадали їх, і вони пішли до них.
57 І сталося, що коли єврей приходив до входу моавського намету, і бачив моавську дочку, і жадав її в серці своєму, і говорив з нею біля входу намету те, чого він жадав, то поки вони розмовляли між собою, люди намету виходили та говорили до єврея такі слова:
58 Хіба ти не знаєш, що ми брати, ми всі нащадки Лота та нащадки Авраама, його брата? Чому ж ти не залишишся з нами, і чому ти не їси нашого хліба та нашої жертви?
59 І коли сини Моава так приголомшили його своїми промовами та спокусили його своїми улесливими словами, вони посадили його в наметі, готували та приносили йому жертви, і він їв їхню жертву та їхній хліб.
60 Тоді вони дали йому вина, і він випив і сп'янів. І поставили перед ним прекрасну дівчину, і він зробив з нею, що йому заманеться, бо не знав, що робить, бо випив багато вина.
61 Так зробили моавські сини з Ізраїлем у тому місці, в рівнині Шиттім. І запалився гнів Господній на Ізраїля через цю справу, і Він послав на них мор, і померло з ізраїльтян двадцять чотири тисячі чоловіків.

62 Був один чоловік із Симеонових синів, на ім'я Зімрі, син Салу, який зв'язався з мідіянітянкою Косбі, дочкою Цура, царя мідіянського, на очах усіх синів Ізраїля.
63 І побачив Фінеас, син Елазера, сина священика Аарона, цю злу річ, яку вчинив Зімрі, і взяв спис, устав і пішов за ними, і проколов їх обох, і вбив їх, і моровиця припинилася серед синів Ізраїля.

РОЗДІЛ 86

1 Того часу, по моровиці, Господь сказав Мойсеєві та Елазеру, синові священика Аарона, кажучи:
2 Перелічіть голів усієї громади синів Ізраїля від двадцяти років і вище, усіх, хто міг ходити до війська.
3 І Мойсей та Елазар перелічили синів Ізраїлевих за їхніми родами, і було число всього Ізраїля сімсот тисяч сімсот тридцять.
4 А число дітей Левія, від одного місяця й вище, було двадцять три тисячі, і серед них не було жодного з тих, кого перелічили Мойсей та Аарон у Синайській пустині.
5 Бо Господь сказав їм, що вони помруть у пустелі, і всі вони померли, і не залишився з них ніхто, крім Калева, сина Єфунея, та Ісуса Навина, сина Навина.
6 І сталося після цього, що Господь сказав Мойсеєві: «Скажи синам Ізраїля, щоб вони помстилися на мідіяні за справу своїх братів, синів Ізраїля».
7 І Мойсей так і зробив, і сини Ізраїлеві вибрали з-поміж себе дванадцять тисяч чоловіків, по тисячі з племені, і пішли вони до Мідіяну.
8 І воювали сини Ізраїлеві з Мідіяном, і повбивали кожного чоловічої статі, а також п'ятьох князів Мідіяну, і Валаама, сина Беора, вбили мечем.
9 І сини Ізраїля взяли в полон жінок Мідіянських, їхніх дітей, їхню худобу та все, що їм належало.
10 І забрали вони всю здобич та всю здобич, і принесли її до Мойсея та до Елазера на степи Моава.
11 І Мойсей, Елазар та всі князі громади вийшли їм назустріч з радістю.
12 І вони поділили всю здобич Мідіяну, і сини Ізраїля помстилися Мідіяну за справу своїх братів, синів Ізраїля.

РОЗДІЛ 87

1 Того часу Господь сказав до Мойсея: «Ось дні твої наближаються до кінця. Візьми ж Ісуса Навина, сина Навина, раба твого, і постав його в скинії, а Я накажу йому». І Мойсей так і зробив.
2 І з'явився Господь у скинії у стовпі хмари, і стовп хмари став при вході скинії.
3 І наказав Господь Ісусу, синові Навина, та й сказав йому: Будь сильний та відважний, бо ти введеш синів Ізраїлевих до землі, яку Я клявся дати їм, і Я буду з тобою.
4 І сказав Мойсей до Ісуса Навина: Будь сильним та відважним, бо ти даси Ізраїлевим синам у спадок землю, і Господь буде з тобою, Він не залишить тебе й не покине тебе, не бійся й не падайте духом.
5 І Мойсей покликав усіх синів Ізраїля та й сказав їм: «Ви бачили все те добро, що Господь, Бог ваш, учинив для вас у пустині».
6 А тепер дотримуйтесь усіх слів цього закону, і ходіть дорогою Господа, Бога вашого, не відхиляйтеся від дороги, яку Господь наказав вам, ні праворуч, ні ліворуч.
7 І Мойсей навчав синів Ізраїлевих постанов, законів та постанов, щоб чинити їх у Краї, як наказав йому Господь.
8 І він навчав їх шляху Господнього та Його законам; ось, вони написані в книзі закону Божого, який Він дав дітям Ізраїля рукою Мойсея.
9 І скінчив Мойсей наказувати синам Ізраїля, і сказав йому Господь, говорячи: «Вийди на гору Аварім, і там помри, і прилучися до свого народу, як прилучився твій брат Аарон».
10 І пішов Мойсей, як наказав йому Господь, і помер там у землі Моавській за наказом Господнім, сорокового року після виходу Ізраїлевих синів з єгипетського краю.
11 І оплакували сини Ізраїля Мойсея на степах Моава тридцять день, і скінчилися дні плачу та жалоби за Мойсеєм.

РОЗДІЛ 88

1 І сталося по смерті Мойсея, що Господь сказав до Ісуса Навина, сина Навина, кажучи:
2 Устань, перейди Йордан до землі, яку Я дав синам Ізраїля, і ти зробиш цю землю спадкоємцями синів Ізраїля.
3 Кожне місце, на яке ступить стопа вашої ноги, буде належати вам, від пустині Ливан аж до великої річки, річка Перат буде вашою границею.
4 Ніхто не встоїть проти тебе по всі дні твого життя; як Я був з Мойсеєм, так Я буду з тобою, тільки будь сильний та відважний, щоб виконувати весь закон, який наказав тобі Мойсей, не відхиляйся з дороги ні праворуч, ні ліворуч, щоб тобі щастило в усьому, що ти робиш.
5 І наказав Ісус Навин урядовцям Ізраїля, кажучи: Перейдіть через табір і накажіть народові, кажучи: Приготуйте собі поживу, бо ще за три дні ви перейдете Йордан, щоб посісти той край.
6 І зробили так сторожі синів Ізраїлевих, і вони наказали народові, і вони зробили все, що наказав Ісус Навин.
7 І послав Ісус Навин двох чоловіків розвідати землю Єрихонську, і ті чоловіки пішли та розвідали Єрихон.
8 І сталося через сім днів, і прийшли вони до Ісуса Навина в табір, і сказали йому: «Господь віддав увесь цей край у наші руки, і мешканці його злякалися нас».
9 І сталося по тому, що встав Ісус Навин ранком і ввесь Ізраїль з ним, і вирушили вони з Шиттіму. І перейшов Ісус Навин та ввесь Ізраїль з ним Йордан. А Ісус Навин був віку вісімдесяти двох років, коли перейшов він Йордан з Ізраїлем.
10 І вийшов народ з Йордану десятого дня першого місяця, і розташувався табором у Гілгалі, на східному краю Єрихону.

11 І святкували сини Ізраїлеві Пасху в Гілгалі, на рівнинах Єрихону, чотирнадцятого дня місяця, як написано в Законі Мойсея.
12 І манна перестала падати того дня, наступного дня Пасхи, і не було більше манни для дітей Ізраїля, і вони їли плоди землі Ханаанської.
13 І Єрихон був повністю зачинений для дітей Ізраїля, ніхто не виходив і не входив.
14 І сталося другого місяця, першого дня місяця, що Господь сказав до Ісуса Навина: Устань, ось Я віддав Єрихон у твою руку з усіма його людьми; і всі твої воїни обходитимуть місто один раз на день, так робитимете шість днів.
15 І засурмлять священики в сурми, і коли почуєте звук сурми, то ввесь народ здійме гучний крик, і мури міста впадуть; і ввесь народ підніметься кожен проти свого супротивника.
16 І зробив Ісус Навин усе так, як наказав йому Господь.
17 А сьомого дня вони обійшли місто сім разів, а священики сурмили в сурми.
18 А на сьомому обході Ісус Навин сказав народові: «Кричіть, бо Господь віддав усе місто в наші руки!»
19 Тільки місто та все, що в ньому, буде прокляте для Господа, і стерегйтеся проклятого, щоб не зробити табір Ізраїлів проклятим і не залякати його.
20 Але все срібло, і золото, і мідь, і залізо будуть посвячені Господу, вони ввійдуть до скарбниці Господньої.
21 І засурмили люди в сурми, і зчинили великий крик, і мури Єрихону впали, і ввесь народ вийшов туди, кожен чоловік прямо перед собою, і здобули вони місто, і повністю знищили все, що було в ньому, від чоловіка до жінки, від молодого до старого, від вола до овець та осла, вістрям меча.
22 І спалили вони все місто вогнем; тільки посуд срібний, і золотий, і мідяний, і залізний віднесли до скарбниці Господньої.
23 І поклявся Ісус Навин того часу, кажучи: Проклятий той чоловік, що будує Єрихон; на первісткові своєму він закладе його фундамент, а на наймолодшому синові своєму поставить його ворота.
24 Ахан, син Кармі, сина Завді, сина Зераха, сина Юди, вчинив зрадливо щодо заклятого. Він узяв із заклятого й сховав його в наметі. І запалився гнів Господній на Ізраїля.
25 І сталося після цього, коли сини Ізраїля повернулися з підпалу Єрихону, Ісус Навин послав людей розвідати також Ай та воювати проти нього.
26 І пішли ті люди, і розвідали Ай, і, повернувшись, сказали: Нехай не йде ввесь народ з тобою до Ай, нехай піде лише близько трьох тисяч чоловік і поразить місто, бо людей у ньому мало.
27 І зробив так Ісус Навин, і пішло з ним із Ізраїлевих синів близько трьох тисяч чоловік, і вони воювали з айськими людьми.
28 І битва була жорстока проти Ізраїля, і айські люди побили тридцять шістьох ізраїльтян, і сини Ізраїля повтікали перед айськими людьми.
29 І побачив Ісус Навин цю річ, роздер свій одяг і впав обличчям до землі перед Господом, він та старші Ізраїлеві, і вони посипали свої голови порохом.
30 І сказав Ісус Навин: «Навіщо, Господи, Ти перевів цей народ через Йордан? Що мені сказати, коли ізраїльтяни відвернуться від своїх ворогів?»
31 І тепер усі ханаанеяни, мешканці того краю, почують про це, оточать нас і знищать наше ім'я.
32 І сказав Господь до Ісуса Навина: «Чому ти падаєш на обличчя своє? Устань, зійди звідси, бо Ізраїлеві сини згрішили та взяли з проклятого. Я вже не буду з ними, якщо вони не винищують проклятого з-поміж себе».
33 І встав Ісус Навин, зібрав народ і приніс Урім за наказом Господнім. І було вибрано плем'я Юди, і був вибраний Ахан, син Кармі.
34 І сказав Ісус Навин до Ахана: Розкажи мені, сину мій, що ти зробив? Ахан відповів: Я бачив серед здобичі гарний одяг із Шинаару та двісті шеклів срібла, і злиток золота, вагою п'ятдесят шеклів. Я забажав цього та й взяв їх, і ось вони всі заховані в землі посеред намету.
35 І послав Ісус Навин людей, які пішли, забрали їх з намету Ахана та привели їх до Ісуса Навина.
36 І взяв Ісус Навин Ахана та це начиння, і синів його, і дочок його, і все, що належало йому, і привели їх у долину Ахор.
37 І спалив їх там Ісус Навин, а всі ізраїльтяни закидали Ахана камінням, і насипали над ним купу каміння. Тому він назвав те місце долиною Ахор. І гнів Господній утих. І прийшов Ісус Навин до міста й воював проти нього.
38 І сказав Господь до Ісуса Навина: Не бійся й не лякайся, ось Я віддав у твої руки Ай, царя його та народ його, і ти зробиш з ними так, як зробив ти з Єрихоном та царем його, тільки здобич його та худобу його візьмете собі на здобич; влаштуйте засідку на місто позаду нього.
39 І зробив Ісус Навин за словом Господнім, і вибрав з-поміж синів війни тридцять тисяч хоробрих чоловіків, і послав їх, і вони влаштували засідку на місто.
40 І він наказав їм, кажучи: Коли ви нас побачите, ми хитрістю втечемо від них, а вони поженуть нас. Тоді ви встанете із засідки та візьмете місто. І вони так і зробили.
41 І воював Ісус Навин, а люди міста вийшли назустріч Ізраїлю, не знаючи, що вони чатують на них у засідці позаду міста.
42 А Ісус Навин та всі ізраїльтяни вдали перед ними, що виснажені, і втекли вони дорогою пустелі з хитрістю.
43 І зібрали айські мешканці весь народ, що був у місті, щоб переслідувати ізраїльтян. І вийшли вони, і віддалилися від міста, не залишилося жодного. І залишили вони місто відкритим, і переслідували ізраїльтян.
44 А ті, що чатували в засідці, повстали зі своїх місць і поспішили підійти до міста, здобули його та підпалили. А айські мешканці обернулися назад, і ось дим з міста піднімається до неба, і вони не мали можливості відступити ні туди, ні туди.

45 А всі айські люди були серед Ізраїля, одні з цього боку, а інші з того, і вони побили їх так, що не залишилося з них жодного.
46 І взяли сини Ізраїлеві Мелоша, царя Айського, живим, і привели його до Ісуса Навина, а Ісус Навин повісив його на дереві, і він помер.
47 І повернулися сини Ізраїлеві до міста, спаливши його, і повбивали всіх, хто був у ньому, вістрям меча.
48 А число полеглих айських людей, чоловіків і жінок, було дванадцять тисяч; тільки худобу та здобич міста вони забрали собі, за словом Господнім до Ісуса Навина.
49 І всі царі по цей бік Йордану, всі царі Ханаану, почули про зло, яке сини Ізраїля заподіяли Єрихону та Аю, і зібралися разом, щоб воювати з Ізраїлем.
50 Тільки мешканці Гівеону дуже боялися битися з ізраїльтянами, щоб не загинути, тому вони вчинили хитрістю, і прийшли до Ісуса Навина та до всього Ізраїля, і сказали їм: «Ми прийшли з далекого краю, тож тепер складіть із нами угоду».
51 І мешканці Гівеону перехитрили Ізраїлевих синів, і Ізраїлеві сини склали з ними угоду, і уклали з ними мир, і князі громади присягнули їм. Але потім Ізраїлеві сини пізнали, що вони їхні сусіди і живуть серед них.
52 Але сини Ізраїлеві не вбили їх, бо поклялися їм Господом, і вони стали дроворубами та водоносцями.
53 І сказав їм Ісус Навин: «Навіщо ви мене обдурили, зробивши нам це?» А вони відповіли йому, кажучи: «Бо твоїм рабам розповіли про все, що ти зробив усім аморейським царям, і ми дуже злякалися за своє життя, і зробили це».
54 І того дня Ісус Навин призначив їх рубати дрова та брати воду, і розділив їх на рабів усім племенам Ізраїля.
55 І почув Адоніседек, цар єрусалимський, усе, що зробили сини Ізраїлеві з Єрихоном та з Аєм, і послав до Гогама, царя хевронського, та до Пірама, царя ярмутського, та до Яфії, царя лахіського, та до Девера, царя еґлонського, кажучи:
56 Прийдіть до мене та допоможіть мені, щоб ми могли побити синів Ізраїля та мешканців Гівеону, які уклали мир з синами Ізраїля.
57 І зібралися вони разом, і вийшли п'ять царів аморейських з усіма своїми таборами, народ могутній, численний, як пісок на морському березі.
58 І прийшли всі ці царі й таборували перед Гівеоном, і почали воювати з мешканцями Гівеону. І всі ґівеонські люди послали до Ісуса Навина, кажучи: Прийди швидко до нас і допоможи нам, бо зібралися всі аморейські царі, щоб воювати з нами.
59 І вийшов Ісус Навин та ввесь воїн з Гілгалу, і Ісус Навин раптово напав на них і завдав їм великої поразки.
60 І Господь збентежив їх перед синами Ізраїлевими, і вони вразили їх жахливою поразкою в Гівеоні, і переслідували їх дорогою, що веде до Бет-Хорону аж до Маккеди, і вони повтікали перед синами Ізраїлевими.
61 І коли вони втікали, Господь послав на них град з неба, і більше їх загинуло від граду, ніж від убивства дітей Ізраїлевих.
62 І гналися за ними сини Ізраїлеві, і вони все ще били їх на дорозі, продовжуючи та вражаючи їх.
63 І коли вони били, день схилявся до вечора. І сказав Ісус Навин перед усім народом: «Сонце, стій над Гівеоном, і місяцем у долині Аялон, доки народ не помститься своїм ворогам».
64 І почув Господь голос Ісуса Навина, і сонце зупинилося посеред неба, і зупинилося воно на шість і тридцять хвилин, і місяць також зупинився, і не поспішав заходити цілий день.
65 І не було такого дня, як той, ні до того, ні після нього, щоб Господь почув голос людський, бо Господь воював за Ізраїля.

РОЗДІЛ 89

1 Тоді Ісус Навин заспівав цю пісню того дня, коли Господь віддав амореїв у руку Ісуса Навина та в руку синів Ізраїля, і сказав він на очах усього Ізраїля:
2 Ти вчинив могутні діла, Господи, Ти вчинив великі діла; хто подібний до Тебе? Мої уста будуть співати імені Твоєму.
3 Моя доброта й моя твердине, моя висока башто, я заспіваю Тобі нову пісню, з подякою співатиму Тобі, Ти — сила мого спасіння.
4 Усі царі землі будуть славити Тебе, князі світу співатимуть Тобі, сини Ізраїля радітимуть Твоїм спасінням, будуть співати та вихваляти Твою силу.
5 До Тебе, Господи, ми довіряли, казали: Ти наш Бог, бо Ти був нашим притулком і міцною вежею проти наших ворогів.
6 До Тебе ми кликали і не соромилися, на Тебе ми надіялися і були врятовані; коли ми кликали до Тебе, Ти почув наш голос, Ти визволив наші душі від меча, Ти явив нам Свою благодать, Ти дав нам Своє спасіння, Ти звеселив наші серця Своєю силою.
7 Ти вийшов на спасіння наше, раменом Своїм Ти визволив народ Свій; Ти вислухав нас із небес святості Своєї, Ти спас нас від десятків тисяч народів.
8 Сонце й місяць зупинилися на небі, а Ти у гніві Своєму став проти наших гнобителів і наказав чинити над ними Свої суди.
9 Усі князі землі повстали, царі народів зібралися разом, вони не здригнулися перед обличчям Твоїм, вони бажали Твоїх битв.
10 Ти повстав проти них у гніві Своїм і зіслав на них лють Свою, знищив їх у гніві Своїм і винищив їх у серці Своїм.
11 Народи поглинула лють Твоя, царства занепали через гнів Твій, Ти поразив царів у день гніву Свого.
12 Ти вилив на них Свою лють, палкий гнів Твій охопив їх, обернув на них їхню провину та знищив їхню несправедливість.
13 Вони розставили пастку, потрапили в неї, в сітці сховалися, і заплуталася їхня нога.
14 Твоя рука була готова на всіх твоїх ворогів, які казали: «Мечем своїм вони володіли землею, своєю рукою вони жили в місті». Ти наповнив їхні обличчя соромом, ти принизив їхні роги до землі, ти налякав їх у Своєму гніві та знищив їх у Своєму гніві.
15 Земля затремтіла й затряслася від шуму Твоєї бурі над ними, Ти не стримав їхніх душ від смерті, і звев їхнє життя до могили.

16 Ти переслідував їх у Своїй бурі, Ти знищив їх у Своїй вихорі, Ти обернув їхній дощ на град, вони попадали в глибокі ями, так що не могли піднятися.
17 Їхні трупи були немов сміття, викинуте посеред вулиць.
18 Вони були знищені та знищені гнівом Твоїм, Ти спас народ Твій силою Своєю.
19 Тому наші серця радіють Тобою, наші душі возвеличуються Твоїм спасінням.
20 Наші язики будуть розповідати про Твою могутність, ми будемо співати та хвалити Твої дивні діла.
21 Бо Ти спас нас від наших ворогів, Ти визволив нас від тих, що повстали проти нас, Ти знищив їх перед нами та повалив їх під наші ноги.
22 Так загинуть усі вороги Твої, Господи, а безбожні стануть, як полова, що вітер несе, а кохані Твої — як дерева, посаджені біля води.
23 І повернувся Ісус Навин та ввесь Ізраїль з ним до табору в Гілгалі, побивши всіх царів, так що не залишилося з них жодного залишку.
24 І п'ятеро царів утекли з битви пішки самі, і сховалися в печері. А Ісус Навин шукав їх на полі бою, та не знайшов їх.
25 І згодом сповістили Ісуса Навина, кажучи: Знайдено царів, і ось вони сховані в печері.
26 І сказав Ісус Навин: «Поставте людей при вході до печери, щоб вони стерегли їх, щоб вони не втекли». І так зробили сини Ізраїля.
27 І скликав Ісус Навин усього Ізраїля, і сказав воєначальникам: «Станьте своїми ногами на шиї цих царів». І сказав Ісус Навин: «Так зробить Господь усім вашим ворогам».
28 А потім Ісус Навин наказав убити царів і кинути їх у печеру, а до входу в печеру покласти велике каміння.
29 А потім пішов Ісус Навин з усім народом, що був з ним того дня, до Маккеди, і він побив її вістрям меча.
30 І він повністю винищив душі та всіх, хто належав місту, і зробив з царем та його народом так само, як зробив з Єрихоном.
31 І перейшов він звідти до Лівни, і воював проти неї, і Господь дав її в його руки, і Ісус Навин уразив її вістрям меча, і всі душі її, і зробив з нею та з царем її, як зробив був з Єрихоном.
32 А звідти він перейшов до Лахіша, щоб воювати з ним. І Горам, цар Гази, пішов на допомогу лахіським людям, та Ісус Навин побив його та його народ, так що не залишилося в нього нікого.
33 І здобув Ісус Навин Лахіш та всіх його мешканців, і зробив з ним так само, як зробив з Лівною.
34 І перейшов звідти Ісус Навин до Еглону, і здобув його також, і побив його та всіх його мешканців вістрям меча.
35 А звідти він перейшов до Хеврону, воював проти нього, здобув його та вчинив його закляттям. Звідти він повернувся з усім Ізраїлем до Девіру, воював проти нього та й побив його вістрям меча.
36 І Він винищив у ньому кожну душу, не залишив жодної вцілілої, і зробив з ним та з царем його так само, як зробив з Єрихоном.
37 І Ісус Навин побив усіх аморейських царів від Кадеш-Барнеї до Ази, і захопив їхню землю одразу, бо Господь воював за Ізраїля.
38 І прийшов Ісус Навин з усім Ізраїлем до табору в Гілгал.
39 Коли того часу Явін, цар Хазору, почув усе, що Ісус Навин зробив аморейським царям, то послав до Йовата, царя Мідіянського, і до Лавана, царя Шімронського, і до Єфала, царя Ахшафського, і до всіх аморейських царів, кажучи:
40 Приходьте швидше до нас і допоможіть нам, щоб ми могли побити синів Ізраїля, перш ніж вони нападуть на нас і зроблять з нами так, як вони зробили з іншими царями аморейськими.
41 І всі ці царі послухали слів Явіна, царя Хазорського, і вийшли вони з усіма своїми таборами, сімнадцять царів, а їхній народ був такий численний, як пісок на березі моря, разом з кіньми та колісницями незліченні. І прийшли вони й разом таборували біля вод Мерому, і зібралися разом, щоб воювати з Ізраїлем.
42 І сказав Господь до Ісуса Навина: Не бійся їх, бо завтра, приблизно о цій порі, Я віддам їх усіх убитими перед тобою, а ти поріжеш жили їхнім коням і спалиш їхні колісниці вогнем.
43 І напав на них раптово Ісус Навин з усіма воїнами, і побив їх, і вони впали їм у руки, бо Господь віддав їх у руки синів Ізраїля.
44 І гналися сини Ізраїлеві за всіма тими царями з їхніми таборами, і били їх, так що не залишилося з них жодного. І зробив з ними Ісус Навин, як говорив йому Господь.
45 І повернувся того часу Ісус Навин до Хацора, і вдарив його мечем, і винищив кожну душу в ньому, і спалив його вогнем. А з Хацора Ісус Навин перейшов до Шімрону, і вдарив його, і повністю знищив його.
46 Звідти він перейшов до Ахшафу та зробив з ним так само, як зробив із Шімроном.
47 Звідти він перейшов до Адулама та й побив усіх людей, що були в ньому, і зробив з Адуламом так само, як зробив з Ахшафом та Шімроном.
48 І він перейшов від них до всіх міст царів, яких побив, і побив увесь народ, що залишився з них, і повністю знищив їх.
49 Тільки здобич та худобу ізраїльтяни забрали собі як здобич, а кожну людину вони повбивали, не залишивши жодної живої душі.
50 Як Господь наказав був Мойсеєві, так зробили Ісус Навин та ввесь Ізраїль, ні в чому не помилилися.
51 І побили Ісус Навин та всі сини Ізраїлеві всю землю Ханаанську, як наказав їм Господь, і побили всіх їхніх царів, тридцять і одного царя, і сини Ізраїлеві захопили всю їхню землю.
52 Окрім царств Сигона та Ога, що по той бік Йордану, з яких Мойсей здобув багато міст, і Мойсей віддав їх рувимцям, ґадцям та половині племені Манасії.
53 І Ісус Навин побив усіх царів, що були по цей бік Йордану на захід, і дав їх у спадок дев'яти племенам та половині племені Ізраїлевого.
54 П'ять років вів війну Ісус Навин з цими царями, і він віддав їхні міста ізраїльтянам, і земля заспокоїлася від битв у містах амореїв та ханаанеїв.

РОЗДІЛ 90

1 Того часу, на п'ятий рік після переходу Ізраїлевих синів через Йордан, після того, як Ізраїлеві сини відпочили від війни з ханаанеями, того часу розпочалися великі та запеклі битви між Едомом та синами Хіттіма, і сини Хіттіма воювали з Едомом.
2 І вийшов Авіан, цар Хіттіму, того року, тридцять першого року свого царювання, і з ним велике військо з лицарів синів Хіттіму, і пішов він до Сеїру, щоб воювати з синами Ісава.
3 І почув про це Гадад, цар Едому, і вийшов йому назустріч з великим народом та сильним військом, і вступив з ним у бій на полі Едому.
4 І рука Хіттіма зміцніла над синами Ісава, і сини Хіттіма побили з синів Ісава двадцять дві тисячі чоловіка, і всі сини Ісава повтікали від них.
5 І сини Хіттіма погналися за ними, і наздогнали Хадада, царя Едому, який біг попереду них, і вони схопили його живцем, і привели його до Авіана, царя Хіттіма.
6 Авіан наказав убити його, і помер Гадад, цар Едому, на сорок восьмому році свого царювання.
7 І сини Хіттіма продовжували переслідувати Едома, і завдали їм великої поразки, і Едом став підвладним синам Хіттіма.
8 І сини Хіттіма панували над Едомом, і Едом став під рукою синів Хіттіма, і став одним царством з того дня.
9 І відтоді вони не могли більше підняти своїх голів, і їхнє царство стало одним із синами Хіттіма.
10 І Авіан поставив намісників в Едомі, і всі діти Едому стали підлеглими та даниною Авіана, і Авіан повернувся до своєї землі, Хіттім.
11 А коли він повернувся, то оновив своє правління та збудував собі просторий і укріплений палац для царської резиденції, і безпечно царював над синами Хіттіма та над Едомом.
12 У ті дні, після того, як сини Ізраїля вигнали всіх ханаанеїв та амореїв, Ісус Навин постарів і став у похилому віці.
13 І сказав Господь до Ісуса Навина: Ти старий, похилого віку, а ще велика частина землі залишається нездобутою.
14 А тепер поділи цю землю на спадок дев'яти племенам та половині племені Манасії. І встав Ісус Навин, і зробив так, як говорив йому Господь.
15 І він поділив усю землю племенам Ізраїля як спадщину, згідно з їхнім розподілом.
16 А племені Леві не дав спадщини, бо жертви Господні — це їхня спадщина, як Господь говорив про них через Мойсея.
17 І дав Ісус Навин гору Хеврон Калевові, синові Єфунеї, на один уділ понад його братів, як Господь говорив через Мойсея.
18 Тому Хеврон став спадщиною Калева та його синів, і так є аж до цього дня.
19 І Ісус Навин розділив жеребом усю землю на спадок усьому Ізраїлеві, як наказав йому Господь.
20 І дали сини Ізраїля левитам з їхнього спадку міста та пасовища для їхньої худоби та майна, як Господь наказав був Мойсеєві, так зробили сини Ізраїля, і поділили землю жеребом, велику чи малу.
21 І пішли вони посісти землю за своїми межами, і дали сини Ізраїля Ісусу Навину, синові Навина, спадщину серед них.
22 За словом Господнім вони дали йому місто, якого він прагнув, Тімнат-Серах на горі Єфремовій, і він збудував місто та оселився в ньому.
23 Це спадщина, яку священик Елазар та Ісус Навин, син Навинів, та голови батьківських родів племен розділили жеребом синам Ізраїля в Шіло перед Господом, при вході скинії, і вони перестали ділити землю.
24 І Господь дав землю Ізраїлевим синам, і вони посіли її, як Господь говорив їм, і як Господь клявся їхнім батькам.
25 І дав Господь ізраїльтянам спокій від усіх їхніх ворогів навколо них, і ніхто не встав проти них. І віддав Господь усіх їхніх ворогів у їхні руки, і жодне слово не залишилося невиконаним з усього доброго, що Господь говорив був синам Ізраїля, і Господь виконав усе.
26 І покликав Ісус Навин усіх синів Ізраїля, і поблагословив їх, і наказав їм служити Господеві. А потім відпустив їх, і вони пішли кожен до свого міста, і кожен до свого спадку.
27 І служили сини Ізраїлеві Господеві всі дні Ісуса Навина, і дав їм Господь спокій з усіх навколишніх місць, і вони жили безпечно в своїх містах.
28 І сталося тими днями, що помер Авіан, цар Хіттіму, на тридцять восьмому році свого царювання, це сьомому році його царювання над Едомом. Його поховали на місці, яке він збудував для себе. Латин царював замість нього п'ятдесят років.
29 І під час свого царювання він зібрав військо, і пішов, і воював проти мешканців Британії та Кернанії, синів Єлисея, сина Явана, і переміг їх, і зробив їх даниною.
30 Тоді він почув, що Едом повстав з-під влади хіттімів, і Латин пішов на них, побив їх, підкорив їх і віддав їх під владу синів хіттімів. І став Едом одним царством із синами хіттімів на всі дні.
31 І протягом багатьох років не було в Едомі царя, і їхнє правління було з синами Хіттіма та їхнім царем.
32 І було двадцять шостого року після того, як сини Ізраїля перейшли Йордан, цебто шістдесят шостого року після того, як сини Ізраїля вийшли з Єгипту, Ісус Навин постарів, ставши похилим віком, і мав у ті дні сто вісім літ.
33 І скликав Ісус Навин усього Ізраїля, старших їхніх, суддів їхніх та урядовців їхніх, після того, як Господь дав усім Ізраїлевим синам спокій від усіх їхніх ворогів навколо. І сказав Ісус Навин старшим Ізраїля та їхнім суддям: Ось я постарів, у віці, і ви бачили, що Господь зробив усім народам, яких Він прогнав перед вами, бо це Господь воював за вас.
34 А тепер зміцніться, щоб дотримуватися й виконувати всі слова Мойсеєвого закону, не відхилятися від нього ні праворуч, ні ліворуч, і не приходити до тих народів, що залишилися в Краї, і не згадуватимете імен їхніх богів, але будете триматися Господа, Бога вашого, як ви робили аж до цього дня.

35 І Ісус Навин дуже закликав Ізраїлевих синів служити Господеві всі свої дні.
36 І сказали всі ізраїльтяни: Ми будемо служити Господу, Богу нашому, по всі наші дні, ми та наші діти, і діти наших дітей, і наше потомство повіки.
37 І склав Ісус Навин заповіт з народом того дня, і відпустив синів Ізраїля, і вони пішли кожен до свого насліддя та до свого міста.
38 І було в ті дні, коли сини Ізраїля жили безпечно в своїх містах, вони поховали труни племен своїх предків, яких винесли з Єгипту, кожен у спадщині своїх дітей, дванадцятьох синів Якова поховали сини Ізраїля, кожен у володінні своїх дітей.
39 А ось імена міст, де поховали дванадцятьох синів Якова, яких сини Ізраїля вивели з Єгипту.
40 І поховали Рувима та Гада по цей бік Йордану, в Ромії, яку Мойсей дав їхнім дітям.
41 І поховали Симеона та Левія в місті Мауда, яке він дав синам Симеона, а передмістя міста було для синів Левія.
42 А Юду поховали в місті Веніямина навпроти Віфлеєма.
43 А кості Іссахара та Завулона поховали в Сидоні, на ділянці, що дісталася їхнім дітям.
44 І поховали Дана в місті його синів в Ештаїлі, а Нефталима та Ашера поховали в Кадеш-Нефтали, кожного на місці його, яке він дав своїм синам.
45 А кості Йосипа поховали в Сихемі, на тій частині поля, яку Яків купив у Гамора, і яка стала Йосиповою спадщиною.
46 І поховали Веніямина в Єрусалимі навпроти євусеянина, що був даний синам Веніямина; сини Ізраїля поховали своїх батьків кожен у місті своїх синів.
47 І помер Ісус Навин, син Навинів, ста десяти років віку. А час, коли Ісус Навин судив Ізраїля, був двадцять вісім років. Ізраїль служив Господеві всі дні свого життя.
48 А інші справи Ісуса Навина, і його битви, і його докори, якими він докорив Ізраїлю, і все, що він наказав їм, і назви міст, якими діти Ізраїля володіли за його днів, ось, вони записані в книзі слів Ісуса Навина до дітей Ізраїля, і в книзі воєн Господніх, яку написали Мойсей, Ісус Навин та діти Ізраїля.
49 І поховали сини Ізраїлеві Ісуса Навина в межах його спадку, у Тімнат-Сераху, що був йому даний на горі Єфрема.
50 І помер Елазер, син Аарона, тими днями, і поховали його на горі, що належала його синові Фінеасу, що була дана йому на горі Єфремовій.

РОЗДІЛ 91

1 У той час, після смерті Ісуса Навина, ханаанські сини все ще були в краю, і ізраїльтяни вирішили вигнати їх.
2 І запитали сини Ізраїлеві Господа, кажучи: Хто перший піде від нас до ханаанеїв, щоб воювати з ними? І Господь сказав: Нехай піде Юда.
3 І сказали сини Юди до Симеона: «Іди з нами в наш жереб, і ми будемо воювати з ханаанцями, і ми також підемо з тобою в твій жереб». І пішли сини Симеона з синами Юди.
4 І пішли сини Юдині, та й воювали з ханаанеянами. І Господь віддав ханаанеян у руки синів Юдиних, і вони побили їх у Безеку, десять тисяч чоловік.
5 І воювали вони з Адоні-Безеком у Безеку, і він утік від них. Вони ж гналися за ним, і спіймали його, і схопили його, і відрубали йому великі пальці на руках і на ногах.
6 І сказав Адоні-Безек: Сімдесят царів, з відрубаними великими пальцями на руках та ногах, збирали свою їжу під моїм столом, як робив я, так Бог відплатив мені. І вони привели його до Єрусалиму, і він там помер.
7 І пішли сини Симеона з синами Юди, і вони побили ханаанеїв вістрям меча.
8 І Господь був із синами Юдиними, і вони оволоділи горою. А сини Йосипа пішли до Бет-Елу, це Луз, і Господь був з ними.
9 І сини Йосипа вивідали Бет-Ел, і сторожа побачила чоловіка, що виходив з міста, і схопила його, та й сказала йому: Покажи нам вхід до міста, і ми зробимо тобі милість.
10 І той чоловік показав їм вхід до міста, і прийшли сини Йосипа та й побили місто вістрям меча.
11 А чоловіка з його родиною вони відпустили, і він пішов до хеттеїв, і збудував місто, і назвав його Луз. І всі ізраїльтяни осіли по своїх містах, і сини Ізраїлеві осіли по своїх містах. І сини Ізраїлеві служили Господеві всі дні Ісуса Навина та всі дні старших, які продовжили свої дні після Ісуса Навина та бачили велике діло Господа, яке Він виконав для Ізраїля.
12 І судили старійшини Ізраїля по смерті Ісуса Навина сімнадцять років.
13 І всі старійшини також вели битви Ізраїля з ханаанеянами, і Господь вигнав ханаанеян перед синами Ізраїля, щоб поселити ізраїльтян у їхній землі.
14 І Він виконав усі слова, що говорив Авраамові, Ісаакові та Якову, і клятву, якою поклявся дати їм та їхнім дітям землю ханаанську.
15 І дав Господь синам Ізраїля всю землю Ханаанську, як клявся був їхнім батькам, і дав їм Господь спокій від тих, хто був навколо них, і сини Ізраїля жили безпечно в своїх містах.
16 Благословенний Господь навіки, амінь і амінь.
17 Зміцніться, і нехай будуть відважними серця всіх вас, хто надію покладає на Господа. Кінець.